

**UNIVERSITATEA „Hyperion”
FACULTATEA DE ȘTIINȚE JURIDICE**

REVISTA DE DREPT ȘI ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ

Nr. 1 / 2022

JOURNAL OF LAW AND PUBLIC ADMINISTRATION

**CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ:
*15 ANI DE LA ADERAREA ROMÂNIEI LA UNIUNEA EUROPEANĂ.
TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE JURIDICE*
- 24 noiembrie 2022 -**

ISSN 2069-3796

**Editura Victor
București, 2022**

COMITETUL DE REFERENȚI ȘTIINȚIFICI

Prof. univ. dr. Luis SANJUAN, Universitatea „Las Palmas de Gran Canaria”, Spania
Prof. univ. dr. Andrea BORRONI, Universitatea della Campania „Luigi Vanvitelli”, Italia
Prof. univ. dr. MIHAI BADESCU, Academia de Studii Economice din București
Prof. univ. dr. Luca IAMANDI, Universitatea „Danubius”, Galați
Prof. univ. dr. Ion CRAIOVAN, Cercetător științific al Institutului de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu”, București
Prof. univ. dr. Alexandru BOROI, Universitatea „Titu Maiorescu”, București
Prof. univ. dr. Stoica Florentina CAMELIA, Academia de Studii Economice din București
Prof. univ. dr. emerit Tudor AMZA, Facultatea de Științe Juridice, Universitatea „Hyperion”, București
Prof. univ. dr. abilitat Ion IFRIM, Facultatea de Științe Juridice, Universitatea „Hyperion”, București
Prof. univ. dr. Veronica STOICA, Facultatea de Științe Juridice, Universitatea „Hyperion”, București
Prof. univ. dr. Mara IOAN, Facultatea de Științe Juridice, Universitatea „Spiru Haret”, Brașov
Prof. univ. dr. Viorel VASILE, Facultatea de Științe Juridice, Universitatea București
Dr. Iosif Friedmann-NICOLESCU, C.S. asociat, Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu”
Conf. univ. dr. Otilia SARBU, Secretar științific, Secția de filologie și literatură, Academia Română

COLECTIVUL DE REDACȚIE

Redactori:

Prof.univ.dr. Amza Tudor
Prof.univ.dr. Veronica Stoica
Prof.univ.dr. Mara Ioan
Prof.univ.dr. Ion Ifrim
Conf.univ.dr. Dumitrescu Cristian
Conf.univ.dr. Nour Andrada
Conf.univ.dr. Stolojescu Grigore
Lector univ.dr. Giurcă Bogdan

Secretari de redacție: Mioara Dragnea, Petruța Holban

Studenti colaboratori:

Pavel Codrin
Pavel Cristina

Prezentele studii și articole au fost prezentate în cadrul lucrărilor conferinței cu participare internațională: *15 ANI DE LA ADERAREA ROMÂNIEI LA UNIUNEA EUROPEANĂ. TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE JURIDICE*

COMITETUL DE ORGANIZARE

Președinte

Prof.univ.emerit dr.Tudor AMZA - Decan al Facultății de Științe Juridice,
Universitatea „Hyperion”, București

Membrii

Prof.univ.dr. Ion IFRIM, CS II, Institutul de Cercetări Juridice „Acad.Andrei Rădulescu”,
Universitatea „Hyperion”, București
Conf.univ.dr. Cristian DUMITRESCU, Universitatea „Hyperion”, București
Conf.univ.dr. Ștefan ȚARCĂ, Universitatea „Hyperion”, București
Conf.univ.dr. Mircea Felix Melinești IONESCU, Universitatea „Hyperion”, București
Conf. univ.dr. Loredana Adelina PĂDURE, Universitatea „Hyperion”, București
Conf. univ.dr. Andrada NOUR, Universitatea „Hyperion”, București
Lector univ.dr. Eduard CĂLINOIU, Universitatea „Hyperion”, București
Lector univ.dr. Daniela ȚĂRANU, Universitatea Hyperion”, București
Lect. univ.dr. Bogdan GIURCĂ, Universitatea „Hyperion”, București
Conf.univ.dr. Lidia Simona SECELEANU, Universitatea „Hyperion”, București
Lect.univ.dr. Geronimo BRĂNESCU, Universitatea „Transilvania”, Brașov.
Lector univ.dr. Spasici CAMELIA, Facultatea de Administratie si Afaceri, Universitatea
Bucuresti
Consilier juridic Liana Aurelia TUDORACHE, Prodecan al Colegiului Consilierilor Juridici,
București
Consilier juridic Manuela NEGREI, Secretar General al Colegiului Consilierilor Juridici,
Bucuresti
Consilier juridic Florin, Lucian PISLARU, Colegiul Consilierilor Juridici, București
Consilier juridic, drd. Shilbaya MATEI MIHAELA, Colegiul Consilierilor Juridici, București
Consilier juridic Stela ION – Colegiu Consilierilor Juridici, București
Mioara DRAGNEA, Universitatea „Hyperion”, București
Petruta HOLBAN, Universitatea „Hyperion”, București

Studenti colaboratori:

Pavel Codrin
Pavel Cristina

Responsabilitatea asupra conținutului studiilor și articolelor aparține exclusiv autorului/autorilor

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

Prof.univ.dr. Luis SANJUAN, Universitatea Las Palmas de Gran Canaria, Spania
Prof.univ.dr. Andrea BORRONI, Universitatea della Campania „Luigi Vanvitelli”, Italia
Prof.univ.dr. Irin Sever SPÂNULESCU, Rector al Universității „Hyperion”, București
Prof.univ.dr. Tudor AMZA, Decan al Facultății de Științe Juridice, Universitatea „Hyperion”, București
Prof.univ.dr. Ion CRAIOVAN, cercetător științific al Institutului de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu”
Consilier juridic Liana Aurelia TUDORACHE, Prodecan al Colegiului Consilierilor Juridici București
Consilier juridic Manuela NEGREI, Secretar General al Colegiului Consilierilor Juridici București
Prof.univ.dr. Ludmila ROSCA, Academia de Administrare Politice, Republica Moldova
Prof.univ.dr. Alexandru BOROI, Universitatea „Hyperion”, București
Prof.univ.dr. Veronica STOICA, Universitatea „Hyperion ”, București
Prof.univ.dr. Mara IOAN, Universitatea „Hyperion”, București
Prof.univ.dr. Vasile DOBRINOIU, Universitatea „Titulescu”, București
Prof.univ.dr. Alexandru ȚICLEA, Universitatea „Ecologică”, București
Prof.univ.dr. Dumitru MAZILU, Universitatea „Hyperion”, București
Prof.univ.dr. Constanța CĂLINOIU, Universitatea „Hyperion”, București
Prof.univ.dr. Teodor MELEȘCANU, Universitatea „Hyperion”, București
Prof.univ.dr. Viorel VASILE, Universitatea „Hyperion” București
Prof. univ.dr. Luca IAMANDI, Universitatea „Danubius” din Galați
Prof. univ.dr. Gheorge POPA, Universitatea Româno-Americană
Prof.univ.dr. Dan ȚOP, Universitatea „Valahia” Târgoviște
Prof.univ.dr. Ion IFRIM, CS II, Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române
Lect.univ.dr. Geronimo BRANESCU, Universitatea „Transilvania” Brașov.
Lector univ.dr. Grigore STOLOJESCU, Universitatea „Hyperion” din București
Dr. Iosif Friedmann-NICOLESCU, C.S. asociat, Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu”
Lector univ.dr. Camelia SPASICI, Facultatea de Administrație și Afaceri, Universitatea București

PREFAȚĂ

Facultatea de Științe Juridice, Universitatea „Hyperion”, în colaborare cu Uniunea Consilierilor Juridici, București, au organizat la sediul Universității „Hyperion”, Calea Călărașilor, nr.169, sector 3, București, etajul 6, corp A, Sala de Conferințe, în data de 24 noiembrie, 2022, Conferința științifică cu participare internațională: *15 ANI DE LA ADERAREA ROMÂNIEI LA UNIUNEA EUROPEANĂ. TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE JURIDICE*. De aceea, afirmăm ca și autorul Constantin Gane¹, că, în cercetarea științifică „*nu se poate începe fără început pentru că oricât de recente ar fi epoca și evenimentul în discuție, juristul trebuie să meargă înapoi de-a lungul lanțului causal, până la originea lor*. Cu alte cuvinte, o temă contemporană trebuie abordată mai întâi în trecut. De altfel, „*Nicolae Iorga nu greșea acordând importanță impulsului european ce s-a făcut resimțit la români, ca și la celelalte etnii din Sud – Est*”², impuls care a facilitat „nu numai trezirea conștiinței, ci a făcut posibilă și afirmarea deschisă a mândriei trecutului, precum și a tendințelor spre un viitor mai bun”³. ”Cu toate că istoriografia nu constituie decât un singur domeniu de manifestare a *vieții spirituale*, reliefând-o la adevăratele ei dimensiuni, beneficiind de o imagine complexă, în care distingem că mediul intelectual din centrul și sud -estul Europei se află sub spectrul universului și că, deși adesea ignorat de juriștii civilizației, nu de puține ori în el pot fi dedectate elemente de valoare ale culturii apusene. Vom înțelege că în acest *spațiu geografic* oricare spiritualitate, indiferent de etnia pe care o exprimă, avem tentația deschiderii căilor de comunicare. Și aici, fie artă, fie literatură filosofică și juridică, prin militantismul lor au demonstrat, cu deplin temei, că un rol de seamă în relațiile interumane, alături de rațiune, îl ocupă starea sufletească a omenirii căci înainte de toate, existența noastră este un tot ale cărui părți își au locul și rolul bine definite. Oare ce altceva certifică că istoriografia și literatura central – sude -orientală, ea însăși o coeziune mentală și sufletească reflectând o ”*unitate de civilizație și destin juridic*”, dacă nu acea revendicare a unui meritat loc în *spațiul spiritualității europene*? O mulțime de date și fapte privind emanciparea statelor, numeroase scrieri create sub impulsul evenimentelor ce străbat bogata istorie juridică a veacului nostru, ne întăresc convingerea că fenomenul ratării spiritualității contra răsăritene la acea occidentală nu e întâmplător, că el se datorează existenței unei comuniuni (uniune) *diacronice la nivel european*, ceea ce îl situează pe om *deasupra* ideii și formei de națiune, fără ca aceasta să fie umbrită, ea brotându-se întotdeauna pe o pantă de fond care este sufletul **HOMO EUROPAEUS**”⁴.

Un gând de caldă mulțumire pentru colegii din Facultate, cercetători științifici, cadre didactice sau personal auxiliar cuprinși în comitetul de Organizare al Sesiunii, care au muncit cu pasiune și dincolo de orele de program pentru reușita acesteia: prof.univ. emerit, dr. Tudor Amza, prof.univ.dr. Veronica Stoica, prof.univ.dr. Mara Ion, Mioara Dragnea și Petruța Holban.

Prof.univ.dr. **Ion IFRIM**, CS II,
Decan al Facultății de Științe Juridice,
Universitatea „Hyperion”, București,
Institutul de Cercetări Juridice
„Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române

¹ C.Gane, *Trecute vieți de Doamne și Domnițe*, vol.I, ediție îngrijită de Ionel Maftai, *Universitas*, Chișinău, 1991, p.10.

² N. Iorga, *Edudes roumanaines la sud-est de l'Europe*, Paris, 1924. pp. 29-43 și pp. 87 -100.

³ Idem, *Istoria literaturii române în secolul al XVIII lea*, 1688 -1821, ediție Barbu Teodorescu, I, București, 1969, p. 349.

⁴ V. Neumann, *Repere luminate în Europa centrală și de sud -est*, în vol. *Cultură și societate*, Studii privitoare la trecutul românesc, ediție îngrijită de Al. Zub, Ed. Științifică, București, 1991, p. 160.

REVISTA DREPT ȘI ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ

SUMAR

Studii

Veronica Stoica, Unele acceptiuni ale contractului de „Smart Contracts” în doctrina internațională.....	8
Mara Ioan, Considerații privind implicațiile prevederilor legii nr. 143/2022 privind unele măsuri de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale și modificarea și completarea unor acte normative.....	11
Duma Diana Pătrașcu Impactul legislației europene și a hotărârilor pronunțate de Curtea de Justiție a Uniunii Europene în materie fiscală asupra Jurisprudenței instanțelor naționale.....	17
Camelia Olteanu, Paul Bălțățeanu, Analiză parțial critică a unor norme privitoare la statutul polițistului.....	33
Mihaela-Gabriela Berindei, Schimbări legislative cu privire la protecția și promovarea drepturilor copilului reglementate de Legea nr. 191/2022, cu specială privire asupra bullying-ului în unitățile de învățământ.....	39
Tudor Amza, Principiile și limitele aplicării legii în procesul penal. Tendințe și perspective juridice.....	46
Marian Dima, 15 ani de la integrarea României în Uniunea Europeană considerații teoretice referitoare la consecințele integrării României în Uniunea Europeană asupra legislației penale românești.....	57
Mioara Ketty Guiu, Unele probleme privind răspunderea penală a persoanei juridice.....	63
Victor Carcale, Observații cu privire la criteriile generale de individualizare a pedepsei într-o viziune europeană.....	70
Valentin Stelian Bădescu, Câteva considerații despre atacurile contemporane asupra drepturilor omului - produse de lux ale modernității	79
Mihaela Shilbaya Matei, Adevărul în concepția lui Immanuel Kant.....	93
Ion Ifrim, Psihologia sociala și alte noțiuni conexe cu aceasta în spațiul cybernetic.....	96
Viorel Vasile, Cooperarea în spațiul european prin utilizarea bazelor de date criminalistice.....	101
Cristian Dumitrescu, Implicațiile administrative și economice ale statului Român în perspectiva integrării în Uniunea Europeană.....	109
Loredana Adelina Pădure, Impactul aderării României la UE. Aspecte generale privind dezvoltarea economică și structurală.....	114
Ștefan Țarcă, Eforturile ue privind combaterea schimbărilor climatice.....	119
Dragoș Pletosu, Monitorizarea electronică în procedurile judiciare subsecvente emiterii ordinului de protecție provizoriu	125
Raul Paul, Evaziunea fiscală privind înstrăinarea autovehiculelor tendințe și perspective.....	131
Parcevschii Nicolae, Psychohistorical files. Reflections of Peter- I geopolitics in contemporary Russia and current Russian telocratic imperialism.....	132
Iosif Friedmann Nicolescu, Tendințe și perspective ale interpretării normei juridice din România, după aderarea la Uniunea Europeană.....	138
Geronimo Răducu Brănescu, Considerații generale privind alimentația în România.....	142

**CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ CU PARTICIPARE
INTERNAȚIONALĂ CU TEMA:
*15 ANI DE LA ADERAREA ROMÂNIEI LA UNIUNEA
EUROPEANĂ.
TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE JURIDICE.***

SOME UNDERSTANDINGS OF "SMART CONTRACTS" IN INTERNATIONAL DOCTRINE

UNELE ACCEPȚIUNI ALE CONTRACTULUI DE „SMART CONTRACTS” ÎN DOCTRINA INTERNAȚIONALĂ

Prof.univ.dr.Veronica STOICA
Facultatea de Științe Juridice
al Universității „Hyperion”, București.

Abstract:

The international doctrine presents numerous interpretations concerning the notion of an intelligent contract, but no consensus has been reached on the meaning of the term. The smart contract is an application of distributed ledger technology that will have a self-fulfilling function and the terms of which cannot be changed by one party without the other party's consent to what is changed.

Keywords: smart contracts, international doctrine, issues.

Conceptul de „Smart Contracts” a căpătat o atenție tot mai mare, avându-se în vedere faptul ca entitățile comerciale, autoritățile publice, instituții financiare se aplică tot mai mult asupra acestor tehnologii și le implementează în procesele lor de lucru.

Termenul de „Smart Contracts” a fost folosit pentru prima dată de Nick Szabo, la începutul anilor 1990⁵, după care l-a comparat cu un aparat automat ce eliberează sticla de băutură răcoritoare cupă ce a primit o monedă, fără ca această operație de livrare să necesite intervenția omului.

Pornind de la această idee, Nick Szabo a conchis că un cod de calculator ar putea fi folosit în locul acestor aparate automate, astfel încât în loc să aibă loc transmiterea dreptului de proprietate al unei sticle de suc, un contract inteligent ar putea avea ca efect transmiterea dreptului de proprietate intelectuală, dreptului de proprietate asupra imobilelor⁶.

Totuși este important să precizăm ca apariția contractelor inteligente este legată de evoluția tehnologiei blockchain mai precis spus de lansarea platformei blockchain „Ethereum”, în 2013⁷, care a dat posibilitatea celor care o utilizăm să dea naștere, să verifice și execute contracte inteligente.

Conceptul de „Smart contracts” a câștigat popularitate odată cu lansarea Ethereum în care s-a definit acest contract ca fiind „aplicații care rulează exact așa cum sunt programate fără nicio posibilitate de interpretare, cenzură, fraudă sau interferențe ale unor terți”⁸

Astăzi au fost formulate numeroase definiții ale noțiunii de contracte inteligente, unele dintre acestea fiind tehnice, termenul fiind utilizat pentru a identifica un cod care este stocat, verificat și executat și care operează pe baza unui blockchain, denumit „cod de contract

⁵Nick Szabo, *Formalizing and securing relationships on public networks*, First Monday 2(9), <https://doi.org/105210/fr.m.v.219548>, Volume 2, Number 9-1 September.

⁶Contracts and Blockchain, Ed. Springer Nature Singapore, Pte Ltd, 2019, p.5. M. Corrales, M Fenwick, H. Haapio, Digital Technologies, Legal Design and the future of the legal profession in M. Corrales, M Fenwick, H. Haapio, Legal Tech, Smart.

⁷V Buterin, Ethereum Whitepaper: A next generation „Smart Contracts” Decentralized Application Platform, 2013, <https://ethereum.org/en/whitepaper/>

⁸Ethereum Website : <https://ethereum.org/en/developers/docs/smart-contracts>

inteligent”, iar altele juridice, termenul referindu-se la contracte cu forța juridică obligatorie, în care obligațiile contractuale sunt îndeplinite automat de un program pentru calculator⁹.

Pornind de la această diferențiere între sensul tehnic și cel juridic, într-un studiu pregătit pentru Comisia Europeană de către DG Communications Network, Content and Technology sunt definite contractele inteligente astfel: „sunt relații codificate pe computer, ce au fost utilizate de mult timp în multe contexte diferite. Odată cu apariția blockchain, acestea au crescut ca importanță. Deoarece contractele inteligente pot fi utilizate și pe registrele distribuite adesea, un contract inteligent” nu este decât o secvență de cod de computer fără nicio semnificație juridică. Uneori, totuși, un astfel de cod poate fi utilizat pentru a executa un contract legal existent (cum ar fi cazul în care un contract inteligent este utilizat pentru a transfera dreptul de proprietate asupra unui activ de la A la B) și unii au sugerat că contractul inteligent ar putea constitui un contract legal în sine(...) ¹⁰.

Așadar, contractele inteligente sunt definite în moduri diferite, neexistând o definiție unanim recunoscută. Astfel există explicații cu privire la noțiunea de smart contracts, pornind de la o descriere tehnică, sau de la asocierea acestora cu exprimarea standardizată și executarea automatizată a contractelor prin folosirea codului pentru executarea obligațiilor contractuale¹¹, cu protocoale ce „facilitează, verifică, execută sau încorporează termenii unui contract”¹², sau cu incorporarea unor clauze contractuale în componente software și hardware, pentru a controla activele prin mijloace digitale¹³.

Deasemenea, în literatura juridică au fost propuse o varietate de definiții privitoare la noțiunea de contracte inteligente, precum:

- un acord digital, care este scris în cod de computer, este tehnologie similară de registru distribuit și se execută automat, fără nicio intervenție umană¹⁴.

- contracte care sunt reprezentate de un cod și executate de computere¹⁵;

- un acord a cărui executare este autorizată¹⁶;

- contractul juridic inteligent este un acord implementat de un software¹⁷;

- un cod de computer care este capabil să monitorizeze și să pună în executare un acord¹⁸;

- programe care îndeplinesc o parte din obligațiile contractuale și pot conține și executa condiții contractuale, precum se invocă daune materiale¹⁹;

⁹Law Commission, Smart contracts Advice to Government 25 November, 2021, p.1, <https://www.law.gov.uk/project/smartcontracts/>.

¹⁰Study on Blockchain Legal, governance and interoperability aspects, studiu pregătit pentru Comisia Europeană de către DG Communications, Networks, Contents&Technology, Ed. Publications Office of the European Union, Luxemburg, 2020, p.57.

¹¹J. Stark, How Close on Smart Contracts to Impacting Real-World Law, Coindesk 11 aprilie 2016, www.coindesk.com/blockchain-smart-contracts-real-world-law.

¹²T. Swanson, Great Chain of numbers, A guide to smart contracts, smart property and trustless asset management 2014, p.11, <https://s3-us-west-2.amazonaws.com/chainbook/Great+Chain+of+Numbers+A+Guide+to+Smart+Contract2c+Smart+Property+and+Trustless+Management+Tim+Swansow.pdf>.

¹³N. Szabo, Smart Contracts, op. cit. 1997.

¹⁴R. De Caria, Definition of Smart Contracts: Between Law and code in The Cambridge Handbook of Smart Contracts, Blockchain Tehnology and Digital Platforms, Cambridge University Press, Cambridge, 2019, p.19-26.

¹⁵E. Mik, Smart contracts, Terminology, technical Limitations and Real World Complexity, 2017, p.1.

¹⁶M. Raskin, The Law and legality of smart contracts, in Georgetown Technology Review, nr.1, 2017, p.309 la adresa <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract>.

¹⁷M. Sokolov, smart contracts Legal Contract as a Future of Contracts Enforcement, 25 mai 2018, p.14 pe , <https://ssrn.com/abstract=3208292>

¹⁸Thingley, A. Robinson, A. Smart New World: Blockchain and Smart Contracts, 21 aprilie 2016,

<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=3937C417-15de-4a73-b030-09efa530fid>.

¹⁹E. Tjong, Tijin Tai, Force Majeure and Excuses in Smart Contracts, in Tilburg Private Law Working Paper Series 10/2018, 4 mai 2018.

- o nouă generație de contracte digitale²⁰, respectiv contracte digitale computerizate, în care executarea voluntară și punerea în executare silită a condițiilor contractuale se produc automat, fără a fi necesară intervenția omului²¹.

În spațiul european întâlnim definiții ale contractului inteligent care scot în evidență caracterul autoexecutabil al acestuia, precum:

- „dezvoltarea de către tehnologia blockchain a unor veritabile contracte de executare automată, cunoscute sub denumirea de contracte inteligente, care permit personalizarea și detalierea unei tranzacții într-un mod rapid și orizontal”²²;
- clauze contractuale stocate în BC (n.n. blockchain), care nu sunt sub controlul nimănui și prin urmare, în care oricine poate avea încredere²³;

Din definițiile prezentate putem observa că o parte din literatură de specialitate promovează ideea potrivit căreia codul este contract²⁴, iar o altă parte consideră că acest contract reprezintă automatizarea executării de obligații.

Avându-se în vedere complexitatea și tehnicitatea domeniului și faptul că practica este cam săracă cu privire la aceste contracte, astăzi nu întâlnim o definiție a noțiunii de contract inteligent care să fie unanim acceptată.

Astfel, observăm că accepțiunile noțiunii de „smart contracts” se circumscriu unor semnificații, precum: codul contractului inteligent care are în vedere contractul inteligent pe blockchain²⁵, contract „hibrid” care include în conținutul lui atât clauze prevăzute într-un limbaj natural, cât și clauze exprimate în cod pentru executarea automată a aspectelor care nu solicită intervenția omului²⁶.

Deși astăzi, smart contracts prezintă interes crescut pentru doctrinari și mai putem pentru jurisprudență, întrucât sunt puține situații în care se utilizează, totuși pe viitor adoptarea acestora va conduce la o revigorare amediuului juridic, de afaceri, social, în ideea că cei interesați vor alege această metodă de contractare, iar instanțele de judecată când se vor confrunta cu litigii care vor avea un astfel de obiect, vor fi obligate să ofere soluții.

Putem conchide că orice contract care este redactat într-un limbaj de programare și care îndeplinește condițiile de fond și formă, impuse de art.1179 C. Civ., va fi valabil încheiat și ca atare va fi producător de efecte juridice.

²⁰P. De Filippie, A Wright, Blockchain and the Law și The Rule of Code, 2018, p.72

²¹A. Wright, P De Filippi, Decentralized Blockchain Technology and the Rise of Lex Cryptografia, in Social Science Research Network, 10 martie 2015, p.10-11 pe <https://papers.ssrn.com/vol3/papers.cfm?A.Wrightabstract>.

²²Avizul Comitetului Economic și Social European privind Tehnologia blockchain și tehnologia registrelor distribuite – infrastructuri ideale pentru economie socială., C/353, 18.10.2019, p.1, Celex: <https://eurolex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019IE0522>

²³ Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Tehnologia blockchain și piața unică a UE: încotro ne îndreptăm?”, 21. 2 2019, pe eur-lex.eu/legal/content/RO/TXT*PDF/?uri=CELEX-52019IE226xfrom=ET

²⁴L. Lesing, Code and Other Laws of Cyberspace version 2.0, Basic Books, New York, 2006.

²⁵J. Stark, Opinion, Making Sense of blockchain Smart Contracts, coindesk.com/markets/2016/06/04making-sense-of-blockchain-smart-contracts/

²⁶J. Rogers, H Jones-Fenleigh, A. Smith, Arbitrating Smart Contracts Disputes. Negotiation and drafting Considerations în Norton Rose Fullbright Arbitrating Smart Contract Disputes from International Arbitration Raport, p.21-24 nortonrosefullbright.com/en/knowledge/publications/ea_958758/arbitrating-smart-contracts-disputes

**CONSIDERATIONS ON THE IMPLICATIONS OF THE PROVISIONS OF
THE LAW NO. 143/2022 ON SOME PROTECTION MEASURES FOR PEOPLE
WITH INTELLECTUAL AND PSYCHOSOCIAL DISABILITIES AND ON THE
MODIFICATION AND COMPLETION OF SOME NORMATIVE ACTS**

**CONSIDERAȚII PRIVIND IMPLICAȚIILE PREVEDERILOR LEGII NR.
143/2022 PRIVIND UNELE MĂSURI DE OCROTIRE PENTRU PERSOANELE CU
DIZABILITĂȚI INTELLECTUALE ȘI PSIHOSOCIALE ȘI MODIFICAREA ȘI
COMPLETAREA UNOR ACTE NORMATIVE**

conf.univ.dr. **Mara IOAN**

Facultatea de Științe Juridice și Științe Economice
din Brașov a Universității „Spiru Haret”.

Abstract:

The adoption of Law no. 140/2022 is the consequence of the admission of the exception of unconstitutionality of the provisions of Article 164(1) of the Civil Code. Our aim in the following is to establish whether the provision of this normative act is a step forward for our legislation or another example (of many) of a regression made out of a desire to align our legislation with legal norms in other spheres that are not fully compatible with social reality (domestic and otherwise). We say this because the alleged 'need for a paradigm shift in the matter' appears, at least at first glance, to be divorced from the context in which legal relationships such as marriage are to take place where at least one of the spouses is mentally ill or mentally alienated, or, as the law in question states, a person with 'intellectual or psychosocial disabilities'. It is also interesting to consider whether the rules in question are predictable, in the sense of being clear enough to be understood by the average person.

Keywords: *Major, capacity to exercise, protective measures.*

1. Introducere

Prin Decizia nr. 601/2020 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 164 alin. (1) din Codul civil²⁷, Curtea Constituțională a statuat că: „... că măsura punerii sub interdicție judecătorească reglementată de art. 164 alin. (1) din Codul civil nu este însoțită de suficiente garanții care să asigure respectarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului. Aceasta nu are în vedere faptul că pot exista diferite grade de incapacitate și nici diversitatea intereselor unei persoane, nu se dispune pentru o perioadă determinată de timp și nu este supusă unei revizuirii periodice. Orice măsură de ocrotire trebuie să fie proporțională cu gradul de capacitate, să fie adaptată la viața persoanei, să se aplice pentru cea mai scurtă perioadă de timp, să fie revizuită periodic și să țină cont de voința și preferințele persoanelor cu dizabilități. De asemenea, la reglementarea unei măsuri de ocrotire, legiuitorul trebuie să țină cont de faptul că pot exista diferite grade de incapacitate, iar deficiența mintală poate varia în timp. Lipsa capacității psihice sau a discernământului poate lua diferite forme, spre exemplu, totală/parțială sau reversibilă/irreversibilă, situație care reclamă instituirea unor măsuri de ocrotire adecvate realității și care, însă, nu se regăsesc în reglementarea măsurii interdicției judecătorești. Prin urmare, diferitelor grade de dizabilitate trebuie să le fie atașate grade de ocrotire corespunzătoare, legiuitorul în reglementarea măsurilor juridice trebuind să identifice soluții proporționale. O incapacitate nu trebuie să conducă la pierderea exercițiului tuturor drepturilor civile, ci trebuie analizată în fiecare caz în parte. (47). Prin urmare, Curtea reține că în lipsa instituirii garanțiilor care să însoțească măsura de ocrotire a punerii sub interdicție judecătorească se aduc atingeri prevederilor constituționale ale art. 1 alin. (3), ale

²⁷Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 88 din 27 ianuarie 2021.

art. 16 alin. (1) și ale art. 50, astfel cum se interpretează potrivit art. 20 alin. (1), și prin prisma art. 12 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități.”

În consecință, a fost adoptată Legea nr. 140/2022 privind unele măsuri de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale și modificarea și completarea unor acte normative²⁸, care vine cu schimbări inclusiv în materii unde, credem, aplicarea lor va duce la o bulversare a vieții sociale, în general, dar a subiecților participante în respectivele raporturi juridice, în particular.

2. Unele dintre noutățile (?) normative în materia protecției majorului

A. Principalele modificări sau completări aduse Codului civil de acest act normativ vizează:

- asistența pentru încheierea actelor juridice, care presupune că majorul poate să beneficieze, la cerere, de asistența unei persoane, numită prin intermediul notarului public, pentru o perioadă de maxim doi ani, măsură ce nu aduce atingere capacității de exercițiu a celui asistat, asistentul neputând să încheie acte juridice în numele majorului lui respectiv. Nu putem să nu remarcăm lipsa sancțiunii pentru neîndeplinirea obligațiilor asistentului (prestate gratuit – *sic!*) cu „prudență, diligență, onestitate și loialitate în vederea realizării optime a intereselor majorului”;

- punerea sub interdicție judecătorească a majorului (și a minorului cu capacitate restrânsă de exercițiu) este înlocuită cu alte două măsuri respectiv consilierea judiciară și tutela judiciară. Acestor li se adaugă curatela și „alte măsuri prevăzute de lege”. Cum legea nu este clară, aprecim că actele normative care vor institui asemenea măsuri vor indica această calificare, cel puțin prin trimitere la art. 106 alin. (2) Cod civil, în timp ce, la acest moment, asemenea măsuri sunt stabilite prin Legea nr. 487/2002 a sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice²⁹, respectiv internarea într-o unitate de psihiatrie și tratamentul medical obligatoriu³⁰;

- au fost modificate condițiile pentru instituirea măsurilor de ocrotire, în paralel cu ierarhizarea acestora, în funcție de gradul de protecție necesar pentru că persoana ocrotită să-și exercite capacitate de exercițiu cu minime ingerințe. Astfel, tutela specială va fi instituită în măsura în care consilierea judiciară sau asistența pentru încheierea actelor juridice nu constituie o măsură suficientă, iar consilierea judiciară, firește, va fi adoptată dacă asistența pentru încheierea actelor juridice nu este suficientă.

Diferențierea între cele două măsuri poate fi realizată și prin prisma prevederilor art. 41 alin. (1), art. 43 alin. (1) și art. 1366 Cod civil. Astfel, asemenea minorului care nu a împlinit vârsta de 14 ani, majorul pus sub tutelă specială, este lipsit de capacitate de exercițiu și se prezumă relativ că nu avea, la momentul săvârșirii faptei ilicite prejudiciabile, discernământ. În schimb, majorul care beneficiază de consiliere judiciară, la fel ca minorul care a împlinit vârsta de 14 ani, are capacitate de exercițiu restrânsă și, în cazul săvârșirii unui fapt ilicit, se prezumă relativ că a acționat cu discernământ.

Data fiind modificarea art. 1366 Cod civil, nu reușim să identificăm scopul alin.(3) nou introdus [„Dispozițiile alin. (1) sunt aplicabile și persoanei care beneficiază de tutelă specială, iar prevederile alin. (2) și persoanei care beneficiază de consiliere judiciară”], acesta repetând, într-o altă formulare normele din alin. (1) și (2);

- un alt element de delimitare a acestor măsuri este dat de gradul de deteriorare a facultăților mintale ale celui pentru care se dispune măsura de ocrotire, consilierea judiciară fiind stabilită atunci când deteriorarea este parțială, iar tutela specială când deteriorarea facultăților mintale este „totală și, după caz, permanentă”.

²⁸Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 500 din 20 mai 2022.

²⁹Republicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 652 din 13 septembrie 2012, cu modificările și completările ulterioare.

³⁰Pentru analiza acestora, a se vedea Carmen Tamara Ungureanu, Ionuț-Alexandru Toader, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Editura Hamangiu, București, 2019, pp. 514-519.

În privința acestei ultime ipoteze, atunci când deteriorarea este totală și permanentă nu înțelegem de ce legiuitorul nu a dispus ca măsura să fie una permanentă, și a ales soluția instituirii sale pe cinci ani, cu posibilitatea de prelungire până la 15 ani³¹. Este adevărat că odată cu evoluția tehnicii medicale, a științelor medicale este posibil să survină modificări astfel ca o deteriorare care, la momentul deciziei instanței este totală și permanentă, după un timp să se transforme într-una parțială sau temporară, însă pentru aceste situații putea fi prevăzută soluția revizuirii la cererea oricărei persoane, inclusiv aceluși ocrotit;

- aceste măsuri sunt expres limitate în timp, iar ele pot privi doar o parte dintre actele pentru care este necesară încuviințarea sau reprezentarea, dar chiar și numai actele care se referă la persoana celui ocrotit sau numai la bunurile acestuia;

- persoanele care beneficiază de consiliere judiciară pot face parte din organele de administrare ale persoanelor juridice fără scop lucrativ;

- persoana pentru care a fost instituită consilierea judiciară sau tutela specială se poate căsători;

- este introdus mandatul de ocrotire.

B. Legea nr. 140/2022 modifică printre altele și prevederile art. 111 și 165 Cod civil în sensul că art. 165 nu mai este o simplă normă de trimitere la art. 111, la care se adaugă completarea (ambiguă), „care este aplicabil în mod corespunzător”, ci începe cu enumerarea unor categorii de persoane pentru ca, în finalul său, să păstreze formularea vechii norme.

Astfel, norma indicată, prin folosirea sintagmei „aplicabil în mod corespunzător”, este lipsită de prezivibilitate, aspect cu privire la care s-a statuat: „de principiu, orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se prezivibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de precis și clar pentru a putea fi aplicat; astfel, formularea cu o precizie suficientă a actului normativ permite persoanelor interesate - care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist - să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat”.³²

Din art. 165 coroborat cu art. 111 Cod civil, în forma actuală, rezultă că instituirea consilierii judiciare sau a tutelei speciale poate fi cerută de:

- cel care necesită ocrotire;

- soțul celui care necesită ocrotire;

- rudele celui care necesită ocrotire;

- de afinii celui care necesită ocrotire;

- persoana care locuiește cu acela care necesită ocrotire;

³¹În condițiile în care unul dintre dezideratele mult trâmbițate la adoptarea actualului Cod civil a fost degrevarea instanțelor (sic!).

³²Nu este respectată cerința prezivibilității normei juridice, orice formulare de genul „aplicabil în mod corespunzător” nefiind „suficient de precisă și clară pentru a putea fi aplicată”. A se vedea, spre exemplu, Decizia Curții constituționale nr. 1/2012 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 155/2001 privind aprobarea programului de gestionare a câinilor fără stăpân, astfel cum a fost aprobată prin Legea nr. 227/2002, precum și, în special, ale art. I pct. 5 [referitor la art. 4 alin. (1)], pct. 6 [referitor la art. 5 alin. (1) și (2)], pct. 8, pct. 9 [referitor la art. 8 alin. (3) lit. a)-d)], pct. 14 [referitor la art. 13¹ și 13⁴], pct. 15 [referitor la art. 14 alin. (1) lit. b)] din lege, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 53 din 23 ianuarie 2012, Decizia Curții constituționale nr. 309/2022 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 308 alin. (1) din Codul penal, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 1017 din 19 octombrie 2022, Decizia Curții constituționale nr. 404/2022 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a Legii pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 1092 din 14 noiembrie 2022 ș.a.m.d.

În acest sens, trebuie avute în vedere prevederile Legii nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 260 din 21 aprilie 2010, ulterior completată și modificată [art. 7 alin. (4), art. 24 și art. 34 alin. (1)].

- celelalte persoane, organe, instituții sau autorități prevăzute la art. 111 (care este aplicabil în mod corespunzător):

- * persoanele apropiate celui care necesită ocrotire (inclusiv soțul, rude afini ș.a.m.d.);
- * administratorii și locatarii casei în care locuiește celui care necesită ocrotire (deci și persoana care locuiește cu acela care necesită ocrotire);
- * serviciul de stare civilă, cu prilejul înregistrării morții unei persoane;
- * notarul public, cu prilejul deschiderii unei proceduri succesoriale;
- * instanțele judecătorești, cu prilejul condamnării la pedeapsa penală a interzicerii drepturilor părintești;
- * procurorul;
- * autoritățile administrației publice locale;
- * instituțiile de ocrotire;
- * *precum și orice altă persoană*;

Finalul apoteotic al lit. d) al art. 111 ne face să ne întrebăm de ce s-a ales această cale, a unei enumerări exagerate, combinată cu trimiterea la altă normă, pentru ca în final să se recurgă la enunțul ce descrie clar o enumerare exemplificativă („orice altă persoană”), mai ales că măsura solicitată are ca rol ocrotirea, în primul rând, nu a persoanei care o solicită. Pe cale de consecință, propunem modificarea art. 165 Cod civil în sensul: „Instituirea consilierii judiciare sau a tutelei speciale poate fi cerută de *orice persoană, indiferent de calea pe care a luat cunoștință de existența unor motive ce o justifică, inclusiv de către cel care necesită ocrotire*”. Pentru evitarea abuzurilor, ar trebui să existe și o sancțiune clară, precisă, aplicabilă în situațiile în care se constată că nu a existat nici un element care să justifice cererea, eventual de natură penală.

C. Lipsa de precizie a legiuitorului se vede și în alte norme precum art. 41 alin. (2) teza I Cod civil, potrivit căruia „Actele juridice ale persoanei cu capacitate de exercițiu restrânsă se încheie de aceasta, cu încuviințarea părinților sau, după caz, a tutorelui, iar în cazurile prevăzute de lege, și cu avizul consiliului de familie, dacă există, și autorizarea instanței de tutelă”. De aici s-ar putea înțelege de către destinatarul legii că primii chemați să încuviințeze încheierea actelor respective sunt părinții, indiferent dacă ocrotitul este minor sau major.

În plus, se pot crea confuzii și în interpretarea și aplicarea art. 41 alin. (3), respectiv 43 alin. (3) cu art. 168 alin. (4). Aceasta deoarece, pe de o parte, art. 41 alin. (3) și art. 43 alin. (3) Cod civil stabilesc o serie de acte ce pot fi încheiate, de către persoana care beneficiază de măsura de ocrotire, singură, în timp ce art. 168 alin. (4) Cod civil permite instanței învestită cu soluționarea cauzei privind instituirea măsurii de ocrotire, să stabilească, „în funcție de gradul de autonomie al persoanei ocrotite și de nevoile sale specifice”, eventual „numai o categorie de acte”, inclusiv „poate dispune ca măsura de ocrotire să se refere numai la persoana celui ocrotit sau numai la bunurile sale”.

3. Căsătoria persoanei care beneficiază de consiliere judiciară sau tutelă specială

Noua reglementare apreciem că reprezintă o greșeală fundamentală în primul rând față de persoanele care au nevoie de ocrotire datorită acestor „dizabilități intelectuale și psihosociale” invocate, față de viitorii lor soți și de copiii rezultați din aceste căsătorii. Mai ales în condițiile în care ocrotirea este mai mult teoretică decât practică. În acest sens, ne întrebăm retoric dacă există studii cu privire la transmiterea (tuturor) acestor dizabilități pe cale genetică, cu privire la rata de vindecare, de reintegrare socială în alte state ș.a.m.d. care au fost analizate și de care s-a ținut con în procesul de elaborare și adoptare al actului normativ în discuție.

În orice caz, un stat care nu își poate asuma asigurarea unui nivel de trai decent pentru toți cetățenii săi (măcar aceia care desfășoară activități care aduc un plus social real) și pentru toți copiii cetățeni ai săi, nu poate să proclame asemenea măsuri nerealiste precum cele din Legea nr. 140/2022.

Mai echitabilă era păstrarea interdicției căsătoriei, sub sancțiunea nulității absolute, dar pe perioada existenței respectivei dizabilități, respectiv prin acoperirea nulității dacă soții au conviețuit pentru o perioadă anume după încetarea dizabilității.

A. Căsătoria între tutore și majorul care beneficiază de consiliere judiciară sau tutelă specială a devenit posibilă, prin modificarea art. 276 Cod civil, care nu mai sancționează căsătoria acestor persoane cu nulitatea absolută

Potrivit art. 275 coroborat cu art. 300 alin. (1) Cod civil, căsătoria între tutore și persoana care beneficiază de ocrotirea sa este oprită, sancțiunea fiind nulitatea relativă. În măsura în care instanța nu stabilește că printre actele pentru a căror încheiere este necesară încuviințarea (sau reprezentarea) se află și căsătoria sau actele cu privire la persoana celui ocrotit, aceasta poate fi realizată. Adevărata lovitură este dată însă de alin. (2) al art. 300 Cod civil, care dispune că anulabilitatea poate fi invocată numai de cel aflat sub ocrotire, acțiunea fiind, potrivit art. 301 alin. (1) și (4) Cod civil, prescriptibilă în termen de 6 luni, ce curge de la data încheierii căsătoriei.

În opinia noastră era necesar ca termenul de prescripție să fie mai lung și momentul său de debut să fie cel al încetării oricăror măsuri de protecție.

B. Încheierea căsătoriei de persoana cu privire la care a fost instituită consiliere judiciară sau tutelă specială nu mai este sancționată cu nulitatea, formalitățile premergătoare fiind modificate pentru această categorie

Dacă până la intrarea în vigoare a Legii nr. 140/20022, era interzis să se căsătorească alienatul mintal și debilul mintal, sancțiunea fiind nulitatea absolută, în prezent, persoana cu privire la care a fost instituită consiliere judiciară sau tutelă specială, adică persoana care are nevoie de ocrotire datorită unor „dizabilități intelectuale și psihosociale”, se poate căsători, în condițiile art. 276 Cod civil: „Persoana care beneficiază de consiliere judiciară sau tutelă specială îl înștiințează în prealabil, în scris, despre formularea declarației de căsătorie pe tutorele sub a cărui ocrotire se află, acesta din urmă putând formula opoziție la căsătorie în condițiile legii.”

Astfel, persoana cu privire la care a fost instituită consiliere judiciară sau tutelă specială, anterior completării declarației de căsătorie, îl înștiințează în scris pe tutore despre aceasta. Din modul de formulare, existența înștiințării constituie o condiție de fond prealabilă încheierii căsătoriei. Cum legea nu dispune, apreciem că înștiințarea are ca scop realizarea unei proceduri asemănătoare încuviințării date de către părinți (de regulă) pentru încheierea căsătoriei minorului neemancipat, iar sancțiunea este nulitatea relativă virtuală. Din această perspectivă ar fi fost mai practică folosirea aceluiași mecanism: fie în varianta condiționării căsătoriei de încuviințarea tutorelui și acordul instanței de tutelă, fie, cel puțin, de acordul tutorelui iar în cazul în care acesta și-ar fi manifestat dezacordul cu privire la căsătoria preconizată, ofițerul de stare civilă să fi avut obligația de a sesiza instanța de tutelă (dacă există ca instanță specializată – sic!), care va hotărî cu privire la temeinicia opoziției.

După înștiințarea sa (și în măsura în care declarația de căsătorie este făcută), tutorele poate fi de acord cu încheierea căsătoriei, sens în care trebuie doar să fie pasiv, sau, dacă nu este de acord să formuleze opoziție la căsătorie.

În măsura în care tutorele formulează opoziție, va fi sesizată instanța de judecată.

În acest caz, ne întrebăm care este rațiunea pentru care această obligație nu există și atunci când opoziția este făcută de o altă persoană pe motive ce decurg din existența dizabilității care constituie cauza instituirii măsurii de ocrotire?!?

Observăm și că normele sunt incomplete, defectuoase. Spre exemplu, nu există nici un termen pentru înștiințarea tutorelui (2 zile, 7 zile, 10 zile, 1 lună, 6 luni, 10 ani? – sic!).

C. În schimb, încheierea convenției matrimoniale și modificarea acesteia înainte de căsătorie de către persoana care beneficiază de consiliere judiciară sau tutelă specială se

realizează în aceleași condiții ca și pentru minorul cu vârstă matrimonială, respectiv „numai cu încuviințarea ocrotitorului său legal și cu autorizarea instanței de tutelă” [art. 377 alin. (1) Cod civil]. Încă un motiv în plus să ne întrebăm care este justificarea diferenței de regim juridic la încheierea căsătoriei.

Cum minorul dobândește prin căsătorie capacitate deplină de exercițiu, partea privitoare la modificarea convenției în timpul căsătoriei îl vizează pe minorul căsătorit în măsura în care i se aplică una dintre măsurile de consiliere judiciară sau tutelă specială. Acesta din urmă, precum și majorul ce beneficiază de ocrotire prin vreuna din cele două măsuri, va putea modifica regimul matrimonial printr-o convenție „numai cu încuviințarea ocrotitorului său legal și cu autorizarea instanței de tutelă”.

Bibliografie:

Ungureanu Carmen Tamara, Toader Ionuț-Alexandru, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Editura Hamangiu, București, 2019.

Decizia Curții Constituționale nr. 601/2020 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 164 alin. (1) din Codul civil

Decizia Curții constituționale nr. 1/2012 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 155/2001 privind aprobarea programului de gestionare a câinilor fără stăpân, astfel cum a fost aprobată prin Legea nr. 227/2002, precum și, în special, ale art. I pct. 5 [referitor la art. 4 alin. (1)], pct. 6 [referitor la art. 5 alin. (1) și (2)], pct. 8, pct. 9 [referitor la art. 8 alin. (3) lit. a)-d)], pct. 14 [referitor la art. 131 și 134], pct. 15 [referitor la art. 14 alin.(1) lit. b)] din lege.

Decizia Curții constituționale nr.309/2022 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 308 alin. (1) din Codul penal.

Decizia Curții constituționale nr. 404/2022 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a Legii pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor.

**THE IMPACT OF EUROPEAN LEGISLATION AND JUDGMENTS OF THE
COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION IN TAX MATTERS ON THE
CASE LAW OF NATIONAL COURTS**

**IMPACTUL LEGISLAȚIEI EUROPENE ȘI A HOTĂRĂRIILOR PRONUNȚATE
DE CURTEA DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE ÎN MATERIE FISCALĂ
ASUPRA JURISPRUDENȚEI INSTANȚELOR NAȚIONALE**

Judecător dr. Duma Diana PĂTRAȘCU

Secția contencios administrativ și fiscal

Vicepreședinte Curtea de Apel Timișoara

Abstract:

Each Member State of the European Union has its tax system, which has been built up over decades, even centuries, long before the creation of the European Union.

While EU rules allow these particularities to persist, the heterogeneity of European tax systems, a legacy of history, and different political choices is now confronted with the reality of the development of international trade and capital mobility. There is therefore limited European competence in the field of taxation, implemented according to procedures that respect the national sovereignty of the Member States.

Adopting European directives is not the only lever for approximating Member States' legislation. Moreover, in addition to the 'positive integration' of national tax laws that European legislation can achieve, as it has done in the field of indirect taxation, national tax laws are subject to 'negative integration' through the case law of the Court of Justice of the European Union, which verifies the conformity of national tax laws with primary EU law, in particular the free movement of goods, persons, services and capital.

As regards the full effect of EU law, the CJEU has emphasized that in the national court-CJEU "balance of power", the role of the CJEU in interpreting EU law prevails. Thus, the CJEU has emphasized in particular the importance of the preliminary reference procedure provided for in Article 267 TFEU, as well as the fact that it is the Union court that has exclusive jurisdiction for the definitive interpretation of EU law and that, in exercising that jurisdiction, the CJEU specifies the extent of the principle of supremacy of Union law about the relevant provisions of that law, irrespective of the interpretation of provisions of national law, or of provisions of Union law held by a national court, which does not correspond to the interpretation of the CJEU.

Keywords, CJEU, EU, tax laws.

Prin articolul de față mi-am propus să analizez principiul primordialității dreptului european în materie fiscală la nivelul autorităților legislative, executive, dar cu precădere la nivelul puterii judecătorești din România, observând conduita acestora și maniera în care interferează cu actele normative ale Uniunii Europene, dar și cu jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene.

Deși fiscalitatea este în primul rând de competența statelor membre, instituirea unei piețe interne integrate și a uniunii economice și monetare a determinat Uniunea Europeană să se preocupe de normele fiscale ale statelor membre, pentru a limita denaturările concurenței. Intervenția europeană în domeniul fiscalității s-a construit astfel pe baza necesității de a asigura mobilitatea bunurilor, a capitalului și a forței de muncă.

Libertatea statelor în ceea ce privește politica fiscală este reglementată de mai multe articole din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene³³ (TFUE) menite să pună în aplicare principiul neutralității fiscale în comerțul intracomunitar.

Eterogenitatea sistemelor fiscale poate fi observată atât în ponderea prelevărilor obligatorii, care variază cu una sau două între statele membre, cât și în structura veniturilor

³³ Publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C-326/47/26.10.2012

fiscale, adică importanța relativă a unui astfel de impozit în veniturile fiscale ale țărilor. Aceste diferențe reflectă opțiuni politice structurante.

Armonizarea regulilor de impozitare a societăților are ca scop facilitarea formalităților fiscale pentru societățile prezente în mai multe state membre, să contribuie la combaterea practicilor de evaziune fiscală în cadrul pieței interne și să reducă concurența fiscală între statele membre.

Dezideratul de armonizare a sistemelor fiscale ale statelor membre își găsește rapid limitele în convergența limitată a politicilor bugetare și în coexistența sistemelor de protecție socială care sunt și ele eterogene, sau chiar o limită absolută atunci când instrumentul fiscal condiționează politicile efectuate.

Fragmentarea impozitării directe și, într-o măsură mai mică, a impozitării indirecte în legislații naționale diferite încurajează concurența fiscală dăunătoare și facilitează strategiile de optimizare fiscală care reduc veniturile statelor membre. Aceasta impune costuri semnificative de conformitate întreprinderilor care operează în mai multe țări ale Uniunii Europene și face piața unică mai puțin atractivă pentru investitorii străini.

Legislația europeană poate impune armonizarea legislațiilor naționale pentru a preveni o diferență prea mare între regimurile fiscale pentru bunuri și servicii care să conducă la denaturarea concurenței și să constituie un obstacol în calea vânzării sau achiziționării transfrontaliere de produse. În acest scop au fost adoptate directivele referitoare la sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată, sistemul general al accizelor și sistemul european de impozitare a produselor energetice și energiei, de exemplu energie electrică.

Potrivit articolului 115 TFUE, Consiliul „adoptă directive pentru apropierea actelor cu putere de lege și actelor administrative ale statelor membre care au un efect direct asupra înființării sau funcționării pieței interne”. Tot acest articol a servit drept bază legală pentru textele care vizează combaterea evaziunii fiscale.

Inițial, acțiunile desfășurate la nivel european în materie fiscală s-au concentrat în principal pe prevenirea denaturării concurenței și pe eliminarea obstacolelor din calea pieței unice, în special prin intermediul clauzei de nediscriminare cuprinsă la articolul 110 din TFUE, astfel cum precum și stabilirea unor reguli comune, cum ar fi valoarea adăugată. Acest lucru a dus la o serie de directive care au contribuit la construirea pieței interne, cum ar fi cele care au fost menite să reducă la minimum dubla impozitare pentru întreprinderile transfrontaliere.

Chiar și în domeniul taxei pe valoarea adăugată (TVA), unde o directivă³⁴ a armonizat legislația națională referitoare la impozitele pe cifra de afaceri prin intermediul unui sistem de taxă pe valoarea adăugată (TVA) pentru a elimina factorii susceptibili de a denatura condițiile de concurență, statele rămân stăpâne în stabilirea tarifelor. Această libertate este temperată doar de câteva limite prevăzute de directivă:

- rata normală nu poate fi mai mică de 15%;
- țările pot aplica una sau două cote reduse, pentru bunurile sau serviciile enumerate exhaustiv în anexa III la directivă. Această rată nu poate fi mai mică de 5%.

Din motive istorice și în anumite condiții, multe țări din UE au fost autorizate să deroge de la aceste reguli în timpul unei perioade de tranziție, până la adoptarea regimului definitiv de TVA (vezi mai jos). Aceștia pot continua să aplice „cote speciale”, adică rate mai mici de 5% (inclusiv rata zero) sau rate reduse pentru bunurile și serviciile care nu sunt enumerate în anexa III la directivă, atunci când aceste dispoziții existau înainte de 1 ianuarie 1991.

De-a lungul timpului statele membre au adoptat o serie de acte legislative pentru consolidarea transparenței fiscale: cinci directive de modificare a Directivei 2011/16/UE a Consiliului din 15 februarie 2011 privind cooperarea administrativă în materie fiscală și de abrogare a Directivei 77/799/CEE (directiva DAC 1) au făcut posibilă dezvoltarea schimbului

³⁴ Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată, JO L 347, 11.12.2006.

automat de informații între administrațiile fiscale din Uniunea Europeană: extinderea schimbului automat la conturile financiare (directiva DAC 2³⁵), extinderea schimbului automat la rulings (directiva DAC 3³⁶), extinderea schimbului automat la declarațiile pe țară (directiva DAC 4³⁷), deschiderea accesului la procedurile de due diligence cu privire la clienții instituțiilor financiare în contextul luptei împotriva spălării banilor și finanțării terorismului (directiva DAC 5³⁸) și extinderea schimbului automat la anumite aranjamente declarate de intermediarii financiari (DAC 6³⁹).

În ceea ce privește lupta împotriva fraudei în domeniul TVA putem aminti în special:

– Regulamentul (UE) 2017/2454 al Consiliului din 5 decembrie 2017 de modificare a Regulamentului (UE) nr. 904/2010 privind cooperarea administrativă și lupta împotriva fraudei în domeniul taxei pe valoarea adăugată;

– Regulamentul (UE) 2018/1541 al Consiliului din 2 octombrie 2018 de modificare a Regulamentelor (UE) nr. 904/2010 și (UE) 2017/2454 în ceea ce privește măsurile de consolidare a cooperării administrative în domeniul taxei pe valoarea adăugată;

-cel mai recent, pachetul legislativ adoptat de Consiliu la 18 februarie 2020 privind transmiterea și schimbul obligatoriu de informații privind plățile referitoare la TVA, care urmărește să faciliteze detectarea fraudelor de către autoritățile din statele membre și să completeze cadrul de reglementare în vigoare în domeniul TVA, recent modificat prin directiva privind TVA-ul în comerțul electronic, având ca obiective: să pună în aplicare, la nivelul UE, norme care să permită statelor membre să colecteze, într-un mod armonizat, date înregistrate puse la dispoziție electronic de către furnizorii de servicii de plată; înființarea unui nou sistem electronic central pentru stocarea informațiilor de plată și prelucrarea ulterioară a acestuia de către funcționarii antifraudă din statele membre în cadrul Eurofisc⁴⁰.

La 22 noiembrie 2019, Consiliul a adoptat pachetul de implementare a TVA-ului pentru comerțul electronic, menit să stabilească normele detaliate necesare pentru a asigura funcționarea noilor norme TVA pentru comerțul electronic ca urmare a modificărilor introduse de Directiva (UE) 2017/2455 privind TVA la comerțul electronic.

În același timp, în 2018, Consiliul a adoptat o directivă care permite statelor să aplice o cotă redusă de TVA publicațiilor digitale, așa cum era deja cazul publicațiilor pe suport fizic.

³⁵ Directiva 2014/107/107 a Consiliului de modificare a Directivei 2011/16/UE în ceea ce privește schimbul automat obligatoriu de informații în domeniul fiscal, JO L 359, 16.12.2014.

³⁶ Directiva 2015/2376 a Consiliului din 8 decembrie 2015 de modificare a Directivei 2011/16/UE în ceea ce privește schimbul automat obligatoriu de informații în domeniul fiscal, JO L 332, 18.12.2015.

³⁷ Directiva 2016/881 din 25 mai 2016, de modificare a Directivei 2011/16/UE în ceea ce privește schimbul automat obligatoriu de informații în domeniul fiscal, JO L 146, 03.06.2016.

³⁸ Directiva (UE) 2016/2258 a Consiliului din 6 decembrie 2016 de modificare a Directivei 2011/16/UE în ceea ce privește accesul autorităților fiscale la informații privind combaterea spălării banilor, JO L 342, 16.12.2016.

³⁹ Directiva (UE) 2018/822 a Consiliului din 25 mai 2018 de modificare a Directivei 2011/16/UE în ceea ce privește schimbul automat obligatoriu de informații în domeniul fiscal cu privire la modalitățile transfrontaliere care fac obiectul raportării, JO L 139, 5.6.2018.

⁴⁰ Această rețea descentralizată de funcționari publici din administrațiile statelor membre își propune să permită schimburi rapide de informații specifice privind companiile și operațiunile potențial frauduloase. Mai recent și cu un scop mai general, a fost creat un forum de dialog și cooperare între funcționarii administrației fiscale și Comisia Europeană, TADEUS (Tax administration EU summit). S-a reunit pentru prima dată în septembrie 2019. Obiectivele principale ale acestui forum sunt de a construi încrederea reciprocă pentru a facilita punerea în aplicare a politicii fiscale a Uniunii, de a îmbunătăți colectarea impozitelor și de a asigura buna funcționare a pieței interne; asigura o mai bună înțelegere a obiectivelor urmărite de inițiativele europene; să stabilească o agendă comună pentru a aborda prioritățile comune; identifica principalele nevoi ale administrațiilor și soluțiile care pot fi implementate ținând cont de priorități, resurse și fezabilitatea acestora. Pentru detalii privind cooperarea administrativă între statele membre ale Uniunii Europene pentru combaterea fraudei în domeniul taxei pe valoare adăugată, a se vedea Arina Dragodan, *Noutăți privind cooperarea administrativă între statele membre ale Uniunii Europene pentru combaterea fraudei în domeniul taxei pe valoare adăugată*, articol publicat în RFPC nr. 5/2018, pp. 28-44.

În baza principiului supremației dreptului Uniunii, dispozițiile tratatului și actele instituțiilor direct aplicabile au ca efect, în raporturile lor cu dreptul intern al statelor membre, prin simplul fapt al intrării lor în vigoare, să determine inaplicabilitatea de drept a oricărei dispoziții contrare a legislației naționale.

Orice instanță națională are obligația de a face aplicarea integrală a normelor europene care sunt direct aplicabile și de a proteja drepturile pe care acesta le conferă particularilor, prin neaplicarea oricărei dispoziții eventual contrare a legislației naționale, indiferent dacă aceasta este anterioară sau ulterioară normei din dreptul Uniunii.

Pornind de la aceste considerații cu caracter de generalitate, pentru a stabili principiile care guvernează tema supusa dezbaterii de față, mi-am propus să prezint două spețe relevante în materie fiscală, în care sunt analizate condițiile dreptului de deducere în materie de taxa pe valoare adăugată.

Voi prezenta pe scurt soluțiile la care a ajuns instanța supremă împreună cu considerentele reținute în cuprinsul hotărârilor judecătorești pronunțate, urmând să expun principiile care se desprind din jurisprudența analizată.

Prin cererea înregistrată la această instanță sub nr. [...] /2013 pe rolul Curții de Apel București, secția contencios administrativ și fiscal, reclamantul A. a chemat în judecată pe pârâtele Agenția Națională de Administrare Fiscală - Administrația Finanțelor Publice Sector 6 și Agenția Națională de Administrare Fiscală - Direcția Generală de Soluționare a Contestațiilor solicitând să se constate nesoluționarea în termenul legal a contestației administrativ fiscale formulate împotriva Deciziei de impunere nr. [...], anularea acestei decizii, anularea Raportului de inspecție fiscală nr. [...] /31.05.2012, exonerarea la plata sumei totale de 7.657.700 RON, reprezentând TVA stabilit suplimentar și accesorii aferente și suspendarea executării deciziei de impunere, până la soluționarea irevocabilă a cauzei.

Prin sentința nr. 2897 din data de 29 octombrie 2014 pronunțată de Curtea de Apel București, secția a VIII – contencios administrativ și fiscal s-a admis în parte contestația formulată de reclamantul A., în contradictoriu cu pârâtele Agenția Națională de Administrare Fiscală - Administrația Sector 6 A Finanțelor Publice București, cu sediul în București și Agenția Națională de Administrare Fiscală - Direcția Generală de Soluționare a Contestațiilor; - s-a anulat parțial punctul 1 din Decizia de soluționare a contestației nr. 235/31.07.2013 și Decizia de impunere nr. [...] din 31.05.2012, emise de pârâte, - s-a menținut Decizia de impunere nr. [...] din 31.05.2012, în ceea ce privește suma de 759.596,75 RON, reprezentând T.V.A. aferentă perioadei 01.01.2006 – 30.09.2011; - au fost obligați pârâții la plata către reclamant a sumei de 5300 RON, cu titlu de cheltuieli de judecată.

Împotriva hotărârii pronunțate de instanța de fond, pârâtele Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice București – în reprezentarea Administrației Sector 6 a Finanțelor Publice, Agenția Națională de Administrare Fiscală și reclamantul A. au formulat recurs, criticând soluția instanței de fond ca netemeinică și nelegală.

Pronunțându-se asupra recursurilor promovate, Înalta Curte de Casație și Justiție (ÎCCJ) a reținut în considerentele deciziei⁴¹ sale următoarele aspecte relevante pentru problema pe care ne-am propus să o dezbaterem:

„În cauză prima instanță a făcut corect aplicarea dispozițiilor art. 127 alin. (2) din Codul fiscal stabilind calitatea de persoană impozabilă a reclamantului și caracterul de continuitate și caracterul economic al activității desfășurate de acesta în perioada 01.01.2009 – 30.09.2011. Faptul că recurentul-reclamant nu s-a înscris ca persoană impozabilă la data depășirii plafonului conform dispozițiilor art. 152 alin. (1) și (3) din Legea nr. 571/2003 nu înlătură obligația de plată a TVA -ului pe care persoana impozabilă a fi trebuit să o colecteze pe perioada scursă între data la care avea obligația să solicite înregistrarea și data constatării abaterii.

⁴¹ÎCCJ – Secția de Contencios Administrativ și Fiscal, Decizia nr. 1205/20.03.2018.

Nu este fondată afirmația din recurs privind modul de calcul la TVA, Curtea constatând, odată cu analizarea recursului declarat de recurentul-reclamant, că prima instanță în mod greșit nu a cenzurat modalitatea de stabilire a TVA colectată care s-a stabilit eronat de organele fiscale prin aplicarea cotei de 19%, respectiv 24% asupra prețului stabilit prin contract. Aceasta în condițiile în care TVA datorat trebuia inclus în prețul contractual conform dezlegării date în Hotărârea C-249/12 și C-250/12 Tulică și Plavoșin.

(...) Recursul declarat de recurenta-pârâtă Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice în reprezentarea Administrației Finanțelor Publice sector 6 este apreciat de Curte ca fondat în parte respectiv în ceea ce privește motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 C. pr. civ. fiind nefondat în ceea ce privește motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. pr. civ. față de aspectele de nelegalitate invocate.

Motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 C. pr. civ. este fondat în cauză sentința atacată conținând motive contradictorii, în parte nefiind susținută de considerentele sentinței atacate.

Astfel, deși în considerente se susține teza eronată în sensul că anterior datei de 28.04.2010 nu a existat legislație secundară pentru a impune obligarea recurentului-reclamant persoană fizică la plata TVA pentru transferul proprietăților imobiliare, persoana având obligația de plată numai de la data înregistrării ca plătitor de TVA conform art. 145 alin. (3) din Legea nr. 571/2003, în dispozitiv se menționează obligația de plată pentru suma de 759.596,75 RON reprezentând TVA aferent perioadei 01.01.2006 – 30.09.2011.

Pentru acest aspect sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 6 C. pr. civ. fiind greșită susținerea în sensul că organele fiscale nu ar avea temei legal pentru a impune persoanelor fizice plata TVA aferentă veniturilor cu caracter de continuitate obținute din vânzarea imobilelor pentru perioada anterioară anului 2010.

Curtea apreciază că acest cadru legal există din 2002 organele fiscale fiind îndreptățite, în cadrul termenului de prescripție obligarea persoanelor fizice la plata TVA pentru transferul proprietăților imobiliare cu condiția îndeplinirii condițiilor prevăzute de art. 127 din legea nr. 571/2003.

Conform dispozițiilor art. 127 din Legea nr. 571/2003 o persoană fizică devine persoană impozabilă doar dacă desfășoară activității economice în scopul obținerii de venituri cu caracter de continuitate. În cauză este de necontestat faptul că recurentul-reclamant a încheiat în perioada 01.01.2006 – 30.09.2011 un număr de 144 contracte de vânzare-cumpărare prin care a înstrăinat imobilele. Această operațiune a avut caracter de continuitate, reclamantul dobândind persoană impozabilă în scop de TVA în cauză fiind aplicabile dispozițiile pct. 3 (5) din Normele de aplicare a art. 127 alin. (2) din Codul fiscal „în cazul achiziției de terenuri și/sau construcții de către o persoană fizică în scopul vânzării, livrarea acestor bunuri reprezintă o activitate cu caracter de continuitate dacă persoana fizică realizează mai mult de o singură tranzacție în cursul unui an calendaristic”.

Fiind întemeiat acest motiv de recurs Curtea l-a admis și în analiza actelor fiscale contestate a aplecat de la premisa că reclamantul datorează TVA aferentă perioadei 01.01.2006 – 30.09.2011 având calitatea de persoană impozabilă în raport de dispozițiile art. 127 alin. (2) din Codul fiscal.

Motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. pr. civ. nu este fondat în cauză fiind recunoscut corect în favoarea reclamantului dreptul de deducere a TVA aferent achiziției de bunuri. (...) Recunoașterea acestui drept nu este condiționat de înregistrarea persoanei impozabile în scopul de TVA în cauză reclamantul având obligația de plată a TVA-ului stabilit fără ca acesta să fie înregistrat ca persoană impozabilă.

Reclamantul nu a contestat cuantumul TVA aprobat la deducere nefiind aplicabile dispozițiile art. 145 alin. (1) din Codul fiscal, el contestând baza de impunere stabilită prin decizia de impune având în vedere că a fost greșit calculată întrucât ar fi trebuit diminuată cu TVA pe care reclamantul ar fi avut dreptul să-l deducă la momentul angajării costurilor.

Fiind obligat cu efect retroactiv la plata TVA având calitatea de persoană impozabilă, în vederea respectării jurisprudenței CJUE hotărârea pronunțată în C-183/14, reclamantului trebuie să i se recunoască dreptul legal de deducere indiferent dacă s-a înregistrat sau nu în scopuri de TVA și indiferent dacă a fost sau nu depus decontul taxei datorate.

Faptul că la data de 21.01.2012 reclamantul a depus decontul de TVA aferent trimestrului IV 2011 arătând că solicită regularizarea sumei de 2.044.791 RON reprezentând TVA deductibil în care este inclusă și suma de 844.749,49 RON nu determină nelegalitatea acordării acestei sume în prezenta cauză, în raport de concluzia raportului de expertiză.

Recurenta-pârâtă nu a probat la dosar până la data judecării prezentului recurs că a fost soluționată cererea reclamantului din data de 25.01.2012 în sensul că i-a fost recunoscut și acordat dreptul de deducere pentru suma solicitată de 2.044.791 RON. Dacă în cadrul acestei sume totale a fost inclusă și suma reprezentând TVA deductibil recunoscut și acceptat în prezenta cauză urmează a fi apreciată corespunzător soluționarea cererii din 25.01.2012 prin luarea în considerare a sumei de 844.749,64 RON care a fost recunoscută la deducere în prezenta cauză.

În ceea ce privește aspectul de nelegalitate având ca obiect majorările de întârziere și penalitățile de întârziere calculate pentru suma de plată reprezentând TVA în cuantum de 1.761.808 RON acestea nu formează obiectul prezentei cauze, prima instanță neanalizând aplicarea art. 119-120 din O.G. nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală.

Controlul de legalitate s-a exercitat de prima instanță numai cu privire la pct. 1 din decizia de soluționare a contestației - Decizia nr. 235/31.07.2013 respectiv numai pentru suma de 1.604.346 RON.

Aceasta deoarece prin decizia de soluționare nr. 235/31.07.2013 a fost respinsă contestația pentru suma de 1.604.346 RON reprezentând TVA și desființată decizia de impune pentru suma reprezentând majorări și penalități în cuantum total de 6.053.345 RON urmând ca organele fiscale să procedeze la o nouă verificare.

Față de cele expuse, Curtea va constata ca fondat în ceea ce privește recursul declarat de recurenta-pârâtă Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice numai motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 C. pr. civ.

Recursul declarat de către recurentul-reclamant este fondat în parte fiind îndeplinit condițiile motivelor de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 și 8 C. pr. civ.

Motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 C. pr. civ. este fondat, în parte sentința atacată fiind contradictorie în ceea ce privește considerentele și dispozitivul sentinței atacate dar nu în sensul arătat de reclamant în motivele de recurs.

În opinia Curții există contradictorialitate între considerente și dispozitiv în condițiile în care se recunoaște în considerente că pentru perioada 2006-2009 nu există legislație, respectiv temei legal pentru impunerea persoanelor fizice la plata TVA pentru transferul proprietăților imobiliare din patrimoniul personal, iar pe de altă parte a obligat pe reclamant la plata TVA cu acceptarea dreptului de deducere TVA aferent perioadei 01.01.2006 – 30.09.2011.

Curtea constată că există această contradictorialitate care urmează a fi înlăturată, dar nu în sensul solicitat de către reclamant de a fi înlăturată obligația aferentă perioadei 01.01.2006 – 28.04.2010.

Legat de acest motiv de recurs este întemeiat și a fost analizat recursul declarat de Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice București.

În ceea ce privește motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. pr. civ. acesta este fondat în parte respectiv greșita stabilire a cuantumului TVA-ului datorat de reclamant prima instanță neluând în considerare faptul că TVA-ul datorat trebuia inclus în prețul din contracte, fiind aplicabile în acest sens hotărârea C-249/12 și C-250/2010 Tulică și Plavoșin.

În cauză instanța de fond nu a aplicat și nu a interpretat corect sensul acestei hotărâri preliminare, obligatorii pentru toate părțile deși prin raportul de expertiză efectuat în cauză

expertul desemnat a arătat cele două variante de calcul TVA cu TVA inclus în preț și TVA - adăugat, inclusiv prin răspunsul la obiecțiuni făcându-se această distincție.

Conform Hotărârii Tulică și Plavoșin CJUE a stabilit că Directiva 2006/112/CE a Consiliului privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată, în special articolele 73 și 78 trebuie interpretată în sensul că atunci când prețul unui bun a fost stabilit de părți fără nicio mențiune cu privire la TVA, iar furnizorul aceluși bun este persoană obligată la plata TVA aferentă acelei operațiuni, prețul convenit trebuie considerat ca incluzând deja TVA, în cazul în care furnizorul (vânzătorul-reclamant) nu are posibilitatea de a recupera de la debitor (cumpărător) taxa solicitată de administrația fiscală.

Curtea verificând acest motiv de recurs îl constată întemeiat în parte. Față de raportul de expertiză și răspunsul ca obiecțiuni prin completarea obiectivului 4, Curtea constată următoarele: TVA colectată – aferentă veniturilor obținute din vânzare în care TVA este inclusă în preț însumează suma de 1.347.177,12 RON. Din această sumă ca fiind TVA deductibilă (rezultată din expertiză și constatată de instanță) respectiv suma de 844.749,64 RON rezultată ca sumă TVA calculată la plată de către reclamant este de 502.427,48 RON. Această obligație de plată urmează a fi stabilită de Curte ca efect al admiterii recursului declarat de recurentul-reclamant plecând de la trei premise și anulat decizia de impunere din 31.05.2012 în limita acestei sume.

Prima că pentru tranzacțiile imobiliare efectuate în perioada 01.01.2006-30.09.2011 recurentul-reclamant avea calitatea de persoană impozabilă dobândind venituri cu caracter de continuitate și depășind o activitate economică în sensul dispozițiilor art. 127 din Codul fiscal existând un TVA colectat de achitat.

A doua premisă constă în faptul că modalitatea de calcul a TVA datorat prin aplicarea jurisprudenței CJUE speța Tulică și Plavoșin rezultă că TVA colectată conform raportului de expertiză și răspunsului la obiecțiuni este în quantum de 1.347.177,12 RON.

Iar a treia premisă este faptul că în mod corect s-a calculat și constat că reclamantul are, în raport de jurisprudența CJUE Hotărârea din 9 iulie 2015 Cauza Salomie și Oltean, dreptul să-și deducă TVA în quantum de 844.749,64 RON.

Prin scăderea TVA deductibil 844.749,64 RON din TVA calculat datorat de 1.347.177,12 RON rezultă că suma de plată de către reclamant care urmează a fi constatată de Curte este de 502.427,48 RON.

Pentru considerentele expuse privind toate cele trei recursuri Curtea a menținut celelalte dispoziții ale sentinței atacate.

În consecință, Curtea în baza art. 496 C. pr. civ. a respins ca nefondat recursul declarat de recurenta-pârâtă Agenția Națională de Administrare Fiscală; a admis recursul declarat de recurenta-pârâtă Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice București și recurentul-reclamant A, a casat în parte sentința atacată în sensul că a menținut Decizia de impunere nr. [...] în ceea ce privește suma de plată reprezentând TVA în quantum de 502.427,48 RON. A menținut celelalte dispoziții ale sentinței atacate”.

Un raționament asemănător regăsim și în Decizia nr. 1301 din 20 aprilie 2016 pronunțată de ÎCCJ. În considerentele deciziei, instanța supremă a reținut următoarele: „Din perspectiva armonizării legislației naționale cu cea europeană, dat fiind momentul realizării tranzacțiilor anterior aderării României la Uniunea Europeană, se reține că adoptarea și aplicarea acquis-ului comunitar în materie de impozitare s-au regăsit în implementarea în legislația națională a Directivei 77/388/CEE (Directiva a 6-a TVA). Prin dispozițiile art. 1 alin. (4) Cod fiscal (în vigoare la 01.01.2005) se arată că „dacă orice prevedere a prezentului cod contravine unei prevederi a unui tratat la care România este parte, se aplică prevederea aceluși tratat”. Se constată astfel că textul articolului 127 alin. (1) și (2) Cod fiscal reia prevederea din cuprinsul articolului 4 din Directiva a 6-a TVA, iar punctul 2 alin. (1) al art. 127 explicat prin Normele metodologice aprobate prin HG nr. 44/2004 arată că „nu are caracter de continuitate, în sensul art. 127 alin. (2) din Codul fiscal, obținerea de venituri de

către persoanele fizice din vânzarea locuințelor proprietate personal sau a altor bunuri care sunt folosite de către acestea pentru scopuri personale”.

În interpretarea „*per a contrario*” a acestei prevederi legale se reține că, exceptând situația realizării de venituri din vânzarea locuințelor proprietate personală sau a altor bunuri folosite în scopuri personale, are caracter continuu activitatea de exploatare a bunurilor corporale care exced categoriei expres arătate în text. Norma națională, astfel cum este prevăzută la punctul 2 alin. (1) al art. 127 din HG nr. 44/2004, a suscitat în perioada 2006-2010 o practică administrativă în sensul neimpozitării tranzacțiilor efectuate de persoane fizice, în lipsa unor prevederi clare care să determine în ce condiții se îndeplinește cerința „caracterului de continuitate” al activității de exploatare a bunurilor corporale, altfel spus, inexistența criteriilor referitoare la numărul de tranzacții efectuate de o persoană fizică în decursul unui an pentru a fi considerate în scopul obținerii de venituri constante, ori în referire la volumul tranzacțiilor derulate la un moment dat, a căror valoare ar putea atrage înregistrarea operațiunii ca impozabilă. Vidul legislativ în definirea caracterului de continuitate al activității desfășurate de o persoană fizică în sfera tranzacțiilor sale imobiliare a fost acoperit doar prin apariția OUG nr. 109/2009, intrată în vigoare la 01.01.2010, prin introducerea alin. (2¹) la art. 127, cu următorul conținut: „situațiile în care persoanele fizice care efectuează livrări de bunuri imobile devin persoane impozabile sunt explicitate prin norme.” La pct. 3 alin. (5) al articolului 127 Cod fiscal, din cuprinsul Normelor metodologice aprobate prin HG nr. 44/2004 (forma în vigoare după modificările aduse Codului fiscal prin OUG nr. 109/2009) se prevede că „în cazul achiziției de terenuri și/sau de construcții de către persoana fizică în scopul vânzării, livrarea acestor bunuri reprezintă o activitate cu caracter de continuitate dacă persoana fizică realizează mai mult de o singură tranzacție în cursul unui an calendaristic”.

Instanța de control judiciar, observând în întregul său hotărârea CJUE pronunțată la data de 15.09.2011 în cauzele reunite Slaby/Kuc (C-180/10 și C-181/10), reține ca fiind relevante în cauză paragrafele 42-44, în care se arată că: „42 În ipoteza în care instanța de trimitere constată că Republica Polonă nu a făcut uz de posibilitatea prevăzută la articolul 12 alineatul (1) din Directiva TVA, ar trebui să se examineze dacă operațiunea din acțiunea principală este impozabilă, în temeiul articolului 9 alineatul (1) din Directiva TVA. 43 Potrivit acestei dispoziții, noțiunea de persoană impozabilă este definită în raport cu cea de activitate economică. Astfel, existența unei astfel de activități este cea care justifică o calificare drept persoană impozabilă (a se vedea Hotărârea din 3 martie 2005, Fini H, C-32/03, Rec., p. I 1599, punctul 19). 44 În această privință, trebuie amintit că definiția noțiunii „activitate economică” de la articolul 9 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva TVA cuprinde orice activitate a producătorilor, comercianților sau persoanelor care prestează servicii și, în special, operațiunile care presupun exploatarea bunurilor corporale sau necorporale în scopul obținerii de venituri cu caracter de continuitate”. Cum România nu a activat opțiunea prevăzută de art. 4 alin. (3) din Directiva a 6-a privind TVA (în prezent art. 12 alin. (1) din Directiva 112/2006/CEE), revine organului fiscal și, implicit, instanțelor naționale, rolul de a defini persoana impozabilă în raport de activitatea economică desfășurată de acea persoană. În legătură cu stabilirea caracterului de persoană impozabilă pentru persoanele fizice care au realizat tranzacții ce au fost ulterior încadrate de organul fiscal ca fiind operațiuni impozabile, este relevantă jurisprudența recentă a CJUE care a statuat, în cauza C-183/14, că dispozițiile legale naționale referitoare la definiția persoanei impozabile, astfel cum s-a reglementat prin prevederile codului fiscal și prin normele sale metodologice, au un caracter neechivoc, care permite persoanelor vizate să își cunoască drepturile și obligațiile în mod clar și precis (Hotărârea Salomie și Oltean/DGFP Cluj, C-183/14, EU:C:2015:454, punctele 32 și 33). Situația juridică examinată în cauza C-183/14, referitoare la tranzacții imobiliare încheiate în perioada 2008-2009 de către persoane fizice care, desfășurând o activitate economică cu caracter de continuitate, au depășit plafonul de scutire TVA, este pe deplin aplicabilă și litigiului pendinte, date fiind prevederile Codului fiscal și ale normelor metodologice adoptate

prin HG nr. 44/2004, referitoare la definiția persoanelor impozabile, nemodificate în perioada 2004-2009. În pofida reținerii caracterului „regretabil” al practicii administrației fiscale de a nu aplica legislația primară în vederea înregistrării în sfera plătitorilor de TVA a persoanelor fizice care desfășurau activitate economică în sensul prevederilor art. 126 și art. 127 Cod fiscal, nefiind adoptate norme care să permită stabilirea caracterului de continuitate în funcție de criterii obiective, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a stabilit că o astfel de practică nu poate fi „a priori”, de natură a conferi contribuabililor vizați percepția neaplicării TVA-ului pentru operațiuni care au caracterul unor activități economice în scopul obținerii de venituri constante. Se reține din circumstanțele cauzei că, astfel cum erau edictate normele fiscale ce încadrau persoana fizică în sfera contribuabililor impozabili prin raportare la operațiunile imobiliare, numărul mare de tranzacții cu terenuri și apartamente derulate de recurenții reclamanți creează percepția firească a caracterului de continuitate al acestor activități, în scopul obținerii de venituri, ceea ce depășește simpla intenție de valorificare a unor bunuri folosite în scopuri personale. În aceste condiții, instanța de control judiciar conchide că cele 98 de tranzacții imobiliare efectuate de persoanele fizice AA și AB în perioada 2006-2010 excede unor simple operațiuni de valorificare a unor bunuri folosite în scopuri personale, ele fiind, prin modul de derulare, natura și cantitatea lor, în sfera unor activități economice corect încadrate de organul fiscal ca fiind operațiuni impozabile generatoare de taxă pe valoarea adăugată. Prin urmare, fiind stabilită calitatea de persoană impozabilă pentru recurenții reclamanți, aceștia au fost în mod legal obligați să plătească TVA-ul calculat retroactiv pentru tranzacțiile efectuate în perioada 2006-2010, de la data de 01.06.2006, ulterior perioadei în care acesta a depășit plafonul de scutire de TVA de 200 000 lei (2 miliarde lei vechi).

Prezentând spețele anterioare, se poate reține că instanțele naționale au analizat problemele de drept supuse dezbaterii prin raportare atât la legislația națională și la dispozițiile europene relevante în cauzele deduse judecării, cât și la jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene, astfel cum aceasta decurge ca urmare a trimiterilor preliminare la care apelează judecătorul național. Așadar, soluțiile pronunțate de instanța supremă au fost pronunțate în acord cu dezlegarea dată de CJUE în Hotărârea C-249/12 și C-250/12 Corina-Hrisi Tulică împotriva Agenției Naționale de Administrare Fiscală – Direcția Generală de Soluționare a Contestațiilor (C-249/12) și Călin Ion Plavoșin împotriva Direcției Generale a Finanțelor Publice Timiș – Serviciul Soluționare Contestații, Activitatea de Inspecție Fiscală – Serviciul de Inspecție Fiscală Timiș (C-250/12)⁴², conform căreia, în ipoteza în care prețul unui bun a fost stabilit de părți fără nicio mențiune cu privire la TVA, iar furnizorul aceluși bun este persoană obligată la plata TVA aferentă acelei operațiuni, prețul convenit trebuie considerat ca incluzând deja TVA, în cazul în care furnizorul (vânzătorul) nu are posibilitatea de a recupera de la debitor (cumpărător) taxa solicitată de administrația fiscală. O altă Hotărâre care a prezentat relevanță în analiza problemei de drept din speța expusă este cea pronunțată de către CJUE la data de 09.08.2015, în Cauza C-183/14 Salomie și Oltean⁴³, unde instanța europeană a statuat cu titlu obligatoriu pentru toate autoritățile

⁴² având ca obiect cereri de decizie preliminară formulate în temeiul articolului 267 TFUE de Înalta Curte de Casație și Justiție (România), prin deciziile din 15 martie 2012, Cererile de decizie preliminară vizează interpretarea Directivei 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată și în special a articolelor 73 și 78 din aceasta. Aceste cereri au fost prezentate în cadrul unor litigii între doamna Tulică, pe de o parte, și Agenția Națională de Administrare Fiscală – Direcția Generală de Soluționare a Contestațiilor, pe de altă parte, și, respectiv, domnul Plavoșin, pe de o parte, și Direcția Generală a Finanțelor Publice Timiș – Serviciul Soluționare Contestații, pe de altă parte, având ca obiect determinarea taxei pe valoarea adăugată (denumită în continuare „TVA”) datorate în cazul în care părțile nu au prevăzut nimic în ceea ce privește această taxă atunci când au stabilit prețul bunului livrat.

⁴³ Hotărârea Curții (Camera a șaptea) din 9 iulie 2015, Radu Florin Salomie și Nicolae Vasile Oltean împotriva Direcției Generale a Finanțelor Publice Cluj. Cauza a avut ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Curtea de Apel Cluj (România), prin decizia din 28 februarie 2014. Cererea de decizie preliminară privește interpretarea principiilor securității juridice și protecției încrederii legitime, precum și a articolelor 167, 168, 179 și 213 din Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie

române ce au competențe în materie fiscală, inclusiv pentru instanțele judecătorești, că Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28.11.2000 privind sistemul comun al TVA se opune unei reglementări naționale în temeiul căreia dreptul de deducere a TVA datorate sau achitate în amonte pentru bunuri și servicii, utilizate în cadrul operațiunilor taxate îi este refuzat persoanei impozabile, care trebuie în schimb să achite taxa pe care ar fi trebuit să o perceapă, pentru simplul motiv că nu era înregistrată în scopuri de TVA atunci când a efectuat aceste operațiuni și aceasta atât timp cât nu este înregistrată în mod legal în scopuri de TVA și nu a fost depus decontul taxei datorate. Așadar, dreptul de deducere este condiționat de îndeplinirea cerințelor de fond de către persoanele impozabile (respectiv, deținerea facturilor fiscale și efectuarea cheltuielilor în scopul operațiunilor taxabile).

Analizând considerentele cuprinse în jurisprudența națională mai sus prezentată⁴⁴, putem să afirmăm că un principiu care trebuie respectat de instanțele naționale este acela al obligativității respectării dreptului comunitar (european) și prioritatea acestuia față de reglementările interne.

În această privință, amintim că prin Legea nr. 157/2005, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 465 din 1 iunie 2005, România a ratificat tratatul privind aderarea Republicii Bulgaria și a României la UE, efectele acestei ratificări fiind reglementate prin art. 148 alin. (2) și (4) din Constituția României, astfel cum a fost republicată în M. Of., Partea I, nr. 767 din 31 octombrie 2003, prevederi potrivit cărora: „(2) Ca urmare a aderării, prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum și celelalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu, au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare. (...) (4) Parlamentul, Președintele României, Guvernul și autoritatea judecătorească garantează aducerea la îndeplinire a obligațiilor rezultate din actul aderării și din prevederile alineatului (2)”.

Precizăm, de asemenea, că obligația respectării dispozițiilor cuprinse în tratatele ratificate de Statul Român rezultă și din dispozițiile art. 11 alin. (1) din Constituția României, conform cărora Statul Român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună-credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte.

În raport cu dispozițiile din Constituția României menționate, aplicarea dispozițiilor din legile interne al Statului român se va face în conformitate cu dispozițiile obligatorii din dreptul UE, respectiv din dreptul comunitar.

În concluzie, începând cu data aderării, 1 ianuarie 2007, este obligatorie pentru Statul Român, respectiv pentru instanțele naționale, respectarea așa numitului „acquis comunitar” - astfel cum este definit prin art. 1 din Hotărârea Guvernului nr. 1367/2000, privind constituirea și funcționarea grupului de lucru pentru studierea concordanței dispozițiilor și principiilor Constituției României cu acquis-ul comunitar, în perspectiva aderării României la UE, publicată în M. Of., Partea I, nr. 30 din 17/01/2001, definiție a acquis-ului comunitar conform căreia acesta include, între alte acte normative, „dispozițiile TCE, semnat la 25 martie 1957 la Roma, și ale Tratatului privind Uniunea Europeană, semnat la 7 februarie 1992 la Maastricht, ambele republicate în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene nr. C 340 din 10 noiembrie 1997”.

Relevantă din acest punct de vedere este Hotărârea din 15 iulie 1964, pronunțată în cauza C-6/64, Costa/E.N.E.L. (Ente nazionale energia elettrica, impresa già della Edison

2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată. Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnii Salomie și Oltean, pe de o parte, și Direcția Generală a Finanțelor Publice Cluj, pe de altă parte, privind aplicarea taxei pe valoarea adăugată (TVA) unor vânzări de bunuri imobile realizate în cursul anului 2009.

⁴⁴ Pentru o aplicare similară a jurisprudenței europene, a se vedea: ICCJ, secția de contencios administrativ și fiscal, Decizia nr. 1531/18.05.2016(www.legalis.ro); ÎCCJ, secția de contencios administrativ și fiscal, Decizia civila nr. 5995/21.02.2017(www.legalis.ro); Curtea de Apel Cluj, secția a III - a contencios administrativ și fiscal, Decizia nr. 536/15.04.3019 (Buletinul Curților de Apel nr. 6-7/2019; Curtea de Apel Oradea, secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, Decizia nr. 397/03.05.2014(www.rolii.ro)

Volta), în care Curtea a stabilit principiul supremației dreptului comunitar (dreptului Uniunii – în denumirea ulterioară Tratatului de la Lisabona) asupra dreptului statelor membre (ceea ce implică imposibilitatea statelor membre de a face să prevaleze, împotriva ordinii juridice comunitare, o măsură unilaterală ulterioară sau de a opune dreptului născut din Tratatul CEE norme de drept național, indiferent de natura acestora).

Curtea de Justiție a Uniunii Europene a decis că nu se poate admite ca norme de drept național, fie ele de natură constituțională, să aducă atingere unității și eficacității dreptului Uniunii⁴⁵.

Dintre principale consecințe jurisdicționale ale efectului direct al dreptului european amintim: obligația jurisdicțiilor naționale de a-l asigura și necesitatea ca dreptul intern să le recunoască particularilor mecanisme jurisdicționale prin care aceștia să își invoce drepturile. Se stipulează în jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene⁴⁶ explicit că judecătorul național este judecătorul de drept comun al dreptului comunitar. Efectul direct presupune, în sens material, că dreptul comunitar creează drepturi în patrimoniul particularilor, independent de legislațiile naționale, iar, în sens procedural, că judecătorul național este competent să protejeze drepturile particularilor.

Potențial, dar condiționat de conținutul lor efectiv, dispozițiile din tratat (și regulamente) beneficiază de efect direct, atât vertical, cât și orizontal.

După intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, Curtea a confirmat jurisprudența anterioară referitoare la principiul supremației dreptului Uniunii: recent, în cauzele conexe C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 și C-397/19, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” împotriva Inspecției Judiciare (C-83/19), Asociația „Forumul Judecătorilor din România”, Asociația „Mișcarea pentru Apărarea Statutului Procurorilor” împotriva Consiliului Superior al Magistraturii (C-127/19), PJ împotriva QK (C-195/19), SO împotriva TP și alții, GD, HE, IF, JG (C-291/19), Asociația „Forumul Judecătorilor din România”, Asociația „Mișcarea pentru Apărarea Statutului Procurorilor”, OL împotriva Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Procurorul General al României (C-355/19), și AX împotriva Statului Român – Ministerul Finanțelor Publice (C-397/19), CJUE a subliniat în mod explicit principiul prevalenței dreptului UE asupra normelor constituționale ale statelor membre, subliniind că „în temeiul principiului supremației dreptului Uniunii, invocarea de către un stat membru a unor dispoziții de drept național, fie ele și de natură constituțională, nu poate aduce atingere unității și eficacității dreptului Uniunii”⁴⁷. Aceste aspecte au fost reluate și în jurisprudența ulterioară, spre exemplu, în cauzele W.Ż., C-487/19, punctul 156, IS, C-564/19, punctul 78, precum și în cauzele conexe Euro Box Promotion și alții, punctul 251.

În ceea ce privește competența instanțelor naționale de a evalua conformitatea legislației române cu dispozițiile din dreptul comunitar (european) și de a da eficiență acestora, menționăm că în cuprinsul dispozitivului Hotărârii CJCE din 9 martie 1978, pronunțată în cauza *Amministrazione delle finanze dello Stato/Simmenthal*, nr. C-106/77, s-a statuat că „judecătorul național însărcinat să aplice, în cadrul competenței sale, dispozițiile dreptului comunitar, are obligația de a asigura realizarea efectului deplin al acestor norme, lăsând, la nevoie, pe proprie răspundere, neaplicată orice dispoziție contrară a legislației naționale, chiar ulterioară, fără a solicita sau a aștepta eliminarea prealabilă a acesteia pe cale legislativă sau prin orice alt procedeu constituțional”. Prin această Hotărâre s-a mai decis că orice instanță

⁴⁵Hotărârea din 17 decembrie 1970, *Internationale Handelsgesellschaft*, 11/70, Rec., p. 1125, punctul 3.

⁴⁶A se vedea cauza 26/62, *Societatea N.V. Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos*, și *Nederlandse Administratie der belastingen* (administrația fiscală olandeză), având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare adresată Curții în temeiul articolului 177 primul paragraf litera (a) și al treilea paragraf din Tratatul de instituire a Comunității Economice Europene de *Tariefcommissie*, tribunal administrativ olandez care se pronunță în ultimă instanță asupra acțiunilor în contencios în materie fiscală, în litigiul aflat pe rolul tribunalului menționat.

⁴⁷Pct. 245 al Hotărârii în cauza *Asociația „Forumul Judecătorilor din România” și alții*.

națională, sesizată în cadrul competenței sale, are obligația de a aplica integral dreptul comunitar și de a proteja drepturile pe care acesta le conferă particularilor, prin neaplicarea oricărei dispoziții eventual contrare a legislației naționale, indiferent dacă aceasta este anterioară sau ulterioară normei comunitare. Prin urmare, ar fi incompatibilă cu cerințele inerente înseși naturii dreptului comunitar orice dispoziție dintr-o ordine juridică națională sau orice practică legislativă, administrativă sau judiciară, ce ar avea ca efect diminuarea eficienței dreptului comunitar prin faptul de a nega instanței competente să aplice acest drept prerogativa de a face, chiar în momentul acestei aplicări, tot ceea ce este necesar pentru a înlătura dispozițiile legislative naționale care ar constitui eventual un obstacol în calea eficienței depline a normelor comunitare.

Față de opinia explicită a CJCE - a cărei jurisprudență este obligatorie pentru instanțele naționale în interpretarea dreptului comunitar – se poate concluziona că instanțele române de drept comun sunt competente să procedeze, în executarea obligației de a asigura realizarea efectului deplin al dreptului comunitar, la înlăturarea de la aplicare a oricărei dispoziții contrare a legislației naționale, chiar ulterioară, fără a solicita sau a aștepta eliminarea prealabilă a acesteia pe cale legislativă sau prin orice alt procedeu constituțional.

În privința modalității în care instanța națională aplică principiul supremației dreptului UE, CJUE statuează în Hotărârea pronunțată la data de 21 decembrie 2021⁴⁸, în cauzele conexe C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 și C-840/19, Euro Box Promotion și alții⁴⁹ direcțiile generale de acțiune, respectiv: instanța națională va proceda la o interpretare a reglementării naționale care să fie conformă cu cerințele dreptului Uniunii, care să asigure efectul deplin al cerințelor acestui drept în litigiul cu care este sesizată; în cazul în care instanța națională nu poate să procedeze la o interpretare a reglementării naționale care să fie conformă cu cerințele dreptului Uniunii, instanța va lăsa neaplicată, dacă este necesar, din oficiu, orice reglementare sau practică națională, chiar și ulterioară, care este contrară unei dispoziții de drept al Uniunii care are efect direct, fără a trebui să solicite sau să aștepte eliminarea prealabilă a acestei reglementări sau practici naționale pe cale legislativă sau prin orice alt procedeu constituțional⁵⁰.

În ceea ce privește efectul deplin al dreptului UE, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a subliniat că în „raportul de forțe” instanța națională – Curtea de Justiție a Uniunii Europene prevalează rolul Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) în interpretarea dreptului UE. Astfel, în hotărârea menționată⁵¹, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a subliniat în mod special *importanța procedurii trimiterii preliminare prevăzută la articolul 267 TFUE, precum și faptul că instanța Uniunii este aceea care deține o competență exclusivă pentru interpretarea definitivă a dreptului UE și că, în exercitarea acestei competențe, CJUE precizează întinderea principiului supremației dreptului Uniunii în raport cu dispozițiile relevante ale acestui drept, indiferent de interpretarea unor dispoziții ale dreptului național, ori a unor dispoziții de drept al Uniunii reținută de o instanță națională, care nu corespunde interpretării CJUE.* Acesta este contextul argumentativ în care, la punctul 262 din Hotărârea

⁴⁸ În această hotărâre problema de drept este dacă principiul supremației dreptului Uniunii se opune unor reglementări sau practici naționale care supun judecătorul unor sancțiuni disciplinare în ipoteza în care exercitându-și opțiunea de a sesiza CJUE cu o cerere de decizie preliminară și, ca urmare a interpretării furnizate de CJUE, nu a mai aplicat jurisprudența (obligatorie) a instanței de contencios constituțional, care era însă contrară dreptului Uniunii. CJUE subliniază imposibilitatea împiedicării unei instanțe de a adresa o cerere de decizie preliminară și de a aplica dreptul UE în conformitate cu interpretarea furnizată de Curte.

⁴⁹ Pct. 252 din Hotărârea Euro Box.

⁵⁰ A se vedea și Cristina-Maria Florescu, *Note la Hotărârea CJUE din 21 decembrie 2021 pronunțată în cauzele conexe Euro Box Promotion și alții. Soluționarea litigiilor de contencios administrativ și fiscal: între obligativitatea deciziilor Curții Constituționale a României și supremația dreptului UE*, <https://www.juridice.ro/763772/note-la-hotararea-cjue-din-21-decembrie-2021-pronuntata-in-cauzele-conexate-euro-box-promotion-si-altii-soluționarea-litigiilor-de-contencios-administrativ-si-fiscal-intre-obligativitatea-deciz.html>.

⁵¹ Pct. 254 din Hotărârea Euro Box.

Euro Box, în raport cu situația particulară a litigiului principal, CJUE a statuat că principiul supremației dreptului Uniunii trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări sau unei practici naționale potrivit căreia instanțele naționale de drept comun sunt ținute de deciziile curții constituționale naționale și nu pot, din acest motiv și cu riscul săvârșirii unei abateri disciplinare, să lase neaplicată din oficiu jurisprudența rezultată din deciziile menționate, chiar dacă ele consideră, în lumina unei hotărâri a Curții, că această jurisprudență este contrară dreptului UE [în speță, articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE sau articolului 325 alineatul (1) TFUE sau Deciziei 2006/928].

În doctrină, s-a afirmat că „nu s-ar putea exclude că într-o cauză un judecător să considere compatibilă cu dreptul Uniunii o decizie a Curții Constituționale a României, iar un alt judecător să considere contrariul: un dezacord al instanței judiciare față de o decizie a Curții Constituționale întemeiat pe o eventuală incompatibilitate a acesteia cu dreptul UE trebuie să fie temeinic motivat și, în special în cazul în care o chestiune este abordată pentru prima dată, să poată conduce la o sesizare a CJUE cu o cerere de decizie preliminară. Din câte cunoaștem, sistemul românesc de drept nu împiedică instanțele inferioare să adreseze întrebări CJUE, nicio cale de atac neputând urmări schimbarea opțiunii instanței inferioare de se adresa instanței Uniunii. Cu atât mai puțin se pune problema în cazul Curții Constituționale, aceasta neavând niciun mecanism care să împiedice această procedură în fața instanțelor judiciare sau să intervină în vreun mod asupra actului de judecată”⁵².

Așadar, se poate constata că adoptarea directivelor europene⁵³ nu este singura pârgie de apropiere a legislațiilor statelor membre, putându-se afirma că, pe lângă „integrarea pozitivă” a legislației fiscale naționale pe care o poate realiza legislația europeană, așa cum a făcut-o în materie de impozitare indirectă, legile fiscale naționale fac obiectul unei „integrări negative” prin jurisprudența CJUE, care verifică conformitatea legislației fiscale naționale cu dreptul primar al Uniunii Europene, în special cu libera circulație a mărfurilor, persoanelor, serviciilor și capitalurilor.

Această cerință se aplică nu numai impozitării indirecte, ci și impozitării directe. Prin Hotărârea Schumacker din 14 februarie 1995, CJUE a statuat de fapt că „dacă, în stadiul actual al dreptului, materia impozitelor directe nu intră ca atare în sfera de competență a Uniunii, rămâne faptul că statele membre trebuie să-și exercite competențele păstrate cu respectarea dreptului Uniunii Europene.

Monopolul interpretării autentice a dreptului european este conferit în beneficiul CJUE. Curtea de Justiție are, așadar, competența exclusivă de a realiza controlul legalității actelor adoptate de instituțiile comunitare.

⁵² A se vedea Cristina-Maria Florescu, op. cit., precum și S.-G. Barbu, C.-M. Florescu, *The Relationship between EU Law and National Constitutional Law in the Field of Fundamental Rights*, lucrare prezentată în cadrul conferinței Current Issues within EU and EU Member States: Converging and Diverging Legal Trends, Brașov, noiembrie 2021.

⁵³ Directivele au caracter obligatoriu și au efect util; obligația de punere în executare a directivelor se impune tuturor autorităților naționale, inclusiv celor judecătorești; instanțele naționale trebuie să interpreteze dreptul național în conformitate cu directiva; posibilitatea particularilor de a invoca direct directivele în fața judecătorilor naționali se justifică prin efectul obligatoriu (4) și efectul util (5) al directivei, respectiv prin interpretarea sistematică, care are în vedere dispozițiile art. 177 TCEE (6); instanțele naționale vor verifica de la caz la caz dacă o directivă poate produce efecte directe în relațiile dintre Statele Membre și persoanele private. conform unei jurisprudențe constante a Curții (în special, Hotărârea din 19 ianuarie 1982, Becker, Cauza 8/81), în toate cazurile în care dispoziții ale unei directive apar ca fiind, din punctul de vedere al conținutului lor, necondiționate și suficient de precise, persoanele de drept privat sunt îndreptățite să le invoce împotriva statului, fie atunci când acesta nu transpune în termen directiva în dreptul național, fie atunci când acesta nu o transpune corect. Curtea de Justiție a Uniunii Europene a subliniat că Statul Membru care nu a adoptat în termenul stabilit măsurile de punere în aplicare impuse prin directivă nu poate opune persoanelor de drept privat propria neîndeplinire a obligațiilor cuprinse în această directivă. A se vedea Hotărârea din data de 26.02.1986 pronunțată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene în Cauza 152/84, M. H. Marshall și Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority (Teaching).

Legislația reglementează abilitarea instanțelor naționale de a coopera cu Curtea de Justiție a Uniunii Europene pe calea trimiterii preliminare și facultatea acestora de a uza de această abilitare, dacă nu judecă în ultim grad de jurisdicție, în ipoteza în care se ridică o problemă de interpretare a dreptului comunitar. Totodată, este instituit un caz de cooperare forțată cu Curtea de Justiție a Uniunii Europene pe calea trimiterii preliminare, în sarcina instanțelor naționale care judecă în ultim grad de jurisdicție, în ipoteza în care se ridică o problemă de interpretare a dreptului comunitar/european⁵⁴. Astfel fiind, mecanismul trimiterii preliminare presupune că toate instanțele naționale, în toate ipotezele, sunt libere să sesizeze Curtea, în cazul în care consideră oportun⁵⁵.

Subliniem că, în cadrul procedurii preliminare, Curtea se limitează să deducă din litera și spiritul tratatului semnificația normelor UE, aplicarea normelor interpretate la fiecare speță fiind însă rezervată instanței naționale. Această concepție corespunde funcției atribuite Curții de către art. 267 TFUE, care vizează asigurarea unității interpretării dreptului UE în statele membre⁵⁶.

În dreptul român, caracterul obligatoriu al hotărârilor pronunțate de Curtea de Justiție a Uniunii Europene se deduce indirect din dispozițiile art. 148 alin. (2) și (4) din Constituție.

Caracterul obligatoriu al hotărârilor Curții de Justiție a Uniunii Europene a fost statuat în mod expres și de Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 1039/2012 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor Legii nr. 299/2011 pentru abrogarea alin. (2) al art. 21 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 și ale art. 21 alin. (2) teza întâi din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, în care Curtea a reținut că „[...] Curtea de Justiție a Uniunii Europene, având competența de interpretare a dreptului Uniunii Europene, hotărârile sale preliminare sunt obligatorii *erga omnes*, la nivelul tuturor statelor membre, sub rezerva solicitării la un moment ulterior, de către instanțele judecătorești naționale, a unor lămuriri suplimentare asupra respectivei interpretări a Curții”⁵⁷.

⁵⁴ Exonerarea instanțelor naționale de obligația de a coopera cu Curtea de Justiție a Uniunii Europene pe calea trimiterii preliminare intervine în următoarele ipoteze: dacă problema invocată nu este pertinentă; dacă dispoziția comunitară în cauză a făcut deja obiectul unei interpretări din partea Curții; dacă aplicarea corectă a dreptului comunitar se impune cu o asemenea evidență încât nu mai lasă loc niciunei îndoieli rezonabile.

⁵⁵ Jurisdicțiile interne au obligația de motivare a deciziilor prin care refuză să adreseze Curții de Justiție a Uniunii Europene o întrebare preliminară, potrivit art. 6 par. 1 al Convenției Europene a Drepturilor Omului; în doctrină s-a afirmat că, deși nu poate cenzura din perspectiva legalității lor în raport cu dreptul Uniunii deciziile prin care instanțele interne refuză trimiterea preliminară, Curtea Europeană a Drepturilor Omului este competentă să le verifice în raport cu cerințele art. 6 par. 1 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, a se vedea Raluca Bercea, Dorina Doroga, *Dreptul Uniunii Europene în hotărâri și cazuri practice*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2019, p.80 și urm. Printr-o hotărâre pronunțată la 8 aprilie 2014, în cauza Dhahbi c. Italiei, cererea nr. 17120/09, CEDO a constatat că Italia a încălcat art. 6 par. 1 (dreptul la un proces echitabil) și art. 14 (interdicția discriminării) combinat cu art. 8 din Convenție (dreptul la respectarea vieții private și de familie), întrucât instanțele au nesocotit obligația de a-și motiva refuzul de a efectua o trimitere preliminară la Curtea de Justiție a Uniunii Europene pentru a se determina dacă Acordul de asociere între Uniunea Europeană și Tunisia permitea privarea unui lucrător tunisian de a obține, de la autoritățile italiene, o indemnizație de sprijin al familiei, precum și pentru că reclamantul a fost tratat de o manieră diferită față de lucrătorii din statele membre ale Uniunii Europene, fără o justificare obiectivă și rezonabilă.

⁵⁶ Hotărârea din 27 martie 1963, *Da Costa en Schaake NV* și alții, 28-30/62, EU:C:1963:6, Rec. 1963, p. 61, 76; Hotărârea din 18 octombrie 1990, *Dzodzi*, C-297/88 și C-197/89, EU:C:1990:360, pct. 38.

⁵⁷ A se vedea și Decizia Curții Constituționale nr. 211 din 9 aprilie 2019 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 27 C. pr. civ. în interpretarea dată prin Decizia nr. 52 din 18 iunie 2018, pronunțată de ÎCCJ - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept și ale art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, cu referire la sintagma „precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv”, M. Of., Partea I, nr. 828 din 11 octombrie 2019. În această decizie, Curtea Constituțională subliniază și face trimitere la jurisprudența anterioară prin care a consacrat obligativitatea considerentelor hotărârilor sale: „În raport cu dispozițiile art. 147 alin. (4) din Constituție, decizia Curții Constituționale are caracter obligatoriu, iar, potrivit jurisprudenței Curții Constituționale (Decizia Plenului Curții Constituționale nr. 1 din 17 ianuarie 1995, Decizia nr. 1.415 din 4

Reamintim că și Regulamentul de procedură al Curții de Justiție din 25 septembrie 2012⁵⁸, modificat, enunță explicit la art. 91, efectul obligatoriu al deciziilor Curții – hotărâri și ordonanțe⁵⁹ - în sensul în care „hotărârea este obligatorie de la data pronunțării sale”, iar „ordonanța este obligatorie de la data notificării sale”.

Așadar, putem concluziona că hotărârea pronunțată de Curte are caracter obligatoriu. O concluzie contrară ar denatura funcția Curții de Justiție, astfel concepută de către tratat, și anume aceea a unei instanțe ale cărei hotărâri sunt obligatorii⁶⁰.

După cum s-a întâmplat și în speța prezentată, instanța judecătorească națională a fost ținută de hotărârea pronunțată cu titlu preliminar de Curte, în ceea ce privește interpretarea sau validitatea actelor instituțiilor Uniunii în cauză, în vederea soluționării litigiului principal.

Prin urmare, subliniem că hotărârea Curții pronunțată într-o trimitere preliminară nu leagă numai instanța de trimitere, ci ea este obligatorie pentru toate instanțele judecătorești naționale, inclusiv orice instanță de apel, sesizată cu o cale de atac împotriva hotărârii pe care o pronunță instanța de trimitere⁶¹; în același timp, însă, hotărârea nu leagă părțile litigiului principal, acestea putând, de exemplu, renunța la acțiune în orice moment. Nesocotirea hotărârii preliminare de către instanța de trimitere constituie o încălcare a dreptului UE și poate genera inițierea de Comisia Europeană a unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor de către statul membru respectiv (art. 258 TFUE)⁶².

Interpretarea unei norme de drept al Uniunii Europene făcută de Curte în exercitarea competenței pe care i-o conferă art. 267 TFUE lămurește și precizează semnificația și sfera de aplicare ale acestei norme, astfel cum trebuie sau ar fi trebuit să fie înțeleasă și aplicată de la intrarea sa în vigoare; în consecință, norma astfel interpretată poate și trebuie să fie aplicată de către instanță chiar și raporturilor juridice născute și constituite înainte de hotărârea asupra cererii de interpretare dacă sunt reunite și condițiile care permit supunerea litigiului privind aplicarea normei respective instanțelor competente⁶³.

O hotărâre preliminară nu are o valoare constitutivă, ci pur declarativă, cu consecința că efectele sale se aplică, în principiu, de la data intrării în vigoare a normei interpretate⁶⁴.

Relevante sunt și considerentele cuprinse în hotărârea pronunțată de către CJUE în cauza C-110/15, Microsoft Mobile Sales International, fostă Nokia Italia, și alții: „în această

noiembrie 2009, Decizia nr. 414 din 14 aprilie 2010 și Decizia nr. 415 din 14 aprilie 2010), puterea de lucru judecat ce însoțește actele jurisdicționale și deciziile Curții Constituționale se atașează nu numai dispozitivului, ci și considerentelor pe care se sprijină acestea” (pct. 12).

⁵⁸ JO L 265, 29 septembrie 2012, p. 1, astfel cum a fost modificat la 18 iunie 2013 (JO L 173, 26 iunie 2013, p. 65), la 19 iulie 2016 (JO L 217, 12 august 2016, p. 69) și la 9 aprilie 2019 (JO L 111, 25 aprilie 2019, p. 73). Regulamentul este disponibil, în versiunea consolidată, la adresa https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-10/rp_ro.pdf.

⁵⁹ Potrivit art. 99 din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție, răspunsul Curții la o cerere de decizie preliminară care ia forma unei ordonanțe motivate are loc „[a]tunci când o întrebare formulată cu titlu preliminar este identică cu o întrebare asupra căreia Curtea s-a pronunțat deja, atunci când răspunsul la o astfel de întrebare poate fi în mod clar dedus din jurisprudență sau atunci când răspunsul la întrebarea formulată cu titlu preliminar nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile, Curtea, la propunerea judecătorului raportor și după ascultarea avocatului general, poate oricând să decidă să se pronunțe prin ordonanță motivată”.

⁶⁰ Avizul din 14 decembrie 1991, SEE I, 1/91, EU:C:1991:490, pct. 61; hotărârea din 28 mai 1995, Kleinwort Benson/City of Glasgow District Council, C-346/93, EU:C:1995:85, pct. 24; ordonanța din 26 aprilie 2002, VIS Farmaceutici, C-454/00, EU:C:2002:271, pct. 23; ordonanța din 2 mai 2002, Orsini, C-129/01, EU:C:2002:278, pct. 22.

⁶¹ Morten Broberg, Niels Fenger, *Procedura trimiterii preliminare la Curtea Europeană de Justiție*, Ed. Wolters Kluwer România, București, 2010, p. 406.

⁶² Ibidem.

⁶³ Hotărârea din 27 martie 1980, Denkvit italiana, 61/79, EU:C:1980:100, pct. 16; hotărârea din 10 februarie 2000, Deutsche Telekom, C-50/96, EU:C:2000:72, pct. 43; hotărârea din 6 martie 2007, Meilicke și alții, C-292/04, EU:C:2007:132, pct. 34.

⁶⁴ Daniel Mihail Sandru, *Caracterul obligatoriu al deciziei preliminare pronunțate de Curtea de Justiție a Uniunii Europene pentru instanțe și autorități naționale* publicat în „Revista Română de Drept European (Comunitar)” cu numărul 4 din data de 31 decembrie 2019.

privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, interpretarea pe care aceasta din urmă o dă unei norme de drept al Uniunii, în exercitarea competenței pe care i-o conferă art. 267 TFUE, lămurește și precizează semnificația și domeniul de aplicare ale acestei norme, astfel cum trebuie sau cum ar fi trebuit să fie înțeleasă și aplicată de la momentul intrării sale în vigoare. Rezultă că norma astfel interpretată poate și trebuie să fie aplicată de către instanță chiar și raporturilor juridice născute și constituite înainte de hotărârea asupra cererii de interpretare, dacă, pe de altă parte, sunt întrunite condițiile care permit sesizarea instanțelor competente cu un litigiu referitor la aplicarea normei respective.” (pct. 59)⁶⁵.

În finalul acestui articol, se poate concluziona că, din punct de vedere substanțial, instanțele naționale sunt însărcinate să garanteze respectarea dreptului unional și trebuie să asigure o mai mare colaborare, una reală și funcțională, între celelalte puteri în stat, să solicite puterii legislative și executive să își respecte obligațiile asumate prin tratatul de aderare prin adaptarea legislației prezente și viitoare la normele europene și prin aplicarea corectă a acestora de care organele fiscale.

⁶⁵ Cauza C-110/15, hotărârea din 22 septembrie 2016, Nokia Italia și alții, EU:C:2016:717, hotărârea din 22 septembrie 2016, C-110/15, cu trimitere la hotărârea din 17 februarie 2005, Linneweber și Akritidis.

PARTIALLY CRITICAL ANALYSIS OF SOME RULES CONCERNING THE STATUS OF POLICE OFFICERS

ANALIZĂ PARȚIAL CRITICĂ A UNOR NORME PRIVITOARE LA STATUTUL POLIȚISTULUI

Conf.univ.dr. **Camelia OLTEANU**

Dr. Paul BĂLȚĂȚEANU

Facultatea de Științe Juridice și Științe Economice din Brașov
a Universității „Spiru Haret”.

Abstract:

The present study offers solutions regarding certain aspects of making available and empowering in management positions, institutions analyzed from the perspective of the regulations applicable to police officers which are still found only in the statutes of a few categories of civil servants. To these we added the criticism regarding a new rule from Law 360 of 2002 - art. 21 para. 10 index 1 - through which it is argued that this legal provision is unconstitutional.

With regard to police officers being empowered to hold a management position, it was indicated that a distinction must be made between the authorization on vacant management positions and that on temporarily vacant management positions, as there is a rule of common law for the former case and an exception rule for the latter. Thus, while in the case of a vacant management position the same police officer can be empowered for a maximum period of six months, with a possible single extension of a maximum of another six months, in the case of temporarily vacant management positions there is the possibility expressly provided by law that the authorization be carried out for the entire duration of the vacancy, regardless of whether it lasts six months, a year or more.

With regard to making available, given the fact that several causes can operate, even with different effects, in the sense of duration, regardless of their sequence in time, it is necessary that for each of them the deadline provided by the law be respected.

In relation to the institution of making available, as a way of temporarily occupying management positions, in practice, the option of appointment was established, a so-called unpaid power of attorney, a solution that is not in accordance with the law.

Keywords: *police status, empowerment, secondment, legislative amendment.*

1. Prolegomene

Prezentul studiu se datorează unui comunicat⁶⁶ recent în care se arăta că „suspectul (...) ar fi dispus cu încălcarea prevederilor legale (art. 27¹⁶ din Legea 360/2002) împuternicirea suspectului (...) la conducerea (...), pentru a treia oară consecutiv, în scopul obținerii de către acesta din urmă a unui folos atât patrimonial constând în drepturile salariale aferente funcției pentru care a fost împuternicit cât și nepatrimonial constând în numirea sa într-o funcție de conducere”, cel în cauză fiind la acel moment pus la dispoziție în temeiul art. 27²¹ alin. (1) lit. d) Legea nr. 360/2002, ca urmare a retragerii accesului la informații clasificate⁶⁷.

Atât împuternicirea pe o funcție de conducere, cât și punerea la dispoziție constituie cazuri de modificare a raporturilor de serviciu ale polițiștilor [art. 27¹ alin. (1) lit. d) și g) din Legea nr. 360/2002].

Situația descrisă mai sus ridică următoarele întrebări:

- cât poate dura o împuternicire pe o funcție de conducere și de câte ori aceasta poate fi prelungită? în toate cazurile împuternicirea pe o funcție de conducere se face pentru maxim 1 an (maxim 6 luni inițial, la care se poate adăuga o prelungire de maxim alte 6 luni)?.

⁶⁶ <https://www.pna.ro/comunicat.xhtml?id=11538>.

⁶⁷ <https://stirileprotv.ro/stiri/actualitate/seful-ipj-cluj-si-ceilalti-trei-subordonati-acuzati-de-coruptie-aufost-eliberati-mircea-rus-sub-control-judiciar.html>.

La aceasta se adaugă întrebarea dacă există instituția „desemnării pe o funcție de conducere”?⁶⁸

2. Împuternicirea pe o funcție de conducere⁶⁹

Împuternicirea pe o funcție de conducere (în continuare „împuternicirea” – s.n.), chiar dacă este frecvent utilizată, mai ales în ultimii ani⁷⁰, se bucură de o reglementare restrânsă (art. 27¹⁵-27¹⁷ din Legea nr. 360/2002, la care se adaugă art. 10-11 și 25 din Anexa 7 a Ordinului ministrului afacerilor interne nr. 140/2016 privind activitatea de management resurse umane în unitățile de poliție ale Ministerului Afacerilor Interne⁷¹).

Din normele indicate rezultă că împuternicirea reprezintă unul dintre cazurile de modificare a raporturilor de serviciu prin acordul părților, polițistul exercitând, temporar, atribuțiile unei funcții de conducere atunci când postul corespunzător acesteia este vacant sau temporar vacant. Vacantarea temporară poate fi urmarea modificării temporare [art. 27¹⁵ alin. (1) făcând vorbire expres doar de împuternicirea titularului într-o altă funcție de conducere] sau suspendării raporturilor de serviciu ale titularului postului („nu este prezent în unitate”), pentru o perioadă mai mare de 30 de zile calendaristice consecutiv, cu excepția situație în care este vorba de efectuarea concediului de odihnă.

Pentru a putea fi împuternicit, polițistul trebuie să îndeplinească (doar) condițiile de studii prevăzute în fișa postului, să nu fie cercetat disciplinar sau sub efectul unei sancțiuni disciplinare [art. 27¹⁵ alin. (2)]. Sunt evidente două probleme:

- se cer îndeplinite doar condițiile de studii prevăzute în fișa postului, la care se adaugă cele generale privitoare la modificarea raporturilor de serviciu. Împuternicirea apare astfel ca o opțiune exclusiv subiectivă a celui care are competența în materie: nu contează vechimea în muncă (exceptând debutanții), vechimea în serviciu, vechimea în specialitatea postului, îndeplinirea unor condiții specifice exercitării atribuțiilor din fișa postului. Astfel, la cum este construită prevederea în discuție, se poate ajunge la situația absurdă ca un polițist fără nici un fel de experiență într-un anumit domeniu, eventual și la un interval mare de timp de la absolvirea studiilor, să ajungă managerul unei structuri specializate sau supraspecializate, fără să îndeplinească condițiile specifice nici pentru a ocupa cea mai mică funcție din cadrul acesteia;

- este încălcat principiul egalității în drepturi, prin impunerea condiției ca polițistul să nu fie cercetat disciplinar, ca și cum declanșarea cercetării prealabile echivalează, *de plano*, cu existența abaterii disciplinare și a vinovăției. Mai mult, dacă această condiție ar fi fost considerată în mod obiectiv fundamentală, ea s-ar fi regăsit printre cazurile de încetare a împuternicirii, prevăzute de art. 27¹⁷ din lege. În orice caz, apreciem că sunt aplicabile și aici considerente din Decizia Curții Constituționale nr. 789/2021 referitoare la excepția de neconstituționalitate a sintagmei „nu este cercetat disciplinar” din cuprinsul dispozițiilor art. 27⁴⁶ alin. (1) lit. b) din Legea nr. 360/2002 privind Statutul polițistului⁷², aflându-ne în prezența unei măsuri care „nu îndeplinește condiția de a fi necesară, respectiv indispensabilă, pentru îndeplinirea scopului urmărit și nici proporțională”.

Revenind la prima noastră întrebare, observăm că art. 27¹⁶ din lege cuprinde 2 norme distincte. Prima se aplică tuturor situațiilor, deoarece nu se face distincție între împuternicirea

⁶⁸<https://spotmedia.ro/stiri/eveniment/probleme-in-mai-imputerniciri-expirate-desemnari-pe-linga-lege-concursuri-ca-la-miss-world-sau-iumor-interviu-ii>.

⁶⁹ A se vedea și Adrian Băncilă, *Împuternicirea polițiștilor, modalitate de modificare a raporturilor de serviciu ale acestora, exigențe și critici*, în Pro Patria Lex nr. 2/2016, pp.81-90.

⁷⁰<https://www.g4media.ro/seful-sindicatului-europol-probabil-ca-suntem-in-cea-mai-dezastruoasa-situatie-in-care-am-fost-vreodata-in-ministerul-afacerilor-interne-o-prostitutie-profesionala-cum-n-am-mai-intalnit.html>.

⁷¹ Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 702 din 9 septembrie 2016, cu modificările și completările ulterioare.

⁷² Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 59 din 19 ianuarie 2022.

pe un post vacant sau pe unul temporar vacant. Cea de a doua vizează numai posturile temporar vacante.

Astfel, într-o interpretare strict literală, dacă este vorba de un post temporar vacant, fie împuternicirea se face pe toată durata existenței acestei stări [alin. (2)], fie prin împuterniciri succesive de maxim 6 luni [alin. (1)]. Cum excepția vizează în mod clar durata împuternicirii, fiind exclusă organizarea și desfășurarea unui concurs pentru ocuparea postului temporar vacant, apreciem că nu prezintă relevanță din punct de vedere juridic dacă acoperirea perioadei de vacanță se face prin una, două sau mai mult de două împuterniciri succesive ale aceleiași persoane, printr-una singură pentru toată perioada, ori prin împuterniciri de maxim 6 luni urmate de una dispusă până la terminarea vacanței, mai lungă de 6 luni.

Pentru posturile vacante se va aplica exclusiv alin. (1), în sensul că împuternicirea se va face pentru o perioadă de maximum 6 luni, cu posibilitatea prelungirii „pentru maximum 6 luni, perioadă în care sunt obligatorii organizarea și desfășurarea concursului pentru ocuparea postului”. În măsura în care, în urma concursului, postul în cauză nu este ocupat, poate fi dispusă împuternicirea aceluiași polițist pentru încă 6 luni, cu posibilitatea de prelungire.

Astfel, comunicatul în cauză este incomplet, nici măcar norma încălcată nefiind indicată corespunzător. Nu putem înțelege dacă era vorba de o împuternicire pe un post temporar vacant (sau nu), caz în care este exclusă încălcarea legii prin împuterniciri succesive chiar ale aceluiași polițist.

Cu toate acestea nu putem să nu remarcăm evidentele lipsuri ale normei în cauză. Astfel, în măsura în care cel împuternicit participă la concurs și este declarat respins, iar postul rămână vacant în continuare, ne întrebăm în ce măsură se justifică, din punct de vedere profesional, împuternicirea sa în continuare, soluție evident posibilă din punct de vedere legal.

În opinia noastră, se impune ca art. 27¹⁵ alin. (2) și art. 27¹⁶ din Legea nr. 360/2002 să fie abrogate, să fie introdusă o prevedere care să oblige conducătorii instituțiilor ca, pentru posturile vacante aflate în competența lor, să organizeze concurs în maxim trei luni de la vacantare, iar pentru posturile temporar vacante, acestea să fie ocupate temporar de polițiști (doar) din respectiva structură, în funcție de criteriile clar stabilite cum ar fi vechimea în specialitatea postului, a structurii etc.

3. Punerea la dispoziție⁷³

Normele privitoare la punerea la dispoziție, care nu are o definiție legală, debutează nefericit, alin. (1) al art. 27²¹ precizând că scopul punerii la dispoziție este „numirea într-o funcție”. În realitate, ne aflăm în prezența eliberării dintr-o funcție, dublată de punerea la dispoziție, dintr-un motiv de regulă de natură administrativă, iar numirea într-o altă funcție este un efect al acestora, iar nu scopul. În plus, nu este vorba de aplicarea prevederilor art. 27³¹ ⁷⁴ deoarece, dacă am respecta această normă cu rigurozitate, numirea s-ar face chiar pe funcția din care polițistul a fost eliberat în temeiul art. 27²¹.

⁷³ Pentru analize anterioare actualei forme a reglementării, a se vedea, Iamandi Luca, Mara Ioan, *Statutul juridic al profesiei de polițist*, Editura Pro Universitaria, București, 2008, pp.121-123; Mara Ioan, Adrian Băncilă, *Punerea la dispoziție a polițiștilor și personalului militar din cadrul Ministerului Administrației și Internelor*, în Revista română de dreptul muncii nr. 7/2010, pp. 48-65; Adrian Băncilă, *Scurtă privire asupra instituției punerii la dispoziție a polițiștilor*, Conferința științifică a Școlii doctorale „Ordine publică și siguranță națională” (octombrie 2015), în Revista de investigare a criminalității, vol. VIII – număr special II - 2015, pp.173-183.

⁷⁴ Art. 27³¹:

„(1) Ordinea de prioritate în vederea numirii în funcție este următoarea:

a) în funcția ocupată anterior, corespunzătoare postului ocupat, dacă este vacant, caz în care acordul polițistului nu mai este necesar;

b) într-o funcție similară, în unitatea din care face parte;

c) într-o funcție similară, în altă unitate;

d) într-o funcție prevăzută cu un coeficient egal sau inferior celei ocupate anterior, în unitatea din care face parte;

e) într-o funcție prevăzută cu un coeficient egal sau inferior celei ocupate anterior, în altă unitate;

Doctrina a definit punerea la dispoziție ca fiind „o modalitate specială de modificare temporară și unilaterală, specifică raporturilor de serviciu ale funcționarilor publici cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne care intervine în situațiile prevăzute de statut și care produce o serie de efecte esențiale pentru cariera polițiștilor”.⁷⁵

Ce se întâmplă atunci când pe timpul cât operează punerea la dispoziție pentru o anumită situație, intervine o alta, cu efecte asemănătoare sau diferite.

Astfel, într-o succesiune de situații dintre cele prevăzute la alin. (1) al art. 27²¹, va curge un nou termen de 6 luni pentru fiecare situație în parte, indiferent dacă cel anterior s-a împlinit sau nu. Dacă în interiorul termenului de 6 luni, prevăzut de art. 27²² lit. a), intervine situația prevăzută la alin. (2) al art. 27²¹, punerea la dispoziție va opera până la „clasarea, renunțarea la urmărirea penală, achitarea, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, sau încetarea procesului penal”, dar nu mai devreme de împlinirea celor 6 luni. Soluția este aceeași și atunci când succesiunea este inversă.

4. Desemnarea pe o funcție de conducere – mecanism ilegal de îndeplinire a atribuțiilor specifice unei funcții de conducere, fără salarizare corespunzătoare

Legea nr. 360/2002 stabilește în alin. (1) al art. 27³⁵ care sunt modalitățile prin care se ocupă funcțiile de conducere vacante. Chiar dacă enumerarea este în aparență exemplificativă, observăm că, în respectarea art. 73 alin. (2) din Constituție, la lit. d) sunt prevăzute „alte cazuri prevăzute de lege”, evident, organică. Desemnarea nu se regăsește printre ele.

Mergând mai departe, în încercarea de a identifica desemnarea în cuprinsul actului normativ, constatăm că aceasta nu se regăsește nici între cazurile de modificare a raporturilor de serviciu ale polițiștilor, art. 27¹ alin. (1) din Statut stabilindu-le limitativ.

Astfel că desemnarea polițiștilor pe funcții de conducere este o inovație care încalcă flagrant prevederile Legii nr. 360/2002, iar actele semnate de către cei „desemnați” în funcții de conducere sunt nelegale, cu excepția situațiilor în care cel desemnat ocupă (legal) o funcție care, în absența titularului postului pe care a fost „desemnat”, îi dă dreptul să „îi țină locul”.

5. Discriminarea introdusă în Statutul polițistului prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 142/2022⁷⁶

Nou introdus, alin. (10¹) al art. 21 din Legea nr. 360/2022 prevede: „Polițistului prevăzut la alin. (5¹) nu i se poate modifica raportul de serviciu timp de cel puțin 5 ani de la numirea în funcție la unitatea în care este repartizat după absolvire, după acordarea gradului profesional de ofițer. Prin excepție, modificarea raporturilor de serviciu se poate realiza în cadrul aceleiași unități sau în situația în care intervine reorganizarea unității.” Este vorba

f) într-o funcție inferioară gradului profesional deținut, în unitatea din care face parte;

g) într-o funcție inferioară gradului profesional deținut, în altă unitate.

(2) În vederea numirii în funcție, polițistului i se prezintă funcțiile vacante în ordinea de prioritate prevăzută la alin. (1). Dacă polițistul nu își exprimă acordul pentru una dintre funcțiile prezentate, procedura se repetă, o singură dată.

(3) În situația în care nu se realizează numirea în funcție după parcurgerea procedurii prevăzute la alin. (2), polițistul este numit, fără acordul său, într-o funcție potrivit ordinii de priorități prevăzute la alin. (1), în aceeași unitate sau într-o unitate din aceeași localitate.

(4) Pe parcursul procedurii de numire în funcție, la cerere, polițistul poate fi numit direct în oricare dintre funcțiile vacante prevăzute la alin. (1).”

⁷⁵ Adrian Băncilă, *Punerea la dispoziție a polițiștilor în România*, în volumul Conferinței științifice internaționale „Provocări și strategii în ordinea și siguranța publică”, Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza, Editura Pro Universitaria, București, 2017, p. 50.

⁷⁶ Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 1049 din 28 octombrie 2022.

Trebuie subliniat că adoptarea ordonanțelor de urgență în domeniu a devenit o practică (12 în 20 de ani), ceea ce ne îndreptățește să afirmăm că atunci când nu s-a mai putut folosi metoda ordinelor de ministru (eventual și nepublicate, fie prin secretizare, fie, pur și simplu, fără vreo umbră de justificare legală) s-a trecut la folosirea excesivă a celor din prima categorie.

(doar) despre agenții de poliție care absolvă programul de studii universitare de master profesional pentru formarea ofițerilor de poliție organizat în cadrul Academiei de Poliție.

Pe parcursul procesului legislativ au fost formulate observații cu privire la această normă⁷⁷, fiind invocată, printre altele și crearea unei situații discriminatorii pentru agenții de poliție absolvenți ai respectivului masterat, față de absolvenții aceluiași program de studii universitare care la momentul admiterii nu aveau calitatea de agenți de poliție, argumentele pentru nepreluarea propunerii de eliminare a normei fiind:

* „mecanismul de numire în funcție pe o perioadă de 5 ani a fost stabilit în corelare cu acordarea drepturilor prevăzute la art. 57 alin. (1) și (3) din Anexa nr. 6 la Legea-cadru nr. 153/2017.”

Or, între prevederea în discuție și normele din Legea nr. 153/2017 nu există nicio legătură care să justifice imposibilitatea modificării raporturilor de serviciu pentru o perioadă de 5 ani. Acele drepturi salariale se acordă în temeiul art. 57 alin. (1) și (3) din Anexa nr. 6 la Legea-cadru nr. 153/2017 doar în anul de studii, iar nu pe 5 ani; repartizarea la finalizarea programului de studii respectiv nu se face obligatoriu la unitatea în care absolventul era încadrat la începutul studiilor; absolventul indiferent dacă avea sau nu la momentul admiterii calitatea de agent de poliție va fi ținut de obligația de a lucra în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, pentru o perioadă de 10 ani, în caz contrar trebuind să restituie „cheltuielile efectuate în total pe timpul școlarizării/desfășurării programelor/cursurilor, inclusiv cele aferente drepturilor salariale acordate pe perioada cursurilor cu scoatere de la locul de muncă” (art. 70 din Legea nr. 360/2002);

* „pe de altă parte, programul de master profesional se desfășoară în aceleași condiții cu programul de licență, inclusiv în ceea ce privește mecanismul de repartizare a absolvenților, mecanism care, aplicat în forma propusă, respectiv numirea în unitatea de proveniență, ar diminua interesul studenților pentru a obține rezultate care să le permită exprimarea opțiunii cu prioritate.”

Este evident că discriminarea nu se referă la modul de repartizare, ci la interdicția modificării raporturilor de serviciu, pe o perioadă de 5 ani mai mare decât în cazul celorlalte categorii;

* „în plus, în ceea ce privește crearea unei situații discriminatorii, afirmația este lipsită de fundament. Toate exemplele date nu reprezintă situații similare care să determine aplicarea aceluiași tratament.”

În primul rând, nu mai există nicio situație în care interdicția modificării raporturilor de serviciu să fie de 5 ani. Astfel, analizând Legea nr. 360/2002, putem observa că s-a instituit interdicția modificării raporturilor de serviciu, din momentul absolvirii unor programe de studii universitare ciclul I sau II:

- pentru *agenții de poliție absolvenți ai respectivului masterat* pentru o perioadă de 5 ani [art. 21 alin. (10¹) din lege];

- pentru *absolvenții masteratului profesional care nu au avut calitatea de agenți de poliție* pentru o perioadă de 1 an, respectiv pe durata perioadei de stagiu [art. 21 alin. (1) și (1¹) coroborat cu art. 27¹ alin. (1) și (2) din lege].

- pentru *absolvenții, agenți de poliție sau nu, ai unui program de studii licență, la specializarea ordine și siguranță publică, respectiv drept, organizat la forma de învățământ cu frecvență în cadrul Academiei de Poliție sau la altă instituție de învățământ superior care pregătește personal pentru nevoile Ministerului Afacerilor Interne*, pentru o perioadă de 1 an, respectiv pe durata perioadei de stagiu [art. 21 alin. (1) și (3) coroborat cu art. 27¹ alin. (1) și (2) din lege];

- pentru *agenții de poliție „absolvenți cu diplomă de licență sau echivalentă ai instituțiilor de învățământ superior cu profil corespunzător specialităților necesare poliției*

⁷⁷https://webapp.mai.gov.ro/frontend/documente_transparenta/504_1666251139_TABEL_PROPUNERI_TRANSPARENTA.pdf.

polițistul care intră în corpul ofițerilor de poliție” și pentru „absolvenții cu diplomă de licență al unui program de studii organizat la forma de învățământ *cu frecvență redusă* în cadrul Academiei de Poliție «Alexandru Ioan Cuza» a Ministerului Afacerilor Interne” [art. 9 alin. (2) și art. 21 alin. (5) din lege], nu există nicio interdicție legală privind modificarea raporturilor de serviciu, după obținerea primului grad de ofițer de poliție.

În concluzie, este evidentă discriminarea agenților față de absolvenții aceluiași program de studii universitare care la momentul admiterii nu aveau calitatea de agenți de poliție, primilor fiindu-le creată o situație juridică mai defavorabilă, prin suportarea unor efecte suplimentare ce constau în restrângerea unor drepturi, pe o perioadă cu 400% mai mare, și în absența unor drepturi suplimentare, acordate doar lor, care să echilibreze, să justifice restrângerea. Aceasta înseamnă că alin. (10¹) al art. 21 din Legea nr. 360/2022 este neconstituțional, deoarece, în absența unui criteriu obiectiv și rațional, s-a creat o deosebire de tratament juridic între două categorii de persoane aflate în aceeași situație (iar nu situații diferite, dar nu în esență)⁷⁸.

O altă observație pe care o datorăm este privitoare la nerespectarea Legii nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative⁷⁹. Astfel, sunt încălcate prevederile art. 8 alin.(4) teza I, art. 35, art. 48 alin. (4) teza a II-a și art. 53 din Legea nr. 24/2000: (numai) art. 9, 21 și 27¹ din Statutul polițistului sunt alcătuite dintr-un număr mare de alineate iar ideile sunt nesistemizate, amestecându-se elemente distincte în diferite norme, cu nerespectarea unei „ordini logice a desfășurării activității reglementate”.

6. Concluzie

Legea nr. 360/2002 constituie, în opinia noastră, o sursă inepuizabilă pentru formularea de opinii critice, pe care aceia care au atribuții în domeniu le ignoră cu obstință, așteptând comod ca justiția să se pronunțe și să îi oblige la demararea procedurilor necesare modificării actului normativ (făcute și acelea pe repede înainte, ca regulă prin ordonanță de urgență). Cel mai recent exemplu în acest sens îl constituie „proaspătul” alin. (10¹) al art. 21, pentru care procesul de consultări publice parcă nici nu a existat, având în vedere observațiile formulate și, din păcate, simulacrul de argumente pentru nepreluarea acestor observații.

Bibliografie:

Băncilă Adrian, *Împuternicirea polițiștilor, modalitate de modificare a raporturilor de serviciu ale acestora, exigențe și critici*, în Pro Patria Lex nr. 2/2016, pp.81-90.

Băncilă Adrian, *Scurtă privire asupra instituției punerii la dispoziție a polițiștilor*, Conferința științifică a Școlii doctorale „Ordine publică și siguranță națională” (octombrie 2015), în Revista de investigare a criminalității, vol. VIII – număr special II - 2015, pp.173-183.

Băncilă Adrian, *Punerea la dispoziție a polițiștilor în România*, în volumul Conferinței științifice internaționale „Provocări și strategii în ordinea și siguranța publică”, Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza, Editura Pro Universitaria, București, 2017, pp. 49-54.

Ioan Mara, Băncilă Adrian, *Punerea la dispoziție a polițiștilor și personalului militar din cadrul Ministerului Administrației și Internelor*, în Revista română de dreptul muncii nr. 7/2010, pp. 48-65.

Luca Iamandi, Ioan Mara, *Statutul juridic al profesiei de polițist*, Editura Pro Universitaria, București, 2008.

⁷⁸ Decizia Curții Constituționale nr. 298/2021 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 21 alin. (5) din Legea nr. 360/2002 privind Statutul polițistului, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 669 din 7 iulie 2021, paragr. 22.

⁷⁹ Republicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 260 din 21 aprilie 2010, ulterior completată și modificată.

LEGISLATIVE CHANGES REGARDING THE PROTECTION AND PROMOTION OF CHILDREN'S RIGHTS REGULATED BY LAW NO 191/2022, WITH A SPECIAL FOCUS ON BULLYING IN EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

SCHIMBĂRI LEGISLATIVE CU PRIVIRE LA PROTECȚIA ȘI PROMOVAREA DREPTURILOR COPILULUI REGLEMENTATE DE LEGEA NR. 191/2022, CU SPECIALĂ PRIVIRE ASUPRA BULLYING-ULUI ÎN UNITĂȚILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT

Dr. **Mihaela-Gabriela BERINDEI**, CS gr. III
Institutul de Cercetări Juridice
„Acad. Andrei Rădulescu”, Academia Română

Abstract:

The prevention and combating of any form of psychological violence in educational establishments is carried out, according to Law no. 191/2022, with respect for the principle of non-punitive measures based on mediation and dialogue and the participation of children and parents in actions and campaigns carried out in this regard. Aggressive, exclusionary, mocking, humiliating behaviour and any other forms of physical or psychological violence have been defined and regulated by Law No 191/2022 amending and supplementing Law No 272/2004 on the protection and promotion of the rights of the child.

In this regard, we wanted to highlight some aspects and shortcomings underlying the protection of children from humiliating, defamatory actions of other children (their peers), as well as some ideas on preventing and combating bullying in schools.

Keywords ege, child, victim, child rights, bullying.

Introducere

Convenția ONU cu privire la drepturile copiilor reglementează dreptul acestora la protecție împotriva oricărei forme de violență manifestată asupra lor de către adulți sau de către alți copii. Constituția României, de asemenea, garantează dreptul la protecție al copiilor și tinerilor prin art. 49 alin. (1) care prevede că aceștia se bucură de un regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor. Copiilor li se asigură dreptul la protecție și asistență în realizarea și exercitarea deplină a drepturilor lor și prin art. 5 alin. (1) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului. În ceea ce privește noțiunea de „copil”, Codul civil îl definește în Cartea a II-a, Despre familie, în cuprinsul Titlului I – Dispoziții generale, la art. 263 alin. (5), astfel: „prin copil se înțelege persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani și nici nu a dobândit capacitatea deplină de exercițiu, potrivit legii”.

Legea educației naționale nr. 1/2011⁸⁰ prevede la art. 2 alin. (3) că: „Idealul educațional al școlii constă în dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității și în asumarea unui sistem de valori necesar pentru împlinirea și dezvoltarea personală”. Aceasta conturează, printre altele, *Principiile care guvernează învățământul preuniversitar în România*, dintre care le menționăm aici doar pe cele care au legătură cu tema aleasă, și anume: **principiul echității** în baza căruia accesul la

⁸⁰ Legea educației naționale nr. 1/2011 a fost completată și modificată de Legea nr. 221/2019. Normele metodologice de aplicare au intrat în vigoare la data de 10 iunie 2020.

învățare se realizează fără discriminare și **principiul asigurării egalității de șanse**⁸¹. Totodată, art. 4 lit. e) din Legea educației naționale prevede ca educarea copiilor să fie făcută în spiritul **demnității, toleranței și respectării drepturilor** și libertăților fundamentale ale omului.

În unitățile de învățământ, deși școala ar trebui să fie un loc unde fiecare copil și fiecare profesor să se simtă în siguranță, își face simțită prezența tot mai pregnant o formă specifică de violență, și anume **violența psihologică** sau **bullying-ul**, astfel cum este el definit de Legea nr.1/2011, care prevede, potrivit modificărilor aduse de Legea nr. 221/2019, la art. 7 alin. (1) indice 1, că: „În unitățile de învățământ și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale sunt interzise comportamentele care constau în **violența psihologică – bullying**”.

Bullying-ul este definit prin Anexa, care face parte integrantă din Legea educației naționale nr.1/2011, în cuprinsul punctului 6 indice 1, astfel: „**Violența psihologică – bullying-ul**, este acțiunea sau seria de **acțiuni fizice**, verbale, relaționale și/sau cibernetice, într-un context social dificil de evitat, săvârșite cu intenție, care implică un dezechilibru de putere, au drept consecință atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptate împotriva unei persoane sau grup de persoane și vizează aspecte de discriminare și excludere socială, care pot fi legate de apartenența la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală, caracteristicile personale, acțiune sau serie de acțiuni, comportamente ce se desfășoară în unitățile de învățământ și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale”.

În literatura de specialitate, unii autori consideră că fenomenul de „bullying” reprezintă orice lezare fizică, verbală și socială, având efecte devastatoare atât asupra psihicului unui copil sau adolescent, cât și asupra unei persoane adulte. Acesta îmbracă forma agresiunilor directe sau indirecte, excluderi, cu caracter denigrator, umilitor sau intimidant. Pentru ca un abuz fizic sau emoțional să fie considerat ca aparținând fenomenului de bullying, acesta trebuie să prezinte câteva caracteristici, și anume: să fie intenționat, să fie consecvent sau altfel spus să aibă caracter repetitiv și să existe o inegalitate clară între forțe, agresorul considerându-se superior victimei, adică având capacitatea de a o domina⁸².

Totodată, Anexa, ca parte integrantă din Normele metodologice de aplicare a prevederilor Legii 221/2019, prevede la art. 2 alin. (1), că „bullyingul reprezintă comportamentul abuziv, realizat în mod repetat și cu intenție directă sau indirectă, care duce la prejudicierea fizică și/sau psihică a victimei/victimelor, prin umilire, rănire, persecuție, intimidare sau alte fapte. Acest tip de comportament se manifestă prin forme diverse, putând fi verbal, emoțional/ nonverbal, fizic, relațional inclusiv sexual, deposedare de lucruri și electronic (cyberbullying)”.

Cyberbullying-ul reprezintă, de fapt, o formă a bullying-ului, cu trăsături specifice. După unii autori, agresiunea cibernetică este „un act agresiv, intenționat, efectuat de un grup sau de o persoană, utilizând forme electronice de contact, în mod repetat și în timp împotriva unei victime care nu se poate apăra cu ușurință pe ea însăși”, iar după alții, cyberbullying-ul

⁸¹ A se vedea art. 3 lit.a) și lit. j) din Legea Educației naționale nr. 1/2011.

⁸² V. Brutaru, *Violența/Hărțuirea on line sau Cyberbullying-ul*, studiu publicat în Revista „Studii și Cercetări Juridice”, serie nouă, anul 10(66), nr. 4, octombrie-decembrie 2021, Editura Academiei Române, 2022, pag. 505.

este „acea hărțuire cu forme electronice de contact sau comunicare, cum ar fi telefoanele mobile/celulare și internetul”⁸³.

Ca urmare a modificărilor aduse Legii educației naționale nr. 1/2011, prin Legea nr. 221 din anul 2019, în categoria acțiunilor definiții pentru fenomenul violenței manifestate în mediul școlar sunt incluse și acțiunile privind **violența psihologică-bullying** – art. 2 alin. (2) din Anexa care face parte integrantă din Normele metodologice de aplicare a legii. Cu această ocazie au fost identificate mai multe **categorii de bullying**: bullying elev - elev; bullying elev - profesor; bullying profesor - elev; bullying părinte - elev, în spațiul școlii; bullying părinte - profesor, în spațiul școlii; bullying profesor - părinte, în spațiul școlii, prevede art. 2 alin. (3).

Observăm cum, în toate referirile la noțiunea de bullying din Legea educației naționale nr. 1/2011, modificată și completată prin Legea nr. 221/2019, se remarcă faptul că *bullying-ul* este definit ca fiind o formă de *violență psihologică*. Ne întrebăm, dacă legea definește bullying-ul ca fiind „o acțiune sau o serie de acțiuni fizice, etc...săvârșite cu intenție”, de ce este asociat bullying-ului doar termenul de „violență psihologică”, în timp ce se manifestă sub forma unor abuzuri, acțiuni – nu doar psihologice, de intimidare, ci și fizice, de putere și agresiune? Credem că bullying-ul este, mai degrabă, acea formă de **violență fizică și psihologică** ce se desfășoară în unitățile de învățământ care are ca scop discriminarea și excluderea socială, atingerea demnității și securității unei persoane sau a unui grup de persoane – este vorba mai ales despre copii – și care are drept consecință crearea unei atmosfere de intimidare și un dezechilibru de putere.

Scurt istoric

Cuvântul „bullying” nu are o traducere exactă în limba română, el provenind de la englezescul „bully” (bătăuș, huligan), însă poate fi asociat cu termenii de intimidare, terorizare, brutalizare, numai că nu se rezumă doar la asta, ci pornește de la simpla necăjire, etichetare, batjocură, răspândire de zvonuri și ajunge până la violență fizică. Deseori termenul de bullying (engl. To bully – a teroriza) se confundă cu termenul de mobbing (engl. Mob – mulțime dezorganizată, angajată în violență fără reguli) care se referă tot la hărțuirea psihologică⁸⁴. Mobbingul presupune o acțiune mai puțin exprimată fizic, spre deosebire de bullying care recurge mai degrabă la acțiunea de tip fizic, iar din acest motiv, agresorul are șanse mai mari să fie pedepsit, în cazurile de bullying⁸⁵. A fost explicat modul în care a apărut acest fenomen mai întâi în Suedia, la începutul anilor 1970 (sfârșitul anilor 1960) când, printr-un puternic interes social pentru fenomenul a ceea ce s-a numit ulterior „bullying” a început sub denumirea de „mobbing” – hărțuirea psihologică din mediul organizațional; după mai multe cercetări ale acestui fenomen în școli, în anul 2013, a fost schimbată denumirea de mobbing cu cea de bullying – hărțuirea psihologică din mediul școlar⁸⁶.

Bullying-ul nu presupune existența unui conflict bazat pe o problemă reală, ci pe dorința unor persoane de a-și câștiga puterea și autoritatea, punându-i pe alții într-o lumină proastă. Este vorba despre o acțiune care produce injurii celorlalți, efectuată în mod repetat, care se poate manifesta fizic, prin agresivitate, sau psihologic, prin producerea unui abuz emoțional. Raportul de putere este inegal întrucât victima nu dispune de resurse fizice sau

⁸³ V. Brutaru, *idem*, pp. 506-507.

⁸⁴ V. Brutaru, *idem*, pag. 506.

⁸⁵ H. Leymann, *Mobbing and Psychological Terror at Workplaces* în Revista „Violence and victims”, nr. 5/1990, pp. 119-126.

⁸⁶ V. Brutaru, *idem* p. 505, îl citează pe D. Olweus, *School bullying: Development and some important challenges*, în Annual Review of Clinical Psychology, nr. 9/2013, pp. 1-14.

psihologice pentru a se apăra, aceasta manifestând imposibilitate de apărare și sentimente de neputință. Bullyingul este un fenomen care apare la nivelul grupurilor de copii și se referă la comportamente variate care umilesc sau exclud prin natura lor. Acesta poate lua forma poreclitului, umilinței, ignorării, excluderii din grupurile de copii, a bârfei, a lansării unor zvonuri despre anumiți copii care îi pun într-o situație complicată. Sunt lucruri care se repetă, sunt lucruri pe care, zi de zi, anumiți copiii trebuie să le îndure și nici ei nu le pot defini foarte exact. Problema este că au un impact psihologic foarte puternic. Există copii care își pierd pofta de mâncare pentru că sunt umiliți în mod repetat în pauză, sunt copii care nu mai vor să meargă la școală. Scenele de violență psihologică sunt repetate și ascunse de ochii adulților; din nefericire, copiii victime ale bullying-ului nu au curaj să le împărtășească părinților sau profesorilor stările de umilință și batjocură prin care trec, la care sunt supuși de către alți colegi de-ai lor în unitățile de învățământ, din cauza rușinii și a temerii că li se poate întâmpla ceva și mai rău.

Pentru a înțelege modul în care tinerii aleg aceste modalități violente de desfășurare, Fabienne Glowacz spune, în studiul său din „*Revue internationale de criminologie et de police technique et scientifique*”, că au fost efectuate cercetări care s-au concentrat asupra proceselor de radicalizare violentă pentru a înțelege cum indivizii, cel mai adesea de vârstă fragedă, sunt angajați în aceste căi ale violenței. Ținând cont de mediul social în care tinerii evoluează și de apropierea de fenomenul de radicalizare, studiile s-au concentrat asupra pierderilor și nevoilor psiho-sociale susceptibile de a stimula receptivitatea tinerilor la violențe extreme. Acest lucru a atras competența psihologilor și a criminologilor. Principalul rezultat al studiilor a fost oferit după analiza relatărilor minorilor, care a evidențiat dinamica și factorii declanșatori ai violenței din diferitele faze ale procesului de radicalizare, cum ar fi mediul social în care evoluează tinerii, dar și familiaritatea acestora cu fenomenul violenței. Legitimarea utilizării violenței este susținută de dinamica grupului din care fac parte minorii și de încadrarea ideologica, dar și de dezangajarea morală și neutralizarea empatiei în raport cu victimele. Autorul ajunge la concluzia că ansamblul factorilor menționați reprezintă punctul de plecare în edificarea intervențiilor ce sunt necesare a fi efectuate”⁸⁷.

Controverse privind apariția acestui fenomen

După o serie de cercetări și controverse legate de definirea și măsurarea problemelor legate de bullying, se subliniază puternic importanța menținerii distincțiilor dintre victimizarea agresiunii și victimizarea generală și între săvârșirea de bullying și agresiune generală. Există probleme deosebite cu metoda comună a nominalizărilor de la egal la egal în scopul estimării prevalenței, a comparațiilor acestor estimări și a nivelurilor medii între grupuri și timp și măsurarea schimbării. Meta-analize recente ale rezultatelor pe termen lung pentru foștii bătauși și victime oferă dovezi convingătoare că implicarea în astfel de probleme nu este doar o problemă școlară inofensivă și trecătoare, ci ceva care are consecințe grave de adaptare și sănătate publică, care implică și costuri mari pentru societate⁸⁸.

⁸⁷ Glowacz, Fabienne, *Mineurs judiciairisés pour participation à des activités d'un groupe terroriste : Analyse des processus et dynamiques de radicalisation* în „*Revue internationale de criminologie et de police technique et scientifique*”, vol. LXXII, no. 3, pp. 262–279, 2019.

⁸⁸ D. Olweus, *School bullying: Development and some important challenges*, în *Annual Review of Clinical Psychology*, nr. 9/2013, pp. 1-14. Într-o secțiune finală, autorul rezumă câteva motive pentru care poate fi considerat important și interesant să se concentreze atât cercetarea, cât și intervenția asupra problemelor de agresiune/victime în rândul adolescenților marcați de fenomenul bullying-ului.

Experiențele de adversitate trăite în copilărie reprezintă o temă de interes pentru analiza comportamentelor agresive ale tinerilor. Astfel, în literatura de specialitate, unii autori au analizat metode de evaluare și programe de sprijin pentru reabilitarea terapeutică a adolescenților⁸⁹.

Efectele bullying-ului pot fi grave, chiar fatale. Indiferent că sunt copii sau adulți, victimele comportamentului abuziv prezintă risc de stres, îmbolnăviri și/sau suicid. Victimele hărțuirii pot suferi pe termen lung probleme emoționale, probleme de comportament, probleme sociale, de izolare-singurătate, depresie, anxietate, stimă de sine scăzută, și o creștere a frecvenței îmbolnăvirilor. Dintre cauzele sinuciderii în rândul adolescenților, am putea afirma că bullying-ul practicat în unitățile de învățământ ar putea fi una dintre acestea.

Statisticile devin îngrijorătoare când ne referim la România. Din cercetările efectuate în țara noastră, ca **efecte ale bullying-ului** deosebim: depresii și tulburări de comportament în procent de 33%, excludere și dificultate în relaționare 30%, gânduri suicidare 15%, frică și anxietate 13%, criză de identitate și singurătate 5%. Un studiu realizat de Asociația „Salvați Copiii” indică faptul că 82% dintre elevii chestionați au fost martorii unor situații de bullying în școala în care învață, iar aproape jumătate dintre copii au spus că au fost ei înșiși victime ale acestor comportamente. Astfel, potrivit datelor preluate de la UNICEF, țara noastră se situează pe locul I în Europa la numărul de elevi cu vârsta între 11 și 15 ani care agresează alți colegi. Aproape jumătate dintre copiii din România, respectiv 46%, au fost la un moment sau altul victime ale bullying-ului, 53% dintre aceștia fiind fete iar 47% dintre ei băieți. Mai mult de 90% dintre victime au indicat colegi de școală ca agresori, iar mai mult de 10% au inclus prietenii în această listă. La nivelul Europei și al Statelor Unite, în urma datelor colectate în ultimul deceniu, din 126 de milioane de apeluri efectuate la telefonul copilului, aproape 18% (adică aproximativ 4 milioane apeluri) se referă la abuz și violență asupra copiilor și includ bullying-ul, abuzul emoțional, abuzul fizic, abuzul sexual sau neglijarea.

Începând cu Studiul Global al ONU din 2006 privind violența împotriva copiilor, specialiștii, practicienii și coordonatorii de programe au făcut eforturi puternice de a înțelege acest fenomen înfrigorător folosind o perspectivă interdisciplinară. Astfel, au identificat o lacună în cunoștințele despre determinanții factorilor de risc care stau la baza violenței – adică factorii invizibili și indirecti care în literatura globală sunt cunoscuți sub denumirea de „violență structurală”⁹⁰. Un studiu realizat de UNICEF în anul 2019, *Structural Violence against Children in South Asia*, este o analiză ce a fost construită pentru a descrie stadiul cercetării privind violența structurală și relația acesteia cu violența interpersonală⁹¹.

Măsuri de prevenire și combatere a fenomenului de bullying

În sprijinul eforturilor de reglementare a bullying-ului în unitățile de învățământ din România, a fost adoptată **Legea nr. 191 din 28 iunie 2022** pentru modificarea și completarea **Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului**. Aceasta din

⁸⁹ Erwan Dieu, Samantha Al Joboory, *Les expériences d'adversité vécues durant l'enfance (critères ACE) et les besoins criminogènes : état des lieux et préconisations pour l'accompagnement des auteurs d'infraction* în „Revue internationale de criminologie et de police technique et scientifique”, vol. LXXIV, no. 2, p. 178–187, 2021.

⁹⁰ J.L. Corsi, *Structural Violence as a Driver of Interpersonal Violence against Children: Missed Connections in the Convention on the Rights of the Child and English Law*, în volumul: „Exploring Norms and Family Laws across the Globe”, Lexington Books, 2022, p. 187.

⁹¹ G. Sion, *Violența de sistem*, în Revista „Repere privind victimologia, victimizarea și victimele în/din România, ediția a II-a, COST CA18121: Cultures of Victimology: understanding processes of victimization across Europe; Editura Sitech, Craiova, 2022, pag 14.

urmă prevede, la articolul 52 alin. (1) litera h), că: „Ministerul Educației Naționale, ca organ de specialitate al administrației publice centrale, precum și inspectoratele școlare și unitățile de învățământ, ca instituții ale administrației publice locale cu atribuții în domeniul educației, sunt obligate să întreprindă măsuri necesare pentru prevenirea și combaterea comportamentelor agresive, de excludere, de luare în derâdere, umilitoare, și a oricărei alte forme de **violență psihologică-bullying**, astfel cum este definită în Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare, îndreptate împotriva copiilor, în unitățile de învățământ”. Totodată, regăsim în textul articolului 56, indice 1 din Legea Educației Naționale nr. 1/2011 modificată, prevederea potrivit căreia: „În cadrul programelor de formare continuă a personalului didactic se vor introduce sesiuni de informare/teme/cursuri de perfecționare asupra problemelor legate de **violența psihologică - bullying**, în vederea dobândirii de competențe în identificarea acestora și a capacității de aplicare a unor strategii educaționale potrivite”.

De asemenea, **Legea 272/2004** republicată cuprinde, la articolul 52 alin. (2) indice 1 prevederea potrivit căreia: „Copiii, părinții, cadrele didactice, personalul didactic auxiliar și cel administrativ au obligația de a menține un climat pozitiv și incluziv în orice unitate de învățământ, care să permită tuturor copiilor să fie respectați și acceptați”. Totodată, la alin. (2) indice 2 al aceluiași articol 52, este introdus următorul text: „Conducerea fiecărei unități de învățământ are obligația de a include în Regulamentul de Ordine Interioară mecanisme de prevenire a comportamentelor prevăzute la alin. (1) litera h)” – adică a oricăror forme de violență psihologică-bullying. În continuare, este detaliat modul în care se realizează această obligație, prin art. 52 alin. (2) indice 3, care prevede că: „Prevenirea și combaterea oricărei forme de violență psihologică în unitățile de învățământ se realizează cu respectarea principiului primordialității măsurilor nepunitive bazate pe mediere și dialog și al participării copiilor și părinților în acțiunile și campaniile derulate în acest sens”.

Promovarea activităților de prevenire și combatere a tuturor formelor de bullying și cyberbullying în sistemul educațional preuniversitar este un scop urmărit de Legea nr. 221/2019 care și-a propus, ca un prim obiectiv, facilitarea creării unui climat sigur și pozitiv în unitatea de învățământ, bazat pe respectarea persoanei, nediscriminare, motivarea pentru învățare și asigurarea stării de bine a elevilor în unitățile de învățământ. Acest prim obiectiv a fost dublat de identificarea, semnalarea și intervenția, în echipă multidisciplinară, în situațiile de violență psihologică-bullying și cyberbullying. Astfel, pentru prevenirea violenței psihologice, în fiecare unitate de învățământ va fi înființat un grup de acțiune anti-bullying din care vor face parte directorul unității de învățământ, profesorul consilier școlar, cadre didactice formate în problematica violenței, inclusiv a violenței psihologice, reprezentanți ai elevilor, ai părinților, precum și reprezentanți ai autorităților locale. Fiecare unitate de învățământ are obligația de a introduce în Regulamentul de Ordine Interioară (ROI) obiectivul „Școală cu toleranță zero la violență”.

Au fost adoptate, totodată, mai multe legi în acest domeniu, precum Legea nr. 52/2016 pentru modificarea Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, Legea nr. 174/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, Legea 97/2018 privind unele măsuri de protecție a victimelor infracțiunilor, precum și Legea nr. 208/2019 privind aprobarea Ordonanței de Urgență nr. 24/2019 pentru modificarea și completarea Legii nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea informării, sprijinirii și protecției victimelor infracțiunilor, precum și a altor acte

normative. A fost modificată și Legea privind creșterea siguranței în unitățile de învățământ, respectiv Legea nr. 35/2007 completată și modificată prin Legea nr. 29/2010.

Mai multe organizații neguvernamentale și asociații non-profit din România au inițiat acțiuni anti-bullying cu diferite teme: școală cu toleranță zero la violență, școala fără bullying, educație fără bullying, pauză de bullying, școala cu obiectiv zero bullying, printre ele numărându-se Asociația „Salvați copiii”, Companiile de telefonie Orange, Vodafone, Academia Europa FM, dar regăsim și unele unități de învățământ care au implementat proiecte anti-bullying care încearcă să prevină și/sau să combată acest fenomen.

Este, totodată, de salutat inițiativa Ministerului Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse, prin Autoritatea Națională pentru protecția drepturilor copilului și Adopție, de a lansa aplicația gratuită „Educație fără bullying”, un proiect al Asociației Părinților Isteți, realizat cu sprijinul Fundației Vodafone România, Direcția Generală de poliție, a municipiului București, Consiliul Național al Elevilor și Postul de Radio Itsy Bitsy.

Concluzii

Formele îngrijorătoare ale violenței psihologice-bullying reprezintă un fenomen persistent, permanent și în actuală extindere. În România există un număr foarte mic de specialiști în acest domeniu și foarte puține programe de prevenire și stopare a acestui fenomen. Este imposibil să rămânem indiferenți, ca adulți, la vulnerabilitățile și suferința copiilor – **victime ale bullying-ului** sau la **comportamentul agresiv** al copiilor, și nici nu ne putem mulțumi să intervenim punctual, pe moment, ci ar trebui să avem o intervenție eficientă, adecvată și cu efect pe termen mediu și lung.

Doar eforturile de prevenție și de stopare pot fi eficiente, iar **legea anti-bullying** pare să fie o bază legală necesară în scopul îndeplinirii acestor eforturi. Dar, deși avem o lege care definește bullying-ul, cu norme metodologice de aplicare, acest fenomen nu va dispărea de la sine, doar pentru că a fost reglementat. Măsuri concrete au fost inițiate prin lege, însă în realitate sunt puține unități de învățământ care aplică reglementările legale, unele dintre acestea nici nu au inclus în Regulamentul de ordine interioară obligația înființării grupului de acțiune antibullying, prevăzut de Legea nr. 221/2019 pentru modificarea și completarea Legii educației naționale nr. 1/2011.

Credem că stă în puterea fiecăruia dintre părinți, elevi sau profesori, să facă școala un loc al prieteniei, al creșterii și dezvoltării armonioase a copiilor într-un climat al siguranței și al bucuriei de a învăța și de a relaționa împreună cu colegii lor.

**PRINCIPLES AND LIMITS OF LAW ENFORCEMENT
IN CRIMINAL PROCEEDINGS. LEGAL TRENDS AND PERSPECTIVES**

**PRINCIPIILE ȘI LIMITELE APLICĂRII LEGII
ÎN PROCESUL PENAL. TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE JURIDICE**

Prof.univ.dr.emerit,Tudor AMZA
Universitatea „Hyperion”, București

Abstract:

The rules of criminal procedure govern the conduct of criminal proceedings and other judicial procedures about a criminal case.

The rules of criminal procedure aim to ensure the efficient exercise of the powers of the judicial bodies while guaranteeing the rights of the parties and other participants in the criminal proceedings to comply with the provisions of the Constitution, the Treaties establishing the European Union, other European Union regulations on criminal procedure and the covenants and treaties on fundamental human rights to which Romania is a party.

The criminal process, through the rules of criminal procedure, aims at the timely and complete establishment of the facts that constitute crimes, so that any person who has committed a crime is punished according to his guilt and no innocent person is held criminally responsible.

The rules of criminal procedure must contribute to the defense of the rule of law, the protection of the individual, his or her rights and freedoms, the prevention of crime, and the education of citizens to respect the law.

Keywords, *principles, penal code, purpose, trends*

A. Normele de procedură penală și scopul acestora

Normele de procedură penală reglementează desfășurarea procesului penal și a altor proceduri judiciare în legătură cu o cauză penală.

Normele de procedură penală urmăresc asigurarea exercitării eficiente a atribuțiilor organelor judiciare cu garantarea drepturilor părților și ale celorlalți participanți în procesul penal astfel încât să fie respectate prevederile Constituției, ale tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, ale celorlalte reglementări ale Uniunii Europene în materie procesual-penală, precum și ale pactelor și tratatelor privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care România este parte.

Procesul penal, prin normele de procedură penală, are ca scop constatarea la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală.

Normele de procedură penală trebuie să contribuie la apărarea ordinii de drept, la apărarea persoanei, a drepturilor și libertăților acesteia, la prevenirea infracțiunilor, precum și la educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor.

Procesul penal, prin normele de procedură penală, reprezintă principalul mijloc de realizare a justiției penale, fără însă a fi confundată cu aceasta, fiindcă justiția penală este opera organelor judecătorești⁹². De altfel, procesul penal, cuprinde un perimetru mult mai vast decât activitatea judiciară penală, fiindcă justiția penală este doar o parte a activității judiciare penale, cuprinsă în procesul penal.

Un Cod de procedură penală, care-și mărturisește deschis scopul existenței sale, evidențiază prin această mărturisire nu numai în ce scop a fost el elaborat dar și în profitul cui

⁹² Vezi în acest sens Constituția României, art.126, pct.1.

sunt edictate dispozițiile sale. Enumerarea normelor de procedură penală în dispozițiile art.1, alin.1 nu înseamnă o limitare a ocrotirii penale, ci evidențiază o scoatere în relief a importanței pe care legiuitorul o acordă ocrotirii persoanei ca valoare socială supremă.

De asemenea, evidențiem faptul că scopul procesului penal prezintă unele trăsături care înlesnesc identificarea principiilor de bază ale dreptului procesual penal, care servesc la caracterizarea în ansamblu a procesului penal, arătând prin ce mijloace se realizează și ce valori protejează acesta.

Persoanele care săvârșesc infracțiuni sunt supuse sancțiunii penale, fapt ce evidențiază că procesul penal reprezintă o activitate organizată, capabilă să se adapteze specificului fiecărei cauze penale.

Procesul penal, în literatura juridică, este definit în mai multe variante, însă, apreciem ca cea mai apropiată de scopul său, următoarea definiție: *procesul penal este o activitate reglementată de lege, desfășurată de organele competente, cu participarea părților ca titulare de drepturi și obligații, cât și a altor persoane, în scopul constatării la timp și în mod complet a faptelor ce constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o faptă penală să primească o pedeapsă potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală*⁹³.

B. Legalitatea procesului penal

Procesul penal se desfășoară potrivit dispozițiilor prevăzute de lege. Procesul penal se desfășoară atât în cursul urmăririi penale cât și în cursul judecății, potrivit dispozițiilor prevăzute de legea procesual-penală.

Actele necesare desfășurării procesului penal se îndeplinesc din oficiu, afară de cazul când prin lege se dispune altfel. Practic, semnificațiile acestor precizări fiind că *“nulla justitia sine lege”*, principiul fiind consacrat în Constituție în art.1, pct.5. Justiția se înfăptuiește doar în numele legii, fiind *“unică, imparțială și egală pentru toți.”*⁹⁴ Pe lângă acestea, legiuitorul are datoria de a prezenta în mod explicit normele procedurale astfel încât acestea să poată fi înțelese de persoanele angrenate în derularea unui proces penal și nu numai.

Nerespectarea sau încălcarea acestui principiu atrage după sine aplicarea unor sancțiuni procesuale, ca de exemplu, nulitatea actelor de procedură administrate în cauză ori excluderea acelor probe nelegal și neloial administrate. De altfel, respectarea acestui principiu pe parcursul derulării procesului penal reprezintă o datorie atât a procurorului cât și a judecătorului de drepturi și libertăți, a judecătorului de cameră preliminară ori a instanței de judecată. Principiul este prevăzut în art.2 C.proc.pen., care stabilește că derularea procesului penal se face doar cu respectarea dispozițiilor prevăzute de lege.

C. Separarea funcțiilor judiciare

În procesul penal, potrivit art.3 alin.(1) din C.proc.pen, se exercită următoarele funcții judiciare:

a)funcția de urmărire penală - are ca moment de debut ordonanța prin care se dispune începerea urmăririi penale și se finalizează prin trimiterea sau netrimiteria în judecată;

b)funcția de dispoziție asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei în faza de urmărire penală;

c)funcția de verificare a legalității trimiterii ori netrimiterii în judecată - se dispune de judecătorul de cameră preliminară și se materializează prin hotărârea pe care o ia cu privire la actele de urmărire penală, dacă au fost administrate legal sau nu. Hotărârea sa are caracter

⁹³ Definiția corespunde oarecum și aceleia date de I. Neagu în *Drept procesual penal – Partea generală*, Editura Global Lex București, 2006, p.26 cât și celei date de Grigore Theodoru în *Drept procesual penal*, București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1979.

⁹⁴ Constituția României, art.124 pct.2.

definitiv cu privire la actele de urmărire penală administrate, nemaifiind posibilă o astfel de analiză în cursul judecății;

d) funcția de judecată - pe lângă faptul că aceasta se realizează de către instanța de judecată în complete legal constituite (art.3 NCPP), judecata constă în administrarea probatoriului, în evaluarea acestuia pentru a se pronunța cu privire la temeinicia acuzației aduse inculpatului, cât și în pronunțarea unei hotărâri judecătorești prin care se rezolvă cauza aflată pe rolul instanței.

Funcțiile judiciare se exercită din oficiu, în afară de cazul când, prin lege, se dispune altfel.

În desfășurarea aceluiași proces penal, *exercitarea unei funcții judiciare este incompatibilă cu exercitarea unei alte funcții judiciare, cu excepția celei prevăzute la lit. c), care este compatibilă cu funcția de judecată* (funcția de verificare a legalității trimiterii ori netrimiterii în judecată), mai puțin când se dispune începerea judecății potrivit art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c). Așadar, deși legiuitorul a stabilit cu valoare de principiu că exercitarea unei funcții judiciare este incompatibilă cu exercitarea altei funcții, totuși, în cazul de mai sus nu se poate reține o situație de incompatibilitate, deși, în ceea ce ne privește, ne exprimăm reținerea față de o asemenea situație, apreciind că judecătorul de cameră preliminară se pronunță inclusiv (dar indirect și adiacent) pe vinovăție și, în consecință, participarea sa ca judecător al fondului cauzei ar fi incompatibilă.

În exercitarea funcției de urmărire penală, procurorul și organele de cercetare penală strâng probele necesare pentru a se constata dacă există sau nu temeiuri de trimitere în judecată.

Asupra actelor și măsurilor din cadrul urmăririi penale, care restrâng drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei, dispune judecătorul desemnat cu atribuții în acest sens, cu excepția cazurilor prevăzute de lege, adică judecătorul de drepturi și libertăți.

Asupra legalității actului de trimitere în judecată și probelor pe care se bazează acesta, precum și asupra legalității soluțiilor de netrimitere în judecată se pronunță judecătorul de cameră preliminară prin încheiere.

Judecata se realizează de către instanță, în complete legal constituite.

D. Prezumția de nevinovăție

Orice persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăției sale printr-o hotărâre penală definitivă.

După administrarea întregului probatoriu, orice îndoială în formarea convingerii organelor judiciare se interpretează în favoarea suspectului sau inculpatului.

Orice persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăției sale printr-o hotărâre penală definitivă, prezumția de nevinovăție fiind proclamată pentru prima dată în legislația Statelor Unite ale Americii, și, apoi, în Declarația Drepturilor Omului și Cetățeanului din 1789, înscrisă ulterior și în Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată de O.N.U. la 10 decembrie 1948. Principiul este fixat și în art.52 și art.6 paragraful 2 din C.E.D.O. Prezumția de nevinovăție nu poate fi răsturnată decât prin dovedirea vinovăției, fiind fixată și în Constituția României, art. 23, pct.11.⁹⁵

Prezumția de nevinovăție este garantată și prin separarea funcțiilor judiciare, fiind strâns legată și de alte garanții procesuale, ca de exemplu: imparțialitatea instanței, dreptul la tăcere și privilegiul împotriva autoincrimării. Prezumția de nevinovăție nu este incompatibilă cu încheierea unui acord de recunoaștere a vinovăției sau cu judecata în cazul procedurii simplificate, când inculpatul recunoaște învinuirea formulată împotriva sa potrivit rechizitoriului.

⁹⁵ Vezi în acest sens art.23 alin.(11) din Constituția României, art .6 parag.2 CEDO și art.48 alin.1 CDFUE.

Învinuirea adusă inculpatului trebuie probată de organul de urmărire penală prin probe legal și loial administrate iar acesta are dreptul la tăcere (*actori incubit probatio*), nefiind obligat să-și probeze nevinovăția. Pe de altă parte, suspectul sau inculpatul, pe parcursul administrării probelor care-l învinovățesc, dacă dorește, are dreptul să probeze lipsa lor de temeinicie.

La alin. (2) din art. 4 CPP, care reglementează prezumția de nevinovăție, legiuitorul prevede cu titlu de principiu că, după administrarea întregului probatoriu, orice îndoială în formarea convingerii referitoare la vinovăție va trebui interpretată de către organele judiciare în favoarea suspectului sau inculpatului. De altfel, în cuprinsul art. 396 alin. (2) C.proc.pen., legiuitorul a stabilit că instanța de judecată va pronunța o condamnare numai dacă se constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat.

Prezumția de nevinovăție este relativă și ea poate fi combătută doar prin realizarea unui probatoriu complet, care, așa cum subliniam mai sus, trebuie să demonstreze dincolo de orice dubiu că există vinovăție și că fapta a fost săvârșită de inculpat⁹⁶.

S-a introdus acest principiu ca regulă de fond în procesul penal și pentru a sublinia dreptul subiectiv al suspectului sau inculpatului de a fi respectat de toate organele judiciare sau participanții la procesul penal ori alte persoane, drept care, în situația dovedirii nevinovăției sale, după rămânerea definitivă a unei hotărâri judecătorești, îi dă dreptul inculpatului sau suspectului la despăgubire. De altfel, în spiritul acestui principiu, legiuitorul a stabilit în art. 396 alin. (2) din C.proc.pen. că instanța de judecată va pronunța condamnarea doar dacă se constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat. Acest principiu reprezintă de fapt o garanție procedurală preponderentă în materia probelor iar ca regulă de fond prezumția de nevinovăție reprezintă un drept subiectiv al inculpatului care trebuie respectat sub sancțiune penală de către toate autoritățile și persoanele.

E. Aflarea adevărului

Organele judiciare au obligația de a asigura, pe bază de probe, aflarea adevărului cu privire la faptele și împrejurările cauzei, precum și cu privire la persoana suspectului sau inculpatului principiu consacrat în Codul de procedură penală, art.5.

Organele de urmărire penală au obligația de a strânge și de a administra probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului ori inculpatului. Respingerea sau neconsemnarea cu rea-credință a probelor propuse în favoarea suspectului ori inculpatului se sancționează conform dispozițiilor Codului de procedură penală.

În desfășurarea procesului penal trebuie să se asigure aflarea adevărului cu privire la faptele și împrejurările cauzei, precum și cu privire la persoana făptuitorului, fiindcă doar într-un asemenea context se poate atinge scopul procesului penal. În procesul penal, aflarea adevărului este limitată la faptele și împrejurările care fac obiectul probațiunii. De altfel, tocmai pentru a se afla adevărul, soluțiile procurorului și ale instanței de judecată pot fi controlate, de către instanță în primul caz și pe calea controlului judecătorec, în al doilea caz, de către instanțele de apel și contestație.

După cum se poate observa, se stabilește, pe lângă obligația organelor judiciare de a asigura doar pe bază de probe aflarea adevărului, și posibilitatea ca probele să poată fi administrate în tot cursul procesului penal iar respingerea sau neconsemnarea cu rea-credință se sancționează. De asemenea, se instituie obligația organelor de urmărire penală de a strânge și administra probe și în favoarea suspectului sau inculpatului. Potrivit art. 349 alin. (1) C.proc.pen. instanța soluționează cauza cu respectarea drepturilor subiecților procesuali și administrarea probelor pentru o lămurire completă asupra adevărului.

⁹⁶ Mihai Udriou, *Fișe de procedură penală*, Editura Universul Juridic, București, 2015, p.17.

F. Ne bis in idem

Nicio persoană nu poate fi urmărită sau judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni atunci când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică (art. 6 C.proc.pen.).

Așadar, pentru a putea invoca acest principiu, trebuie întrunite acumulativ următoarele condiții: a) existența unei hotărâri judecătorești definitive; b) noul proces penal să se îndrepte împotriva aceleiași persoane și c) să vizeze fapte identice și fapte care se referă la aceleași evenimente.

Scopul acestui principiu este acela de a împiedica tracasarea persoanelor cu privire la fapte în legătură cu care s-au pronunțat hotărâri judecătorești definitive și pentru a împiedica pornirea altui proces penal pentru aceleași fapte. Vechiul Cod de procedură penală din 1968 cuprindea dispoziții în sensul acestui principiu în art. 10 alin.(1) lit. j).

G. Obligatorietatea punerii în mișcare și a exercitării acțiunii penale

Potrivit dispozițiilor art. 7 alin. (1) C.Proc.Pen, procurorul este obligat să pună în mișcare și să exercite acțiunea penală din oficiu atunci când există probe din care rezultă săvârșirea unei infracțiuni și nu există vreo cauză legală de împiedicare, alta decât prezentată mai jos (nu există un interes public)⁹⁷. Acest principiu în vechea reglementare era prevăzut ca principiul oficialității⁹⁸, în sensul că, în procesul penal, nu se aplică principiul disponibilității ca în dreptul procesual civil, actele necesare derulării procesului penal fiind acte care se îndeplinesc din oficiu, părțile și subiecții procesuali principali neputând opri desfășurarea acestuia. Atât trimiterea în judecată cât și punerea în executare a hotărârilor penale se dispun ori se execută din oficiu.

În cazurile și în condițiile prevăzute expres de lege, procurorul poate renunța la exercitarea acțiunii penale dacă, în raport cu elementele concrete ale cauzei, *nu există un interes public* în realizarea obiectului acesteia.

În cazurile prevăzute expres de lege, procurorul pune în mișcare și exercită acțiunea penală după introducerea plângerii prealabile a persoanei vătămate sau după obținerea autorizării ori sesizării organului competent sau după îndeplinirea unei alte condiții prevăzută de lege.

Punerea în mișcare a acțiunii penale se dispune prin ordonanță de către procuror în cursul urmăririi penale și prin declarație orală consemnată în încheierea de ședință în cazul infracțiunilor de audiență [art. 360 alin. (2) C.Proc.Pen.]. În mod cu totul excepțional, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare de Camerele reunite ale Parlamentului, în ședința comună când decid punerea sub acuzare a Președintelui României pentru înaltă trădare, procurorul emițând și el ordonanță prin care avizează punerea în mișcare a acțiunii penale.

Concluzionând, acțiunea penală se pune în mișcare în acel moment al procesului penal când există probe din care rezultă săvârșirea unei infracțiuni și nu există vreo cauză legală de împiedicare a acesteia. Ca localizare în timp, acțiunea penală se pune în mișcare la începutul procesului penal ori la terminarea fazei de urmărire penală și se stinge la rămânerea definitivă a hotărârii penale, fără a mai exista posibilitatea ca aceasta să continue și în faza punerii în executare a hotărârii penale.

În anumite împrejurări, în mod obligatoriu acțiunea penală trebuie să fie pusă în mișcare: în cursul urmăririi penale când se constată că există probe din care rezultă presupunerea rezonabilă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există vreunul din cazurile de împiedicare prevăzute de art.16 alin. (1) și art. 327 alin. (1) (obligația procurorului de a emite rechizitoriul prin care dispune trimiterea în judecată); când procesul penal se află în procedura de cameră preliminară și în faza de judecată.

⁹⁷ M Basarab, L. Biro, Curs de drept penal, Partea generală, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1963, p.60.

⁹⁸ C.proc.pen. 1968, art.2 alin.2

Există totuși 3 împrejurări în care punerea în mișcare a acțiunii penale este împiedicată, anume când se renunță la urmărirea penală pe motivul că nu există un interes public. [art. 7 alin. (2)]; când lipsește plângerea prealabilă a persoanei vătămate sau a autorizării ori sesizării organului competent [art. 7 alin. (3) C.Proc.Pen.].

H. Caracterul echitabil și termenul rezonabil al procesului penal

Organele judiciare au obligația, potrivit art. 8 din C.proc.pen., de a desfășura urmărirea penală și judecata cu respectarea garanțiilor procesuale și a drepturilor părților și ale subiecților procesuali, astfel încât să fie constatate la timp și în mod complet faptele care constituie infracțiuni, nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală, iar orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit legii, într-un termen rezonabil⁹⁹. Titularii acestui principiu sunt subiecții procesuali principali și părțile în procesul penal. Aprecierea caracterului echitabil și a termenului rezonabil se face în funcție de comportamentul părților, de importanța pentru părți a obiectului procedurii, de complexitatea cauzei și de termenul scurs cu referire la unele măsuri procesuale preventive.

Principiul în sine era prevăzut și în reglementarea anterioară la art.1 alin. (1) C.proc.pen., el fiind inserat și în legislația Uniunii Europene¹⁰⁰.

În plus, principiul este evidențiat și în Constituția României, art.21 alin. (3) cât și în dispozițiile art.10 din Legea nr.304/2004 potrivit căroră *“toate persoanele au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil, de către o instanță imparțială și independentă, constituită potrivit legii”*.

I. Dreptul la libertate și siguranță

Legiuitorul a stabilit în cuprinsul art. 9 C.proc.pen. că, în cursul procesului penal, este garantat dreptul oricărei persoane la libertate și siguranță.

Orice măsură privativă sau restrictivă de libertate se dispune în mod excepțional și doar în cazurile și în condițiile prevăzute de lege.

Orice persoană arestată are dreptul de a fi informată în cel mai scurt timp și într-o limbă pe care o înțelege asupra motivelor arestării sale și are dreptul de a formula contestație împotriva dispunerii măsurii.

Atunci când se constată că o măsură privativă sau restrictivă de libertate a fost dispusă în mod nelegal, organele judiciare competente au obligația de a dispune revocarea măsurii și, după caz, punerea în libertate a celui reținut sau arestat.

Orice persoană față de care s-a dispus în mod nelegal, în cursul procesului penal, o măsură privativă de libertate are dreptul la repararea pagubei suferite, în condițiile prevăzute de art.538-542 din C.proc.pen.

Principiul era prevăzut și în Codul de procedură penală anterior, în cuprinsul art. 5, însă, importanța acestuia este evidențiată și de art. 5 alin. (1) CEDO; art. 6 CDFUE și Directiva nr.2012/13.UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale¹⁰¹.

J. Dreptul la apărare

Părțile și subiecții procesuali principali au dreptul de a se apăra ei înșiși sau de a fi asistați de avocat. Acest principiu, de o importanță deosebită în desfășurarea procesului penal, este fixat în noul Cod de procedură penală în cuprinsul art.10.

Părțile, subiecții procesuali principali și avocatul au dreptul să beneficieze de timpul și înlesnirile necesare pregătirii apărării.

⁹⁹ I. Neagu, *Tratat de procedură penală, Partea generală*, Ed. 3-a, Ed. Universul Juridic, 2013, p.115-119, autorul pledând deseori pentru introducerea acestui principiu.

¹⁰⁰ Vezi în acest sens art.6 parag.1, teza 1, CEDO și art 47 teza a II-a prima parte CDFUE.

¹⁰¹ J.O.L. nr.142 din 1 iunie 2012.

Suspectul are dreptul de a fi informat de îndată și înainte de a fi ascultat despre fapta pentru care se efectuează urmărirea penală și încadrarea juridică a acesteia. Inculpatul are dreptul de a fi informat de îndată despre fapta pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală împotriva lui și încadrarea juridică a acesteia.

În cadrul garantării dreptului la apărare, suspectul și inculpatul au dreptul la:

- *dreptul de a nu da nicio declarație* pe parcursul procesului penal, organele judiciare având obligația de a-i atrage atenția că dacă refuză să dea declarații nu va suferi vreo consecință defavorabilă iar dacă dă declarații, acestea pot fi folosite și ca mijloc de probă împotriva sa. Dacă nu se fac aceste precizări, proba nelegal administrată poate fi înlăturată;

- *dreptul de a fi informat* de îndată și înainte de a fi audiat despre fapta săvârșită și pentru care se efectuează urmărirea penală, cât și încadrarea juridică a acesteia;

- *dreptul de a consulta dosarul* în condițiile stabilite în art.94 C.proc.pen.;

- *dreptul de a propune probe*, de a ridica excepții și de a pune concluzii;

- *dreptul de a formula și alte cereri* de natură a contribui la aflarea adevărului în cauză, atât pe latură penală cât și pe latură civilă;

- *dreptul la un interpret* când nu se exprimă bine sau nu înțelege limba română ori anumiți termeni juridici;

- *dreptul de a apela la un mediator*, când legea prevede împăcarea părților;

- *dreptul de a fi informat* cu privire la drepturile sale iar organele judiciare au obligația să asigure tuturor părților procesuale deplina exercitare a drepturilor pe care le au.

Înainte de a fi ascuțați, suspectului și inculpatului trebuie să li se pună în vedere că au dreptul de a nu face nicio declarație, deoarece declarația dată poate fi folosită ca probă împotriva sa. De asemenea, instanța are obligația să dea cuvântul tuturor părților din procesul penal, iar nerespectarea unui asemenea moment reprezintă o încălcare a dreptului la apărare. De altfel, neacordarea ultimului cuvânt al inculpatului reprezintă tot o încălcare a unui principiu important al procesului penal, aflarea adevărului și omisiunea de a acorda ultimul cuvânt este sancționată cu nulitatea relativă¹⁰².

Organele judiciare au obligația de a asigura exercitarea deplină și efectivă a dreptului la apărare de către părți și subiecții procesuali principali în tot cursul procesului penal, însă, trebuie înțeles de către aceștia că, dreptul la apărare, trebuie exercitat cu bună-credință, potrivit scopului pentru care a fost recunoscut de lege. Această ultimă subliniere se referă la acele împrejurări prin care apărarea tergiverssează soluționarea cauzelor penale invocând motive procedurale nu întotdeauna reale, ori la consultarea dosarului când uneori se exagerează de către unii apărători.

Este important a sublinia că însăși Curtea Europeană a Drepturilor Omului exprima un punct de vedere important în Hotărârea din dosarul penal nr.11/1997/975/197 din 21 aprilie 1998 care stabilea că: "... instanța de judecată are obligația să înlătore orice manifestare de superficialitate și formalism în ceea ce privește respectarea dreptului la apărare. Acest drept, prin importanța pe care o reprezintă, excedează chiar sfera intereselor învinutului și inculpatului, pentru că acest drept interesează întreg procesul penal și activitatea judiciară în general."

K. Respectarea demnității umane și a vieții private

Potrivit art. 11 din Codul de procedură penală, orice persoană care se află în curs de urmărire penală sau de judecată trebuie tratată cu respectarea demnității umane. Supunerea la rele tratamente pe parcursul procesului are caracter penal, putând fi invocate săvârșirea infracțiunilor de cercetare abuzivă (art. 280 C.pen.), supunere la rele tratamente (art. 381 C.pen.) sau tortură (art. 282 C.pen.).

¹⁰²Decizia nr. 890/2005, Secția aII/a penală, Curtea de Apel București

Respectarea vieții private, a inviolabilității domiciliului și a secretului corespondenței sunt garantate în cursul procesului penal, atât prin normele procesual-penale cât și prin cele constituționale.

Restrângerea exercitării acestor drepturi nu este admisă decât în condițiile legii și dacă aceasta este necesară într-o societate democratică.

Respectarea demnității umane se realizează și prin alte mijloace, ca de exemplu, suspendarea urmăririi penale, suspendarea judecății sau întreruperea executării pedepsei cu închisoarea, în condițiile și împrejurările fixate prin lege.

România a aderat la cele mai importante convenții internaționale care vizează respectarea demnității umane și a vieții private, legislația internă fiind adoptată, modificată ori completată potrivit normelor și cerințelor acestora. În acest sens au fost incriminate ca infracțiuni cercetarea abuzivă, supunerea la rele tratamente, represiunea nedreaptă etc.

Pe de altă parte, în ultimii ani, România a fost condamnată la CEDO pentru încălcări ale demnității umane, îndeosebi în ceea ce privește măsurile preventive, situație în care conferă un argument în plus pentru respectarea și punerea în practică a acestui principiu.

L. Limba oficială și dreptul la interpret

Legiuitorul a stabilit în cuprinsul art. 12 C.proc.pen. că, în România, limba oficială în procesul penal este limba română. De altfel, Constituția României stabilește în art.128 că *“procedura judiciară se desfășoară în limba română. Cetățenii aparținând minorităților naționale au dreptul să se exprime în limba maternă în fața instanțelor de judecată... Cetățenii străini sau apatrizi care nu înțeleg sau nu vorbesc limba română au dreptul de a lua la cunoștință de toate actele și lucrările dosarului de a vorbi și a pune concluzii în instanță prin interpret; în procesele penale acest drept este asigurat în mod gratuit.”*

Cetățenii români aparținând minorităților naționale au dreptul să se exprime în limba maternă în fața instanțelor de judecată, actele procedurale întocmindu-se în limba română.

Părților și subiecților procesuali care nu vorbesc sau nu înțeleg limba română ori nu se pot exprima li se asigură, în mod gratuit, posibilitatea de a lua cunoștință de piesele dosarului, de a vorbi, precum și de a pune concluzii în instanță, prin interpret. În cazurile în care asistența juridică este obligatorie, suspectului sau inculpatului i se asigură în mod gratuit posibilitatea de a comunica prin interpret cu avocatul în vederea pregătirii audierii, a introducerii unei căi de atac sau a oricărei altei cereri ce ține de soluționarea cauzei.

În cadrul procedurilor judiciare se folosesc interpreți autorizați, potrivit legii. Sunt incluși în categoria interpreților și traducătorii autorizați, potrivit legii.

Cheltuielile judiciare cu interpretul și traducătorul vor rămâne în sarcina statului, indiferent de soluția dată în cauză, iar în cazuri excepționale poate fi folosit ca interpret orice persoană care poate comunica cu cel ascultat, însă organul judiciar are obligația de a relua ascultarea (audierea) prin interpret imediat ce este posibil. Dacă inculpatul nu știe limba română se poate lua măsura traducerii rechizitoriului de un traducător autorizat (art. 329 C.proc.pen.).

Lipsa unui interpret în cazurile justificate atrage nulitatea relativă a actelor efectuate, iar folosirea interpreților este asigurată de organul de urmărire penală prin desemnare sau alegere de către părți. Așa cum am mai subliniat, interpretul trebuie să fie autorizat potrivit legii¹⁰³.

M. Aplicarea legii procesuale penale în timp și spațiu

Legea procesuală penală se aplică în procesul penal actelor efectuate și măsurilor dispuse, de la intrarea ei în vigoare și până în momentul ieșirii din vigoare, cu excepția situațiilor prevăzute în dispozițiile tranzitorii.

¹⁰³ Vezi I.C.C.J., Secția penală, decizia nr.3039/2006.

Activitatea legii de drept procesual penal în raport cu timpul, se desfășoară între două momente esențiale: intrarea în vigoare a normei și ieșirea din vigoare a acesteia.

În țara noastră, regula generală din punct de vedere constituțional este că o lege intră în vigoare într-un termen de 3 zile de la data publicării în Monitorul Oficial¹⁰⁴.

În anumite situații, din considerente de importanță a legii, cât și de întindere a acesteia, se pot face derogări de la termenul general de 3 zile în care o lege poate intra în vigoare, acest lucru realizându-se la o dată ulterioară prevăzută în cuprinsul textului legal, dându-se astfel posibilitatea destinatarilor ei să o cunoască dar și să fie pusă în aplicare într-o manieră corectă de către cei abilitați¹⁰⁵.

În domeniul dreptului procesual penal, aplicarea normelor procesuale sunt guvernate de principiul activității legii, înțelegându-se prin aceasta că dispozițiile în materie sunt de imediată aplicare, întreaga paletă de activități din cadrul procesului penal făcându-se în temeiul legii aflate în vigoare la data realizării lor.

Acest principiu este de strictă aplicare și presupune că actele procesuale se vor realiza numai în conformitate cu normele în vigoare, iar cele efectuate în virtutea unei legi procesual penale ieșite din vigoare vor fi considerate ca fiind perfect valabile. Totodată, în virtutea acestui principiu, o normă procesual penală care a ieșit din vigoare nu va mai avea efecte după acest moment, inclusiv în ipoteza în care procesul penal a fost început sub egida acesteia¹⁰⁶.

Astfel, regula "tempus regit actum" are o aplicare generală cu privire la activitățile realizate în procesul penal, chiar și atunci când pe parcursul desfășurării acestuia au intervenit mai multe legi succesive, ultima dintre acestea validând actele efectuate sub imperiul legilor anterioare¹⁰⁷. Legea procesuală penală română se aplică actelor efectuate și măsurilor dispuse pe teritoriul României, cu excepțiile prevăzute de lege. Dispozițiile procesual penale, pentru a-și îndeplini scopul, se aplică tuturor cauzelor deduse spre soluționare organelor judiciare române, în virtutea principiului suveranității statului român, regăsit în art.1 și 2 din Constituția României.

În domeniul dreptului, aplicarea normelor procesual penale se află sub imperiul principiului teritorialității, în sensul că întreaga sferă de activități efectuate în cadrul procesului penal desfășurate pe teritoriul țării noastre, se află sub guvernarea legii procesual penale.

Astfel, în virtutea acestui principiu, activitățile procedurale realizate au putere juridică doar dacă sunt desfășurate în conformitate cu dispozițiile legii procesual penale de la locul realizării lor (*locus regit actum*)¹⁰⁸.

În vederea unei cooperări din diverse domenii pentru desfășurarea unei lupte împotriva criminalității pe plan internațional, a fost determinată instituirea anumitor excepții de la principiul teritorialității legii procesual penale¹⁰⁹. Consolidarea acestor derogări se găsește convențiile internaționale cu privire la imunitatea jurisdicțională a reprezentanților diplomatici ai țărilor străine și altor persoane strict stabilite de lege, ca de exemplu militarii aflați în trecere pe teritoriul țării noastre sau membrii echipajelor navelor sau aeronavelor militare străine.

În cele ce urmează, vom prezenta unele derogări de la principiul teritorialității legii procesual-penale, una dintre situații fiind cea în care actele de procedură penală realizate într-

¹⁰⁴ Constituția României, art.78.

¹⁰⁵ I. Ceterchi, M. Luburici, *Teoria generală a statului și dreptului*, T.U.B, p.265.

¹⁰⁶ Ion Neagu, *Drept procesual penal, Partea generală, Tratat*, Editura Global Lex, 2007, p.62.

¹⁰⁷ N. Volonciu, *Drept procesual penal*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1972, p.13.

¹⁰⁸ V. Rămureanu. *Aplicarea normelor de competență penală în spațiu*, în R.R.D., nr.1, 1975, p.82.

¹⁰⁹ V. Rămureanu. *Aplicarea normelor de competență penală în spațiu*, în R.R.D., nr.5, 1975, p.24-28.

o țară străină, în virtutea legislației respectivei țări, pot produce efecte de ordin juridic într-o cauză penală aflată spre soluționare în țara noastră¹¹⁰.

Comisia rogatorie activă este un exemplu în acest sens, când un act procedural efectuat în țara străină, cum ar fi declarația unui martor cetățean străin, poate fi valabil într-o cauză penală în desfășurare în țara noastră. Mai exact, dacă într-o cauză dedusă judecării în fața organelor judiciare române, este necesară audierea unui martor de cetățenie străină aflat în afara țării noastre, se poate proceda la audierea acestuia de către organele străine competente iar declarația luată va fi trimisă și folosită de către autoritățile române ca mijloc de probă în procesul penal.

Tot o derogare de la principiul teritorialității legii procesual penale este aceea în care, în situația recunoașterii și executării hotărârilor penale și a actelor judiciare emise de o autoritate judiciară străină, acestea produc efecte pe teritoriul țării noastre, în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 302/2004. De altfel, și cererile de extrădare adresate autorităților române în temeiul art.38al aceleiași legi se încadrează în categoria excepțiilor de la principiul teritorialității legii procesual penale, ele producând efecte pe teritoriul țării noastre în urma adoptării hotărârilor de extrădare.

Bibliografie:

1. Andrei Zarafiu, *Procedură Penală. Partea generală. Partea specială*, ed. C.H. Beck, București, 2015, p.3-36.
2. Mihail Udroi, *Procedură Penală. Partea Generală*, ediția a 6-a, ed. C.H. Beck, București, 2019, p.4-61.
3. Anca Lelia Lorincz, *Drept procesual penal*, vol.I, ed. Universul Juridic, București, 2015, p.5-53.
4. Mihail Udroi, *Fișe de procedură penală. Partea generală. Partea specială*, ediția aIV-a, ed. Universul Juridic, București, 2019, p.11-28.
5. Petre Buneci, Gheorghe Șerban, Iuliana Ciolcă, Ionuț Dragnea, Alexandru Vasilache, Sebastian Crețu, Adrian Pichler, Ion Vasilache, Viorica Stoica, Dana Tițian, Mihai Jiganie-Șerban, *Noul Cod de procedură penală. Note. Corelații. Explicații*, ed. C.H.Beck, București, 2014, p.1-24.
6. Nicolae Volonciu, *Codul de procedură penală comentat* ediție aniversară ediția a 3-a revizuită și adăugită, ed. Hamangiu, București, 2017, p.11-49.
7. Cristinel Ghigheci, *Principiile procesului penal în noul Cod de procedură penală*, ed. Universul Juridic, București, 2014, p.11-344.
8. Ion Neagu, Mircea Damaschin, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, ed. Universul Juridic, București, 2018, p.11-120.
9. Bogdan Micu, Alina Gabriela Păun, Radu Slăvoiu, *Procedură penală. Curs pentru admiterea în magistratură și avocatură. Teste grilă. Ediția a II-a*, ed. Hamangiu, București, 2014, p.3-24.
10. Istvan Szilard Tasnadi, *Principiul ne bis in idem. Noțiunea de aceeași faptă în jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene*, Caiete de drept penal, nr.3/2015, ed. Universul Juridic, București, 2015, p.131-152.
11. Ion Ifrim, *Unele observații privind situațiile tranzitorii în succesiunea legilor penale în contextul covid 19*, ISBN: 978-606-39-0717-3 , Editura Universul Juridic, București, 2020, sesiunea științifică a Institutului de Cercetari Juridice;
12. Laura Roxana Popoviciu, *Legalitatea în dreptul penal român*, Revista de Drept Penal, nr.2/2014, p.34-40.
13. I. Ceterchi, M. Luburici, *Teoria generală a statului și dreptului*, T.U.B., p.265.

¹¹⁰ Ion Ifrim, *Unele observații privind situațiile tranzitorii în succesiunea legilor penale în contextul covid 19*, ISBN: 978-606-39-0717-3 , Ed. Universul Juridic, București, 2020, sesiunea științifică a Institutului de Cercetari Juridice, p. 133.

14. N. Volonciu, *Drept procesual penal*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1972, p.13.

15. V. Rămureanu. *Aplicarea normelor de competență penală în spațiu*, in R.R.D., nr.1, 1975, p.82.

16. Tudor Amza, *Drept procesual penal. Partea generală*. Editura Universitară Carol Davila, 2012, p. 3-9.

**15 YEARS SINCE THE INTEGRATION OF ROMANIA INTO THE EUROPEAN
UNION THEORETICAL CONSIDERATIONS ON
THE CONSEQUENCES OF THE INTEGRATION OF ROMANIA INTO THE
EUROPEAN UNION ON THE ROMANIAN CRIMINAL LAW**

**15 ANI DE LA INTEGRAREA ROMÂNIEI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ
CONSIDERAȚII TEORETICE REFERITOARE LA
CONSECINȚELE INTEGRĂRII ROMÂNIEI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ
ASUPRA LEGILAȚIEI PENALE ROMÂNEȘTI**

Dr.Marian DIMA

Prim procuror al Parchetului de pe lângă
Tribunalul Ialomița

Abstract:

Romania's road to joining the European Union was strewn with challenges that the entire Romanian society accepted in their true dimension, so that starting from 2002 and until 2007 all institutional efforts had the common goal of integration into European structures.

In what follows, we try to present aspects that, in our opinion, represent, as we have shown in the title above, the consequences generated by Romania's accession to the European Union, as regards some institutions of substantive criminal law and of criminal procedural law.

Keywords: *European Union, integration, rules of substantive criminal law, rules of criminal procedural law, transposition, implementation, changes, legislator, confiscation, suspect, defendant.*

Drumul României către aderarea la Uniunea Europeană a fost presărat de provocări pe care întreaga societate românească le-a receptat la adevărata lor dimensiune, astfel că începând cu anul 2002 și până în anul 2007 toate eforturile instituționale au avut ca țel comun integrarea în structurile europene.

În cele ce urmează încercăm să prezentăm aspecte care, în opinia noastră, reprezintă, așa cum am arătat în titlul de mai sus, consecințele pe care le-a generat aderarea României la Uniunea Europeană, în ceea ce privește unele instituții ale dreptului penal substanțial și ale dreptului procesual penal.

În concordanță cu legislația primară a Uniunii Europene, legislația penală română a fost materializată în Codul Penal (N.C.P.) și Codul de Procedură Penală (N.C.P.P.) răspunzând astfel exigențelor prevederilor Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene, Partea a III-a „Politicile și acțiunile interne ale Uniunii”, Titlul V „Spațiul de libertate, securitate și justiție”, Capitolul 4 „Cooperarea judiciară în materie penală”.

Din analiza reglementărilor în vigoare se constată faptul că legiuitorul român și-a centrat viziunea în raport cu interesele comune ale Uniunii Europene aspect ce se regăsește atât în instituțiile de drept penal substanțial cât și procesual penal, dând acestora caracter de noutate și de flexibilitate în aplicare.

- A) Astfel, în ceea ce privește *normele de drept penal* observăm că, potrivit art. 14 alin. (2) C. pen. se precizează că „predarea sau extrădarea unei persoane în relația cu statele membre ale Uniunii Europene se acordă sau se solicită în condițiile legii”, confirmare a principiului egalității între statele comunitare.

În materia recidivei legislația română s-a aliniat dispozițiilor prevăzute în Decizia – cadru 2000/383 care în prev. art.9a a stipulat în sensul că fiecare stat membru admite principiul recidivei în condițiile stabilite de dreptul său intern și recunoaște ca generatoare de recidivă condamnările definitive pronunțate de un alt stat membru atât în cazul în care astfel de condamnări au fost pronunțate pentru una dintre infracțiunile prevăzute de această Decizie – cadru și în cazul în care privesc una dintre infracțiunile prevăzute de art.3 din Convenția de la Geneva privind stoparea falsificării de monedă din 1929, indiferent de moneda falsificată.

Unii autori au considerat, în raport cu cele exprimate în alineatul de mai sus, existența unei *recidive internaționale speciale* având în vedere că se aplică doar în ceea ce privește infracțiunile de falsificare de bani și deși actul normativ sus menționat nu definește recidiva, face o referire implicită la faptul că fiecare stat membru va aplica în această privință dispozițiile propriului Cod.

Expresia celor menționate mai sus se regăsește în art. 41 alin.3 din Codul penal care stipulează în sensul că la stabilirea stării de recidivă se va ține seama și de hotărârea de condamnare pronunțată în străinătate pentru o faptă prevăzută și de legea penală română, sub condiția recunoașterii hotărârii de condamnare potrivit legii române.

Tot astfel, potrivit art. 75 alin. (1) lit. d) C. pen., referitor la împrejurările care constituie *circumstanțe atenuante legale*, cea legată de acoperirea integrală a prejudiciului material cauzat prin infracțiune în cursul urmăririi penale sau al judecării, până la primul termen de judecată, dacă făptuitorul nu a mai beneficiat de această circumstanță într-un interval de 5 ani, anteriori comiterii faptei, nu se aplică în cazul săvârșirii mai multor infracțiuni, între care și infracțiunilor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene.

Aspecte cu caracter de noutate regăsim și în materia *confiscării extinse*, în concret, în disp. art. 112¹ alin. (1) lit. m) care precizează că „sunt supuse confiscării și alte bunuri (...), în cazul în care persoana este condamnată pentru comiterea” mai multor infracțiuni, între care este menționată și infracțiunea „împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene”, reglementare care corespunde exigențelor prevăzute în legislația Uniunii Europene și a cărei sursă o regăsim în Decizia – cadru 205/2012.

În continuare, vom analiza și prevederi cuprinse în partea specială a Codului penal în care regăsim compatibilitatea dispozițiilor cu noile condiții sociale generate de aderarea la Uniunea Europeană.

Spre deosebire de Codul penal anterior (1969) observăm că în titlul I sunt prevăzute *infracțiunile contra persoanei*, și nu *infracțiunile contra siguranței statului*, legiuitorul român însușindu-și soluția franceză și spaniolă de sistematizare, spre deosebire de Codul penal anterior care după modelul Codului penal german și italian acorda prioritate infracțiunilor contra siguranței statului.

Procedând în maniera descrisă mai sus, legiuitorul român a adoptat concepția conform căreia ocrotirea persoanei are prioritate față de ocrotirea statului, aspect care îl vom regăsi și în alte reglementări, cum ar fi: infracțiunile ce aduc atingere domiciliului și vieții private (art. 224-227 C. pen.), violarea sediului profesional (art. 225 C. pen.) și violarea vieții private (art. 226 C. pen.), la care se adaugă și violarea de domiciliu (art. 224 C. pen.) și divulgarea secretului profesional (art. 227 C. pen.).

Se mai observă că în Codul penal actual, cu toate că așa cum am arătat mai sus, persoana este pionul central al încriminării, nu mai sunt prevăzute faptele îndreptate contra demnității persoanei - insulta, calomnia și proba verității - cu toate că acestea sunt prevăzute în legislația penală străină: germană, italiană, franceză, soluția adoptată de legiuitorul român apărând în această lumină ca fiind discutabilă.

Un alt aspect care ilustrează preocuparea legiuitorului român în vederea armonizării încriminărilor cu legislația europeană îl regăsim în disp. art.287 alin.1 lit. h – infracțiunea de nerespectarea hotărârilor judecătorești – în varianta normativă conform căreia constituie infracțiunea sus menționată nerespectarea unei măsuri de protecție dispuse în executarea unui ordin european de protecție, introdusă în legislația română prin art.25 pct.2 din Legea nr. 151/2006.

În aceeași ordine de idei se înscriu și reglementările prevăzute de art.294 alin.1 lit. c Cod penal, conform cărora dispozițiile prevăzute în titlul V cap. I – infracțiuni de corupție – se aplică funcționarilor sau persoanelor care își desfășoara activitatea pe baza unui contract de muncă ori altor persoane care exercită atribuții similare în cadrul Uniunii Europene.

Relativ recent, prin Legea nr. 234 din 19.07.2022 publicată în Monitorul oficial nr. 730 din 20.07.2022, s-au introdus reglementări noi transpunând în legislația română exigențele art.

3 alin. (2) lit. c) pct. (i) și art. 11 alin. (1) lit. b) din Directiva (UE) 2017/1.371 a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2017 privind combaterea fraudelor îndreptate împotriva intereselor financiare ale Uniunii prin mijloace de drept penal.

Astfel, dispozițiile art.18³ din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 219 din 18 mai 2000, cu modificările și completările ulterioare, alineatele (1) și (2) se modifică și vor avea următorul cuprins: Art.I

(1) Folosirea sau prezentarea de documente ori declarații false, inexacte sau incomplete, care are ca rezultat diminuarea ilegală a resurselor bugetului Uniunii Europene sau ale bugetelor administrate de aceasta ori în numele ei, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu pedeapsa prevăzută la alin. (1) se sancționează omisiunea de a furniza, cu știință, datele cerute potrivit prevederilor legale, dacă fapta are ca rezultat diminuarea ilegală a resurselor bugetului Uniunii Europene sau ale bugetelor administrate de aceasta ori în numele ei."

Art. II Prin derogare de la prevederile art. 9 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare, precum și în aplicarea art. 12 din aceeași lege, dacă faptele sunt săvârșite în afara teritoriului țării de către un cetățean român sau de o persoană juridică română, indiferent de pedeapsa prevăzută de legea română, chiar dacă fapta nu este prevăzută ca infracțiune de legea penală a țării unde aceasta a fost săvârșită și fără a fi necesară autorizarea prealabilă a procurorului general de la parchetul de pe lângă curtea de apel în a cărei rază teritorială se află parchetul mai întâi sesizat sau a procurorului general de la parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, legea penală română se aplică infracțiunilor prevăzute la:

a) art. 6, 7 și art. 18¹ - 18⁵ din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările și completările ulterioare;

b) art. 4, 8 și 9 din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, cu modificările și completările ulterioare, art. 270 și art. 272 - 275 din Legea nr. 86/2006 privind Codul vamal al României, cu modificările și completările ulterioare, art. 289 - 292, art. 294, 295, 297, 298, art. 306 - 309 și art. 367 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare, și art. 49 din Legea nr. 129/2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu modificările și completările ulterioare, *dacă au avut ca rezultat atingerea intereselor financiare ale Uniunii Europene*¹¹¹.

B) Referitor la normele de drept procesual penal vom expune în cele ce urmează mai multe exemple pe care le-am considerat a fi expresia consonanței normelor de drept procesual penal român cu cele comunitare de același gen.

Chiar în debutul Codului de procedură penală, în art.1 alin.2 – se precizează că: „normele de procedură penală urmăresc asigurarea exercitării eficiente a atribuțiilor organelor judiciare cu garantarea drepturilor părților și ale celorlalți participanți în procesul penal astfel încât să fie respectate prevederile Constituției, ale tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, ale celorlalte reglementări ale Uniunii Europene în materie procesual penală, precum și ale pactelor și tratatelor privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care România este parte”.

Cele sus menționate arată cât se poate de clar scopul normelor de procedură penală, făcându-se referire *expressis verbis* atât la respectarea reglementărilor din dreptul intern, cât și a celor din dreptul comunitar.

În materia supravegherii tehnice care, la art. 139 alin.2 din C. pr. pen. regăsim următoarea reglementare, cu referire la spațiul Uniunii Europene: „supravegherea tehnică se

¹¹¹ Ion Ifrim, *Partea generală a Codului penal român într-o viziune europeană*, Revista Studii și Cercetări Juridice, nr.3/2017, pp. 329 -359.

poate dispune în cazul infracțiunilor contra securității naționale prevăzute de Codul penal și de legi speciale, precum și în cazul infracțiunilor (...) împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene”.

La art. 148 alin. (1) C. pr. pen., „Utilizarea investigatorilor sub acoperire sau cu identitate reală și a colaboratorilor” referitor la „autorizarea folosirii investigatorilor sub acoperire” se precizează că aceasta se poate dispune „de procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală, pe o perioadă de maximum 60 de zile, dacă (...) există o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni contra securității naționale prevăzute de Codul penal și de alte legi speciale, precum și în cazul infracțiunilor (...) împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene”.

În același sens este și alin. (9) al art. 148 CPP privind durata măsurii care „poate fi prelungită pentru motive temeinic justificate, în cazul în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute la alin. (1), fiecare prelungire neputând depăși 60 de zile. Durata totală a măsurii, în aceeași cauză și cu privire la aceeași persoană, nu poate depăși un an, cu excepția (...) infracțiunilor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene”.

Potrivit art. 150 alin. (1), referitor la „Participarea autorizată la anumite activități”, aceasta se poate dispune de către procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală, pe o perioadă de maximum 60 de zile, dacă (...) există o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni (...) împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene”.

În domeniul cooperării judiciare în materie penală, reglementată prin Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, constatăm că, potrivit art. 289 alin. (10) CPP, privind plângerea ca act de sesizare a organelor de urmărire penală, se prevede în sensul că: „în cazul în care plângerea este întocmită de către o persoană care locuiește pe teritoriul României, cetățean român, străin sau persoană fără cetățenie, și prin aceasta se sesizează săvârșirea unei infracțiuni pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii Europene, organul judiciar este obligat să primească plângerea și să o transmită organului competent din țara pe teritoriul căruia a fost comisă infracțiunea”, un alt aspect prin care legislația națională este adusă la standardul exigențelor europene.

Tot în materia dreptului procesual penal, în noua reglementare, s-a acordat o atenție deosebită modului de reglementare a unor drepturi prin care se realizează și se garantează dreptul la apărare și dreptul la un proces echitabil, aspect realizat prin încorporarea în conținutul normelor a unor reglementări europene, printre care cităm: Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale.

Potrivit Directivei 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 prin art. 3 se reglementează dreptul la informare, consacrand obligația statelor membre de a se asigura că persoanele suspectate sau acuzate sunt informate prompt cel puțin în ceea ce privește următoarele drepturi: dreptul de a fi asistat de un avocat, dreptul la consiliere juridică gratuită, precum și condițiile care trebuie îndeplinite pentru obținerea acesteia, dreptul la interpretare și traducere, dreptul de a păstra tăcerea și dreptul de a fi informat cu privire la acuzare .

Dreptul la informare cu privire la acuzare, potrivit art. 6 alin. (2) din Directiva 2012/13/UE îmbracă anumite caracteristici în cazul persoanelor reținute sau arestate, dispoziția europeană stabilind obligația statelor membre de a se asigura că persoanele suspectate sau împotriva cărora s-a formulat o acuzare, care sunt reținute sau arestate, să fie încunoștințate cu privire la temeiurile luării măsurilor preventive și totodată referitor la fapta de care sunt suspectate sau acuzate.

Drept urmare, prin implementarea Directivei sus menționate în legislația procesual penală română, a fost înlăturat neajunsul cuprins în Codul de procedură penală anterior care nu conținea dispoziții procedurale exprese privind dreptul la informare al învinuitului sau

inculpatului, atât în ceea ce privește învinuirea, cât și celelalte drepturi procesuale aferente în faza urmăririi penale cât și în faza cercetării judecătorești.

Pe cale de consecință, prin disp. art. 10 alin.(3) se consacră chiar dreptul suspectului „de a fi informat de îndată și înainte de a fi ascultat despre fapta pentru care se efectuează urmărirea penală și încadrarea juridică a acesteia”. Inculpatul are dreptul de a fi informat de îndată despre fapta pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală împotriva lui și încadrarea juridică a acesteia, iar alin. (4) dispune că „înainte de a fi ascultați, suspectului și inculpatului trebuie să li se pună în vedere că au dreptul de a nu face nicio declarație” prin aceasta recunoscându-se expres atât dreptul de a nu da declarații în cursul procedurii penale, drept cu privire la care, suspectul sau inculpatul trebuie informat.

Noua legislație procesual penală reglementează, pentru prima dată, într-un singur articol, respectiv art. 83 C. pr. pen., drepturile inculpatului în procesul penal și totodată dreptul acestuia de a fi informat cu privire la aceste drepturi, existând dispoziții exprese cu privire la dreptul de informare atât pe parcursul urmăririi penale, prin dispozițiile art. 307 C. pr. pen., care fac trimitere la art. 83 C. pr. pen., art. 108 alin. (3) C. pr. pen., intitulat „Comunicarea drepturilor și obligațiilor”, cât și în cursul procedurii la instanța de fond, prin dispozițiile art. 374 alin. (1) și (2) C. pr. pen., dar și în situațiile particulare referitoare la luarea măsurilor preventive privative de libertate, reținerea prin art. 209 alin. (2), (6) și (7) C. pr. pen. și respectiv arestarea prin art. 225 alin. (7) și (8) C. pr. pen. și în integralitate art. 228 C. pr. pen. denumit „încunoștințarea despre arestarea preventivă și locul de deținere a inculpatului arestat preventiv”, articol ce reprezintă o noutate legislativă.

În faza cercetării judecătorești, acest drept este consacrat implicit prin art. 322 C. pr. pen., text care are denumirea marginală „începerea cercetării judecătorești” și potrivit cu care „președintele dispune ca greșierul să dea citire sau să facă o prezentare succintă a actului de sesizare a instanței, după care explică inculpatului în ce constă învinuirea ce i se aduce. Totodată, înștiințează pe inculpat cu privire la dreptul de a nu face nicio declarație, atrăgându-i atenția că ceea ce declară poate fi folosit și împotriva sa, precum și cu privire la dreptul de a pune întrebări coinalpaților, celorlalte părți, martorilor, experților și de a da explicații în tot cursul cercetării judecătorești, când socotește că este necesar”.

Alte modificări, atât în materia dreptului penal, cât și a celui procesual penal au fost urmarea transpunerii în legislația română a următoarelor directive:

- Directiva 2011/93/UE a Parlamentului European și a Consiliului privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile și de înlocuire a Deciziei Cadru 2004/68/JAI a Consiliului, fapt care a condus la introducerea unor variante agravate ale infracțiunilor împotriva libertății și integrității sexuale sau a celor de pornografie infantilă, precum și a unor noi modalități de comitere a unora dintre aceste infracțiuni.

- Directiva 2008/99/CE privind proiecția mediului prin intermediul dreptului penal și Directiva 2009/123/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 octombrie 2009 de modificare a Directivei 2005/35/CE privind poluarea cauzată de nave și introducerea unor sancțiuni în caz de încălcare, materializată prin agravarea regimului sancționator al persoanei juridice pentru încălcarea normelor privind protecția mediului cuprinse în Codul penal, prin sporirea sumei corespunzătoare unei zile-amendă pentru persoana juridică în cazurile de poluare sancționate de actul normativ european.

- Directiva 2012/29/UE de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului, consecința implementării reprezentând-o dispozițiile Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane cu modificările ulterioare, Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, Noul Cod de procedură penală, prin care s-a reglementat dreptul victimei de a fi informată la punerea în libertate în orice mod a făptuitorului, dreptul victimei de a depune o plângere în țara de reședință, în cazurile

transfrontaliere, Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor, cu modificările și completările ulterioare.

În concluzie, apreciem că procesul de armonizare a legislației naționale cu standardele europene este în plină ascensiune, reușita noilor transpuneri depinzând, în mare măsură, de măiestria și de dorința legiuitorului român de a se ridica la exigențele impuse de statutul de membru al Uniunii Europene a României.

Bibliografie:

- Codul penal român;
- Codul de procedură penală;
- G. Antoniu și colab., *Reforma legislației penale*, Ed. Academiei Române, București, 2003, p. 304 și urm.;
- G. Antoniu, T. Toader (coord.) și colab., *Explicațiile noului Cod penal*, vol. II, Articolele 53-187, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 323 și urm.
- Tudorel Toader, *Partea specială a Codului penal într-o perspectivă europeană*, în RDP nr. 1/2004, pp. 47-54;
- Gheorghe Nistoreanu, *Partea specială a codului penal din perspectiva europeană*, RDP nr. 1/2004, pp. 55-57.
- George Antoniu, (coord.) și colab., *Explicații preliminare ale noului Cod penal*, vol. III, Articolele 188-256, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 11.
- Ion Ifrim, *Modificări aduse noului cod penal, în contextul armonizării cu legislația Uniunii Europene*. Revista SCJ nr.4/2020-ICJ.
- Ion Ifrim, *Partea generală a Codului penal român într-o viziune europeană*, Revista Studii și Cercetări Juridice, nr.3/2017, pp. 329 -359.

SOME ISSUES OF CRIMINAL LIABILITY OF THE LEGAL PERSON

UNELE PROBLEME PRIVIND RĂSPUNDEREA PENALĂ A PERSOANEI JURIDICE

Conf.univ. dr. Mioara Ketty GUIU

Cercetător științific asociat la
Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu”
al Academiei Române

Abstract

This study points out, mainly, three aspects.

First of all, he points that, at present, more and more authors conceive the criminal liability of legal persons as a case of liability for the act of another, respectively as an exception to the principle of the personality of punishment, but at the same time they do not notice that, in law, any exception must have a proper justification, while this exception lacks any rational justification.

Then, he points that this situation dates back to the second half of the XIX century. At that time, the positive legislations enshrined the civil tort liability of the legal persons for the acts of their servants, but without specifying that this is an exceptional case, which derogates from the principle of guilt, according to which only the individual can be sanctioned (according to that principle, legal liability may arise only for its own unlawful act, committed consciously and voluntarily). In other words, from the outset, the relevant regulations failed to reveal two aspects: on the one hand, the fact that, in principle, no person can be penalised unless he or she is previously found guilty - what it means they can be charged, both physically and morally, for committing an unlawful act; on the other hand, the fact that some exceptions to the principle of guilt can be admitted only in civil matters and not in criminal matters - because, here, their admission is tantamount to the annulment of this principle.

Finally, this study points out that the criminal liability of legal persons also has other major shortcomings, such as endangering the security of states and violating the principle of separation of powers.

Keywords: *physical imputation, moral imputation, liability for the deed of another.*

1. Considerații introductive.

Într-o lucrare apărută relativ recent¹¹², unautoramerican critica vehement activitatea procurorilor, acuzându-i de clemență nejustificată față de așa-numita „criminalitate a gulerelor albe”¹¹³, în special față de infracțiunile comise de marile întreprinderi (corporații). El arăta că, deși Curtea Supremă a SUA a decis încă din 1909 că organizațiile economice pot fi condamnate, totuși, abia în 1991, Ministerul Federal al Justiției a întocmit un ghid de urmărire penală a acestora, iar, în virtutea prevederilor acestui ghid, chiar și prezent, ele sunt exonerate frecvent de răspundere, dacă fac dovada că dispun de programe credibile de monitorizare a eticii și practicilor interne.

În ce ne privește, credem însă că asemenea critici sunt nefondate și că răspunderea penală a corporațiilor și, în general, a persoanelor juridice (ori morale) reprezintă un factor favorizant, nicidecum un obstacol în calea așa-numitei „criminalități a gulerelor albe”.

¹¹²Brandon Garrett, *Too Big to Jail: How Prosecutors Compromise with Corporations* (2014, Harvard University) – document accesibil online la adresa <https://www.amazon.com/Too-Big-Jail-Prosecutors-Corporations/dp/0674659910> (regăsit la 17.10.2022)

¹¹³Această sintagmă a fost pusă în circulație de sociologul american Edwin Sutherland, în celebra sa lucrare „White Collar Crime” (1949, New York).

Așa cum observă și alți autori¹¹⁴, o atare răspundere nesocotește vădit *principiul personalității pedepsei*, ca și regula generală, conform căreia orice formă de răspundere juridică poate fi angajată numai pentru *fapta proprie*. Căci ea se prezintă invariabil ca o răspundere pentru *fapta altuia*, în care se impută unui colectiv de oameni fapta ilicită comisă de un membru al său (de regulă, e vorba de conducătorul unității sau alt individ cu funcție de conducere), deși, destul de adesea, se dovedește că ceilalți membri nu au cunoscut nimic, în legătură cu intențiile delincventului.

Or, nu există argumente pertinente, care să justifice o atare răspundere, ce lovește la întâmplare, vinovați și nevinovați. De altfel, gravitatea instituirii unei asemenea răspunderi devine încă mai evidentă, dacă ținem seama de o serie de alte aspecte, cum ar fi: faptul că orice persoană juridică îndeplinește un rol social bine determinat – altfel, nici nu ar fi recunoscută ca atare; faptul că, pe lângă utilitatea ei socială, orice persoană juridică oferă unor oameni locuri de muncă, ceea ce constituie un alt avantaj social; faptul că, de regulă, cele mai multe locuri de muncă le oferă „corporațiile”, adică marile întreprinderi, constituite anume în scopul de a obține profit; faptul că reglementarea unei asemenea răspunderi creează posibilitatea ca un judecător să desființeze orice organizație legal constituită, oricât de utilă și necesară ar fi ea, doar fiindcă un angajat sau un reprezentant (mandatar) al ei a săvârșit o infracțiune; faptul că, departe de a-i motiva pe oameni în sensul respectării ordinii sociale, asemenea prevederi sunt de natură să provoace o profundă stare de anomie, în care nu mai există dreptate socială, ci doar „dreptul celui tare” etc.

În definitiv, așa se explică faptul, sesizat de aceiași autori, anume că numai foarte târziu (în a doua jumătate a secolului al XIX-lea) legislațiile pozitive au consacrat și unele cazuri de răspundere pentru fapta altuia, dar strict în materie civilă. Ceea ce însemna că o atare răspundere se prezenta, exclusiv, ca o răspundere patrimonială, menită să determine o creștere a interesului cetățenesc pentru respectarea ordinii sociale – de exemplu, s-a considerat că, instituind o răspundere civilă delictuală (patrimonială) a „comitenților” pentru faptele „prepușilor” lor, șefii de întreprinderi vor fi obligați să supravegheze mai atent activitatea subordonaților și să prevină comiterea de către aceștia a unor fapte ilicite, inclusiv a unor infracțiuni.

Totuși, dacă analizăm mai atent conținutul acestor reglementări, constatăm că ele erau complet necorespunzătoare, astfel că putea fi prevăzut, încă de atunci, faptul că asemenea cazuri, de răspundere pentru fapta altuia, nu vor rămâne niște excepții, ci se vor generaliza. Și aceasta, din cel puțin trei considerente: mai întâi, fiindcă aceste reglementări prevedeau numai excepțiile, iar nu și regula generală, conform căreia orice sancțiune juridică are *caracter personal*, adică intervine, exclusiv, pentru *fapta ilicită proprie*; apoi, fiindcă ele nu relevau câtuși de puțin faptul că această regulă apare ca o exigență a *principiului vinovăției*; în fine, fiindcă, din aceste reglementări, reieșea că noțiunea de *vinovățienici* nu desemnează vreun principiu de drept.

2. Semnificația conceptului de vinovăție.

Lucrările penaliștilor clasici (Francesco Carrara, Giovanni Carmignani, Domenico Romagnosi, Enrico Pessina ș.a) fac dovada că, până în secolul al XIX-lea, a predominat opinia că termenul de *vinovăție* desemnează un principiu specific dreptului sancționator, conform căruia nicio persoană nu poate fi pedepsită sau sancționată în alt fel, exclusiv fiindcă ea a săvârșit o infracțiune sau o altă faptă ilicită, interzisă de lege; dimpotrivă, pentru aceasta, era

¹¹⁴A se vedea *La responsabilité pénale des personnes morales* - document accesibil online la adresa www.juristudes.com/2018/07/la-responsabilite-penaledespersonnes_1.html#:~:text=Ainsi%2C%20la%20responsabilite%20des%20personnes%20orales%20est%20une,physique%20qui%20va%20agir%20pour%20la%20personne%20morale (regăsit la 17.10.2022)

necesar să se probeze, în plus, că acea persoană îndeplinește și alte condiții, îndeosebi de ordin subiectiv (vârsta, responsabilitate, libertate de voință și acțiune).

Mai precis, în opinia acestor penaliști, principiul vinovăției presupunea parcurgerea a trei trepte: mai întâi, trebuia să se probeze că persoana acuzată a săvârșit, efectiv, o faptă prevăzută de lege ca infracțiune – deci că există „imputare fizică” (*nulla poena sine actione*); apoi, trebuia să se probeze că, în concret, nu operează vreo „cauză justificativă”, care înlătură caracterul ilicit al faptei – deci că există și „imputare legală” (*nulla poena sine iniuria*); în fine, trebuia să se probeze că, în concret, nu operează vreo „cauză de iresponsabilitate” (ori „de neimputabilitate”), respectiv că acuzatul a săvârșit fapta ilicită, în mod *conștient* și *voluntar* – deci că există, de asemenea, „imputare morală” (*nulla poena sine culpa*).

Însă, nu toate aceste explicațiile penaliștilor clasici erau corecte. Îndeosebi, suscita discuții ideea existenței unor „cauze justificative”, din care se deducea ceva fără sens, anume că legea ar putea să prevadă ca „infracțiune” (ca „ilicit penal”) o faptă pe care tot ea o declară „licită”. De altfel, se știe că doctrina penală franceză a renunțat definitiv la această idee, și aceasta, tocmai ca o consecință a observației că nu există „cauze justificative”, care înlătură caracterul ilicit al faptei, ci doar „cauze de neimputabilitate”, care înlătură responsabilitatea morală a agentului.

Or, dacă înlăturăm această idee, care este eronată, putem deduce că, pentru stabilirea vinovăției, trebuie parcurse, de fapt, numai două trepte. Altfel spus, în aceste condiții, trebuie să conchidem că o persoană poate fi declarată vinovată și poate fi sancționată, dacă sunt îndeplinite, cumulativ, două condiții, și anume: pe de o parte, s-a dovedit că acea persoană a săvârșit, efectiv, o *faptă ilicită* (interzisă de lege) – deci că există *imputare legală* (*nulla poena sine iniuria*); pe de altă parte, s-a dovedit că acea persoană a săvârșit fapta ilicită, în mod *conștient* și *voluntar* – deci că există, de asemenea, *imputare morală* (*nulla poena sine culpa*).

Constatăm totuși că, actualmente, aproape nimeni nu mai explică vinovăția în acest fel. Doar unii autori germani mai reiau ideea că vinovăția se prezintă o „judecată în trepte”¹¹⁵, care implică mai multe „imputări”, dar nici ei nu clarifică treptele imputării sau, cel puțin, motivele pentru care vechii penaliști defineau vinovăția ca un *principiu de drept*, respectiv ca o *regulă de bază a dreptului sancționator*.

Așa cum se știe, în prezent, cei mai mulți autori definesc vinovăția ca un „element al infracțiunii”, denumit „elementul subiectiv” („moral”, „intelectual”) – de unde se deduce că termenul de *vinovăție* desemnează o entitate naturală, iar nicidecum un principiu de drept, ce se impune a fi respectat, ori de câte ori se pune problema sancționării unei persoane.

În plus, vedem că relevanța juridică a acestui element a fost adesea contestată. Drept dovadă, în timp ce unii autori (cei mai mulți) susțin că vinovăția reprezintă un element „esențial”, fără de care nu se poate concepe vreo infracțiune, alți autori, adepți ai așa-numitului „pozitivism juridic” (Enrico Ferri, Filippo Gramatica, Marc Ancel ș.a.) pretind și azi că acest element ar fi irelevant. Ei observă că, indiferent de semnificație i s-ar atribui, noțiunea de *vinovăție* continuă să evoce ideile de liber-arbitru și de răspundere morală – ceea ce nesocotește vădit concepția materialistă și deterministă, care a negat întotdeauna *liberul-arbitru* (libertatea omului de a alege între bine și rău, între drept și nedrept) și, implicit, existența unei *răspunderi morale*. Iar, pornind de aici, ei conchid, se știe, că nici nu este suficient să se renunțe la ideea de vinovăție, ci ar trebui ca însuși dreptul penal să fie desființat, iar, în locul lui, să se adopte un sistem de „măsuri de apărare socială”, a căror aplicare să fie decisă de medici, în special de psihiatri.

3. Schimbarea de concepție.

Tot mai mulți autori vorbesc azi de o „criză generală a dreptului”¹¹⁶, cu precădere de o criză a „dogmaticii penale”, și aceasta, tocmai ca o consecință a observației că, în prezent,

¹¹⁵ Andreas Hoyer, *Strafrecht. Allgemeine Teil*, Berlin, JA-Studienskripten, 1996, p.59.

¹¹⁶ Philippe Conte, Patrick Maistre du Chambon, *Droit pénal général*, Dalloz, Armand Colin, Paris, 2000,

toate noțiunile juridice fundamentale sunt controversate, în special acelea considerate ca specifice dreptului penal (*infrațiune, vinovăție, pedeapsă* etc).

Dar, din păcate, nimeni nu pare să-și mai aducă aminte că aceste controverse au apărut brusc, prin a doua jumătate a secolului al XIX-lea, atunci când s-a schimbat însuși modul de concepere a dreptului.

Până atunci, dreptul se dezvoltase destul de unitar, într-o „concepție normativă”, care pornea de la premisa că știința juridică este o știință formală (deductivă), derivată direct din logica formală (numită și „metafizică generală”) și conchidea că progresul juridic poate fi asigurat numai printr-un studiu constant și metodic al normelor juridice existente. Însă, după moartea Hegel (1831), această concepție, care data de la Aristotel, a fost abandonată. În locul ei, doctrina juridică și-a stabilit ca sistem de referință o pretinsă „filosofie materialist dialectică” (în realitate, o simplă ideologie, de sorginte marxistă), care nega existența așa-numitelor „științe formale”, printre care și dreptul. Ea pretindea că nu există cunoștințe pur raționale și că toate regulile sociale, inclusiv cele juridice, derivă din experiență, din nevoile sociale. Și aceasta, fără a interesa că însăși realitatea legislativă infirma asemenea teze, evidențiind că normele juridice nu descriu niciodată *ceea ce este* (practica socială reală), ci descriu *ceea ce trebuie să fie* (adică o practică socială rațională, așa cum ar trebui să fie ea, pentru a corespunde exigențelor logicii). Cu alte cuvinte, însăși această realitate evidențiază că, prin normele sale, dreptul construiește o *realitate ideală*, cu entități proprii, diferită de realitatea obiectivă și că, în consecință, este imposibil să rezolvăm vreo problemă juridică, studiind realitatea socială concretă, direct perceptibilă. Pe scurt, de aici, rezulta că lumea dreptului este o lume a ideilor și că, în consecință, nicio chestiune juridică nu poate fi clarificată, decât urmând îndeaproape raționamentele juridice (ideile de dreptate), așa cum sunt ele consacrate în legile existente.

De unde se înțelege că această „criză a dreptului” nu a apărut întâmplător, ci ca o consecință directă a adoptării noii concepții, care a adus cu sine nenumărate explicații eronate, menite să demonstreze, contrar realității, că dreptul nu este o știință formală, ci una empirică - de exemplu, în acest context, a apărut ideea că noțiunea de *infrațiune* nu desemnează o „judecată de valoare”, proprie dreptului, care implică verificarea concordanței dintre o faptă concretă și o faptă imaginată de lege, declarată de ea „infrațiune”, ci ar desemna o acțiune concretă, care diferă de celelalte prin organizarea ei internă (ceea ce ne arată, între altele, cum s-a ajuns la acea controversă, imposibil de depășit, privind „structura infrațiunii”); sau, în acest context, a apărut ideea că noțiunile de *vinovăție* și de *pedeapsă* nu desemnează, nici ele, niște „judecăți de valoare”, specifice dreptului, ci doar niște „elemente ale infrațiunii” (se știe că, în secolul al XIX-lea, mulți autori defineau pedeapsa ca „elementul legal al infrațiunii”); ori, tot în acest context, mulți autori au început să critice regula iresponsabilității penale a corporațiilor, pretinzând că ea nu are nicio justificare, ci apare ca o violare a dreptului la egalitate în fața legii.

Iar consecința a fost, se știe, aceea că, prin Recomandările nr.12 din 1981 și nr.18 din 1988, Consiliul Europei a invitat statele membre să introducă în legislațiile naționale un principiu necunoscut până atunci, denumit „principiul răspunderii penale a întreprinderilor”.

Mai mult, ulterior, această invitație a fost reluată în aproape toate convențiile încheiate sub egida Consiliului Europei, ceea ce a și condus la situația actuală, în care regula răspunderii penale a persoanelor juridice s-a generalizat.

4. *Impedimente logice.*

Nu este suficient să sesizăm că, departe de a fi un principiu de drept, așa cum se pretinde în recomandările menționate, răspunderea penală a persoanelor juridice constituie doar un îndemn la încălcarea principiului vinovăției și a regulii că *numai individul poate fi subiect al răspunderii juridice*; din contră, mai trebuie să sesizăm că această răspundere conduce, tocmai ea, la o aplicare discreționară a legii penale, de natură să violeze dreptul la egalitate în fața legii.

O atare concluzie se impune chiar de la o primă vedere, observând că reglementările în materie (de exemplu, dispozițiile înscrise în art.136-138 din Codul penal român) nesocotesc și o altă regulă de pedepsire, aceea că, în principiu, infractorului i se aplică *pedeapsa specială*, prevăzută de dispoziția de incriminare violată. Căci ele impun, se știe, ca, în cazul așa-numitelor „persoane juridice” (ori „morale”), pedepsele speciale să fie înlocuite cu alte pedepse, stabilite de ele, care nu respectă nicimăcar criteriile tradiționale de clasificare a acestor sancțiuni – de exemplu, fiindcă ele prevăd dizolvarea și suspendarea activității persoanei juridice ca niște „pedepse complementare” („secundare”), ce ar urma să însoțească pedeapsa principală a amenzii, fără a interesa că ele apar ca niște sancțiuni incomparabil mai grave decât amenda; sau, fiindcă orice amendă aplicată după dizolvarea persoanei juridice apare ca o *pedeapsă ilegală*, îndreptată împotriva unei terțe persoane, care nu a contribuit niciun fel, nici material și nici moral, la săvârșirea infracțiunii.

Dar, pe lângă acestea, mai putem observa un fapt, anume că aceste reglementări impun judecătorilor să dispună pedepsirea persoanei juridice (a colectivului), chiar dacă nu a fost identificat vinovatul, individul care a săvârșit efectiv infracțiunea – ceea ce constituie nu doar o nedreptate, ci o pură absurditate. Inclusiv legislația penală română a consacrat această nouă regulă, ea fiind înscrisă în art.135 alin. (3) C.pen, potrivit căruia „răspunderea persoanei juridice nu exclude răspunderea penală a persoanei fizice care a contribuit la săvârșirea aceleiași fapte”. De unde rezultă limpede că, actualmente, pedepsirea infractorilor, a adevăraților vinovați reprezintă pentru judecători o simplă prerogativă, de care ei pot sau nu uza, după bunul lor plac.

Totuși, fiindcă mulți autori români încă refuză să creadă că legislația noastră a consacrat o asemenea regulă, trebuie să reamintim că ea a fost formulată explicit de Consiliul Europei¹¹⁷, fiind dedusă din niște explicații complet obscure.

După cum se știe, regula pedepsirii persoanelor juridice a apărut în epoca medievală (mai precis, în dreptul canonic), dar, la începutul epocii moderne, ea a fost abolită în majoritatea statelor, tocmai din acest motiv, anume că ea contravine principiului vinovăției și celorlalte reguli de bază ale dreptului penal. Doar câteva colectivități, îndeosebi cele anglo-saxone, au menținut această regulă, considerând că o pot justifica, apelând la ideea unei *răspunderi prin ricoșeu* (sau *prin reflexie*) sau, altfel spus, la o ficțiune juridică, conform căreia persoana juridică se identifică cu prepușii ei și, așadar, că faptele acestora ar fi faptele persoanei juridice însăși – ceea ce și explică de ce, aici, răspunderea penală a persoanei juridice poate fi angajată, numai dacă a fost identificat autorul infracțiunii, în persoana căreia se analizează existența vinovăției (a intenției sau a culpei).

Însă, odată cu schimbarea concepției asupra dreptului (care s-a produs, repetăm, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea), mulți autori au cerut reintroducerea acestei reguli și în dreptul continental, unde ea a primit o nouă justificare, conform căreia răspunderea penală a persoanei juridice ar fi o *răspundere directă*, ce intervine pentru o faptă ilicită proprie, denumită „crimă de organizare”. Ceea ce însemna, de fapt, că nu era suficient să se probeze că un prepus (mandatar) al persoanei juridice a săvârșit o infracțiune, ci trebuia să se probeze, în plus, că și organele ei de conducere aveau o vină în săvârșirea infracțiunii, constând fie într-un act de participație secundară, fie într-un „viciu de organizare” (ori „deficit de control”). Acest lucru reiese, cu maximă claritate, din expunerea de motive a legii belgiene din 1999 (care a consacrat această teză), în care se fac două precizări: prima este aceea că trebuie să se facă o netă distincție între „crima organizată” și așa-numita „crimă de organizare”; a doua este aceea că, în acest din urmă caz, elementul subiectiv se apreciază în persoana aceluia care îndeplinește „o funcție de conducere” în cadrul persoanei juridice, după cum urmează: în cazul infracțiunilor intenționate, persoana fizică care deține această funcție trebuie să fi avut

¹¹⁷Reamintim că, prin Recomandarea R (88) 18, Consiliul Europei a invitat statele membre să admită răspunderea penală a persoanei juridice, „indiferent dacă a fost sau nu identificată persoana fizică care a comis faptele sau omisiunile ce constituie infracțiune”.

cunoștință de intenția comiterii infracțiunii și să fi consimțit la aceasta sau să fi incitat, ea însăși, la comiterea infracțiunii; iar, în cazul infracțiunilor culpoase, această persoană trebuie să fi cunoscut riscul de a se săvârși infracțiunea și să fi neglijat să ia măsuri de evitare a acesteia.

Pare totuși că această nouă justificare nu era deloc clară. Cel puțin, numai așa s-ar putea explica faptul că, din ea, Consiliului Europei reținut doar ideea că răspunderea penală a persoanei juridice ar fi o răspundere directă (pentru o faptă ilicită proprie), care poate să intervină și independent, deci și în caz că autorul infracțiunii a rămas necunoscut. Iar, din păcate, nici doctrina nu a simțit nevoia să restabilească adevărul și să sesizeze că, atât timp cât nu a fost identificat autorul, existența infracțiunii rămâne îndoielnică, astfel că pedepsirea persoanei juridice va apărea ca un act ilegal, contrar legii și oricărei idei de dreptate.

Dar, reglementările în materie nu conduc doar la o aplicare discreționară a legii, ci, pe lângă aceasta, ele sunt de natură să pună în pericol însăși securitatea statelor naționale. Ele precizează, e drept, că statul este exceptat de la răspunderea penală, însă, la un examen mai atent, putem observa că o atare precizare este inutilă, și aceasta, din mai multe motive.

În primul rând, fiindcă orice prevedere în acest sens are în vedere un stat anume, bine determinat, acela care a promulgat-o - lucru care, de altfel, este absolut firesc, din moment ce este unanim admis că, în lipsa unor acorduri în sens contrar, legislația fiecărui stat se aplică, strict, pe teritoriul național. Or, de aici, urmează că, deși o instanță de judecată nu poate dispune pedepsirea propriului stat, ea poate dispune totuși pedepsirea altui stat. Întrucât interdicția de pedepsire a statului se aplică doar pe teritoriul național, înseamnă că judecătorii unui stat rămân liberi să condamne un alt stat (deci să atenteze la suveranitatea lui), sub pretextul că un funcționar al lui a săvârșit o infracțiune oarecare (de exemplu, o infracțiune cibernetică).

În al doilea rând, fiindcă, în pofida aparențelor, noțiunea de *stat* nu desemnează vreo persoană juridică anume și nici măcar un grup de asemenea persoane. Acest lucru a devenit evident încă din antichitate, când jurisconsultii romani au încercat, fără succes, să identifice un criteriu precis de delimitare între „persoanele de drept public”, considerate „organe ale statului”, și „persoanele de drept privat”, care nu mai intră în compunerea statului. De unde se înțelege că niciun judecător nu va reuși vreodată să delimiteze persoanele juridice ireponsabile, definite ca „organe ale statului”, de persoanele juridice responsabile penal, definite ca „persoane de drept privat”. Mai mult, în aceste condiții, orice precizare a legii devine criticabilă. Legiuitorul francez, de exemplu, a încercat să limiteze statul la organele lui centrale, denumite „autorități publice”, cu excluderea organelor lui locale, denumite „unități administrativ-teritoriale”, ceea ce a provocat mari nemulțumiri, deoarece, în acest fel, el a creat o situație de inegalitate între diverșii funcționari ai statului.

În al treilea rând, fiindcă este complet greșit a concepe statul ca o entitate concretă, care s-ar identifica cu diversele „autorități” (centrale sau locale) sau cu indivizii ce se perindă la conducerea lor. În realitate, noțiunea de *stat* nu desemnează nimic concret (material), ci o pură idee, aceea de *suveranitate*, prin care se înțelege faptul că un popor se organizează și se conduce singur – ceea ce și explică de ce unii autori (din păcate, tot mai puțini) definesc statul ca „organizarea juridică a națiunii”¹¹⁸ sau ca „punctul ideal de convergență” al voințelor și drepturilor individuale¹¹⁹. De altfel, în același sens, putem face și alte observații, cum ar fi: faptul că, așa cum a remarcat îndeosebi Hans Kelsen, în drept, noțiunea de „persoană” (fizică sau juridică) nu desemnează un om sau un grup de oameni, ci doar „unitatea de obligații și drepturi subiective”¹²⁰ atribuite unui individ sau, după caz, unei colectivități; faptul că, pentru nașterea unei persoane juridice, este nevoie de o recunoaștere din partea statului, în timp ce statul nu are nevoie de nicio recunoaștere, ci se constituie prin voința națiunii, care singură se

¹¹⁸Mancini – citat după Giorgio Del Vecchio, *Lecții de filosofie juridică*, Editura Europa Nova, Lugoj, 1995, p.275.

¹¹⁹Del Vecchio, *op.cit.*, p.278.

¹²⁰H. Kelsen, *Doctrina pură a dreptului*, Editura Humanitas, București, 2000, p.215.

organizează ca stat; faptul că statul poate fi prezentat ca o „persoană juridică” sau ca un „subiect de drept”, numai în relațiile lui internaționale, în raporturile lui cu celelalte state, iar nu și în plan intern, unde el se prezintă ca autoritatea supremă, constituită anume în scopul de a emana ordinea juridică; faptul că, în orice stat, suveranitatea aparține poporului, iar nicidecum reprezentanților săi etc.

În fine, în al patrulea rând, fiindcă singurul rezultat al prevederilor în acest sens a fost acela că ele au bulversat întreaga ordine socială, inclusiv principiul separației puterilor în stat. Pentru a lămurii acest lucru, vom porni de la observația că, în doctrina actuală, lipsește o clasificare coerentă și unanim acceptată a persoanelor juridice, ceea ce și explică de ce, în art.135 C.pen., legiuitorul român a ajuns să instituie două reguli contradictorii¹²¹. Totuși, în opinia noastră, acesta este un neajuns minor, ce poate fi lesne înlăturat, observând că există două criterii de clasificare a persoanelor juridice, dintre care primul este un *criteriu de fond*, care privește scopul constituirii persoanei juridice, în timp ce secundul este un *criteriu formal*, care privește modalitatea de constituire a acesteia. În raport cu primul criteriu, cel de fond, putem distinge două mari categorii de persoane juridice, anume *persoane juridice cu scop lucrativ*, constituite în scopul satisfacerii unor interese economice, și *persoane juridice fără scop lucrativ*, constituite în scopul satisfacerii unor altor interese sociale, lipsite de conținut economic. În raport cu al doilea criteriu, cel formal, putem distinge patru subcategorii de persoane juridice. Astfel, în raport cu modul lor de constituire, *persoanele juridice cu scop lucrativ* se subclasifică în *regii*, care se înființează prin lege (în sens larg), și *societăți comerciale*, care se înființează prin voința fondatorilor, manifestată în condițiile legii. Tot astfel, în raport cu modul lor de constituire, *persoanele juridice fără scop lucrativ* se subclasifică în *instituții*, care sunt înființate prin lege (în sens larg), și *asociații*, care se înființează prin voința fondatorilor, manifestată în condițiile legii. Însă, dacă ținem seama că numai puterea legislativă (Parlamentul) sau cea executivă (Guvernul) pot decide înființarea unei persoane juridice, iar nu și puterea judecătorească, atunci, respectând *principiul simetriei actelor juridice*, trebuie să conchidem că numai aceste două puteri pot decide, în caz de necesitate, desființarea unei persoane juridice (așa cum reiese, de altfel, și din prevederile art. 244-251 C.civ.). Altfel spus, în aceste condiții, trebuie să conchidem că orice intervenție a instanțelor penale în această privință apare, cum am arătat, ca o încălcare a principiului separației puterilor în stat.

Bibliografie:

Andreas Hoyer, *Strafrecht. Allgemeine Teil*, Berlin, JA-Studienskripten, 1996.

Giorgio Del Vecchio, *Lecții de filosofie juridică*, Editura Europa Nova, Lugoj, 1995.

Hans Kelsen, *Doctrina pură a dreptului*, Editura Humanitas, București, 2000.

Philippe Conte, Patrick Maistre du Chambon, *Droit pénal général*, Dalloz, Armand Colin, Paris, 2000.

Too Big to Jail: How Prosecutors Compromise with Corporations (2014, Harvard University) – document accesibil online la adresa <https://www.amazon.com/Too-Big-Jail-Prosecutors-Corporations/dp/0674659910> (regăsit la 17.10.2022).

La responsabilité pénale des personnes morales - document accesibil online la adresa www.juristudes.com/2018/07/la-responsabilite-penale-des-personnes_1.html#:~:text=Ainsi%2C%20la%20responsabilit%C3%A9%20des%20personnes%20morales%20est%20une,physique%20qui%20va%20agir%20pour%20la%20personne%20morale (regăsit la 17.10.2022)

¹²¹Reamintim că, în timp ce art.135 alin. (1) C.pen. exceptează autoritățile publice de la răspunderea penală, art.135 alin. (2) prevede că „Instituțiile publice nu răspund penal pentru infracțiunile săvârșite în exercitarea unei activități ce nu poate face obiectul domeniului privat”. Or, dacă ținem seama că sintagmele *autorități publice* și *instituții publice* sunt echivalente (sinonime), trebuie să conchidem că, spre deosebire de primul alineat, al doilea alineat instituie o regulă diferită, conform căreia aceste autorități și, în general, toate instituțiile publice răspund penal, dar limitat, numai în condițiile anterior menționate.

COMMENTS ON THE GENERAL CRITERIA FOR THE INDIVIDUALISATION OF THE PENALTY IN A EUROPEAN VISION

OBSERVAȚII CU PRIVIRE LA CRITERIILE GENERALE DE INDIVIDUALIZARE A PEDEPSEI ÎNTR-O VIZIUNE EUROPEANĂ

Victor Andrei CĂRCĂLE, PhD
Stefan cel Mare University of Suceava,
email: victorcarcale@litere.usv.ro

Abstract:

In this article, we have sought to highlight what seems to us to be a guideline in penal policy, namely the orientation of our penal legislation towards harmonizing the repressive reaction, according to the criteria of individualization of punishment in a European vision, by seeking to reflect in the penalty imposed the previous behaviour of the offender, the seriousness of the offence and the extent to which the offender's personality has manifested itself in the offence, or the individualization of the penalty takes place from the perspective of the future, seeking through the penalty to bring about essential changes in the defendant's future behaviour. It follows that the past and the present are both taken together in the process of individualization, the judge assessing the seriousness of the offence committed and the way in which the defendant's personality is reflected in it, not only in order to satisfy principles of European law in relation to what the defendant has committed, but also in order to trigger, with the help of the criminal penalty and within the limits of the law, a process of transformation of the subject's conduct which will ensure, as a proximate objective, his abstention from committing further offences.

Key words: *general criteria, special criteria, individualization of punishment, comparative criminal law.*

1. The rules governing the individualization of the sentence are laid down in Chapter V of Title III of the General Part, which groups together all the provisions relating directly to the judicial individualization of the sentence¹²². Other provisions relating to the individualization of penalties, for example, the regulation of general grounds for aggravating penalties, such as those relating to concurrent offences, recidivism, continuous offences or the regulation of grounds for differentiation of penalties (attempt, minority) are based in the institutions concerned. Chapter V comprises six sections: *general criteria for the individualization of the sentence; general mitigating and aggravating circumstances, including the mechanism of their operation and the effect they may have on the sentence; waiver of the sentence; deferment of the sentence and conditional release*¹²³. The other forms of individualization of the penalty are regulated in other provisions of the Criminal Code. For example,

¹²² George Antoniu, Rodica Stănoiu, *Individualizarea sancțiunii penale. Concept și problematică fundamentală*, S.C.J., nr.2/1989, pp.135-140. The authors argue, among other things, that: "the individualization of criminal sanctions is not alien to any human activity conceived and carried out rationally; the concern to proportion, to adapt a response action to the substance, size and importance of the object against which the reaction takes place gives expression to an objective necessity, stems from the requirements of ensuring the effectiveness of the reaction and the use of the minimum means and effort to achieve the result. It would be, what as a result of empirical observation has been expressed the conclusion not to use the nutcracker pliers to break stones nor the crusher to crack nuts".

¹²³ George Antoniu, Tudorel Toader (coordinators), Alexandru Boroș, Versavia Brutaru, Bogdan Nicolae Bulai, Costantin Bulai, Stefan Daneș, Constantin Duvac, Mioara -Kety Guiu, Ion Ifrim, Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, Ioan Molnar, Ioan Ristea, Constantin Sima, Vasile Teodorescu, Ioana Vasîu, Adina Vlășceanu, *Explicațiile noului cod penal*, vol. II, (art.53-187), Ed. Universul Juridic, București, 2015, op.cit.p. 77.

administrative individualization is also governed by the provisions of the law on the execution of sentences ([Law No 254/2013 on the execution of sentences and measures of deprivation of liberty ordered by judicial bodies during criminal proceedings](#)). This individualization is mainly carried out by the administrative bodies responsible for the enforcement of custodial sentences, which are in direct contact with the offender and monitor his or her daily activity and conduct. Of course, some important means of individualising the enforcement of sentences, such as early release, are applied by the court, pardons are granted by the President¹²⁴, etc. But the work of getting to know the person of the sentenced person, which is the basis for individualizing the enforcement of the sentence, can *only* be carried out by the enforcement bodies, whose conclusions are always valuable, even when the measure of adapting the sentence is taken by another body. This is why, when we speak of the administrative individualization of the sentence, we are mainly concerned with this work of the enforcement bodies¹²⁵.

2. In relation to the notion of "*individualization criteria*", the criminal doctrine¹²⁶ has argued that they are provided for by law as means to be used by the court in the individualization of criminal law sanctions; they have the character of general rules or principles regarding data or elements likely to help characterize the facts and the offenders. Moreover, the court carries out the task of judicial individualization according to its own conviction, the law giving it complete freedom of appreciation; at the same time, the law makes it an *obligation to individualize the penalty*; by individualizing the penalty, the court carries out *the will of the law* and not its arbitrary will¹²⁷.

The criminal law also lays down some guiding rules for the work of the court, establishing *general criteria, i.e. the categories of data and elements* that the court *must* take into account in its entirety (it is not possible to base the individualization of the sentence solely on the accumulation or some of these criteria), these criteria are also guidelines that guide the court on where to extract the data and elements it needs in the work of individualization. These criteria are laid down in Article 74 of the Criminal Code in force¹²⁸ and have the character of *general rules* which the court is obliged to take into account, even in situations where there are other additional, special criteria of individualization which apply with priority¹²⁹ (for example) in the case of participation, fine, minority, etc.).

¹²⁴ Law No 546 of 14 October 2002 on pardon and the procedure for granting pardons.

¹²⁵ Constantin Bulai, *Corelația dintre principiul legalității și principiul individualizării pedepsei în dreptul penal*, SCJ nr. nr.4, anul 1967, pp.525-541.

¹²⁶ George Antoniu, *Dreptul penal și integrarea europeană*, Revista de drept penal, nr.3/2001, Ed. M.Oficial, Bucuresti, op.cit.p.10-11; Ion Ifrim, Mihaela Shilbaya Matei, *Revirement jurisprudențial penal și schimbări doctrinare. spre o teorie concretă a izvoarelor dreptului penal românesc de azi*, pp. 95-100, Strategia Securității Uniunii Europene În Contextul Metamorfozelor Relațiilor Internaționale (II) 22 aprilie 2022, Academia De Administrare Publică din Republica Moldova, Ed. Print Caro, Chișinău 2022, [Vol.] 2. – 2022., p. 244 -252.

¹²⁷ St. Daneș, *Individualizarea pedepsei în consens cu politica penală a României*, în Revista Română de Drept, nr. 2/1982, p.23.

¹²⁸ (1) The length or amount of the sentence shall be determined in relation to the seriousness of the offence committed and the dangerousness of the offender, which shall be assessed according to the following criteria:

- (a) the circumstances and manner in which the offence was committed and the means used;
- (b) the state of danger created for the protected value;
- (c) the nature and gravity of the result produced or other consequences of the offence;
- (d) the motive for committing the offence and the purpose of the offence;
- (e) the nature and frequency of the offences constituting the offender's criminal record;
- (f) conduct after the offence has been committed and during the criminal proceedings;
- (g) level of education, age, health, family and social situation.

(2) Where the law provides for alternative penalties for the offence committed, account shall be taken of the criteria laid down in [para. \(1\)](#) and for the choice of one of them.

¹²⁹ Vintilă Dongoroz et al., *Modificările aduse Codului penal și Codului de procedură penală prin actele normative din anii 1956 – 1960*, București, Ed. Academiei, 1962, p. 26.

We also note that Article 74 of the Criminal Code lays down the general *criteria* for individualization and the *time at which* individualization is carried out.

3. From the perspective of such a meaning¹³⁰, it could be said that they should be used primarily in the determination of *principal* penalties, but are also mandatory in the determination and application of *complementary penalties*, as well as educational and safety measures. They are also used for *alternative* sanctions, where the court uses the same criteria both to choose the alternative sanction (type of main sanction) and to determine its duration or amount¹³¹.

Based on this, we conclude that the general criteria of individualization are: the *provisions of the general part* of the Criminal Code; these contain the rules that constitute the *common background* of the regulation of the main institutions of criminal law: the offence, criminal liability, punishment, they *complement* all the regulations of the special part and the special laws¹³². The provisions of the general part of the Criminal Code shall be taken into account to the extent that the special part or special laws do not derogate from these provisions. It has been shown in this respect that the provisions of the general part must be differentiated according to how they relate to the *framework of* individualization and those which relate to the *determination of the concrete penalty* within this framework.

Under the first aspect, the court is concerned with the concrete legal framework of the act, in relation to the features of the incriminating rule (full concordance between the factual features of the action or inaction and those by which the law characterizes the act as a crime) and must take into account the provisions governing the conditions of criminal liability (Art. 15-17 of the Criminal Code) and those laid down for the perpetrator and participants (arts. 46-52 of the Criminal Code). The court further establishes the incidence of the rule of incrimination in relation to the grounds for justification (18-22 of the Criminal Code), the grounds for non-liability (arts. 23-31 of the Criminal Code) and the grounds for liability (arts. 24-31 of the Criminal Code) in order to arrive at the legal classification of the offence and the specific punishment limits for the offence in question.

At the same time, it will take into account the grounds for excluding criminal liability (Articles 152-159 of the Criminal Code) and the consequences of conviction (Articles 165-171 of the Criminal Code). These operations do not constitute individualization but are *prior to* the judicial individualization of the penalty. It could therefore be said that the court will still have to take account of the provisions of the general part in relation to the determination and application of the penalty, i.e. the provisions on the categories of penalties, mitigating and aggravating circumstances, etc., since it is in this part that judicial individualization takes place. If, for example, the rules on guilt were infringed, the offence would be wrongly classified and the special limits incorrectly set, and the sentence would therefore be unconvincing even if the court was correct in its assessment of the actual penalty. The court must therefore take account of all the rules on sentencing, from the rules on the purpose of the sentence, since the purpose of the sentence is the basis for the functions of the sentence designed to achieve this purpose, to the rules on how the sentence should be determined in different situations (attempt, multiple offences, minority, etc.). In the sentence, the court must *give reasons for the* legal framework, the texts applied, the sentence imposed within the legal limits, and must express its opinion on the evidence in the case file and on criminal liability¹³³

¹³⁰ J. Pradel, G. Garstens, *Droit pénal européen*, Ed. Dalloz, Paris, 1999, p.503.

¹³¹ St. Danes, V. Papadopol, *Individualizarea judiciară a pedepselor*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1985, p. 77-78.

¹³² Vintilă Dongoroz, *Principalele transformări ale dreptului penal român, în lumina concepției marxist-leniniste*, în *Studii juridice*, Edit. Academiei, 1960, p. 399.

¹³³ C. Bulai, *Individualizarea pedepselor în „Explicații teoretice ale Codului penal român, Partea generală”*, vol. II, de V. Dongoroz ș.a., Ed. Academiei, București, 1970, p. 162.

4. From this point of view, we believe, like other authors¹³⁴ that the legislator provides *general criteria for the individualization of the sentence*¹³⁵, in order to achieve the best possible assessment of the seriousness of the crime committed and the dangerousness of the offender, taking into account some regulations in the European Union.

In this respect, we can give the following example: *French criminal law*, in Article 132-24, establishes the general criteria for individualization, stating that "within the limits set by law, the court shall pronounce sentences and determine their regime according to the circumstances of the offence and the person of the offender. Where the court imposes a fine, it shall determine the amount taking into account the offender's income and obligations in the same way".

In this respect, the French doctrine considers that these criteria are only general guidelines, since the judge has a wide discretion in determining the penalty. French criminal law also stipulates that the court imposes sentences within the limits set by law. However, it should be noted that the law only sets the specific maximum limit of the penalty and that the minimum limit is determined by the general minimum penalty (one day's imprisonment or a fine of one euro), with the court setting the penalty between these limits. If mitigating circumstances are found, the sentence will be set at the general minimum, without the obligation to state the reasons for their retention.

Referring to the *German Criminal Code*, we note that paragraph 46 regulates the principle of sentencing. In para. 1 states that the guilt of the offender is the basis for determining the penalty, but that the effects of the penalty on the offender's future life must also be taken into account when assessing the penalty. German criminal law therefore expressly enshrines the principle of subjective criminal liability, and guilt is the measure of the individualization of the penalty. In addition to guilt, account is also taken of the effects of the penalty on the offender's future conduct in society, which leads us to argue that guilt and special precaution are the basic elements of the individualization of the penalty¹³⁶.

Paragraph 2 of paragraph 46 provides that, in determining the penalty, account shall be taken of the circumstances both in favour and against the offender, and in assessing them account shall be taken of: the perpetrator's motive and purpose, the conduct resulting from the act, the extent to which he has breached his legal obligations, the manner in which the act was committed and its consequences, his antecedents, his personal and material circumstances, the conduct of the perpetrator after the act, consisting of his efforts to repair the damage caused, and his efforts to reconcile himself with the injured party¹³⁷.

Paragraph 46 in para. 3 states that circumstances which already constitute elements of the objective and subjective content of the offence are not to be taken into account in determining the penalty.

In this respect, German doctrine states that the individualization of the penalty implies that the judge must determine the legal consequences of the offence and choose the most appropriate solution from a multitude of possibilities offered by the law. Moreover, the doctrine emphasizes that the individualization of the penalty is a complex operation which includes not only the fixing of the penalty but also its suspension under supervision, the

¹³⁴ V. Manzini, *Trattato di diritto penale italiano (Treatise on Italian Criminal Law)*, vol. I, Turin, 1933, p. 669; George Antoniu, *Protecția penală a intereselor financiare ale Comunităților europene*, *Revista de drept penal* nr.2/2002, pp.9-18.

¹³⁵ For example, some authors have proposed using the term "*adaptation*" of criminal law sanctions. Vintilă Dongoroz, *Treatise*, p. 668-671; Vintilă Dongoroz, *Explicații teoretice ale codului penal român*, vol.II, p. 117-120, 125

¹³⁶ George Antoniu, *Noua legislație penală. Realizări și unele controverse. Noile Coduri ale României, Studii și Cercetări Juridice*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, *op.cit.* p. 492. Ion Ifrim, Oana Roxana Ionescu, *Drept penal român într-o viziune europeană*, Ed. Universul Juridic, 2017, *op.cit.* pp.64 și urm.

¹³⁷ Ion Ifrim, *Partea generală a Codului penal român într-o viziune europeană*, *Revista Studii și Cercetări Juridice*, nr.3/2017, pp. 329 -359.

warning subject to the enforcement of the penalty, the waiver of the penalty, the exemption from the penalty, the application of corrective and security measures, the confiscation and confiscation of property and the application of additional penalties.

German criminal law only exceptionally provides for a fixed penalty (life imprisonment in the case of murder), as a rule, there are relatively fixed penalties with maximum and minimum limits, within which the concrete penalty will be determined.

It also points out that German criminal law provides for the individualization of the penalty in two forms: *legal individualization*, which is achieved by the legislature setting the appropriate penalty limits for each offence, and *judicial individualization*, which is carried out by the court within the framework laid down by the legislature. In this respect, German doctrine states that the view is accepted that the judge determines the specific penalty on the basis of objective assessment criteria, excluding emotions, sympathies and prejudices¹³⁸.

On the other hand, it can be noted (footnote 7) that the Criminal Code in force has established several general criteria for the individualization of the sentence (seven) on the basis of which the judge can make a clearer assessment of the social significance of the offence committed and the person of the offender.

It should also be noted that the *Spanish Penal Code* does not mention the general criteria for the individualization of the penalty, but it contains a very broad framework of penalties, within which the judge can determine the specific penalty in relation to the following characteristics:

a) The law is limited to fixing the minimum and maximum penalty for each offence. There is the possibility of exceeding these limits either in a mitigating or aggravating sense.

b) The law allows the judge to freely assess the amount of the sentence if there are no circumstances. Therefore, when no circumstances (mitigating and aggravating) are found and not retained, judges will individualize the sentence within the limits set by law, setting an appropriate duration in relation to the crime committed and the person of the offender, giving reasons for the decision;

c) The law establishes a catalogue of mitigating and aggravating circumstances modifying the penalty and fixes their effects, applying a penalty at its lower half or at its upper half;

d) The law determines the punitive effects of participation in the commission of an offence, its degree of execution or the concurrence of offences (art.61-63, art.73, art.76-78 Penal Code).

Not only that, Framework Decision 2008/913/JHA on combating certain forms and expressions of racism and xenophobia by means of criminal law¹³⁹ requires Member States to consider racist and xenophobic motivation as a general legal or judicial aggravating circumstance¹⁴⁰

¹³⁸ George Antoniu, et al, *Reforma legislației penale*, Ed. Academiei Române, 2003, București, op.cit.p. 78 și urm.

¹³⁹ With regard to *racism and xenophobia*, although the Treaties *have not expressly provided for the possibility of adopting measures at European Union level to approximate the criminal law of the Member States in this area, this possibility is indirectly provided for* by the reference to these offences in ex-Article 29(2). 1 TEU (now, following the amendments made by the Lisbon Treaty, Art. 67(1) TEU). Framework Decision 2008/913/JHA on combating certain forms and expressions of racism and xenophobia by means of criminal law was adopted on this basis. The Framework Decision covers two categories of acts: public incitement to violence or hatred - including by public dissemination or distribution of written material, images or other material - against a group of persons or a member of such a group defined on grounds of race, colour, religion, descent or national or ethnic origin; public condoning, public denying or publicly manifestly minimising the seriousness of crimes of genocide, crimes against humanity and war crimes.

¹⁴⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:32008F0913>, accessed 26 October 2022

It should also be noted that Member States may adopt in their national legislation measures to reduce penalties or even to exempt offenders from punishment (*optional special circumstances*). For example, the Romanian legislator *has not provided for the possibility of* reducing sentences or exemption from punishment in the case of organized crime offences.

In addition, the general individualization criteria, which are laid down in a general rule, like the principle of individualization itself, are of general application in the sense that they must be taken into account when determining and applying all the main or additional penalties provided for in the criminal code or in special laws, and when taking and executing educational or security measures. Moreover, since each of these criteria has a value in its own right and may have a specific influence on the determination of the penalty, they must be taken into account cumulatively. The court will therefore have to examine all the data and elements indicated by the general individualization criteria, whatever the outcome of this investigation¹⁴¹.

5. But, as we have had the opportunity to point out in the previous explanations, however much the legislator endeavours to identify and provide for all the data in relation to which the repressive reaction must be adapted by means of the rules of individualization, he will *not* succeed in providing for all the states, situations or circumstances which may determine the greater or lesser degree of concrete social danger of an act, the greater or lesser dangerousness of a subject¹⁴². It is an axiomatic truth that every human act, and therefore also a criminal act, takes place in a factual situation and in an environment which are unique in terms of their concrete data, and the human person is by definition a unique entity to which no common unit of measurement is perfectly suited. All of this means that the individual punishment for the offence can only be determined on a case-by-case basis, taking into account the specific social danger of the offence and the person of the offender.

Indeed, legal individualization can only lead, whatever means are used to this end, to proportioning the penalty: in relation to the generic social danger of the offence and to certain characteristics of certain categories of persons which are also generically assessed. However, at the time of the legislative adaptation of the punishment, the penalty provided for by law remains only relatively determinate, and the operation of adapting the criminal response must then be continued, within the framework and by the means provided for by law, by determining the actual penalty.

In this second important moment, the operation of adapting the repression is entrusted to the court, which is called upon to resolve the question of the person's criminal liability for the offence committed¹⁴³.

Bearing in mind that only the court can determine the punishment for the crime committed, our legislator has left the court complete freedom of action in carrying out this operation. At the same time, however, consistent with its concern to ensure both the implementation of the principle of the individualization of the penalty and strict compliance with the principle of the legality of criminal offences and penalties (Articles 1 and 2 of the Criminal Code) and, therefore, objectivity and fairness in carrying out this operation, which is also an operation for the implementation of justice, the law intervenes in its operation, guiding the activity of the court with a view to correct individualization. To this end, in addition to the various means of individualization, our criminal law also provides, as we have already pointed out, for certain general criteria to be used by the court in determining and individualizing the penalty for the offence committed.

6. A final question concerns *the sources of the court's documentation* in the individualization of the criminal sanction. In this respect, we would like to mention the main

¹⁴¹ V. Dongoroz, *Pedeapsa în caz de participație*, în „*Explicații teoretice ale Codului penal român*”, *Partea generală*, Vol. 1 de V. Dongoroz ș.a., Ed. Academiei, București, 1969, p. 222.

¹⁴² H. Donnedieu de Vabres, *Traité de droit criminel et de législation pénale comparée (Treatise on criminal law and comparative criminal law)*, Paris, Sirey, 1947, p. 52–53; 433–434;

¹⁴³ Vintilă Dongoroz, *Drept penal*, 1939, p. 670.

sources of documentation *for* the court: firstly, the work of *the prosecuting authorities*. They must establish the exact facts and circumstances in which they were committed and gather all the information useful for assessing the social danger of the offence and the defendant. The tendency to subjectivism and distortion of information is just as reprehensible as the refusal or superficiality in gathering this data; another source is the activity of *the defence counsel*, who is also obliged to present objective data on the facts and the person of the accused, to combat errors in the documents gathered by the prosecution, offering the court documented and convincing points of view on the elements of individualization; finally, the *court's* own activity is the most important source of documentation for the judge in order to know and correctly assess the facts and the person of the accused. Respect for the principle of immediacy, the continuity of the court and the active role of the court provide the procedural framework necessary for thorough documentation. The court may also order the defendant to undergo a series of medical examinations in order to gather further data on the defendant; in the case of a juvenile defendant, a social investigation is mandatory as an important means of documenting the conduct and psychophysical state of the juvenile¹⁴⁴.

Are these avenues sufficient?

In some foreign legislations it is compulsory to have a personality file on the offender in the case of certain more serious offences, which contains extensive information on the offender's psychophysical state, level of education, family situation, background, etc., data collected in advance and by competent persons. As has been pointed out, the idea of *personalising the penalty*, i.e. setting the specific penalty strictly in relation to the specific features of the offender, which are widely known and assessed down to the smallest detail, is gaining ground.

Moreover, it is considered¹⁴⁵ that it would be difficult to conceive of an efficient and advanced sanctioning system without a thorough knowledge of the offender's person and the appropriateness of the sanction to these particularities, implicitly without organizing a system of objective information on the essential data for the individualization of the sanction.

Of course, the general individualization criteria should *not* be confused with the very data or elements to which these criteria refer. The general criteria merely indicate the categories of data and elements which the court must take into account in the individualization of the sentence. However, these data and elements may be numerous and varied. The legislator has not been able to establish them in concrete terms and has therefore confined itself to indicating them in general terms.

Therefore, the provision in the law of general individualization criteria, mandatory for those called upon to individualize the penalty, is the *means* by which the law intervenes in the individualization work which is carried out when the penalty is applied for the offence committed. In addition to establishing the legal framework and regulating the means of individualization, the provision of general criteria for individualization completes the complex of measures and means by which the legislator carries out legal individualization and ensures that individualization of penalties is achieved at later stages of this operation.

Finally, it should also be noted that these provisions reflect, give substance to and ensure their application in accordance with the principles of European Union law, which must be implemented when criminal proceedings are individualized¹⁴⁶. As a principle of criminal law, the principle of the individualization of penalties has an impact both in the drafting of criminal law rules and in the application and enforcement of penalties. Far from being a mere

¹⁴⁴ George Antoniu, Rodica Stănoiu, *Individualizarea sancțiunii penale. Concept și problematică fundamentală*, op.cit. pp.135-140.

¹⁴⁵ Pierre Bouzat, Jean Pinatel, *Traité de droit pénal et de criminologie*, vol. I, Paris, Dalloz, 1963, p. 298.

¹⁴⁶ Mireilele Delmas, Marty, *Quelle politique pénale pour l'Europe*, Editura Economica, Paris, 1993, p.343.

recommendation to be taken into account when imposing a sentence, individualization is at the very heart of our criminal law and one of its main features¹⁴⁷.

7. The conclusion that can only be drawn is that it is not possible to achieve the objectives of the European Union, referring of course to the general criteria for the individualization of punishment, without a correlation of the substantive and formal criminal provisions, so that the preventive and repressive process becomes effective.

Bibliography:

- C. Bulai, *Individualizarea pedepselor* în „Explicații teoretice ale Codului penal român, Partea generală”, vol. II, de V. Dongoroz ș.a., Editura Academiei, București, 1970, p. 162.
- Constantin Bulai, *Corelația dintre principiul legalității și principiul individualizării pedepsei în dreptul penal*, SCJ nr. nr.4, anul 1967, pp.525-541.
- George Antoniu, *Dreptul penal și integrarea europeană*, Revista de drept penal, nr.3/2001, Ed. M.Oficial, Bucuresti, op.cit.p.10-11.
- George Antoniu, *Noua legislație penală. Realizări și unele controverse. Noile Coduri ale României*, Studii și Cercetări Juridice, Ed. Universul Juridic, București, 2011, op.cit. p. 492.
- George Antoniu, Rodica Stănoiu, *Individualizarea sancțiunii penale. Concept și problematică fundamentală*, S.C.J., nr.2/1989, pp.135-140.
- George Antoniu, și colab., *Reforma legislației penale*, Ed. Academiei Române, 2003, București, op.cit.p.78 și urm.
- George Antoniu, Tudorel Toader (coordonatori), Alexandru Borooi, Versavia Brutaru, Bogdan Nicolae Bulai, Costantin Bulai, Ștefan Daneș, Constantin Duvac, Mioara -Kety Guiu, Ion Ifrim, Constantin Mitache, Cristian Mitache, Ioan Molnar, Ioan Ristea, Constantin Sima, Vasile Teodorescu, Ioana VasIU, Adina Vlășceanu, *Explicațiile noului cod penal*, vol. II, (art.53-187), Ed. Universul Juridic, București, 2015, op.cit.p. 77.
- H.Donnedieu de Vabres, *Traité de droit criminel et de législation pénale comparée* (Tratat de drept penal și de legislație penală comparată), Paris, Sirey, 1947, p. 52–53; 433–434;
- Ion Ifrim, Oana Roxana Ionescu, *Drept penal român într-o viziune europeană*, Ed. Universul Juridic, 2017, pp.64 și urm.
- I. Tanoviceanu și V. Dongoroz, *Tratat de drept și procedură penală*, vol. III, p. 366 – 381;
- J. Pradel, G. Garstens, *Droit pénal européen*, Dalloz, Paris, 1999, p.503.
- Legea nr.546 din 14 octombrie 2002 privind grațierea și procedura acordării grațierii.
- Mireille Delmas, Marty, *Quelle politique pénale pour l'Europe*, Editura Economică, Paris, 1993, p.343.
- Pierre Bouzat, Jean Pinatel, *Traité de droit pénal et de criminologie* (Tratat de drept penal și de criminologie), vol. I, Paris, Dalloz, 1963, p. 298.
- St. Daneș, *Individualizarea pedepsei în consens cu politica penală a României*, în Revista Română de Drept, nr. 2/1982, p.23.
- St. Daneș, V. Papadopol, *Individualizarea judiciară a pedepselor*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985, p. 77–78.

¹⁴⁷ I. Tanoviceanu and V. Dongoroz, *Tratat de drept și procedură penală*, vol. III, p. 366 –381; Vintilă Dongoroz, *Drept penal*, 1939, p. 593-594.

- V. Dongoroz, *Pedeapsa în caz de participație*, în „Explicații teoretice ale Codului penal român”, Partea generală, Vol. 1 de V. Dongoroz ș.a., Editura Academiei, București, 1969, p. 222.
- V. Manzini, *Trattato di diritto penale italiano (Tratat de drept penal italian)*, vol. I, Torino, 1933, p. 669;
- George Antoniu, *Protecția penală a intereselor financiare ale Comunităților europene*, Revista de drept penal nr.2/2002, pp.9-18.
- Vintilă Dongoroz, *Principalele transformări ale dreptului penal al P.P.R., în lumina concepției marxist-leniniste*, în *Studii juridice*, Edit. Academiei, 1960, p. 399.
- Vintilă Dongoroz, *Tratat*, 1939; p. 668-671.

**SOME CONSIDERATIONS ABOUT CONTEMPORARY ATTACKS ON
HUMAN RIGHTS - THE LUXURY PRODUCTS OF MODERNITY. OR ABOUT
HOW THE LEGAL VILLAGE WAS AFFECTED DURING THE COVID-19 PERIOD**

**CÂTEVA CONSIDERAȚII DESPRE ATACURILE CONTEMPORANE
ASUPRA DREPTURILOR OMULUI - PRODUSE DE LUX ALE MODERNITĂȚII.
SAU DESPRE CUM A FOST AFECTAT SATUL JURIDIC ÎN PERIOADA COVID-19**

Dr. Valentin Stelian BĂDESCU

*associate scientific researcher of the
Institute of Legal Research of the Romanian Academy*

Abstract

This work is written in goodfaith. It is a work full of passion and, therefore, unequal, partial, unscrupulous, violent, contradictory, insolent, like all the writings of those who love and hate, without being ashamed of their loves or hatreds. I allow myself to be cynical, because I believe that this approach to scientific research, unlike many full of wisdom and kindness, is a lively endeavor. I didn't want to make a history of the pandemic and no collection of essays about its planners. My study does not intend to inform readers about what exactly the unfortunate they are talking about have thought of, nor to make rigorous interpretations or scholarly comments on their ways of healing the world from its diseases. This paper is an excerpt from an intellectual autobiography. It is a product of my release from certain things that have made me suffer when I see that Europe and the whole world are in chaos, because the measures that governments are taking to prevent the spread of the Covid-19 virus do ten times more damage than the virus itself, both physical and economic. People everywhere can no longer tolerate the blatant and shameless lies that national and international authorities, as well as the media, repeat endlessly through every official and mainstream channel, causing untold psychological and emotional harm to every human being on the planet. Every human being on the planet is now painfully aware that the fundamental rights and freedoms for which countless generations have fought and died no longer exist and that those in power have established a global totalitarian state under the pretext of a pandemic. More and more people in every corner of the world are waking up to the reality that the Covid-19 virus is a political invention and that the world is not in the throes of a pandemic, but a pandemic, that is, a man-planned pandemic and so on. illusory.

Keywords: *fundamental rights and freedoms, Constitution, pandemic, exceptional situations*

1. Argumentum

This work is written in goodfaith. It is a work full of passion and, therefore, unequal, partial, unscrupulous, violent, contradictory, insolent, like all the writings of those who love without being ashamed of their loves. I allow myself to be cynical, because I believe that this approach to scientific research, unlike many full of wisdom and kindness, is a lively endeavor. I didn't want to make a history of the pandemic and no collection of essays about its planners. My study does not intend to inform readers about what exactly the unfortunate they are talking about have thought of, nor to make rigorous interpretations or scholarly comments on their ways of healing the world from its diseases. This paper is an excerpt from an intellectual autobiography. It is a product of my release from certain things that have made me suffer when I see that Europe and the whole world are in chaos, because the measures that governments are taking to prevent the spread of the Covid-19 virus are doing ten times more harm than good. the virus itself, both physical and economic. People everywhere can no longer tolerate the blatant and shameless lies that national and international authorities, as well as the media, repeat endlessly through every official and mainstream channel, causing untold psychological and emotional harm to every human being on the planet. Every human being on the planet is now painfully aware that the fundamental rights and freedoms for which countless generations have fought and died no longer exist and that those in

power have established a global totalitarian state under the pretext of a pandemic. More and more people in every corner of the world are waking up to the reality that the Covid-19 virus is a political invention and that the world is not in the throes of a pandemic, but a plandemic, that is, a man-planned pandemic and so on. illusory.

More and more people are taking to the streets to stop the madness and the lies, but to no avail, because governments are determined to take their deadly measures to the end. But neither the fears of the people, nor the madness of governments, nor the lies of the media can be stopped without people knowing why governments have agreed to cooperate in this plan and to sacrifice all political capital and the credibility of the whole system. the end. However, the answer is simple and has its roots in geopolitics, not medicine, because this is a political crisis, not a medical one. The COVID-19 scandal has become the greatest crime against humanity ever committed. Today, a second court in Nuremberg is being prepared, with the launch of a "collective action" by a team led by the American-German lawyer Reiner Fuellmich, who sued the person responsible for the Covid-19 scandal exploited by the Davos Forum. It should be noted that Reiner Fuellmich is the lawyer who managed to convict the car giant Volkswagen in the case of the manipulated catalytic converters, as well as Deutsche Bank as a criminal enterprise. According to Reiner Fuellmich, any fraud on the part of German companies is negligible compared to the damage that the Covid-19 crisis has caused and continues to cause. This Covid-19 crisis should be renamed the "Covid-19 scandal" and all those responsible should be prosecuted for civil damage caused by tampering and falsified test protocols. That is why I join the group of German lawyers in order to initiate a collective action at international level using Anglo-Saxon law. According to a statement by Dr. Fuellmich, from 15.02.2021, the hearings of over a hundred scientists, doctors, economists, lawyers of international renown that were carried out by a commission of inquiry in Berlin on the Covid-19 case, since 07/10/2020, they showed with a probability close to certainty that the Covid-19 scandal was not at any time a health problem. It was more about cementing the illegitimate power - because it is obtained through criminal methods - of the corrupt "Davos clique", by transferring the wealth of the population to the members of the "Davos clique", by destroying small and, especially, medium-sized enterprises. Platformssuch as Amazon, Google, Uber etc. they could thus appropriate their market shares and wealth ". Abandoning the globalizing considerations, I will try to develop in the following, the implications of triggering the "states of emergency" on the rule of law in Romania with the consequence of altering, until annihilating, the fundamental human rights and freedoms. How did you get here?

2. The rule of law in Romania during the pandemic

We live in very turbulent times, and a very short inventory of risks, which I, as a lawyer, part of a *lato sensu* culture, sense. I don't know if I'm very systematized, but I cut my speech into another key to interpretation, than the official and well-known one from the press reports enslaved to the occult, allogeneic, anti-Romanian system that leads the country where I live today. In a random, non-exhaustive order, I will argue the causes of this major slippage of democracy. As we well know, law has to do with what democracy means. I think that risk no. 1 in a logical and chronological order is the divorce between law and democracy. Democracy, the way it was and the one I knew. We face the risk of transforming the democratic regime, as it was, into a technocratic, authoritarian regime, dominated by a martial law, bureaucratic and based on instructions, far from principles. Then, I think we face a risk of skidding specific to totalitarian systems. Restriction of fundamental rights and freedoms under various pretexts. I will not go into details now, we will develop something later. Serious is also the fact that we are very close to a risk that means the uncovering of meaning of culture, civilization and law and the transformation of meaning into nonsense or antisense. I think we are very close to the time when freedom means slavery, power means ignorance and peace means war. Yes, if I am referring to domestic law, I think we are in a crisis of domestic law. As long as a minister of justice in this country says that human rights are a luxury, as long as a prime minister of that country challenges the binding decisions of the Romanian

Constitutional Court, as long as the People's Advocate is dismissed unconstitutionally and no one answers, as long as a lawyer is criminally convicted for his legal opinions as wrong, in what legal system do we live?

First of all, I must say that I am delighted to participate in the international conference "The rule of law, from its origins to the present" organized by the Christian University "Dimitrie Cantemir" in Bucharest, which aims to bring together eminent researchers in all academic fields, with a special emphasis on law, social philosophy and philosophy of law. The event is dedicated to G.W.F. Hegel and John Rawls, celebrating 200 years of Hegel's formidable *Grundlinien der Philosophie des Rechts* ("The Foundations of the Philosophy of Law"), the centenary of John Rawls' birth and the 50th anniversary of his theory of justice where I will be even more excited to hear speeches of remarkable scope and quality, in which one speaks of law and culture and in which one speaks insistently of kindness, of love, of altruism, of generosity, all as a link between culture and law. "I say things. I think that's what lawyers lack today. And not just lawyers. I think we get too drunk with cold water. I feel the need for very open debates in which to say things by name." I will now launch into a critical analysis of the legal system, of the relationship between law and culture, of the relationship between law, culture and contemporary civilization, from my humble perspective. I believe that Lipan of national justice, that truth is all that matters, then we must strive to always bring the truth to light. We cannot hide behind our fingers and we must admit that the Romanian judiciary is going through a serious crisis. And, with it, the Romanian culture and civilization, and, with them, the universal culture, civilization and justice.

I feel that we live in times when both law and culture are split in my soul, and the image of justice, which is the mirror image of society, reminded me of a cut, which is very dear to me, but I sadly admit that I do not know who it probably belongs to Voltaire, who said that: "God created man in His own image and likeness. And man returned His favor and created God in His image and likeness." I'm afraid we live in such times because, after all, the ecclesiastic says, "It all depends on the weather and the circumstances," and my thoughts somehow come from the turmoil in my area of human rights research. And I thought about the etymology of the word culture. It comes from the verb *colo*, cholera, to cultivate. To cultivate means to know, to know what you cultivate, to know how to take care of what you cultivate and then to appreciate what has borne fruit, what has come out of what you have cultivated. So I believe that culture has to do with nature, with the natural world, it has to do with the human being, with human nature, it has to do with divinity and all the unseen forces that somehow order this Universe, perfectly created, from my point of view, as Professor Dulcan said, an intelligent Universe. And then, I think that culture is the conduit between past and future, because culture tells us what to do and what not to do, how to act and how not to act. So here are the values, here are the rules. In the end, it was culture that shaped law, and law, in turn, shaped culture. Somehow, culture today has to do with the relationship between man and nature, between man and man and between man and divinity. All these are, in fact, relations of power, if we think about it, relations of authority. Only something has happened in recent years. It happened that this old technology, I think culture is a technology, to be attacked by new technologies, by modern anti-culture technologies. New technologies, which, in fact, promoted divinity towards all that means truth, towards goodness, towards all that is beautiful, hostility towards love of nation, love of country, love of values, self-love, up after all, and I believe that this fracture or these anti-culture technologies do nothing but disconnect culture from nature, disconnect culture from the human being, disconnect culture from law. Therefore, I think we only get to disorder, from order to disorder. We reach that chaos, we somehow reach that imbalance, and it is something that I notice in recent years, two essential virtues, I think for the human self, for our healthy life, they have disappeared or are on the verge of extinction.

Temperance is that virtue that helps man to shape his appetite and passions and, where we are today, passions unleashed in all areas of our lives. Promoted this outburst of passion with all modern technologies and courage. Courage has nothing to do with the tribe, with the group, or, today, people no longer know their individuality, value, strength, power. They have to act, and this also with the help of new technologies, they have to act or they can act only in a group, only in a tribe, only in a crowd. That is why I believe that we, the lawyers, people of culture, have this mission to preserve what culture has given us and somehow to be those channels between past and future. And I look here, as a teacher, as training lawyers of the young generation, that we have this mission, we have this task or, if you will, even this duty to transmit to those who follow us values, virtues. Those values and those virtues that we believe in and that we have received, in our turn, from culture. In short, these are my thoughts. I hope there are good thoughts. I believe that, despite everything that happens around us, the fact that there are also people who love the truth, good people, people who love everything that is beautiful. I think that somehow gives us hope that, however, culture cannot be annulled and culture cannot be disconnected by law, even if using the imperative legal norms of law, they have affected its substance and essence. Let us explain, in what follows, analyzing the way in which the People's Advocate challenged the constitutionality of some normative acts that established the state of emergency. His action endangered his very function, only the saving intervention of the Constitutional Court - in another exception of unconstitutionality, which is not the subject of our study - saved his seat.

3. The People's Advocate between the hammer of executive power and the anvil of human rights protection

3.1. Clarifying issues

So, the situation we are in is a unique one: in addition to the fact that we are in the middle of a pandemic, counting over 16,000 confirmed cases of SARS-CoV-2 infection and over 1,000 people who died as a result of infection with this virus and without being it was stated that reaching the peak of contagion in Romania, we are also in a political and moral crisis generated by the accusations of abuse of power by the President and the Prime Minister in the context of the notification of unconstitutionality of GEO no. 1/1999 on the regime of the state of siege and the regime of the state of emergency and implicitly of the acts issued in this context. On the side regarding the fight between "palaces", against the background of the pandemic, we notice that, initially, the President established the state of emergency by Decree no. 195/2020, act approved by the Parliament by Decision no. 3/2020. The extension of the initial decree was made by Decree no. 240/2020, and, despite the fact that the legislations speak only of an approval or a rejection of the state of emergency, the Parliament, by Decision no. 4/2020, approved the extension decree establishing additional amendments and conditions, with mentions in the preamble such as: the economic effects of the crisis, taking into account the need for the resumption of economic activities and the functioning of the institutions of central and local authorities as soon as possible".

The People's Advocate filed an exception of unconstitutionality compared to the provisions of art. 9, art. 14 lit. c1) -f) and art. 28 of GEO no. 1/1999, as well as GEO no. 34/2020 by which the first normative act was amended. By the raised exception, the People's Advocate argued that the President would have exceeded his attributions by arrogating his prerogatives of legislative power (the Parliament), situation facilitated by GEO no. 1/1999 which would violate through the contested articles the provisions of art. 53 of the Constitution. In short, the People's Advocate states that the President (according to the Constitution) has only a formal role in declaring a state of emergency, having the obligation to establish by decree only the reasons, duration and area of establishment and that the decree was issued in excess of legal duties. Similarly, well-known legal figures have filed petitions and alleged violations of the law and / or the Constitution, leading to serious allegations for issuers such as "coup d'etat" or "high treason". All this casts a serious doubt among the spectators (individuals, legal entities and other entities)

on the manner of adoption and legality of the measures taken and the acts issued in the context of the current state of emergency. The People's Advocate, with the exception of unconstitutionality, challenged:

1. Article 14 lit. c1) -f) of the ordinance on the state of siege and state of emergency (GEO no. 1/1999);

2. Art. 9 and art. 28 of the ordinance on the state of siege and state of emergency (GEO no. 1/1999);

3. GEO no. 34/2020 for the amendment and completion of the Government Emergency Ordinance no. 1/1999 on the state of siege and the state of emergency:

We will not reproduce its entire content as it modifies and introduces a whole series of articles in the content of GEO no. 1/1999, but we will specify that the main changes concern the amount of the fine which increased reaching 2,000-20,000 lei in the case of the natural person and 10,000-70,000 lei in the case of the legal person, as well as the introduction of complementary sanctions (such as confiscation, suspension of activity and abolition of works) and the establishment of a manner of distribution of products confiscated as a result of contraventions - derogatory from the common one. Derogatory measures from the general contravention regime have also been established, such as the fact that the contravention complaint does not suspend the execution of complementary sanctions but also the fact that the legislation on decision-making transparency and social dialogue does not apply during this period.

3.2. Brief considerations regarding Decision no. 152 / 06.05.2020 of the Constitutional Court in resolving the exception raised by the People's Advocate

Following the invocation of the exception of unconstitutionality, the file no. 522D / 2020 having a deadline for settlement 06.05.2020. It should be noted the speed, in this case, with which CCR resolved the constitutional dispute, by Decision no. 152/2020 ("Decision"). More clearly, the People's Advocate submitted the exception of unconstitutionality on 16.04.2020, its trial and the publication of the solution were made on 06.05.2020 and the publication of the full decision in the Official Gazette took place on 14.05.2020. In essence, the judges admitted the exception of unconstitutionality and found that the provisions of art. 28 (on contraventions) of the Government Emergency Ordinance no. 1/1999 on the state of siege and the regime of state of emergency are unconstitutional. But the nuclear explosion comes only with the conclusions of our constitutional court according to which: "From the analysis of the constitutional and legal normative framework, the Court found that, in the field of establishing the state of emergency, organic law, of the state of emergency regime, while the President has the constitutional power to establish the state of emergency and to enforce the legal provisions of the state of emergency regime, as established by the legislator. The organic law, transposing art. 93 of the Constitution, gives the President the power to establish, by presidential decree, the state of emergency, which also involves establishing concrete first emergency measures to be taken and identifying the fundamental rights and freedoms whose exercise will be restricted. The President's Decree is only a normative administrative act, so an act of secondary regulation, which implements an act of primary regulation. The restriction of the exercise of certain rights is not achieved by the decree of the President, the provisions of art. 14 let. d) of the Government Emergency Ordinance no. 1/1999 constituting the norm by which the primary legislator empowers the administrative authority (President of Romania) to order the execution of the law, respectively of the provisions of art. 4 of the same normative act which expressly provides the possibility to restrict the exercise of fundamental rights. In the present case, the President, acting within the limits of his legal powers, identified the rights and freedoms the exercise of which was to be restricted. "

Instead, the measures that the President considered to be "first aid with direct applicability" (direct purchase of goods by public authorities, suspension from the management of civil servants, failure to start prescriptions and deadlines, suspension of prescriptions and the time limits for revocation, the full suspension of civil and criminal cases,

the interruption of the time limits for exercising the remedies, etc.) constitute, expressly or implicitly, derogations from the legislation in force at the time of the establishment of the state of emergency. The President ordered, on the one hand, the suspension or non-application of legal provisions, or, on the other hand, the amendment and completion of laws, his provisions having an impact on fundamental rights and freedoms (right to work, economic freedom, free access to justice, etc.). The Court noted that the manner in which the President exercised his legal power, in excess of the legal framework, is not the consequence of any defect in the unconstitutionality of the primary regulatory act by virtue of and within the limits of which the public authority was empowered to act. Thus, since no provision of the Government Emergency Ordinance no. 1/1999 entitles the President to act beyond his constitutional powers, the constitutional court cannot sanction, within the constitutionality control it performs in the procedure established by art. 146 lit. d) of the Constitution regarding the settlement of exceptions of unconstitutionality, the legal norms criticized by the author of the exception. However, given the legal nature of the President's decree of normative administrative act subject to Parliament's approval, the Court found that the legislature had the obligation to submit it to parliamentary control, and by the decision adopted to sanction the ultra vires exercise of legal powers by the President of Romania, only such a decision being susceptible to appeal to the Constitutional Court, based on art. 146 lit. l) of the Constitution ”.

Continuing with the analysis, on the text, we will find, in fact, by point 88 of the recitals, CCR established that the role of the President in establishing the state of emergency is not only a formal one, as erroneously stated by the People's Advocate, the term of establishment not being equivalent to declaration, thus the establishment also implies the identification of the rights and freedoms whose exercise can/must be restricted, the designation of the competent authorities (civil and/or military, as the case may be). Among the elements retained, CCR confirmed through the opinion expressed by the jurisprudence on the legal nature of the acts issued during the state of emergency, respectively the fact that the procedure of restriction of rights is established by GEO no. 1/1999 and the subsequent acts (Presidential Decree, military ordinances and orders) are only acts of implementation of the ordinance. In that regard, the JRC rightly stated in paragraph 98 that: 'As regards the criticism of the author of the objection of unconstitutionality, , The Court notes that the President's decree is only a normative administrative act, so an act of secondary regulation that implements an act of primary regulation. The restriction of the exercise of certain rights is not achieved by the decree of the President, the provisions of art. 14 lit. d) of the Government Emergency Ordinance no. 1/1999 constituting only the norm by which the primary legislator empowers the administrative authority (the President of Romania) to order the execution of the law, respectively of the provisions of art. 4 of the same normative act which expressly provides for the possibility of restricting the exercise of rights.’

This makes perfect sense because, if the constituent legislator assumed that Parliament could not be trusted to respond quickly to urgent situations (since the conduct of parliamentary procedures involves rather long deadlines and the fulfillment of quorum / voting conditions for deputies and senators - in present 465 -, reason for which he established the legislative delegation under which the executive can take the necessary measures that do not support postponement by acts of law subject to confirmation by Parliament) then, why would we trust Parliament to do so in certain situations such as disasters, disasters or natural disasters, where the delay can materialize not only in material damage, but also in loss of life? The answer to this is that no one expects that in the event of an emergency Parliament will meet and vote on every restriction of rights, the framework of the restriction being given by law (GEO no. 1/1999) and implemented by Decree and other acts (military ordinances and / or orders).

Regarding the exception of unconstitutionality for art. 28 and 9 of GEO no. 1/1999, CCR ruled only on art. 28 which refers to the general obligation to comply with the

documents issued during the state of emergency (art. 9), in the sense that the provisions of art. 28 are unconstitutional as they violate the quality requirements of the legal norm, respectively - accessibility, clarity, accuracy and predictability. In this situation, the court of constitutional contentious considered that, due to the generality of the wording of art. 9, it does not appear which are the acts, facts or omissions qualified as a contravention, resulting that such an assessment would remain the responsibility of the ascertaining agent. CCR notes in recital 128 that “art. 9 para. (1), which speaks of “all the measures established in this emergency ordinance, in the related normative acts, as well as in the military ordinances or in order, specific to the established state”, cannot be considered a reference norm. ”, Stating that it does not indicate exactly the legal provisions to which it refers. However, in the same recital, the RCC recognizes that an effective definition of the contravention in case of emergency is impossible, the law essentially assuming a degree of generality, the conclusion of the recital being the recommendation that the rule should not be precise but should be reconfigured by art. . 9 so as to become a framework norm for these contraventions. We share the Court's view that defining infringements in these situations is at least complicated if not impossible, as unlike other matters where rights and obligations are fully known from the outset (eg traffic code), in which case infringements can be defined individually, in the case of situations that determine the establishment of the state of emergency, it is not possible to say in advance what are the situations that determine the establishment of the state (and their intensity), and even less how and what will be the measures or the danger their violation.

In the sense of the above, at national level 24 types of special situations have been identified that involve specific roles for dozens of authorities, each situation (even within the same type - eg epidemics - there are many contagious diseases that vary in intensity, mode of spread and effects, similarly and measures to prevent the spread and treatment may vary substantially) may involve specific measures and, implicitly, the need to restrict rights. Therefore, art. 9 cannot be a reference norm that expressly specifies the full name and number of the act, but at most in a generic way (outside the provisions of art. 50 of the norms of legislative technique) establishing the type of acts (military ordinances and orders) against which it establishes categories of contraventions, this is because the implementing acts (secondary legislation / infra-legislative acts) are issued later in the execution of the first one (we cannot make an exact reference to something that does not yet exist).

At the same time, the RCC notes (point 130) that, in the absence of defining the facts / omissions that represent a contravention and in the absence of establishing criteria and conditions for ascertaining and sanctioning the deed, this task implicitly falls to the ascertaining agent. And in the absence of the constitutive elements of the contravention, even the judge of the case is deprived of the possibility to apply and interpret the law. Without insisting on the criticisms, we cannot fail to notice that, naturally, the measures are ordered by military ordinances and orders, acts that should define the forbidden conduct giving necessary landmarks, in fact, as the CCR has noted above, the definition accurate violation of the primary rule in these conditions is impossible. And, if the norm of implementation (military ordinance/order) is not clear enough - then the appellant had the possibility to challenge them by action for annulment in administrative litigation filed against a normative administrative act. Regarding the unconstitutionality of GEO no. 34/2020, CCR noted that the area regulated by it (restriction/affect of fundamental rights and freedoms of citizens) is an area reserved exclusively for the law (organic), therefore the Government, regardless of the situation, could not (even as a delegated legislator) to issue norms with the force of law in these fields.

3.3. About the effects of a decision to admit the exception of unconstitutionality

The review of constitutionality can be exercised a priori (in the case of laws adopted by Parliament, but before their promulgation, respectively, in the case of laws revising the Constitution, before being submitted for approval by referendum, as well as international treaties or agreements, before their ratification by Parliament) or a posteriori (in the case of international treaties and agreements after ratification, parliamentary regulations, laws and

ordinances in force). Next, we will follow the elements and effects of a posteriori control, as the provisions of GEO no. 1/1999 have been in force for more than 20 years, and GEO no. 34/2020 entered into force as an emergency ordinance within 3 days from the moment of its publication in the Official Gazette. According to the legislation in force, the decisions of the RCC are generally binding and have power only for the future, without being able to be challenged in any way. And if within 45 days from the publication, the Parliament or the Government does not put the act in accordance with the provisions of the Constitution, then the norm declared unconstitutional ceases its effects. The 45-day deadline concerns only the possibility for Parliament or the Government to amend the rule to bring it into line with the Constitution (an option that is too rarely implemented), the deadline is irrelevant to legal issues as during this period the unconstitutional rule cannot be applied being suspended by law.

Jurisprudentially, the RCC has established that, although it does not have the possibility of effectively repealing a law, such a prerogative belongs exclusively to the Parliament, nevertheless the decision finding unconstitutionality of a law / ordinance or provisions thereof has similar effects to repeal. However, the decisions of the JRC do not represent abrogation's (see the abrogation according to the norms of legislative technique), the similarity being limited only to the effect of the cessation of the legal provisions, as, jurisprudently, also the JRC established that the loss of constitutional legitimacy of a normative act constitutes a "different and much more serious sanction than a simple abrogation of a normative text". We must therefore keep in mind what we mean by "decisions are generally binding and have power only for the future": the notion of "generally binding" means that they have an erga omnes effect, ie they are binding on all public authorities, citizens and individuals. private law, and this by reference to the effect of ceasing the provisions of laws / laws, leads to the conclusion that the decisions of the RCC are part of the normative legal order, deducing from this that they would have a legal force at least similar to the law. . This also justifies the statement according to which the Constitutional Court of Romania is a true "negative legislator" that can not modify or supplement in any way the provisions subject to constitutional review, but whose decisions lead to the termination of a law or provision thereof, as well as as would have been repealed. The notion of "only in the future" has been jurisprudentially nuanced by the JRC in the sense that its decisions apply (i). cases pending at the time of publication,. the causes in which the provisions are applicable (post-publication causes) and (iii). definitively resolved cases, insofar as the objection of unconstitutionality was raised in the file prior to publication (in which case a revision may be made).

3.4. About the effects of Decision no. 152 / 06.05.2020 on the minutes of finding and sanctioning issued during the state of emergency

Considering the previously mentioned, we remind you that, during the state of emergency, every day the Ministry of Interior communicated the number of contravention sanctions (somewhere between 5,000-10,000 contraventions) and the cumulative daily value of the sanctions (which reached 16,048,902 lei The unconstitutional declaration of article 28 of GEO no. Although the act itself was a contravention at the time of the commission (since the presumption of constitutionality of the act establishing the contravention was in force), since the publication of the CCR Decision No. 152/2020, it is dec without further breach of social values, as a consequence of which it is no longer sanctioned. which, the CCR decision acts as a decriminalization law that affects not only the contravention sanctions, but the very contravention conflict report that is to be extinguished. From this point of view, there is no remedy that the Government or the Parliament (even if it would like) to be able to apply within 45 days (period in which the unconstitutional provisions are suspended).

Decision no. 152/2020 has the vocation to be applied uniformly for all contravention sanctions, without being relevant if the sanctioning was made in the previous form of article 28 of GEO no. 1/1999 (16.03.2020 - 03.04.2020) or in the form modified by GEO no.

34/2020 (04.04.2020 - publication of the CCR decision). Regardless of the moment of finding the contravention and applying the sanction, all the cases regarding the contraventions (regardless of whether or not GEO no. 34/2020 was in force, amending art. 28 of GEO no. 1/1999) can be considered pending cases, against which fully enforce the JRC decision, as all deadlines for filing infringement complaints against the minutes of finding and sanctioning the contravention have been suspended / do not start to run until the end of the state of emergency, and the courts will not be able to ignore the provisions of the decision for cases pending from the date of publication of the JRC Decision. Therefore, there is no problem for the deed to be considered committed and the legal report concluded prior to publication, which is why the principle of non-retroactivity (producing effects only in the future) to eliminate the application of the JRC Decision, on the contrary art. 15 para. (2) of the Constitution expressly enshrines the retroactive application of the more favorable law in the case of criminal and misdemeanor law.

The decriminalization (decontamination) of the deed attracts the lack of legal support for the applied sanctions, the only equitable measure being that of annulment by court decision of the ordered sanctions, this also implies the possible complementary sanctions (eg confiscation) applied under GEO no. 34/2020 with the consequence of restoring the parties to the previous situation, respectively the fines paid are refunded / the unpaid ones are no longer due; the confiscated goods are returned and, if this is no longer possible, the state will pay compensation equal to their value at the time of confiscation; for the abolition of works (or other similar ones ordered under GEO no. 34/2020, if such sanctions have been applied) it is possible to calculate and grant on request a compensation equal to the damage created; and to these may be added the costs (if required). The competence of the RCC is limited to assessing whether or not a normative act (law, government ordinance) complies with the Constitution, therefore the effects of the RCC decision finding the unconstitutionality of art. 28 of GEO no. 1/1999 and GEO no. 34/2020 (as a whole) does not automatically produce the effect of annulment of the minutes, the latter being an exclusive attribute of the judiciary. At the same time, the JRC does not have the power to entrust other bodies with the execution of its decisions, however, in the recitals of its decisions, it has the possibility to impose a certain way of implementing and interpreting these decisions. It follows that the manner of enforcement of the JRC decision can be predetermined by the recitals of the ruling and the recitals and operative part of the judgment are generally binding, so all subjects of public or private law must comply with the recitals of the Court's decision (especially the courts). Even so, we consider that the nullity of the minutes of finding and sanctioning the contravention issued during the state of emergency could be found only by a court (the judiciary) if the action is filed within the time limit, ie within 15 days. at the end of the state of emergency or the communication of the minutes (in the case of communication by post after the end of the state of emergency).

3.5. Potential effect: The JRC suggests that the President should be suspended by Parliament for his actions

In summary, we can think that the magistrates bring serious accusations against the president, stating in black and white that he has assumed, in issuing decrees on the state of emergency, discretionary powers and established measures targeting the entire population of the country without having this right. The judges explain that its decrees cannot be declared unconstitutional by the RCC, the court not having such an attribution and show that the one who had to sanction the presidential slips was the Romanian Parliament. The RCC has spoken and it is devastating: President Klaus Iohannis has exercised his discretion and violated the Constitution in the form of decrees declaring a state of emergency, where he has illegally taken the liberty to legislate at will. Let's explain.

The legal system is similar to a castle of books, the Constitution and the constitutional laws are the basis of the castle, being the very foundation, everything is still built on levels according to the hierarchy of normative acts. In this sense, within the limits of the

constitution, are issued the acts with the force of law (laws and ordinances - as an effect of the delegation), and, in order to establish the manner in which they produce effects, we have normative acts of implementation (government decisions, orders, instructions, etc.). Each level is based on the legality and constitutionality of the level on which it is based and, similar to a castle of books, the removal of the lower book leads to the collapse of the above books that relied on it. In this sense, we start with the Constitution (which has the widest scope), followed by European legislation (which prevails over national laws but cannot prevail over the Romanian Constitution), then national laws and their implementing acts. The basic principle of the hierarchy of normative acts assuming precisely the fact that a lower level act cannot modify, complete, abrogate or exceed the limits established by the normative act on the basis of which it is drawn up. The recitals of the Decision are binding. Another particularly important element with regard to RCC decisions is that it is not only the device that must be complied with, but also the considerations; jurisprudential CCR held that "it is unanimously recognized, in practice and doctrine, that the power of *res judicata* accompanying jurisdictional acts, and therefore the decisions of the Constitutional Court, is attached not only to the operative part, but also to the considerations on which it is based. The solution is the same for the general binding effect of the decisions of the Constitutional Court". Considering the previously mentioned, by Decision no. 152/2020, CCR found and retained the following:

a. „The Court notes that the President's decree is only a normative administrative act, therefore an act of secondary regulation that implements an act of primary regulation. The restriction of the exercise of certain rights is not achieved by the decree of the President, the provisions of art. 14 lit. d) of the Government Emergency Ordinance no. 1/1999 constituting only the norm by which the primary legislator empowers the administrative authority (the President of Romania) to order the execution of the law, respectively of the provisions of art. 4 of the same normative act which expressly provides for the possibility of restricting the exercise of rights.” - paragraph 98 of the recitals, and

b. „The Court notes that the manner in which the President exercised his constitutional power, by exceeding the legal framework, is not the consequence of any defect in the unconstitutionality of the primary regulatory act by virtue of and within the limits of which the public authority was empowered to act. As previously stated, establishing the competencies of each public authority involved in managing the crisis situation that generated the establishment of the state of emergency, no provision of Government Emergency Ordinance no. 1/1999 does not entitle the President to act beyond his constitutional powers, so that the constitutional court cannot sanction, within the constitutionality control it performs in the procedure established by art. 146 lit. d) of the Constitution regarding the settlement of exceptions of unconstitutionality, the legal norms criticized by the author of the exception.” - paragraph 104 of the recitals, and

c. „Thus, the administrative act of the President concerns a report with the Parliament and falls under the provisions of art. 126 para. (6) of the Constitution, being exempted from judicial control by way of administrative litigation, carried out under Law no. 544/2001. However, it will be able to be subject to the constitutionality control carried out by the Constitutional Court, by means of the decision by which the Parliament approves or not the state of emergency.” - point 93 for reasons.

At first sight, CCR seems to rebuke the President because through Annex no. 1 to the Decree no. 195/2020 it brought amendments/suspended the effects of some laws or instituted derogations from them - which is not wrong, as areas such as public procurement, suspension from office of civil servants, the regime and flow of prescriptions and revocations, full suspension law of civil and criminal cases, the interruption of the deadlines for exercising the remedies are indeed regulated at primary level by laws. On closer inspection, we note that the RCC in fact outlines the appeal against the decree, establishing the legal nature of a normative administrative act, which can be challenged but not directly in administrative litigation by

way of an action for annulment but only in the RCC together with the decision approval, but expressly stating that there is no question of the RCC being able to judge only the unconstitutionality of the decree. For this, the RCC qualifies the Decree in recitals as a normative administrative act issued in application of the law (points 86-89), then considering that for the establishment of the state of emergency the decree is subject to the approval of the Parliament and if the Parliament refuses then the President has the obligation to revoke the decree, and the measures in it cease the constitutional contentious court considered that it determines the character of the Decree of Act issued under resolute condition (point 91), proceeding to interpret the activity of the Parliament in approving/rejecting the state of emergency as a control of legality and soundness (§ 92). Since that report (President - Parliament), the JRC has criticized, in recital 93 of the Decision, that the Decree cannot be challenged in administrative proceedings, since it concerns an administrative act issued in relation to Parliament - a category of acts the way of the administrative contentious according to art. 5 para. (1) letter a) of Law no. 554/2004. We argue that it is criticizability because, by holding that Parliament carries out a review of legality and soundness, which gives Parliament the activity of a real court, so gives the legislature part of the judiciary, namely the possibility of judging the legality and validity of an act administrative, which obviously violates the principle of separation of powers in the state.

Moreover, the category of acts exempted from litigation control being administrative acts issued from the report with the Parliament presuppose the acts issued in the relations of political nature, or obviously the normative act nature of the decree goes beyond the simple political relationship of the President with the Parliament. urgency is made by the decree countersigned and published in the Official Gazette (and not by the approval of the Parliament), starting from the moment of publication the normative administrative act applies to all (*erga omnes* effect), the report being one of imposing a conduct towards the population.

At the same time, the interpretation given by the RCC arbitrarily establishes (under the right conditions) an act that cannot be criticized and cannot be challenged, this hypothesis is found in case the president issues a decree establishing the state of emergency in a defective manner and prejudice to the rights of the subjects to whom it applies, Parliament does not approve the state of emergency, in which case the decree, for the entire period it took effect (publication in the Official Gazette - refusal of approval), cannot be challenged by injured persons in administrative litigation. act "issued in relation to the Parliament", and how the Parliament refused the approval of the RCC has nothing to deny about the decree how the "control of legality and soundness" has already been done correctly and the RCC is not competent to judge only the content of the decree. Therefore, no one can find that the rights have been infringed and no one can award the compensation due, which is unacceptable in a state governed by the rule of law. The way of challenging the Decree, as in this case the above elements are not found, was retained by the CCR in recitals 93 (final thesis) and 94, in the sense that the decree is subject to constitutional review but together with the decision of the Parliament approving or rejection. It follows, at least in theory, that the person injured in his rights directly by the provisions of the decree would have the opportunity to bring an action for damages and, as the Decree cannot be challenged in administrative litigation, the injured party would raise the objection of unconstitutionality (especially with regard to Annex No. 1) by subjecting the constitutionality check to both the Decree and the decisions of the Parliament. As is clear from the recitals, such an exception would have to be accepted because the President exercised his constitutional power by going beyond the legal framework (paragraphs 100 to 104), and Parliament failed to fulfill its obligation to 'verify compliance with the requirements'. which the Constitution and the law impose "(points 105-106), in any case Decision no. 152/2020 did not have as object the judgment of the constitutionality of the Decree (although for reasons it seemed so), therefore for the declaration as unconstitutional of its provisions it is necessary to raise a separate exception of unconstitutionality. Contesting subsequent acts that do not have the force of law (military ordinances, orders and any acts

issued under the Decree in a state of emergency), we consider that it should be done - in principle - in administrative litigation with the exception of unconstitutionality against the higher normative act (Decree together with the decision of the Parliament) which the contested act implements.

Although in principle, for the admission of such an action in administrative litigation, the issue of demonstration was raised: a. The legal nature of a normative administrative act; b. its issuance with excess of power, ie the violation of the limits of the competence provided by law or the violation of the rights and freedoms of the citizens; c. causing a prejudice to the appellant by issuing the administrative act; we note that (insofar as the above are mentioned in the recitals) in case of contesting the first urgency measures with direct applicability (Annex no. 1 to the Decree), the evidence in charge of the petitioner will be limited only to the nature of the administrative act that is subject judicial control of the contested act (individually and/or normatively) and of the damage suffered, as: CCR has already established the excess of power materialized by exceeding the legal attributions at the time of establishing derogations/modifications/non-applications (suspensions) of some laws - acts of primary regulation, through a normative act of implementation act of secondary regulation. In essence, the RCC found that the President exceeded his powers and violated the hierarchy of normative acts, being prohibited by implementing acts to exceed the limits of the rules ordering them or to amend/suspend a normative act of higher power, a vice that will affect the cascade all subsequent acts - the natural conclusion being the lack of grounds for these acts and leading to the possibility of their annulment. If the President could not and should not have issued the Decree in that form, then the other authorities/institutions could not have issued those acts for its implementation, or even more simply, the exceeding of the attributions of the superior authority determined the exceeding of the attributions. and by the lower authority in an attempt to enforce those rules, even if it could not refuse to apply the higher act. Drawing the line, at least theoretically, any interested person can request the court to remove the damage caused by the violation of his rights as a result of the application either directly or by other acts of implementation of Annex no. 1 of the President's Decree and full compensation if it proves that it was prejudiced by Decree no. 195/2020 (Decree no. 240/2020). In the light of the foregoing, I consider that, by those held by the JRC in the Decision, the evidence of excess power which is difficult to make in such a dispute will be limited to invoking the nullity of acts subsequent to the unconstitutional act (based on the exception invoked), the only necessary evidence remaining those regarding the nature of the contested act and the damage suffered.

4. Instead of conclusions

As I said at the outset, the present paper on the ways in which the rule of law was affected during the Covid-19 period with the immediate consequence of the barbaric attacks on human rights is intended, first of all, on the one hand, to correct some injustices that are now being done to the Law, as a field of reflection and scientific research, and, on the other hand, to capture some necessary and indispensable reactions of human rights law during the globalization of the pandemic. Our approach to scientific research is critical because in this pandemic context the main concern should be the protection of public health, ie the obligation of the state to take measures to ensure hygiene and public health (fundamental right to health), which in such situations should to prevail over other rights. At the moment, the focus is on combating the virus that has claimed thousands of lives worldwide, defending the rights/abuses of the state and exonerating those responsible for violating the restrictions during this period. In these circumstances, regarding the decision of the JRC, although, in fact, some of the findings are correct (for example, the effects of Decree No. 195/2020 extend to certain acts of law and it is correct that the statement violation of the ordinance and the acts issued under it is not an effective description of the deed) we cannot stop wondering whether, however, this decision is appropriate now, the deterrent one?!

Given that it can be estimated that more than 300,000 fines were imposed during this period, ie a large number of people chose to ignore/violate the measures taken by the state precisely for their protection and the protection of others, is it appropriate that the state authority, at least in this situation, he turned out to be "a dog that barks but doesn't bite" ?! Therefore, the deep feeling of inequity and frustration felt by those who have complied with the measures (perhaps out of respect for health, not to expose others and not to expose themselves) to those who have not complied with them and who, even if they were caught and fined, will they not endure any consequences in the end? If the situation worsens as a result of the relaxation of the measures or another special situation arises which would justify the establishment of a state of emergency, then what will cause people not to violate the measures, since the obligations (at least for the time being) remain only declarative and Given that legislative procedures tend to drag on, given that the whole system of sanctions should be rethought in accordance with the requirements of clarity and precision? In this context, at least at this moment, the JRC Decision raises many questions and offers too few concrete answers or recommendations, it remains to be seen how long Parliament will react to ensure a state of emergency and possible future measures during emergencies, a mandatory character, to avoid repeating history. But, above all, to ensure continuity of access to justice during the pandemic. That is why I am not shy to put my "finger on the wound", considering that some of the problems faced by justice, and especially the legal profession, must be exposed transparently. It is difficult to do your job as a lawyer in a country where a former justice minister has said that "civil rights and freedoms are just dreams", in one where lawyers are accused of becoming "a superpower", and cannot be never equal to prosecutors, in a context where examination technologies and grid tests have replaced the logos and confrontations of ideas. We are in a total collapse, in a country where everyone knows justice, politics and football, in a country where the laws are constantly changing. In a country where we were told that this secrecy of the lawyer-client relationship is a super immunity offered to the lawyer, in a country where one of the most representative voices of justice says that the lawyer will never be equal to the prosecutor, the prosecution is difficult to practice law. It is a real challenge to propose to become a lawyer today, given that rhetoric and legal conception are no longer appreciated, as evidenced by the way admissions are made in the legal professions. Let us not forget that an effective system of administration of justice requires not only an independent and impartial judiciary, but also an independent legal profession. Independence is not just a state of mind. It is provided in the Statute of the profession, a statute consisting of institutionally assigned norms that define the relations between the lawyer and those who enforce the law through justice, both in terms of professional career and in terms of the professional activity itself. It is not enough for the "independence of lawyers" to be merely asserted. Honesty and intellectual integrity, economic independence are essential to ensure that clients trust lawyers and to ensure the company's trust in the legal profession as a whole.

Experience shows that professionals involved in the activities of the judiciary are often subjected to all sorts of pressures in carrying out law enforcement activities, which can compromise their professional independence. Lawyers' "super immunity" or "finger pointing" have compromised and can compromise the values of the legal profession, especially if the stigma comes from the actors in the judiciary. I am not convinced that there would be a recipe for "straightening" things, and a restoration of trust in institutions, including the institution of the legal profession, will not be easy to achieve! The process requires vision, innovation, as well as experimentation and willingness to accept failure. Real progress is often the result of "trial and error" rather than detailed planning of short-term actions, as was the case during the implementation of the state of emergency. In this regard, greater attention is required of the bodies of the profession, so that the adoption by the state authorities of regulations in a state of pandemic is in the general interest of the legal profession and does not abdicate from the general principles of organization and exercise of the profession; of its dignities, but which is consistent with the unaltered respect for the rights and procedural interests of litigants, the

fundamental principle of citizens' access to justice, as those defended in a rule of law, democratic and as provided by the Constitution Romania. It should also be noted that the political factor disrupts the judiciary in general and defense algorithms, in particular even if the legal profession is organized and operates on the principle of autonomy, within the competences established by law, and the independence of the profession, autonomy the bar and the free exercise of the profession may not be impaired by acts of the executive, the Public Ministry or other public authorities. As if the country's economic, political and social challenges were not enough, the coronavirus pandemic, which persists unexpectedly, poses major problems and the justice system, which is going through this crisis, poses unknown challenges for each of us until now. face. Digitization, for example, is no longer an exceptional standard, but has become, for many, an absolute necessity. Digital solutions, in courts, in the forms of exercising the profession, in every aspect of our professional life, are necessary and indispensable. Access to justice must also be guaranteed in times of pandemic. We are all engaged in a confrontation with a real threat to human life, health, rights and freedoms. As lawyers, we have a duty to defend them, as people, to survive. As legal professionals, however, we ask ourselves: "How deep can the state intervene in the lives of citizens, without exceeding the limits of proportionality?" The answer is simple, our culture creates the idea that we must relate to the law and only insofar as it is not correct or no longer relevant in the constantly evolving society, we change it. By no means do we violate it. I would limit myself to both this and the idea that I continue to believe that the separation of powers in the state is the defining principle of a rule of law.

Bibliography:

Irina Dragnea, Bogdan Coraci, *Fiat iustitia, et pereat mundus. The potential effects of Decision no. 152 / 06.05.2020 pronounced by CCR*, taken from the website: <https://www.juridice.ro>;

James Gleick, *Chaos. The birth of a new science*, Public Publishing House, Bucharest, 2020;

The Romanian Constitution;

Law no. 24/2000 regarding the norms of legislative technique;

GEO no. 1/1999 on the state of siege and the state of emergency;

Decree no. 195/2020 on the establishment of the state of emergency on the Romanian territory, Published in the Official Gazette, Part I no. 212 of 16/2020, as it was approved by Parliament Decision no. 3/2020;

Decree no. 240/2020 on the extension of the state of emergency on the Romanian territory, published in the Official Gazette, Part I no. 311 of April 14, 2020;

Decision no. 4/2020 for the approval of the measure adopted by the President of Romania regarding the prolongation of the state of emergency on the entire territory of Romania was published in the Official Gazette no. 320 of April 16, 2020.

TRUTH IN IMMANUEL KANT'S CONCEPTION

ADEVĂRUL ÎN CONCEPȚIA LUI IMMANUEL KANT

drd. Mihaela SHILBAYA MATEI, consilier juridic,
Expert independent

Abstract:

Our truths are only valid between and for people. Beings different from us, for example, from other planets could have different senses or make their organizational patterns, in a word create other truths.

Keywords: *truth, Kant, ethics, people.*

1. Pornind de la ideea că, cunoștințele oamenilor au un caracter pur *uman*, Kant conchide ”*Știința pe care o avem sau pe care am pute-o avea, nu are o valoare absolută, independentă de noi, ci numai o valoare relativă, în raport direct cu capacitatea și marginile spiritului omenesc*”.

Autorul confundă conceptul de *adevăr absolut* cu cel *obiectiv* de vreme ce este ”*independent de noi*”. Că așa este, el reia afirmația și spune că: ”*Adevărul accesibil nouă nu este ceva absolut, ceva care să existe în sine*”. În acest caz, dacă ar exista ”*în sine*” independent de voința noastră, ar însemna că este adevăr obiectiv și nu absolut.

Opusul adevărului obiectiv este cel subiectiv, care este perceput prin simțurile omului, atâtea câte le are. De asemenea, adevărul absolut exprimă o cantitate, adică o totalitate a realității universale, imposibil de receptat de om la scara vieții lui oricâte simțuri ar avea. De aceea, adevărul preceptat este relativ, în funcție de puterea sa de percepție. Cum absolutul este egal cu infinitul pentru că infinite sunt și spațiul și timpul, deci și evenimentele sociale și cele naturale ajunge la întrebarea dacă acel adevăr absolut este *cognosbil* la scara unei vieții umane, cum este limitată. Răspunsul nostru că adevărul absolut este cognosibil în succesiunea infinită a vieților umane, dacă se păstrează condițiile vieții pe Pământ.

De altfel, și Kant după cum relevă Ion Petrovici spune că ”*Adevărul este în funcție de modalitățile constructive ale facultății noastre de a cunoaște*” pentru că ”*Valabilitatea cunoștințelor noastre este restrânsă la lumea simțurilor, la domeniul experienței*”. De aici concluzia privind caracterul uman al filosofiei kantiene.

”*Adevărurile noastre nu sunt valabile decât între și pentru oameni. Niște ființe deosebite de noi, de pildă, de pe alte planete ar putea să aibă altfel simțuri sau să-și fabrice ale calapoade de organizare, într-un cuvânt să-și creeze alte adevăruri*¹⁴⁸”

2. Perinitatea și generalizarea adevărului

Chiar în condițiile relativității științei umane, ”*există, însă, în limitele acestui cadru, adevăruri necesare și universale valabile adică acceptate de toți oamenii și în toate timpurile. Iar Kant își dă toată silința să arate legitimitatea acestor adevăruri, să descopere fundamentele lor logice, obiective.*

Înainte de Kant, și filosofii empiriști englezi, acei care surpau valabilitatea științei noastre recunoșteau și ei că din faptele experienței, individuale și variabile printr-o generalizare caută, se pot scoate legi generale și constate. Aceasta, fiindcă generalizarea are înainte de toate un rol vital. Dacă omul n-ar aplica învățăturile trecutului, la dificultățile prezentului și la amenențările viitorului, ar sfârși prin a dispărea. Dar când filosofii empiriști si-au pus întrebarea, de unde avem *dreptul de a generaliza* n-au putut da nici un răspuns.

¹⁴⁸ Ion Petrovici, *Viața și Opera lui Kant (dousprezece lecții universitare)*, Editura Casel Școalei, București, 1936, p.29.

Numai doctrina kantiană a spiritului creator de forme unificatoare a lumii , experiențe, numai această filosofie a putut să arate cum sunt posibile a lumii experienței, nu mai această filosofie a putut să arate cum sunt *posibile adevărurile universale și necesare*¹⁴⁹.

3. Laicizarea filosofică în aflarea adevărului. Imm. Kant

”Vedem, deci, până la Kant criteriul fundamental al obiectivității îl procură noțiunea de Dumnezeu, scoborâtă din lumea suprasensibilă pentru a ne liniști de îndoiala asupra valorii științei noastre. Iar cine renunță¹⁵⁰ să o coboare, ca de exemplu: Hume, acela renunță și la certitudine. Pentru prima oară Kant elimină radical noțiunea de Dumnezeu din problema siguranței științei, și caută criterii naturale temeiuri logice firești, pentru a asigura valabilitatea cunoștințelor noastre. Kant va arăta că legile naturii nu sunt decât creații ale facultății noastre de a cunoaște. Pentru a elucida această chestiune spinoasă, Kant se ajută tot de teoria spontaneității, esențială sufletului omenesc. Atunci când el se integrează perfect în cadrele spiritului nostr. Criteriul adevărului este potrivirea cunoștințelor noastre între ele, înlăuntrul tiparelor noastre organizatoare, aderarea lor la sufletul de forme care dă o satură lumii și siguranță științei¹⁵¹”.

4. Gânduri despre adevărul istoric

”Istoricul a fost și a rămas dintotdeauna sub suzeranitatea epocii în care s-a format și care l-a format, care i-a creat conștiința determinată, i-a dat instrumentele și nivelul de judecată. O istorie obiectivă în sine nu există. Înseamnă a declara dezvăluirea adevărului absolut. Gradul de relativitate a adevărului obiectiv este mai mare sau mai mic în funcție de locul ce -i revine adevărului, de capacitatea de cercetare a istoricului, de metoda folosită, vastitatea informației și forța de analiză” .

„Din totdeauna istoria a fost scrisă de istorici sub imperiul epocii lor și, implicit cu parțialitate. Și anonimii Bibliei, Homer și De bello Gallico și scrierile istorice ale Marx au schimbul partinității cu deosebirile inerente care poartă ca un semn al eforturilor de a slujii prin adevăruri care pun în lumină alte adevăruri, progresul omenirii. Nu aglomerarea *tale quale* de fapte istorice, nu înmagazinarea detaliilor lipsite de semnificație și nici însiruirea cronologică a datelor , evenimentelor trecute, face ceea ce numim știința istorică. Cred că în această rezidă parte din disputa dacă istoria este sau nu o știință¹⁵².

”Avantajele pe care le au istoricii zilelor noastre se datorează unor adevăruri simple – suntem ulteriori și putem verifica în bună măsură dacă previziunile celor care au întocmit lucrări cu multe decenii în urmă s-au adevărit dacă au fost reale, dacă au avut un suport creat de analize temeinice sau de interese mărunte. Desfășurarea evenimentelor istorice , pe care noi avem posibilitatea s-o cunoaște, îngăduie să facem examenul probitatea celor care au scris la acea dată și dacă soluțiile, concluziile, direcțiile preconizate pentru politica statelor se încadrau în procesele mari, obiective de evoluție a popoarelor sau erau prea mărunte de evoluție a popoarelor sau erau prea mărunte relatări de la periferia vieții politice și situate la ușile din spatele istoriei”¹⁵³.

De acord cu ideea tributării istoricului la o anumită *patrie, clasă socială, partidă politică* și la o *anumită cultură*, atât ca structură cât și ca volum de informare. Sigur că opera istoricului va reflecta într-un fel sau altul toate aceste apartențe, care fac imposibilă asigurarea obiectivității sale. Dar, de aici, de ce să nu existe o istorie obiectivă? Da, autorul spune că nu există ”o istorie obiectivă în sine” sublinierea noastră. De ce în sine? Pentru că relativă este pregătirea istoricului? De metoda lui de cercetare? De vastitatea informației? Dar dacă istoricul este bine pregătit, adică specializat pe felia de disciplină istorică pe care o abordează? Dacă metoda lui este ingenioasă concludentă și convingătoare? Dacă aduce în fața cititorului

¹⁴⁹ Ion Petrovici, *Viața și opera lui Kant...*op. cit.p. 30.

¹⁵⁰ Ion Petrovici, op.cit.p. 31.

¹⁵¹ Ion Petrovici, *Viața și opera lui Kant...*op. cit.p. 31-32.

¹⁵² Titu Georgescu, *Mărturii franceze despre 1948 în Tarile Române*, Ed. Stiintifică, Bucuresti, 1968. p.

¹⁵³ Ibidem, 10.

un volum mare de informații, care prin sine crează o imagine amplă și conturată ”a fenomenului abordat”? Dacă la toți acești dacă se dă un răspuns pozitiv? Atunci avem temeiuri suficiente să credem că se va asigura evocarea evenimentului istoric în spiritul adevărului și, de fapt, un istoric, atunci când abordează istoria, este obligat să spună ”adevărul absolut”. Niciunui istoric nu i se poate scuza sau justifica falsul în istoria pe care o scrie. Dar, pentru că realitatea este așa cum este, cu istorici buni și obiectivi și cu istorici slabi sau subiectivi și tendențioși, trebuie să admitem că are dreptate autorul când afirmă că ”o istorie obiectivă în sine nu există”, numai că noi optăm pentru ideea că o astfel de istorie nu există la istoricii slabi și tendențioși. Cu atât mai mult, cu cât, chiar dacă ești bine pregătit, bine intenționat și cu bogat volum documentar la îndemână poți greși fie printr-o interpretare greșită datorată unei greșite înțelegeri a însăși documentele de care dispui. Pentru că însăși aceste documente istorice pot fi eronate voluntar sau involuntar, greșeala istoricului fiind aceea că din lipsă de alte izvoare complementare, apelează numai la ele. Dar, pentru ca micșorarea sau înlăturarea erorilor în scrierea istorică să fie posibilă. Este obligatoriu ca cititorul să vadă gradul de sinceritate a istoricului obiectivitatea sa și chiar cultura și experiența sa de viață pentru că în afară de materialul factual, cuprins în izvoare, istoricul are nevoie de bun -simț, metodă ductilă și dialectică de cercetare științifică, cultură și imaginație, pentru a intui evenimentul și a se transpune în atmosfera epocii. Poate că pare exagerată această pretenție, dar sunt sigur că istoricii cu astfel de calități, în totalitate sau parțial, există. Poate nu este obligatoriu să epuizeze întregul material factual, e suficient ca din puținele: izvoare de care dispune să realizeze un segment din ”istoria obiectivă” de care vorbea autorul citatului de mai sus. Așa cum, din câteva cioluni, reconstitui vasul întreg sau cum din câteva fragmente dintr-un schelet naturalistul reconstituie mamiferul dispărut în negurile timpului: Suntem convinși că prin aceasta istoricul își va face datoria, va spune adevărul istoric, indiferent de apartenența sa de grup sau etnică, pentru că adevărul este ca soarele; de oriune l-ai privi, îi vezi fața.

Dar, de multe ori, chiar părtinitor de -ar fi, istoricul, pentru a falsifica o realitate, operează cu așa cum un infractor, în grija sa de a comite crimea lasă o mulțime de dovezi indubitabile ale faptei sale. Depinde de cititor să le depisteze, ca un detectiv în particular.

SOCIAL PSYCHOLOGY AND RELATED CONCEPTS IN CYBERSPACE

PSIHOLOGIA SOCIALA ȘI ALTE NOȚIUNI CONEXE CU ACEASTA ÎN SPATIUL PENAL CIBERNETIC

prof.univ. dr., cercetător științific II, **Ion IFRIM**
Universitatea ”Hyperion”
Institutul de Cercetări Juridice
„Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române;

Abstract:

In the present communication, however, we have only aimed at specifying some starting points for further investigation and discussion, based on an analysis of views on social psychology, psychology, and sociology in cyberspace. The issues are particularly topical in the context of the dialogue and confrontation of ideas in which the various humanistic orientations of our time relate to cyber "humanism".

Keywords: social psychology, psychology, sociology, cyberspace, criminal law.

Așa cum se știe, *psihologia socială* este considerată disciplină, o știință ”de graniță sau de contact între mai multe discipline”, văzute ca discipline limitrofe, pentru că psihologia socială folosește, în scopuri proprii, categorii, teorii și metode elaborate inițial în sânul altor științe, dar care, aceasta prezentau multe insuficiențe, a formulat legi și concepte noi, revoluționând cunoașterea. Elementele de *psihologie socială* le găsim și în scrierile istoricilor cronicari, dar mai târziu la Dimitrie Cantemir¹⁵⁴, în ”Descrierea Moldovei (despre năravurilor Moldovenilor) înmulțindu-se în scrierile cărturarilor din secolul al XIX -lea, și în multe monografiile sociologice concrete”.

După unii psihologi, ”psihologia socială a luat naștere din necesitatea de a se explica fenomene complexe ca ...*sinuciderea*¹⁵⁵, *anxietatea*¹⁵⁶, etc. Cu intenția de a ne opri asupra acestui aspect, precizăm faptul că, existența societății în *dimensiunea spațială și culturală digitală este deja o realitate* actuală. Această afirmație este valabilă, deoarece aproape toate domeniile firești ale vieții au fost transferate online: arta, cultura, educația, etc..

Apoi, tehnologia oferă numeroase modalități de comitere a faptelor, prin posibilitatea de a acționa de la mare distanță sau prin abuzul acordării de autorizări, și prin riscul scăzut la care se expun autorii¹⁵⁷. Mai mult, așa cum am subliniat și în alte materiale științifice, am dovedit că aceste infracțiuni în spațiul cibernetic – lumea calculatoarelor sunt *strâns legate* de alte infracțiuni, cum ar fi, delapidarea, spălarea de bani, terorism, evaziune fiscală, furt, etc.

¹⁵⁴ Într-o formă destul de lapidară și într-un volum destul de scurt, Dimitrie Cantemir reușește să ne dea nu numai cele mai generale știri despre situația geografică a Moldovei, bogățiile ei și organizarea administrative, ci, și despre așezarea social-economică, raporturile dintre clasele sociale, drepturile vechi ale Moldovei, judecata, obiceiurile populației și pe scurt, *psihologia socială*. A.V.Boldur, *Istoria Basarabiei - Contribuții la studiul istoriei Românilor, vol. I., Epocile vechi până la secolul XVII*, Chișinău, Tipografia, Dreptatea, 1937, p. 2.

¹⁵⁵ Guinter Kaiser care afirma că „suicidul este o acțiune voluntară îndreptată conștient spre scopul suprimării propriei vieți” în acest caz factorul determinant sau de înlesnire izvorăște din modul de acțiune și din comportamentul deviant și contra legislației penale a făptuitorului. T. B. Butoi *Victimologie*, Ed. PRO Universitaria, București, 2019, p. 90.

¹⁵⁶ *Problèmes de Psychologie sociale*, în Bulletin Psychologique nr.227 din 1964, p. 34.

¹⁵⁷ Ion Ifrim, *Unele reflecții asupra sistematizării infracțiunilor informatice*, Revue européenne du droit social, 2016, pp.142-148.

Pe de altă parte, nu putem ignora și faptul că s-ar putea ridica multe întrebări cu privire la cadrul legislativ, eficiența lui în raport cu progresul social, cu toate acestea, este necesar mai întâi, să identificăm existența sau inexistența posibilității de influențare a populației în spațiul online, ce poate avea impact negativ pentru viitor. De aceea, propunem, de *lege ferenda*, ca textul art.191 C.pen. să fie următorul¹⁵⁸: „(1)Fapta de a determina sau înlesni sinuciderea unei persoane, dacă sinuciderea a avut loc, se pedepsește cu închisoarea de la 1 la 5 ani.;(2) Dacă fapta prevăzută în alin.(1) este comisă prin amenințări, tratament crud, inuman ori degradant sau umilință sistematică a demnității unei persoane, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 7 ani.; (3)Faptele prevăzute în alin.(1) și alin.(2) comise: a) față de un minor cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani sau față de o persoană cu discernământ diminuat ori față de o persoană care se află în stare de dependență materială sau de altă natură față de persoana vinovată; b) asupra unei femei gravide; c) de două sau mai multe persoane într-o conspirație preliminară; d) față de două sau mai multe persoane; e) prin intermediul rețelelor de telecomunicații și de informații (inclusiv Internet), dacă sinuciderea a avut loc, se pedepsește cu închisoarea de la 5 la 10 ani. (4) Dacă faptele prevăzute în alin.(1) și alin.(2) sunt comise față de un minor cu vârsta de până la 14 sau față de o persoană care nu a putut să își dea seama de consecințele acțiunilor sau inacțiunilor sale ori nu putea să le controleze ori între rude până la gradul al IV-lea inclusiv, dacă sinuciderea a avut loc, se pedepsește cu închisoarea de la 7 la 15 ani.;(5) Constituirea unor grupuri sau comunități fizice sau în spațiul informațional/virtual cu scopul de a determina sau înlesni sinuciderea unei persoane se pedepsește cu închisoarea de la 1 la 3 ani. (6) Justificarea publică a sinuciderii, adică distribuirea, punerea la dispoziție în mod public a unui mesaj, a unei lucrări științifice, în mass-media sau în orice rețea de transmitere a informației (Internet), printr-un discurs public și în orice alt mod prin care s-ar recunoaște ideea că sinuciderea ar fi demnă de urmat, justă sau necesită a fi susținută, se pedepsește cu închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. (7) Dacă actele de determinare sau înlesnire a sinuciderii prevăzute în alin.(1)-(4) au fost urmate de o încercare de sinucidere, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.”

Rațiunea acestei dispoziții se desprinde din spațiul cibernetic, la momentul actual, fiindcă, așa cum bine știm, permite accesul la un ansamblu larg de informații despre diverse teme fiind și informații personale, făptuitorul prin acțiunile pe care le întreprinde pătrunde în viața personală a altei persoane și are acces la informațiile pe care victima, inconștient, i le-a pus la dispoziție, de aceea este mai mult decât necesar ca activitățile pe care le face o persoană online să fie monitorizate cu o strictețe poate și mai mare decât cele fizic. Astfel fiind, după părerea noastră, o astfel de incriminare este cu atât mai necesară, cu cât ar contribui, pe lângă pedepsirea celor ce se fac vinovați, dar și la prevenirea unor acte de sinucidere ca urmare a participării persoanelor la astfel de grupuri. În plus, pentru a preveni și combate o atare perspectivă legiuitorul folosește norma penală în care descrie aceste manifestări și le sancționează cu pedeapsa corespunzătoare gravității lor spre a constitui un avertisment pentru destinatarii legii penale și totodată un instrument de reprimare a faptelor de acest fel. De aceea, s-ar putea spune că fenomenul infracțional se va reduce ca urmare a perfecționării organizării sociale și a unei intense activități educative și preventive, va fi de așteptat ca să se reducă și apelul la schema tradițională a represiunii penale și la apariția de reforme mai numeroase și mai frecvente care să prevadă modalități noi, atenuate ale represiunii penale.

Concluzia pe care o desprindem ar fi că dispozițiile care să prevadă preluarea de către colectivitate a sarcinilor de a sancționa faptele negative ale membrilor grupului social, colectivitatea în spațiul cibernetic fiind în măsură să exercite o influență educativă și preventivă mai puternică decât autoritățile oficiale.

¹⁵⁸ George Antoniu, Tudorel Toader, (coordonatori), Versavia Brutaru, Constantin Duvac, Ion Ifrim, Daniela Iuliana Lămășanu, Ilie Pascu, Marieta Safta, Constantin Sima, Tudorel Toader, Ioana Vasiu, *Explicațiile noului cod penal*, vol. III, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p.54.

Revenind la problema de mai sus, subliniem și faptul că, în ceea ce privește rădăcinile sau cauzele de ordin gnoseologic, teoretic și metodologic care, împreună cu cele de natură socială, au generat psihologia socială, trebuie avută în vedere nevoia studierii și explicării științifice a unui nivel de manifestare a vieții spirituale a societății a interacțiunii specifice între factorii socială și psihologici, congenital interdependenți, dar nesatisfăcător explicați nici cu mijloacele sociologiei, nici cu cele ale psihologiei. Prin însuși obiectul și logica lor internă, aceste științe sociale aflate ele însăle în plină construcție, nu puteau și nici nuși propuneau să elucideze zona de interfață dintre nivelul social obiectiv și cel psihologic subiectiv devenea tot mai evident că ceea ce constituie centrul de interes al sociologiei (relațiile sociale obiective) sau al etnografiei (geneza și manifestarea particularităților de trai și cultură ale popoarelor nu puteau fi în același timp nemijlocit obiect de studiu al psihologiei sociale.

Emil Durkeim are meritul de a fi intuit necesitatea *psihologiei sociale* când scria: ”Dacă, deci, cum este de presupus, unele legi ale mentalității sociale amintesc în adevăr unele din acelea ce stabilesc psihologii, nu este fiindcă cele dintâi ar fi simplu caz particular al celor de-al doilea, dar e că între ele și altele, alături de diferențe, desigur însemnate, sunt asemănări pe care abstracția va putea să le desprindă și care de altminteri sunt necunoscute. Adică în *nici un caz* sociologia nu poate să împrumute simplu și de-a dreptul psihologiei cutare sau cutare din propozițiile sale spre a le explica, așa cum sunt faptele sociale¹⁵⁹”.

Cuvântul *sociologie* este foarte modern. Îl auzim și citim zilnic. Il folosesc chemații și nechemații, dar ori cum mă atinge plăcut, când îl auzim. Cuprinde mult, ca bunăoară creștin sau mahomedean. Poți fi una sau alta fără să cunoști mai de aproape Sfânta Scriptură sau Coranul. Așa este și sociologia. Fără să știi cine a născocit această expresie, ajunge să simți sociologie, adică să faci parte din acei muritori, care consideră societatea omenească, cu formațiile și grupurile ei, ca un *corp viu*, supus regulilor naturii. De pildă, în concepția lui Brediceanu¹⁶⁰, sociologia cuprinde în sine și ideea evoluțiunii (subl. în text -n.n.), a mișcării, a integrărilor și desintegrărilor fără capăt, a forțelor sociale spre forme tot mai perfecte și puternice, care iar se distrug și dispar, ca din ele să răsară altele. Este trimful științelor naturale în rezolvarea și concepțiile vieții sociale și politice. De aici, observăm că autorul concepe evoluția ca o permanentă luptă între contrarii, elementele contrarii negându-se în permanență unele pe altele, în vederea efectuării unui salt calitativ, denumit, la scara societății, progres. De văzut, însă, dacă aspectele specifice ale științelor naturii se pot aplica la societate. Dacă nu cumva, în dorința de a fundamenta teoretic lupta pentru realizarea idealului național, autorul aplică fortuit legități proprii științelor naturii la știința despre societate.

În mod justificat s-a remarcat¹⁶¹ că între drept și societate există o legătură indisolubilă, că viața socială, oriunde ar exista tinde inevitabil să îmbrace o anumită formă și să se organizeze, dreptul nefiind altceva decât această organizare, considera metoda, ca instrumentul, prin excelență al metodei sociologice. Desigur, reprezentând un raționament inductiv, comparația prezintă o certitudine relativă, un anumit grad de probabilitate, valoarea ei cognitivă neputând fi absolutizată¹⁶². De aceea, utilizarea ei trebuie să respecte anumite reguli, astfel cum sunt : alegerea celor mai potrivite procedee și mijloace de comparație, evaluarea cu minimum de aproximație a rezultatelor obținute, asigurarea selectivității care să

¹⁵⁹ Emil Durkeim, *Sociologia, Cultura națională*, 1924, p.41, (traducere Sudețeanu).

¹⁶⁰ C. Brediceanu, *Sociologie*, număr jubiliar, an, LXXXI, din iunie 1908, p. 76.

¹⁶¹ Sofia Popescu și Ramona Ioniță, *Continuitate și discontinuitate în domeniul juridic, cu specială privire asupra istoriei dreptului românesc*, comunicare la cel de al 28-lea Congres Anual al Academiei Americano Române de Arte și Științe, Târgu Jiu, iunie, 2003.

¹⁶² Sofia Popescu, *Metoda comparativă în domeniul dreptului*, în *Studii și Cercetări juridice*, nr. 4/1970, p. 561-562.

permite deosebirea între ceea ce este esențial, semnificativ și ceea ce este accidental, neesențial, neacceptarea explicării unilaterale, monocauzale a asemănărilor¹⁶³.

Anita M. Naschitz¹⁶⁴, susținea, de asemenea, ca cea dintâi să explice trăsăturile specifice fiecărui sistem de drept național, orientările și tendințele generale ale diferitelor tipuri și sisteme care coexistă în aceeași epocă, pornind de la faptul că societatea este structurată în națiuni. Aceeași autoare sublinia că numai conjugarea acțiunii factorilor care se manifestă la nivelul structurilor microsociale cu factorii de la nivelul structurilor sociale fundamentale poate conduce la explicarea diferențelor în timp și spațiu a soluțiilor juridice adoptate în privința categoriilor similare de relații sociale.

În fond, ar trebui răspuns...cât mai limpede posibil la întrebarea: de la ce nivel poate fi vorba de fenomene propriu-zise psiho-sociale pentru că *psihologia socială* ca știință relativ independentă să nu dubleze studiul efectuat de sociologie, psihologie și alte discipline sociale. Răspunsul nu este ușor de dat.

Bazându-ne pe rezultatele cercetărilor efectuate de sociologie și pornind de la aceasta, psihologia socială ca știință va studia acel complex sau nivel de fenomene spirituale care se concretizează în curente, stări de spirit, sentimente și atitudini sociale ale unei colectivități largi. De exemplu: starea de spirit revoluționarea nu constituie ca stare un obiect de studiu nemijlocit nici al sociologiei, nici al psihologiei, ci tocmai al psihologiei sociale, deoarece este un fenomen spiritual caracteristic unei mase. Alt exemplu: încrederea sau neîncrederea manifestată de o persoană nu poate constitui un fapt care solicită mijloacele psihologiei sociale, în schimb încrederea unei clase sau a unui popor într-un partid politic, nefiind nici fapt economic – social, nici pur psihologic sau ideologic, este un fenomen tipic de psihologie socială, cu forță, mecanism și acțiune proprii în dinamică socială.

Caracterul ireductibil al fenomenelor psihosociale poate fi stabilit dacă le considerăm pe acestea ca rezultată a unei interacțiuni sociale obiectiv determinate între un mare număr de membri ai comunității anume, având fiecare o psihologie anumită, dar ale cărei elemente le regăsim restructurate și reorientate în corpul fenomenului psihosocial la care, participă individul (de exemplu, în cel de opinie publică, spirit de ideologie, sentiment național)¹⁶⁵.

Bibliografie:

- A.V.Boldur, *Istoria Basarabiei -Contribuții la studiul istoriei Românilor, vol. I., Epocile vechi până la secolul XVII*, Chișinău, Tipografia, Dreptatea, 1937;
- Anita Naschitz,, *Les préoccupations actuelles dans les recherches de philosophie du droit en Roumanie*, în *Archives de Philosophie du droit*, Tome XV, 1970, p. 342.
- C. Brediceanu, *Sociologie*, număr jubiliar, an, LXXXI, din iunie 1908;
- Emil Durkeim, *Sociologia, Cultura națională*, 1924, p.41, traducere Sudețeanu.
- George Antoniu, Tudorel Toader, (coordonatori), Versavia Brutaru, Constantin Duvac, Ion Ifrim, Daniela Iuliana Lămășanu, Ilie Pascu, Marieta Safta, Constantin Sima, Tudorel Toader, Ioana Vasii, *Explicațiile noului cod penal*, vol. III, Ed. Universul Juridic, Bucuresti, 2015;
- Ion Ifrim, *Unele reflecții asupra sistematizării infracțiunilor informatice*, *Revue européenne du droit social*, 2016, pp.142-148.
- Petru Pânzaru, *Posibilitățile psihologiei sociale ca știință*, în *Lupta de clasă*, seria V, an XLVI, nr.6 iunie, 1966;
- Problèmes de Psychologie sociale*, în *Bulletin Psychologique* nr.227 din 1964;

¹⁶³ Roger Cotterrell, *The Concept of Legal Culture*, în "Comparing Legal Cultures", sub red. David Nelken, Dartmouth, 1997, p.13.

¹⁶⁴ Anita Naschitz,, *Les préoccupations actuelles dans les recherches de philosophie du droit en Roumanie*, în *Archives de Philosophie du droit*, Tome XV, 1970, p. 342.

¹⁶⁵ Petru Pânzaru, *Posibilitățile psihologiei sociale ca știință*, în *Lupta de clasă*, seria V, an XLVI, nr.6 iunie, 1966, p. 81 -84.

- Roger Cotterrell, *The Concept of Legal Culture*, în "Comparing Legal Cultures", sub red. David Nelken, Dartmouth, 1997;
- Sofia Popescu și Ramona Ioniță, *Continuitate și discontinuitate în domeniul juridic, cu specială privire asupra istoriei dreptului românesc*, comunicare la cel de al 28-lea Congres Anual al Academiei Americano Române de Arte și Științe, Târgu Jiu, iunie, 2003.
- Sofia Popescu, *Metoda comparativă în domeniul dreptului*, în *Studii și Cercetări juridice*, nr. 4/1970;
- T. B. Butoi *Victimologie*, Ed. PRO Universitaria, București, 2019.

COOPERATION IN THE EUROPEAN AREA THROUGH THE USE OF CRIMINAL DATABASES

COOPERAREA ÎN SPAȚIUL EUROPEAN PRIN UTILIZAREA BAZELOR DE DATE CRIMINALISTICE

Prof.univ.dr. Viorel VASILE
Universitatea ”Hyperion” Bucuresti

Abstract:

In this work is addressed the need for international judicial cooperation and especially the forensic cooperation by using forensic databases. It also describes how forensic data is exchanged within the European Union by detailing the AFIS data systems, IBIS and the national forensic genetic data system.

***Keywords:** European Union, international cooperation, forensic data exchange, fingerprint data, genetic data.*

Cooperarea judiciară internațională/europeana are ca obiectiv combaterea criminalității naționale și internaționale în ansamblu, urmărirea și arestarea infractorilor dați în urmărire internațională, schimbul și centralizarea informațiilor cu caracter polițienesc (indiferent de domeniu: criminalitate organizată, criminalitate economico-financiara, criminalistică etc.) și alte activități.

În domeniul criminalisticii, cooperarea internațională are la bază două direcții, respectiv organizațiile internaționale specializate în domeniu (ENFSI și IFSA), alături de schimbul de date criminalistice.

Schimbul de date criminalistice are la bază utilizarea și interconectarea bazelor de date naționale ale statelor care au încheiat diverse tratate ori protocoale de colaborare.

Valorificarea bazelor de date criminalistice prin schimbul de date se face prin:

-stabilirea identității unei persoane (dispărut, cadavru neidentificat, persoană suspectă) în diferite state;

-soluționarea cazurilor nerezolvate dintr-un stat prin identificarea în baza de date a altui stat a persoanelor care comit infracțiuni;

-conexarea cazurilor nerezolvate dintr-o țară cu cazuri rezolvate din alte state.

La momentul actual schimbul de date criminalistice (impresiuni papilare, imagini faciale, profile genetice -ADN-, imagini balistice) se poate face pe trei căi:

-prin intermediul sistemelor automate plus Centrul de Cooperare Polițienească Internațională;

-prin intermediul Centrului de Cooperare Polițienească Internațională (CCPI): SIRENE, Biroul Național Interpol, Unitatea Națională Europol și Punctul Național Focal;

-în situații excepționale schimbul de date/ verificări se face prin intermediul atașajilor de afaceri interne sau ofițerilor de legătură.

Institutul Național de Criminalistică este singura instituție care poate să ofere asemenea informații, fiind desemnat și punct național de contact pentru schimbul automat de date în contextul Tratatului de la PRÛM.

Bazele de date criminalistice sunt acele ansamble structurate de informații (indiferent de domeniu și conținut) aflate în dotarea Poliției Române, cu aplicabilitate primară în domeniul

criminalisticii, indiferent dacă acestea sunt administrate sau nu de către structurile de criminalistică. Bazele de date conțin date personale, date despre cazuri, informații genetice, dactiloscopice, balistice, date biometrice etc., în raport de specificul fiecăreia. În momentul de față, la nivelul criminalisticii sunt funcționale următoarele baze de date:

- baza de date AFIS-MorphoTrak;
- baza de date IMAGETRAK;
- baza de date CDN;
- baza de date IBIS;
- Sistemul Național de Date Genetice Judiciare.

A. Sistemul AFIS (Automated Fingerprint Identification System) – MorphoTrak

Sistemele automate sunt utilizate pentru examinarea comparativă a impresiunilor papilare în vederea stabilirii identității persoanelor/cadavrelor, precum și pentru clarificarea unor aspecte judiciare prin examinarea urmelor papilare ridicate în cauzele investigate criminalistic.

Sistemul AFIS MorphoTrak, denumit anterior Printrak Bis, aflat în exploatarea Poliției Române, este un sistem automat de codificare, stocare și comparare a amprentelor și urmelor papilare, care funcționează ca o bază de date operativă națională, informatizată, constituită și coordonată la nivel central la Institutul Național de Criminalistică din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române. Sistemul este dezvoltat de MorphoTrak, concern format în 2009 prin fuziunea dintre Sagem Morpho și Printrak, divizia de soluții biometrice a firmei Motorola.

Organizarea și funcționarea sistemului Afis MorphoTrak sunt reglementate de următoarele documente:

- Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române cu completarea art. 31 lit. 1 prin Legea nr. 60 din 2009;
- Legea nr. 122/2006 privind azilul în România;
- Legea nr. 290/2004 privind cazierul judiciar;
- Legea nr. 146/2008 privind ratificarea Tratatului de la Prüm;
- Procesul identificării dactiloscopice ACE-V și Procedura Opiniilor Diferite elaborate de Institutul de Criminalistică;
- Procedura specifică de lucru pentru examinarea urmelor și impresiunilor papilare Cod PSL-02-01;
- Instrucțiunea de lucru privind utilizarea Sistemului AFIS PRINTRAK BIS și funcționarea cartotecilor dactiloscopice Cod IL-02-01;
- Legea nr. 238 din 10 iunie 2009 cu modificările ulterioare privind reglementarea prelucrării datelor cu caracter personal de către structurile/unitățile Ministerului Afacerilor Interne în activitățile de prevenire, cercetare și combatere a infracțiunilor, precum și de menținere și asigurare a ordinii publice.

Fig. nr. 1 – Imagini cu părți componente ale sistemului AFIS

Sistemele automate de identificare prezintă avantaje, cum ar fi:

- automatizarea cvasicompletă a celor mai dificile și anevoioase operațiuni în procesul valorificării amprentelor, de la selectarea datelor la compararea impresiunilor sau urmelor;
- precizia și fiabilitatea, factori care permit analizarea a milioane de impresiuni și urme într-o unitate de timp inimaginabilă anterior, respectiv minute, fapt ce permite specialiștilor efectuarea unor activități de validare și analiză a rezultatelor;
- compatibilitatea cu sisteme informatice similare;
- interfață de lucru accesibilă;
- posibilitatea de prelucrare a imaginii, ajustarea contrastului sau inversarea culorii desenului papilar (alb-negru, stânga-dreapta);
- citirea directă a amprente de pe degetul persoanei folosind scanarea electronică, fără a mai fi necesară amprentarea clasică;
- capturarea de date precum semnătura și fotografia persoanei amprentate;
- rezoluții de scanare mare, filtre de îmbunătățire a calității imaginilor scanate;
- ilustrare 3D a suprafețelor urmelor și impresiunilor papilare;
- codificarea automată a oricărei amprente, inclusiv a fragmentelor de urme papilare, inexploabile prin metodele tradiționale;
- identificarea pe baza urmelor papilare ridicate de la fața locului a autorilor de infracțiuni la scurt timp sau chiar la data efectuării cercetării la fața locului, facilitând administrarea probatoriului, recuperarea prejudiciului și stabilirea unor conexiuni între cauzele nesoluționate;
- examinarea dactiloscopică rapidă a amprentelor și urmelor papilare imprimate fragmentar cu o pondere întâlnită de aproximativ 90% în cauzele cu autori necunoscuți, venind în contrast cu sistemul clasic de lucru în care criteriile de organizare și utilizare a cartotecilor monodactilare se raportau la o situație ideală, și anume cerința imprimării complete a desenului papilar în vederea atribuirii unei formule de clasificare cât mai exactă ș.a.

Pentru obținerea acestor rezultate sistemul AFIS utilizează principiul examinării integrale sau încrucișate, prin aceea că urmele papilare nou introduse în sistem sunt comparate automat cu urmele al căror factor creator este neidentificat, precum și cu impresiunile stocate în baza de date până la acea dată (căutare directă). Totodată, impresiunile papilare nou introduse sunt comparate automat cu fondul de impresiuni stocat anterior, precum și cu urmele al căror factor creator este neidentificat (căutare indirectă).¹⁶⁶

Sistemul AFIS cuprinde următoarele fluxuri de lucru¹⁶⁷:

- f.l. CRIMINAL (exclusiv pentru seturile de impresiuni papilare care sunt destinate înregistrării în evidența dactiloscopică a Direcției Cazier Judiciar, Statistică și Evidențe Operative și structurilor teritoriale subordonate);
- f.l. SUSPECT (alte categorii de persoane);
- f.l. „Adăugare palmă”;
- f.l. INTERPOL (pentru soluționarea solicitărilor trimise de CCPI);
- f.l. NRO-EURODAC (pentru soluționarea solicitărilor IGI);
- f.l. NRO-IGPFR.

Cartotecile de urme și impresiuni papilare

¹⁶⁶Instrucțiunea de lucru privind utilizarea sistemului AFIS MorphoTrak, IGPR – INC, p. 5.

¹⁶⁷Instrucțiunea de lucru privind utilizarea sistemului AFIS MorphoTrak, IGPR – INC, p. 5.

În cadrul Inspectoratului General al Poliției Române, Institutul Național de Criminalistică organizează și întreține două cartoteci:

1. Cartoteca urmelor papilare conține:

- formulare tipizate ce conțin date referitoare la faptele investigate criminalistic, alte date necesare, precum și fotografiile urmelor mărite de trei ori;
- date referitoare la faptele investigate criminalistic pe teritoriul altor state de către autoritățile judiciare respective și fotografiile, urmelor relevate și ridicate în acele cauze, remise Institutului de Criminalistică pentru examinare în sistemul AFIS.

2. Cartoteca impresiunilor papilare conține:

- formulare tipizate (fișe dactiloscopice) ce conțin date de identificare ale persoanelor supuse investigațiilor judiciare și impresiunile papilare aferente introduse/verificate în sistem pe fluxul de lucru *suspect*;
- formulare tipizate ce conțin date de identificare ale persoanelor cercetate în străinătate de către autoritățile judiciare ale statelor respective și impresiunile papilare aferente, remise Institutului Național de Criminalistică pentru examinare în sistemul AFIS, în situația în care se solicită în mod expres stocarea în baza de date AFIS.

În cadrul Inspectoratului General al Poliției Române, la Direcția Cazier Judiciar, Statistică și Evidențe Operative, funcționează Serviciul de Dactiloscopie Decadactilară Central, în care se ține evidența dactiloscopică decadactilară a persoanelor (cetățeni români, străini sau apatrizi) ce fac obiectul cazierului judiciar, care au comis infracțiuni pe teritoriul României și au fost condamnate la pedepse privative de libertate sau la pedepse cu amendă penală sau administrativă, cazurile de începere a executării pedepsei într-un loc de detenție, a arestării preventive, a internării minorului într-un centru de reeducare sau institut medical-educativ și a internării medicale.

B. Sistemul național de date genetice judiciare

Legea nr. 76/2008 privind organizarea și funcționarea Sistemului Național de Date Genetice Judiciare pune bazele organizării la nivel național a unui sistem în care sunt stocate informații cu privire la profilele genetice, date cu caracter personal și date despre caz. Potrivit art. 11 din lege analizele genetice judiciare pot fi efectuate de către Laboratorul de analize genetice judiciare din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române, precum și de către alte laboratoare acreditate, conform standardului internațional ISO 17025.

Totodată, SNDGJ funcționează în baza Tratatului privind aprofundarea cooperării transfrontaliere în special în vederea combaterii terorismului, criminalității transfrontaliere și migrației ilegale, semnat la Prüm la 27 mai 2005, la care România a aderat prin Legea nr. 146/2008, a Deciziei 2008/615/JAI a Consiliului din 23 iunie 2008 privind intensificarea cooperării transfrontaliere, în special în domeniul combaterii și a criminalității transfrontaliere și a Deciziei 2008/616/JAI a Consiliului din 23 iunie 2008 privind punerea în aplicare a Deciziei 2008/615/JAI a Consiliului din 23 iunie 2008.

De asemenea, la transmiterea datelor către autoritățile judiciare ale altor state au fost avute în vedere normele specifice privind cooperarea polițienească internațională și judiciară în materie penală.

SNDGJ cuprinde următoarele componente:

- baza de date cu caracter personal, ce include datele cu caracter personal ale diverselor categorii de persoane suspecte și persoanelor condamnate definitiv

cu pedeapsa închisorii, alături de date despre infracțiunea comisă și cercetată¹⁶⁸;

- baza de date despre caz, care cuprinde informații referitoare la infracțiune și alte date de interes pentru autorități, corespunzătoare profilelor genetice ale urmelor biologice ridicate din câmpul infracțional și neatribuite unui autor;
- baza de date cu profile genetice judiciare, ce cuprinde profilele genetice ale persoanelor incluse în baza de date cu caracter personal și ale urmelor biologice prelevate de la fața locului.

La primirea solicitării, Institutul de Criminalistică repartizează probele biologice, precum și date cu caracter personal sau cele despre caz, subunităților independente ale SNDGJ, după cum urmează:

- fișa cu date personale se înaintează bazei de date cu caracter personal în vederea introducerii datelor în SNDGJ;
- actul prin care se dispune efectuarea expertizei se înaintează bazei de date despre caz în vederea introducerii datelor și informațiilor în SNDGJ;
- probele biologice se înaintează către Laboratorul de analize genetice judiciare în vederea obținerii profilului genetic.

Profilele genetice incluse în SNDGJ pot proveni din următoarele surse:

- persoane suspecte;
- persoane condamnate definitiv cu pedeapsa închisorii;
- urme biologice prelevate cu ocazia cercetării la fața locului;
- cadavre cu identitate necunoscută din diverse surse;
- alte categorii, conforme cu necesitățile impuse de situația operativă.¹⁶⁹

Structurile din IGPR care gestionează baza de date cu caracter personal, pe de o parte, respectiv baza de date cu profile genetice judiciare și baza de date despre caz, pe de altă parte, sunt două unități distincte ale Institutului de Criminalistică, între care nu există relații de subordonare, iar comunicarea este restricționată.

Profilele genetice ale persoanelor suspecte sunt păstrate până ce organele de urmărire penală sau instanțele judecătorești dispun ștergerea lor din baza de date. În cazul în care s-a dispus clasarea, achitarea sau încetarea procesului penal, ștergerea datelor din SNDGJ se efectuează pe baza ordonanței emise de procuror ori, după caz, pe baza hotărârii judecătorești, dacă în cuprinsul acestora există mențiuni exprese cu privire la măsura ștergerii; aceste situații vor fi notificate administratorului SNDGJ.

Profilele genetice ale persoanelor condamnate la pedeapsa cu închisoarea se păstrează până ce persoanele au împlinit 60 de ani, sau, în cazul decesului survenit anterior împlinirii acestei vârste, încă cinci ani după deces.

În ceea ce privește profilele genetice ale cadavrelor cu identitate necunoscută, acestea sunt păstrate până ce s-a realizat identificarea sau 25 de ani de la momentul prelevării.

CODIS

CODIS este un acronim de la Combined DNA Index System. Este un sistem component al unei baze de date cu profile genetice – ADN. El a fost dezvoltat de către Technical Working Group on DNA Analysis Methods cu sponsorizarea și ajutorul FBI (Federal Bureau of Investigation) SUA. Sistemul CODIS a fost implementat de către FBI și a devenit complet funcțional în anul 1998. Sistemul CODIS folosește 13 markeri genetici plus [Amelogenin](#) (AMEL) pentru determinarea sexului. Acești markeri sunt: CSF1PO, D3S1358, D5s818, D7s820, D8S1179, D13s317, D16s539, D18s51, D21s11, FGA, THO1, TPOX, vWA.¹⁷⁰

¹⁶⁸Legea nr. 76/2008, art. 2 și art. 4.

¹⁶⁹Colectiv, *Tehnică criminalistică*, Curs universitar pentru studenții Academiei de Poliție „Al.I. Cuza”, Editura Estfalia, București, 2010, cap. V.

¹⁷⁰M. Dogaru, *Sistemul CODIS și schimbul de date ADN*, în revista Forum Criminalistic, nr.2/2011, pp. 49-53.

La cererea Uniunii Europene, FBI a fost de acord să introducă în noul sistem CODIS 7.0 și funcții și facilități specifice schimbului automat de date genetice în context PRÛM. FBI-ul a creat la nivelul Uniunii Europene un grup de lucru denumit CODIS – Prüm Interoperability Working Group (CPIWG), care va formula cerințele și se va ocupa de desfășurarea testelor de acceptanță pentru schimbul de date. Federal Bureau of Investigation trimite sistemul CODIS-PRÛM către toate statele membre UE care sunt pregătite din punct de vedere tehnic.

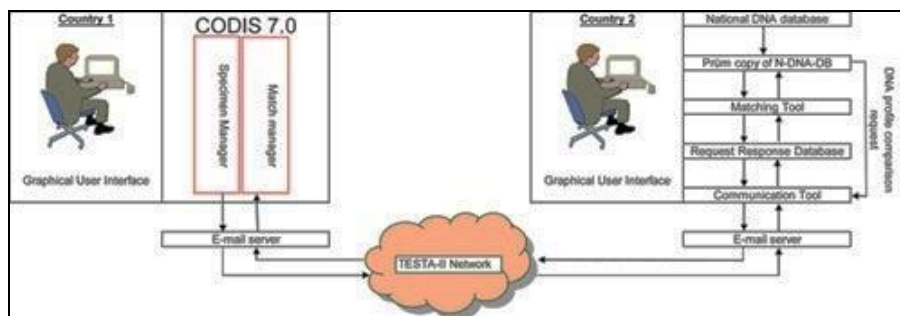

Fig. nr. 2 – Schema de funcționare a sistemului CODIS

C. Sistemul integrat de identificare balistică (IBIS)

IBIS (Integrated Ballistics Identification System) este un sistem complex cu rolul de a achiziționa, de a stoca, gestiona și analiza imaginile urmelor create de armele de foc pe elementele de muniție trase, în cadrul unei baze de date, în scopul identificării armelor de foc. Sistemul conține înregistrări privind elementele de muniție trase experimental cu armele de foc cu țeavă ghintuită, deținute legal de persoanele fizice sau juridice din România și se realizează în baza art. 24 alin. 3 din Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor și al munițiilor, în cadrul unei evidențe operative (baze de date) a Poliției Române.

Informațiile și imaginile urmelor existente pe elementele de muniție sunt stocate în cadrul unei baze de date sub forma unor cazuri și comparate cu alte cazuri similare preexistente, rezultatele fiind apoi afișate în cadrul unei liste și examinate de utilizator, în scopul identificării criminalistice a armelor de foc.

Procesul de analiză, verificare și comparare a cazurilor nou introduse în sistem cu cele aflate în baza de date se numește corelare (care poate fi automată, respectiv efectuată de sistem, sau manuală, realizată de operatorul uman). Corelarea automată implică parcurgerea succesivă a trei etape: trimiterea la Concentratorul de date a cazurilor introduse, compararea semnăturilor digitale atribuite și sincronizarea datelor.

Corelarea manuală se realizează în scopul verificării unor cazuri care nu au corelat automat și constă în compararea cazurilor similare, în funcție de anumite criterii alese de utilizator: felul evenimentului, data producerii evenimentului, familia calibrului, forma urmei de percuzie etc.¹⁷¹

Sistemul aflat în dotarea Poliției Române este funcțional din ianuarie 2006 și conține trei tipuri de baze de date:

- o bază de date cu elemente de muniție provenite de la infracțiuni comise cu arme de foc necunoscute (neidentificate);
- o bază de date cu elemente de muniție rezultate în urma tragerilor experimentale cu arme de foc deținute ilegal, descoperite sau abandonate pe teritoriul țării noastre;

¹⁷¹Gh. Popa, *Tehnica criminalistica curs universitar*, Bucuresti, 2008, pp. 424-425.

- o bază de date cu elemente de muniție rezultate în urma tragerilor experimentale cu arme de foc letale deținute legal.

Sistemul IBIS este alcătuit din următoarele componente:

- stația de achiziție a gloanțelor BULLETRAX 3D folosește un sistem de senzori de achiziție în trei dimensiuni, fiecare preluând imagini 2D și compilând în final o imagine tridimensională a suprafeței glonțului;
- stația de achiziție a tuburilor BRASSTRAX 3D este destinată captării de imagini 3D ale urmelor armelor de foc create pe rozeta și capsă detonantă a tuburilor trase (imaginile urmelor ejectorului, peretelui frontal al închizătorului și percuției centrale sau marginale);
- stația de analiză Matchpoint+ permite consultarea bazelor de date, verificarea rezultatelor corelărilor și efectuarea examinărilor comparative (identificărilor) și permite efectuarea corelărilor manuale atunci când se impune. Pentru fiecare caz, în urma unei corelări, se va afișa o listă de cazuri similare asociate, primele zece având posibilitatea cea mai mare să provină de la aceeași armă de foc folosită în cazul de referință.

THE ADMINISTRATIVE AND ECONOMIC INVOLVEMENTS OF THE ROMANIAN STATE FROM THE PERSPECTIVE OF THE INTEGRATION IN THE EUROPEAN UNION.

IMPLICAȚIILE ADMINISTRATIVE ȘI ECONOMICE ALE STATULUI ROMÂN DIN PERSPECTIVA INTEGRĂRII ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Conf. univ. dr. Cristian DUMITRESCU
Universitatea „Hyperion”

Abstract:

The state is a unique institution, placed above all others organizational forms of the society. In order to exist, the state must meet three indispensable elements: territory, population and Government, which means that the state is defined as a human collectivity, permanently set on a certain territory and having a structure of sovereign institutions. The role of the state as the main institution which provides the organizational and political steer of the society is ensured by certain functions, such as: legislative, juridical, organizational, economical, social, educational-cultural, ecological, country defensive, or of organizing the collaboration with other states, and last, but not the least, the states has an administrative function, by which it provides services to the population in order to ensure the normal flow for activities such as: energy, transport and salubrity.

Romania entered the European Union on the 1st of January 2007, having replaced the centrally planned economy with the market economy with convergence to the EU practices and standards. The Romanian public administration has been radically transformed during the last 20 years, from public administration specific to the totalitarian regime to one suitable for a democratic regime.

Keywords: *integration process, European Union, constitutional regime, the role of the state, democratic regime*

Procesul de integrare în Uniunea Europeană este fără îndoială mult mai complex decât integrarea în NATO. Nu mai vorbim doar de securitate, vorbim de o reșezare socială, administrativă, economică, politică, care nu de puține ori vine în contradicție cu tradițiile sau cu spiritul național. Este un proces prin care au trecut fără îndoială toate statele membre, și care este cu atât mai vrednic de admirat cu cât el a fost acceptat și însușit de națiuni foarte orgolioase din punctul de vedere al spiritului național: Franța, Germania, Italia, Grecia etc. .

Pe planul politicii externe, perioada de după 1989 a avut o realitate tranșantă: pulverizarea și apoi redefinirea rolului jucat de statul român în cadrul relațiilor internaționale. Prin dizolvarea Pactului de la Varșovia¹⁷², prin dizolvarea CAER, prin apariția unor noi focare de tensiune în spațiul central european, mai ales în fosta Iugoslavie, pentru statul român au apărut noi provocări la care, în mod clar nu se putea face față decât în cadrul unor alianțe politico-militare continentale, astfel ca îndreptarea către Uniunea Europeană și NATO era nu numai legică ci și logică, ca fiind singura cale de urmat, mai ales în urma instabilității politice accentuate urmată imploziei Uniunii Sovietice.

În octombrie 1993, România a fost primită ca membru cu drepturi depline în Consiliul Europei, iar la începutul anului 1994 a încheiat parteneriatul pentru pace; în anul 2002 a obținut statutul de invitat, iar în anul 2004 a intrat oficial în NATO. Summit-ul de la Copenhaga, din anul 2002, a nominalizat România spre a fi primită în Uniunea Europeană, iar

¹⁷² Pactul de la Varșovia sau Tratatul de la Varșovia, numit în mod oficial Tratatul de prietenie, cooperare și asistență mutuală a fost o [alianță militară](#) a țărilor din [Europa Răsăriteană](#) și din [Blocul Răsăritean](#), care voiau să se apere împotriva amenințării pe care o percepeau din partea alianței [NATO](#).

la începutul anului 2007, România a intrat efectiv în structurile Uniunii Europene, marea luptă fiind acum compatibilizarea structurilor și legislației interne cu cele ale Uniunii Europene.

Atât aderarea la structurile euro-atlantice cât și la cele ale Uniunii Europene au reprezentat momente importante astfel că poate este interesant de urmărit o scurtă cronologie care ne arată reconfigurarea rolului internațional al statului român..

Statul este un fenomen istoric, politic și juridic, principala instituție politică a societății care apare pe o anumită treaptă de dezvoltare a acesteia, atunci când puterea politică este instituționalizată și dobândește astfel caracterul de putere publică, oficială și legitimă.

Realitatea desigur cea mai puternică și cea mai interesantă în drept, sublinia Mircea Djuvara, este statul. E o realitate atât de adâncă încât ea se întinde în timp și spațiu mult peste forțele și existențele persoanelor individuale. E o realitate absolută, întrucât nu recunoaște nici o autoritate superioară, cum recunoaște persoana privată autoritatea statului. Statul nu recunoaște nimic superior sieși.

Întreaga lume pare astăzi că își schimbă cursul, „îndreptându-se către o perioadă în care *rolul statului va fi mai mare, iar cel al sectorului privat va fi mai mic*¹⁷³”.

Este unanim recunoscut faptul că, în mai toate domeniile, autoritatea traversează o perioadă de criză care afectează fundamentele sale și, bineînțeles, formele sale de exprimare. Valorile tradiționale, cadrele obișnuite de gândire și de acțiune sunt amenințate în profunzimea lor de extraordinara rapiditate a evoluției socio-economice și de presiunea exercitată de numeroasele nevoi materiale și spirituale imediate.

Coeziunea și armonia Unei societăți se nasc din atașamentul cetățenilor săi față de un obiectiv comun, din participarea lor la căutarea și stabilirea acestor obiective.

Administrația românească constituie nu numai cadrul, dar și fructul unui sistem politico-juridic care nu va continua să existe, decât dacă este sprijinit prin niște interese stabile și dacă va reuși să integreze aceste interese nu numai în strategii și opțiuni normative, dar, în primul rând, în acțiunea concretă.

Din punct de vedere cronologic, drumul european al României a început în 1993 când România a semnat Acordul de Asociere la Uniunea Europeană, iar în anul 1995 a prezentat oficial cererea de a deveni membră a Uniunii, pe baza criteriilor stabilite în iunie 1993, la Consiliul European de la Copenhaga și a hotărârii de principiu privind extinderea în continuare a Uniunii.

România ***a jucat un rol esențial în extinderea și modernizarea CEFTA***, proiect încheiat odată cu semnarea noului acord, la București, la 19 decembrie 2006.

Ca stat membru al UE, România va contribui la formularea Pozițiilor, Declarațiilor și demersurilor UE și le va aplica întocmai. România va continua să respecte sancțiunile internaționale și măsurile restrictive impuse de UE, ONU și OSCE. De asemenea, țara noastră va participa la reuniunile tuturor structurilor de lucru ale Consiliului pe tema PESC/PESA.

Trecerea de la economia de comandă, bazată pe principiile eticii și echității socialiste, care, traduse într-o singură sintagmă ar fi „nici muncă fără pâine, nici pâine fără muncă”, a însemnat privațiuni sociale și restructurări majore în toate statele foste socialiste. Totodată, Banca Mondială și FMI¹⁷⁴ au întocmit un program în mai multe etape care, general vorbind erau necesare pentru o tranziție de succes:

- stabilizarea macroeconomică și controlul ei;
- prețul și reforma pieței;
- crearea sectorului particular,
- privatizarea și restructurarea întreprinderilor;
- redefinirea rolului statului.

¹⁷³ Mugur C., Isărescu, *Criza Financiară Internațională și provocări pentru politica monetară din România*, p. 1.

¹⁷⁴ The transformation of economics in central and eastern Europe, Issues, Progress and Prospects. World Bank, Policy and Research series, no. 17/1994, p. 9.

Respectivele etape includ Procesul de tranziție, și prezintă elemente comune în toate țările Europei centrale și estice. Astfel, programele de transformare din aceste țări întrunesc aspecte esențiale, fundamentale, și totodată comune:

- un prim pas este privatizarea, un concept fundamental în restructurarea economiei și care este susținută de guvernele care au trecut la programe de schimbare. Aceasta nu trebuie însă percepută ca un scop în sine și nici ca o axiomă ideologică. Se caracterizează ca o componentă logică a unui program, de reformă mult mai larg.

Totodată, este de semnalat că analiza în timp, din diferite țări, oferă o concluzie clară și sistematică: în măsura în care guvernul asigură tuturor indivizilor și firmelor posibilitate de a produce ceea ce omologii lor din alte țări au dovedit că pot produce pe cale privată, rezultatul este o eficiență economică mai mare, creștere economică și asigurare a angajării forței de muncă. Singurul lucru care se diminuează în urma acestei acțiuni este sărăcia.

- un al doilea pas privește stabilizarea macroeconomică, care este un element esențial al reformei economice. Astfel, un mediu macroeconomic instabil nu numai că modifică informațiile oferite de prețurile considerate ca indispensabile, barometru al unei economii de piață, dar, după cum arată experiența Americii Latine, riscă declanșarea periodică a unor crize care compromit susținerea ansamblului procesului de reformă.

În scopul restaurării stabilității prețurilor și unui echilibru susținut între resursele existente și cerere, obiectivele programului de stabilizare sunt evidente. Per a contrario, obiectivele depășesc aceste probleme, pentru că implementate în dezechilibrele macroeconomice, din politica fiscală, din sistemul de credite și taxe, ele creează distorsiuni structurale, clădite de-a lungul anilor, afectându-se în acest mod funcționarea întreprinderilor pe două căi fundamentale: *pe de o parte*, ele se bucură de privilegii, monopoluri sau oligopoluri și alte limitări ale concurenței, de care beneficiază atât corporațiile publice, cât și cele private, existente, iar, *pe de altă parte*, ele suferă influențe negative în ceea ce privește decizia managerială, de inovație, la inițiativa întreprinzătorului și, în general, manifestă discriminări față de sectorul privat, îngrădind pătrunderea “noilor veniți”. În acest fel, ambele căi vor da naștere unei conjuncturi, unui câmp de acțiune nesatisfăcător pentru un sistem de piață liberă competitiv.

Se va urmări accentuarea liberului schimb, ceea ce presupune atât o reducere a nivelului de protecție, cât și o armonizare a acestui nivel în toate sectoarele, restricțiile cantitative fiind înlocuite de tarife. Astfel, obiectivele prioritare ale comerțului vizează:

- promovarea competitivității, atât pentru întreprinderile private, cât și pentru cele publice;
- eliminarea monopolului cu privire la distribuție în sectorul public;
- eliminarea distorsiunilor între sectoare care, de fapt, reflectă mai degrabă priorități guvernamentale decât piața liberă;
- promovarea exportului prin stimularea producției, în mod aproape egal, atât pentru piața internă, cât și pentru cea externă.

Va urma redimensionarea și schimbarea sectorului public, care este, de asemenea, fundamentală pentru reușita procesului de tranziție întrucât operațiunile din acest sector se află, de cele mai multe ori, în centrul dezechilibrelor și distorsiunilor macroeconomice, ale stimulentei sau piedicilor puse în afirmarea economiei de piață. Paralel se impune restructurarea întregului sistem administrativ public, reducerea și înlăturarea birocrăției deoarece fără o astfel de intervenție, tendința de a perpetua “supravegherea” este la fel de puternică ca și tendința de a apela la “control” în cazuri de dificultate. Totodată, opțiunile specifice în numeroase domenii vor depinde în mod esențial de factorii sociali și (sau) politici care, de regulă, diferă de la o țară la alta. În același timp, plecând chiar de la nivelul de dezvoltare a fiecărei țări angajate în procesul tranziției, este imposibilă generalizarea privind

nu numai ritmul ci și modul de înlănțuire a reformelor, precum și succesiunile și amploarea acestora.¹⁷⁵

România ca țară democrată, a intrat în tranziția economică complet nepregătită. Se poate afirma că, economia românească și-a revenit greu după marasmul în care a intrat foarte repede în 1990. Cu toate acestea se pot identifica mai multe etape ale tranziției economice, după cum urmează: 1990-1992; 1992-1996; 1997-2000; 2000-2009. Astfel, fiecare dintre aceste perioade are propriile sale caracteristici, ele făcând parte dintr-un ciclu economic complet, care a dus, în final, la integrarea în Uniunea Europeană.

Totodată obiectivul fundamental al Programului Economic de Dezvoltare pe termen mediu (1997-2000) îl constituie obținerea unei creșteri economice durabile, care pe termen mediu-lung să reducă decalajul de dezvoltare economică a României față de Uniunea Europeană. Din acest obiectiv fundamental decurg obiectivele specifice cum sunt: valorificarea resurselor proprii și a potențialului economic existent, în condițiile unei ajustări ample a producției industriale, evidențierea condiționării lor cauzale dintre ramuri și a posibilității de creștere a producției fiecăruia; stimularea proceselor de privatizare și restructurare cu precădere către ramurile și subramurile pentru care dezvoltarea este direct condiționată de aportul capitalului străin, de noi piețe și de modificarea ofertei și a structurii de proprietăți. Toate aceste obiective specifice vizează trecerea cât mai rapidă a României la economia de piață.

În anul 2006, a fost pregătit primul *Program Național de Convergență*¹⁷⁶, schițând cadrul macroeconomic și pașii ce urmează a fi întreprinși până la adoptarea monedei euro.

În plan macroeconomic, s-a consolidat procesul de stabilizare, în principal prin efortul orientat în domeniul politicilor publice naționale care au beneficiat de sprijinul organismelor financiare internaționale, având ca efect creșterea credibilității internaționale a țării și stimularea atractivității mediului economic intern pentru comunitatea de afaceri internațională.

De altfel, armonizarea structurală a economiei românești a însoțit în permanență procesul de pregătire pentru aderare. Modificările înregistrate după anul 2000 sunt semnificative, dar decalajele structurale continuă să se mențină la un nivel ridicat.

Efectele integrării României în Uniunea Europeană au fost resimțite atât în perioada de preaderare, cât și ulterior în domeniile politic, economic, administrativ și juridic, precum și prin preluarea obligațiilor pe care le presupune calitatea de membru al Uniunii Europene.

Eforturile întreprinse de România pe calea pregătirii pentru aderarea la U.E. au permis în ultimii ani o evoluție economică pozitivă. În acest context România își propune continuarea și adâncirea reformelor începute din perspectiva îndeplinirii obiectivelor generale ale Strategiei Lisabona¹⁷⁷ relansate: *“mai multă creștere economică și mai multă ocupare”*. În elaborarea Programului Național de Reforme s-au luat în considerare atât condiționalitățile interne cât și realitățile europene și mondiale în scopul prioritizării măsurilor naționale și utilizării echilibrate a resurselor.

Anul 2007 a reprezentat un an crucial și un moment de cotitură în evoluția economiei românești, când România s-a aflat în fața celei mai mari oportunități din istoria sa recentă, odată cu integrarea sa în Uniunea Europeană.

Cadrul macroeconomic intern favorabil stabilității financiare în perioada 2004- 2007, au constituit premise certe pentru construcția politicii fiscal – bugetare a anului 2008, apte să permită realizarea criteriilor de aderare *de jure și de facto* a României la Uniunea Europeană¹⁷⁸.

¹⁷⁵ *Economie*, Ediția a-V-a, Editura economică, București, 2000, p. 513

¹⁷⁶ Program de convergență 2006-2009.n

http://www.mfinante.ro/contribuabili/inf_publice/FINAL25ianuarie.pdf

¹⁷⁷ http://www.mdpl.ro/_documente/dialog_Ro_UE/Strategie%20Lisabona/anexa1.pdf

¹⁷⁸ Guvern, Raport Privind Situația Macroeconomică Pentru Anul 2008 Și Proiecția Acesteia În Perioada 2009-2011, p. 5.

Anul 2007 a reprezentat un an crucial și un moment de cotitură în evoluția economiei românești, când România s-a aflat în fața celei mai mari oportunități din istoria sa recentă, odată cu integrarea sa în Uniunea Europeană.

Cadrul macroeconomic intern favorabil stabilității financiare în perioada 2004- 2007, au constituit premise certe pentru construcția politicii fiscal – bugetare a anului 2008, apte să permită realizarea criteriilor de aderare *de jure și de facto* a României la Uniunea Europeană¹⁷⁹.

De la 1 ianuarie 2007 România a devenit membru al Uniunii Economice și Monetare Europene cu derogare de la adoptarea euro drept moneda. Derogarea acordată României și celorlalți noi membri care au aderat după 2004 înseamnă că aceste țări se angajează irevocabil să înlocuiască moneda lor națională cu euro, dar pot să aleagă momentul la care vor solicita aprobarea pentru integrarea zonei euro.

Acest sistem derogatoriu introduce un mecanism flexibil prin care fiecare țară se pregătește pentru euro în funcție de situația sa concretă, cu respectarea concomitentă a unor standarde minime comune. Instituțiile europene, respectiv Comisia Europeană și Banca Centrală Europeană, sunt chemate să evalueze și să raporteze Consiliului Uniunii Europene progresele făcute de fiecare țară în parte, urmărind în mod deosebit modul în care se realizează convergența economică și financiară în baza unui set de criterii precise stabilite prin Tratatul de la Maastricht, documentul fondator al Uniunii Economice și Monetare semnat în 1992.

Adoptarea euro este cel mai important proiect al primului deceniu după aderarea la Uniunea Europeană. Succesul acestui proiect depinde de mobilizarea forțelor politice și sociale către continuarea reformelor necesare atât pentru îndeplinirea criteriilor de convergență nominală cât și pentru creșterea competitivității economiei românești astfel încât să facă față presiunilor care pot surveni odată cu pierderea scutului relativ oferit de politica monetară independentă și de fluctuația cursului de schimb.

Una din cele mai importante decizii privitoare la trecerea la euro este cea de stabilire a momentului de intrare în mecanismul cursului de schimb ERM2 și apoi a datei de la care moneda națională va fi efectiv înlocuită cu euro. Îndeplinirea de o manieră satisfăcătoare a criteriilor de la Maastricht este o precondiție; dincolo de aceasta însă, un număr mare de studii sugerează că este preferabil ca anterior declansării procedurilor de adoptare a euro să se procedeze la reforme care să îmbunătățească competitivitatea economiei și capacitatea de gestionare a acesteia în lipsa instrumentelor de politică monetară.

Putem conchide că se conturează astăzi o structură financiară internațională bazată pe două monede concurente, euro și dolar, completate de câteva monede regionale care vor servi nevoile unor arii mai restrânse. Bine gestionat, un asemenea sistem va putea probabil să răspundă nevoilor de dezvoltare a economiei globale pentru multe decenii.

Este însă cert că se vor menține presiuni și căutări pentru pasul următor, care ar fi adoptarea unei monede internaționale. Așa cum spunea Paul Volker, președinte al Rezervei Federale americane (1979-1987), „O economie globală are nevoie de o monedă globală.”.

Bibliografie:

- Constituția României din 23 octombrie 2003;
- Alexandru, Ioan, prof.univ.dr., *Criza administrației*, București, Editura All Beck, 2001;
- Alexandru, Ioan, prof.univ.dr., *Administrația publică. Teorii. Realități. Perspective*, ediția a IV-a revăzută și adăugită, Ed. Lumina Lex, București, 2007;
- Alexandru, Ioan, prof.univ.dr. (și colectiv), *Drept administrativ european*, Ed. Lumina Lex, București, 2005 ;

¹⁷⁹ Guvern, Raport Privind Situația Macroeconomică Pentru Anul 2008 Și Proiecția Acesteia În Perioada 2009-2011, p. 5.

- Antonie Iorgovan, *Tratat de drept administrativ român*, București, Editura All Beck, 2005;
- Cristian, Ionescu, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Lumina Lex, București, 1997;
- Dumitru, Brezoianu „Drept administrativ român”, Ed. Lucrețius, București 1997
- Dumitrescu, Cristian, Saracacianu Haida Maria, „Drept administrativ”, Editura Sitech, Craiova, 2012;
- Kissinger, Henry , *Diplomația*, Editura Bic All, București, 2002;
- Mariana, Iovințu, *Tranziția la economia de piață*, Editura Economică, p. 215;
- Mugur C., Isărescu, *Finanțare și ajustare în economia României*, București, 2009, p. 7-30;
- Samuelson, Paul A.; Nordhaus, William D., *Economie politică* , Editura Teora, București, 2001;
- Smith, Adam, *Avuția Națiunilor*, Editura Academiei Române, București,1965;
- Virginia, Vedinas Drept Administrativ, Editura Universul Juridic, București, 2006;
- Victor Prisacaru., *Tratat de drept administrativ*, Editura All, București, 1996.

THE IMPACT OF ROMANIA'S ACCESSION TO THE EU GENERAL ASPECTS OF ECONOMIC AND STRUCTURAL DEVELOPMENT

IMPACTUL ADERĂRII ROMÂNIEI LA UE ASPECTE GENERALE PRIVIND DEZVOLTAREA ECONOMICĂ ȘI STRUCTURALĂ

Conf. univ. dr. **Loredana Adelina PĂDURE**
Universitatea „Hyperion”, București

Abstract:

Romania's accession to the European Union in 2007 has had beneficial effects in many respects, representing the main path to progress on many levels (economic, social, political, in terms of environmental conservation, etc.) and bringing the country closer to the standards of the most developed EU countries. Moreover, economic convergence and increased social cohesion at the European level are some of the EU's main stated objectives. The Convergence Programme is a fundamental instrument. We will analyze the impact of Romania's accession to the EU in terms of the level of economic development.

Keywords: Romania, European Union.

La 1 ianuarie 2007 România a devenit stat membru al Uniunii Europene (UE), marcând astfel încheierea unei etape intense de reforme și pregătire economică și instituțională și debutul unei noi etape de dezvoltare economică. Acest eveniment a reprezentat un început pentru reformele și dezvoltarea economică a țării, după o perioadă dificilă și îndelungată de tranziție marcată de instabilitate și capacitate scăzută de luare a deciziilor strategice. Dacă primii pași pentru modernizarea României au fost făcuți în perioada 1996-2000, procesul de dezvoltare a României a început în anul 2000. De-a lungul istoriei a existat tendința de a demara reformele mai degrabă ca urmare a presiunilor internaționale, decât din motive de necesitate domestică.¹⁸⁰ Integritatea economică este un proces pe termen lung care contribuie la reducerea inegalităților ca urmare a expansiunii relațiilor comerciale, creșterii mobilității factorilor de producție și difuzării tehnologiei, conform viziunii neoclasice. Evenimentul din 2007 a însemnat aderarea și adoptarea de către România a principiilor de dezvoltare ale UE și ale instrumentelor de lucru agreeate la nivel comunitar. Printre principalele obiective se numără coeziunea economică și socială, ca una dintre prioritățile operaționale majore ale Uniunii, stabilite conform Tratatului de la Roma. Coeziunea trebuie realizată în principal prin promovarea condițiilor de creștere economică și prin reducerea disparităților dintre nivelurile de dezvoltare ale regiunilor UE și ale statelor membre, asigurarea unui nivel ridicat de ocupare a forței de muncă și a unei dezvoltări echilibrate și durabile. Dificultatea identificării de soluții și gestionării crizei imigranților din 2015 și a crizei armate din 2021 au sporit gradul de îngrijorare privitor la competențele UE. Românii continuă să își manifeste entuziasmul față de UE și să recunoască meritele integrării într-o astfel de structură economică, ce a adus libertate de mișcare, oportunități de muncă și de studiu, mai multe investiții, sprijin pentru lupta împotriva corupției și, mai ales, a reprezentat o opțiune pentru contrabalansarea daunelor generate de moștenirea comunistă la nivel economic.

¹⁸⁰ Văduva S. 2016, From Corruption to Modernity, The Evolution of Romania's Entrepreneurship Culture, Springer Briefs in Economics.

Aderarea în anul 2007 a României la Uniunea Europeană a avut efecte benefice din numeroase puncte de vedere, reprezentând principala cale de progres pe multiple planuri (economic, social, politic, prin prisma conservării mediului etc.) și apropierea de standardele din cele mai dezvoltate țări din UE. De altfel, convergența pe plan economic și creșterea coeziunii sociale la nivel european reprezintă unele dintre principalele obiective declarate ale UE. Programul de convergență reprezintă un instrument fundamental. Vom analiza impactul aderării României la UE prin prisma nivelului dezvoltării economice. Indicatorul sintetic pentru acest demers este venitul pe locuitor, care se exprimă de regulă prin nivelul PIB-ului pe locuitor. În prima parte, pe baza datelor statistice disponibile, analizăm procesul de convergență în cadrul UE începând cu anul 2007, precum și modificarea poziției României în perioada 2006-2016. Pornind de la datele estimate de către FMI în cadrul Raportului său anual privind previziunile dinamicii în viitor a economiei mondiale extindem studiul nostru asupra procesului de convergență în UE până la finele anului 2022. Totodată, pentru o perioadă mai lungă, prezentăm sintetic principalele rezultate ale unui studiu recent pentru estimarea poziției României în UE până la finalul anului 2022, în cadrul Strategiei de dezvoltare României în următorii 20 de ani, publicată de către Academia Română. Apoi vom analiza convergența structurală în cadrul UE și analiza modificărilor în structura pe mari sectoare a economiei românești sub impactul aderării la UE. Iar în final, vom analiza decalajele între sectoarele economiei prin prisma productivității muncii în România și UE.

Procesul de convergență către media UE a început pentru țările foste comuniste din centrul și estul Europei în anul 2000, când în primul val de aderare au fost acceptate din această zonă geografică opt state și anume Cehia, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Slovacia, Slovenia și Ungaria. Cel de-al doilea val a cuprins Bulgaria și România, în anul 2007, cărora ulterior li s-a adăugat Croația. Având în vedere faptul că România a aderat la UE la 1 ianuarie 2007, vom lua ca reper anul premergător acesteia, anul 2006. În urma analizei dinamicii venitului pe locuitor în cadrul UE27 (UE după Brexit), se observă un proces semnificativ de convergență reală între cele două grupe de țări. Acesta se estimează doar prin luarea în considerare a PIBului pe locuitor exprimat la puterea parității de cumpărare, PPC. Criza care a urmat anului 2008 a produs o încetinire a procesului de convergență pe ansamblul grupului de țări UE11 și chiar un recul pentru 3-4 ani în cazul României. Astfel, față de media din UE27, PIB-ul pe locuitor în România a crescut de la 45,1% în 2006 la 51,9% în 2008, după care s-a diminuat până la 50% în anii de criză 2010 și 2011. Începând însă cu anul 2012, poziția României s-a îmbunătățit continuu, valoarea PIB-ului său pe locuitor, raportată la media UE27, crescând până la 57,5% în 2016. Raportat la media din UE11, PIB-ul pe locuitor în România a crescut de la 79,2% în 2006 la 83,2% în 2016 iar în anul 2008 a înregistrat o valoare maximă de 84,2%. Pentru perioada 2006-2016, procesul convergenței la nivelul UE27 este demonstrat prin descreșterea valorii coeficientului de variație în cazul PIB-ului pe locuitor, de la 22,4% la 19,8%. Valoarea ridicată a acestui indicator semnifică un grad redus de concentrare între țări iar una scăzută arată un grad ridicat de concentrare. Această tendință generală de convergență la nivelul UE este rezultatul unor tendințe opuse în cadrul celor două grupe de țări. Astfel, pe ansamblul perioadei de după 2006, în timp ce în interiorul UE11 s-a înregistrat un trend semnificativ de convergență, în cadrul UE14 trendul a fost de divergență. Concret, în această perioadă, valoarea coeficientului de variație a scăzut de la 17,6% la 11,2% în cazul UE11 și s-a majorat de la 6,9% la 13,2% în cel al UE14.

Existența unor comportamente diferite, funcție de valoarea medie a venitului pe locuitor, este demonstrată și în cazul analizării procesului de convergență/divergență între regiuni, în interiorul fiecărui stat membru UE. Astfel, utilizând datele Eurostat la nivelul

regiunilor, NUTS 2, în cadrul unui studiu s-a demonstrat că în UE există „cel puțin după perioada de după 2000 două reguli, ca parte a unui proces general de convergență:

a) dacă o țară sau un grup de țări se plasează în materie de PIB pe locuitor pe o poziție aflată pe partea stângă, departe de media europeană, este de așteptat o creștere rapidă a nivelului acestui indicator, concomitent însă cu manifestarea unei divergențe relativ puternice între componentele sale;

b) dacă o țară sau un grup de țări se plasează pe partea dreaptă a nivelului mediu european, este de așteptat o creștere economică mai lentă concomitent cu o ușoară tendință de divergență între componentele sale, întreruptă eventual de pasaje temporare de convergență”¹⁸¹. De aceea, pentru atingerea obiectivelor de convergență economică și socială indispensabile reducerii decalajelor la nivelul întregii Uniunii, ar trebui ca, pe lângă eforturile pe linia convergenței în materie de medie națională a venitului pe locuitor, în perioadele favorabile unui ritm rapid de creștere rapidă, să fie avută în vedere în cadrul politicilor economice problema convergenței interne. În continuare, pe baza datelor prognozate recent de către FMI pentru economia globală, rezultă o continuare a procesului de convergență în cadrul UE până la nivelul anului 2022. Pentru România creșterea prognozată este de la 57,5% în 2016 la 66,3% în 2022. De asemenea, raportat la media din UE11, PIB-ul pe locuitor în România, după creșterea deja înregistrată în perioada 2006-2016, conform estimărilor FMI, va continua de la 83,2% în 2016 la 88,0% în 2022. Progresele realizate de România pe linia convergenței, sub impactul aderării la Uniunea Europeană, sunt de altfel reflectate de poziționarea sa din ce în ce mai bună în ierarhia europeană. Astfel, în privința PIB-ului pe locuitor, după ce a devansat Bulgaria în perioada de preaderare, România va devansa și Croația în anul 2018¹⁸² sau chiar începând din¹⁸³. Până la finalul anului 2022, cu un PIB pe locuitor estimat la aproximativ 32,3 mii dolari PPC, România se va apropia semnificativ de țări precum Grecia (34,4), Letonia (36,6), Ungaria (36,7), Polonia (37,8) sau Estonia (39,9). De asemenea, conform estimărilor pentru perioada următorilor 20 de ani, într-o variantă optimistă, care presupune adâncirea integrării în UE și modificări structurale profunde în economie, România ar putea ocupa locul 14 în UE27, ceea ce ar avea semnificația unui succes istoric. Ca raport față de media UE27, în varianta optimistă, venitul pe locuitor în România ar putea ajunge la 83-84% din media UE27¹⁸⁴. În privința valorii absolute a PIB-ului, în anul 2006 România ocupa locul 17 în UE. Până la finele anului 2022, conform prognozelor FMI, cu un PIB estimat la aproape 615 miliarde dolari PPC, România se va apropia semnificativ de valorile prognozate pentru Belgia (633) și Suedia (638), existând perspectiva ca la mijlocul deceniului viitor să ocupe locul 7 în cadrul UE27.

În țările foste comuniste din centrul și estul Europei, tranziția spre economia de piață din primul deceniu de după 1989 a pornit de la o structură pe sectoare a economiei naționale semnificativ diferită de aceea din țările vestice. Astfel, în aceste țări, sectorul serviciilor era încă subdezvoltat, în vreme ce sectorul industrial și cel agricol erau supradimensionate în raport cu standardele din țările dezvoltate. Între țările din centrul și estul Europei, România se caracteriza prin deținerea celei mai mari ponderi a agriculturii în populația ocupată și a celei mai mici ponderi a sectorului serviciilor. De exemplu, în anul 2000, agricultura acoperea încă aproximativ 45% din totalul populației ocupate¹⁸⁵. De asemenea, în același an, ponderea

¹⁸¹ Albu et al., 2016, p. 283

¹⁸² conform prognozei FMI, publicată în aprilie 2017

¹⁸³ 2017 conform revizuirilor recente ale prognozelor unor organisme internaționale specializate

¹⁸⁴ Op.cit pag. 279

¹⁸⁵ În Bulgaria, ponderea era de 24%

sectorului serviciilor în totalul populației ocupate era în România de doar aproximativ 28%, ocupând ultimul loc în UE din acest punct de vedere¹⁸⁶. Până în anul 2006, premergător aderării României la UE, s-au obținut progrese semnificative în ce privește sectorul serviciilor, acesta crescând la 37,0% (în continuare pe ultima poziție în UE27), în timp ce ponderea agriculturii în totalul populației ocupate s-a redus până la 30,7% în continuare pe prima poziție în UE27, adică UE considerată după Brexit.

România a depășit media UE27 în privința ponderii în totalul populației ocupate a sectorului construcțiilor, pornind de la -0,2 puncte procentuale în anul 2006 (7,3% față de 7,5%) și ajungând la +1,5 puncte procentuale în 2016 (7,7% față de 6,2%). Pentru stabilirea unor direcții viitoare de dezvoltare și pentru adâncirea integrării României prezintă utilitate analiza procesului convergenței structurale în interiorul Uniunii Europene. Cele mai mari decalaje există în sectorul agricol și la servicii.

În privința dinamicii ponderii în populația ocupată a sectoarelor industrial (ni%) și al construcțiilor, regimurile de comportament care însoțesc de regulă procesul de convergență în UE nu sunt la fel de clar conturate, ca în cazul sectorului agricol și al celui al serviciilor, pentru perioada 2006-2016. Probabil, într-o anumită măsură, lipsa unor comportamente clare în materie de dinamică a populației ocupate în cele două sectoare economice se datorează și anilor de criză severă, cuprinși în perioada analizată, criză care, așa cum se cunoaște, a afectat în mod special tocmai domeniile industrial și pe cel al construcțiilor. Perspectiva ar fi convergența către valorile înregistrate actualmente pe ansamblul grupului de țări UE14, atunci sectorul industrial își va reduce importanța în cadrul ocupării forței de muncă până la valori în jur de 14,5%, iar în cazul sectorului construcțiilor va mai acoperi doar în jur de 6% din forța de muncă.

Datorită diferențelor de productivitate între sectoarele economiei naționale, dinamica ponderii acestora în PIB are adesea traiectorii diferite față de aceea a dinamicii ponderii lor în populația ocupată. Spre deosebire de cazul convergenței reale, în cel al convergenței structurale se folosește structura PIB-ului exprimat în prețurile curente ale fiecărui an deci monedă națională, echivalată în euro sau în dolari. De aceea, pentru corectitudine se recomandă ca productivitățile pe persoană, calculate prin raportarea valorii adăugate brute, ca parte principală a PIB-ului exprimat în prețurile curente ale fiecărui an, la populația ocupată, să fie comparate doar între sectoarele economice ale aceleiași țări și între țări doar cu mare precauție. De regulă, în țările mai slab dezvoltate, sectorul construcțiilor și în special cel agricol sunt frecvent afectate de fluctuații sezoniere și anuale semnificative. În România s-au înregistrat progrese până în anul 2006, ponderea valorii adăugate brute din sectorul agricol în totalul PIB-ului diminuându-se, de exemplu, de la 10,8% în 2000 până la 7,7% în 2006. Scăderea a continuat, iar în anul 2016, s-a ajuns la o înjumătățire a ponderii în PIB a sectorului agricol (3,9%). Astfel, la finele perioadei analizate, valoarea ponderii respective în România era comparabilă cu aceea din alte state din zonă, precum Bulgaria și Ungaria (3,8%), Grecia (3,5%) sau Croația și Slovacia (3,4%).

România a devansat în anul 2016 ponderea înregistrată la nivelul grupului UE11 (56,9% față de 56,6%). Sub impactul aderării la UE, în cazul ambelor sectoare economice, se remarcă o convergență clară a României, atât către media UE27 cât și către media grupului UE11. Pentru sectorul agricol, reducerea decalajului a fost, în perioada de după 2006, de la +6 puncte procentuale la doar +2,4 puncte procentuale față de ponderea medie din UE27 și de la +4,1 puncte procentuale la doar +1,1 puncte procentuale comparativ cu ponderea din UE11. În cazul sectorului serviciilor impactul aderării s-a concretizat prin reducerea decalajului față

¹⁸⁶ Bulgaria cu 48% se situa pe penultimul loc în UE

de UE27 de la -15,0 la -8,2 puncte procentuale și față de UE11 de la -6,5 la +0,3 puncte procentuale. În anul 2016, în România ponderea în PIB a valorii adăugate brute din sectorul serviciilor a fost de 56,9%, comparativ cu valoarea medie de 56,6% la nivelul UE11. În acest an, la acest indicator, România a devansat țări precum Cehia (53,9%), Ungaria (54,9%), Slovacia (55,3%) și Slovenia (56,7%). În ce privește industria și construcțiile, având în vedere că ponderile lor în cadrul economiei naționale a României erau în anul 2006 mai ridicate decât valorile înregistrate ca medii atât în cazul UE17 cât și în cel al UE11, corelat cu dinamica primelor două sectoare analizate, impactul aderării pe linia convergenței a constat în ajustări în sensul reducerii diferențelor. Ponderea valorii adăugate brute din sectorul industrial în PIB, pornind de la 24,7% (comparativ cu 18,9% în UE27 și 23,4% în UE11) și înregistrând un maxim de 28,5% în anul terminării crizei pentru România, 2011, a coborât apoi accentuat până la 23,0% în anul 2016 (față de 18,3% în UE27 și 23,5% în UE11). Deci, reduceri ale decalajelor de la +5,8 la +4,7 puncte procentuale față de media UE27 și respectiv de la +1,3 la -0,5 puncte procentuale față de media UE11. Pentru sub-sectorul industriei prelucrătoare modificările în perioada analizată au fost de mică anvergură, înregistrându-se o ușoară creștere a decalajului față de media din UE27 (de la +4,9 la +5,9 puncte procentuale), și respectiv o nesemnificativă reducere față de media din UE11 (de la +2,3 la +2,1 puncte procentuale). În cazul construcțiilor, ponderea valorii adăugate brute din acest sector în PIB a fost de 7,9% în 2006 (comparativ cu 5,6% în UE27 și 6,6% în UE11), crescând apoi la un maxim de 11,2% în anul premergător crizei din România, 2008, după care în continuare a scăzut accentuat până la valoarea de 6,0% în 2016 (față de 4,6% în UE27 și 5,4% în UE11). Deci, reduceri ale decalajelor de la +2,3 la +1,4 puncte procentuale față de media UE27 și respectiv de la +1,3 la doar +0,6 puncte procentuale față de media UE11.

Raportul FIC din anul 2017, analizând comparativ România cu statele din regiune care ar constitui o opțiune pentru amplasarea investițiilor și fac „conurență” în mod direct României, atrage atenția asupra opțiunii de localizare a fluxurilor de investiții cu valoarea adăugată ridicată în statele care oferă condiții mai bune, în timp ce României îi vor reveni investiții orientate mai degrabă spre exploatarea resurselor sau a unei piețe de consum numeroase, dar pentru care oferă produse de calitate mai scăzută.

Aderarea în anul 2007 a României la Uniunea Europeană a avut efecte benefice din numeroase puncte de vedere, reprezentând principala cale de progres pe multiple planuri economic, social, politic, prin prisma conservării mediului, și apropierea de standardele din cele mai dezvoltate țări din UE. Convergența pe plan economic și creșterea coeziunii sociale la nivel european reprezintă unele dintre principalele obiective declarate ale UE. Deci, programul de convergență reprezintă un instrument fundamental.

EU EFFORTS TO COMBAT CLIMATE CHANGE

EFORTURILE UE PRIVIND COMBATAREA SCHIMBĂRILOR CLIMATICE

Conf. univ. dr. Ștefan ȚARCĂ,
Universitatea „Hyperion”, București

Abstract:

As a contribution to keeping global warming below 2 °C, the EU has set a long-term target of reducing its emissions by 80%-95% of 1990 levels by 2050, with developed countries considered a group that takes similar action. To achieve such a reduction in emissions, it is necessary for the EU to become a low-carbon economy.

In 2011, the Commission published a "roadmap" setting out the most cost-effective way to achieve a competitive low-carbon economy by 2050 and including benchmarks for measuring progress. The roadmap shows how different sectors, from power generation to agriculture, can contribute to this goal. By mid-century, electricity generation should be almost 100% carbon-free. In 2050, the EU would use around 30% less energy, becoming more energy efficient. Using more locally produced energy would reduce dependence on imports, and the transition to a low-carbon economy would also involve reducing air pollution and health-related costs.

Key words: climate, climate changes, greenhouse gases, global warming.

1. Clima și starea vremii

Marea majoritate a informațiilor meteorologice, respectiv **starea vremii**, sunt cele analizate pe o perioadă relativ scurtă de timp și se referă la precipitații, temperatură ridicată, direcția și intensitatea vântului, furtuni, etc. Datele culese, sunt analizate și furnizate de stațiile meteorologice și se referă la o perioadă determinată de timp, sub forma unor previziuni¹⁸⁷ de natură informativă.

Starea vremii dintr-o regiune se poate modifica de la o oră, la alta. O ploaie torențială, poate fi urmată de câteva ore de căldură sufocantă.

Fenomenele climatice pot fi definite, ca,- dinamica fenomenelor meteorologice dintr-o anumită regiune, evaluată într-un interval de timp. Respectiv, valorile medii ale fenomenelor meteorologice, precipitații și temperaturi, căldură, analizate pe o perioadă îndelungată de timp¹⁸⁸.

Spre deosebire de starea vremii, **clima**, nu prezintă valori atât de variabile. Ceea ce nu înseamnă că nu se modifică, pentru că, fără îndoială, schimbarea climei pe glob este o realitate și s-a produs de-a lungul istoriei Terrei, din cauze naturale.¹⁸⁹

Fenomenele meteorologice extreme, în ultimul timp, au intrat în viața noastră cotidiană și se manifestă în toate regiunile globului, schimbarea climei dă naștere unor fenomene precum:

- Precipitații abundente, alternând cu perioade de secetă prelungită;
- Uragane și furtuni violente, inclusiv în zone în care aceste fenomene nu sunt caracteristice;
- Temperaturi extreme;
- Deșertificare;
- Incendii de pădure pe suprafețe extinse¹⁹⁰

2. Schimbarile climatice.

¹⁸⁷ Cunoscut și sub numele de coduri meteorologice

¹⁸⁸ Site-ul Comisiei Europene dedicat combaterii schimbărilor climatice: <http://ec.europa.eu/clima>
http://ec.europa.eu/clima/citizens/causes/index_ro.htm

¹⁸⁹ Idem.

¹⁹⁰ Ex Grecia, Italia, -2022

Aproape toate activitățile omului influențează, negativ, clima Pământului prin emisiile unor cantități maride gaze cu efect de seră la cele adăugate la cele existente în mod natural în atmosferă.

Aceste emisii de gaze cu efect de seră provin în principal de la activități umane cu impact asupra mediului, cum ar fi: arderea combustibililor fosili pentru producerea de energie și încălzire domestică, transporturi, precum și din alte activități umane precum tăierea pădurilor pe zone extinse¹⁹¹, agricultura, creșterea animalelor, încălzirea domestică și producția de substanțe chimice. Dioxidul de carbon (CO₂) este gazul cu efect de seră pe care îl întâlnim cel mai frecvent în urma activităților umane.

Gazele suplimentare amplifică „efectul de seră” asupra atmosferei planetei noastre, determinând creșterea temperaturii Pământului într-un ritm extraordinar și generând schimbări climatice majore.

Oamenii de știință¹⁹² sunt de acord cu concluzia conform căreia accelerarea schimbării climatice se datorează creșterii emisiilor de gaze cu efect de seră, ca rezultat al activității umane.

Gazele cu efect de seră au capacitatea de a reține, în atmosfera, căldura terestră producându-se, astfel, efectul de **încălzire globală**.

Datele statistice privind evoluția temperaturilor medii, ne arată, că:

- Temperatura medie de pe glob a crescut cu peste 1,5°C din perioada pre industrială, până în prezent;
- După anul 2015, s-au înregistrat cele mai mari valori ale temperaturilor medii, iar decada cuprinsă între 2012 și 2022 a fost cea mai călduroasă înregistrată până acum¹⁹³.

Ca o consecință directă a creșterii temperaturilor medii anuale de pe glob, apare procesul de topire a ghețarilor, creșterea nivelului mărilor și oceanelor, datorită topirii ghețarilor polari, extinderea zonelor aride și semideșertice și reducerea prin secare a resurselor de apă dulce, fenomenul de migrație de mediu și altele. Aceste fenomene au efecte devastatoare asupra biodiversității, asupra sistemelor economice actuale și asupra populației umane și animale, în special a celor din zonele afectate.

Modificările climatice au puterea să ne transforme planeta, afectându-ne sănătatea și viața îngreunarea aprovizionării cu alimente și apă. Deși toată lumea este expusă riscului, impactul este mai dur asupra celor săraci și vulnerabili.

Banca Mondială¹⁹⁴ apreciază într-un studiu din 2021, faptul că, până în 2050, peste 145 de milioane de persoane care locuiesc în zone intens populate, vor migra în alte țări, provocând adevărate crize umanitare și influențând negativ dezvoltarea regiunilor în cauză. „Migranții din cauze climatice” se vor alătura, astfel, milioanele de persoane care migrează anual din țările lor, din motive economice, sociale sau politice¹⁹⁵.

Cu cât problemele sunt mai mari, cu atât va fi mai dificil și mai costisitor să le rezolvăm. De aceea, cea mai bună opțiune este să acționăm din timp pentru a combate schimbările climatice.

Specialistii, apreciază, ca este necesară o reacție mondială la schimbările climatice

Acțiunile la nivel internațional sunt esențiale, întrucât schimbările climatice depășesc granițele naționale. UE a contribuit la elaborarea Convenției-cadru a Națiunilor Unite privind schimbările climatice¹⁹⁶, și a Protocolului de la Kyoto din 1997, care limitează emisiile de

¹⁹¹ mai ales defrișarea pădurilor tropicale

¹⁹²Grupul interguvernamental privind schimbările climatice,(IPCC), care reunește principalii experți mondiali în științe atmosferice.

¹⁹³Raport pe anul 2021 al IPCC.

¹⁹⁴Dumitrescu, Cristian, Economie, partea II, Editura SITECH Craiova, 2022, p. 95

¹⁹⁵Studiu al Băncii Mondiale pe anul 2021

¹⁹⁶ semnată în 1992 la Rio de Janeiro, Brazilia

gaze cu efect de seră ale țărilor dezvoltate, dar mai ales la adoptarea și intrarea în vigoare a Acordului de la Paris, 2015, privind schimbările climatice¹⁹⁷.

Cu toate acestea, în prezent, mai mult de jumătate din emisiile de gaze cu efect de seră, la nivel mondial, provin din țările în curs de dezvoltare.¹⁹⁸

Statele din întreaga lume nu își îndeplinesc angajamentele de a lupta împotriva poluării și a modificărilor climatice, îndreptând planeta către un viitor nesigur, marcat de inundații catastrofice, incendii devastatoare, secetă prelungită, valuri de căldură și dispariția speciilor de animale și plante¹⁹⁹. Doar 26 din 193²⁰⁰ de țări care au convenit anul trecut să-și intensifice acțiunile în materie de climă au dat curs punerii în practică de planuri mai ambițioase²⁰¹. Primii doi poluatori ai lumii, China și Statele Unite, au luat unele măsuri, dar nu suficiente, iar negocierile privind clima dintre Beijing și Washington au fost înghețate de luni de zile. Fără reduceri drastice ale emisiilor de gaze cu efect de seră,²⁰² planeta este pe cale să se încălzească cu o medie de 2,1 până la 2,9 grade Celsius, în comparație cu nivelurile preindustriale, până în 2100. Aceste niveluri sunt mult mai mari decât obiectivul de 1,5 grade Celsius stabilit prin acordul de referință de la Paris din 2015.

Conferința Națiunilor Unite privind schimbările climatice din 2022, denumită Conferința părților UNFCCC, sau COP27²⁰³, a avut loc între 6 noiembrie și 18 noiembrie 2022 în Egipt, la Sharm El Sheikh. și care s-a bazat pe rezultatele COP26²⁰⁴ și care a luat în discuție o serie de probleme esențiale ale urgențelor climatice și anume:– reducerea urgentă a emisiilor de gaze cu efect de seră, creșterea rezilienței și adaptarea la impacturile inevitabile ale schimbărilor climatice, pentru îndeplinirea angajamentelor de finanțare a acțiunii climatice în țările în curs de dezvoltare.

Această Conferință mondială (COP27) a avut loc pe fondul celor mai grave tensiuni geopolitice din ultimii ani, din cauza războiului din Ucraina²⁰⁵, a creșterii prețurilor pentru combustibili, energie și alimente, precum și a perspectivelor economice din ce în ce mai sumbre.

“Trebuie să trecem peste toate acestea dacă vrem ca omenirea să aibă o speranță că va reuși să evite cele mai grave dezastre ale dereglării climei, unde, cea mai mare problema ridicată în cadrul discuțiilor privind clima este inegalitatea climatică flagrantă dintre lumea bogată, vinovată pentru majoritatea emisiilor și cea săracă nevoită să suporte efectele negative”.²⁰⁶

Angajamentul țărilor bogate de a reduce suficient de repede emisiile de gaze cu efect de seră a eșuat și nici nu au reușit să le ofere țărilor sărace suportul financiar necesar pentru a face față fenomenelor meteo extreme cauzate de încălzirea globală.

Din păcate, rezultatul final al COP27, nu a fost cel scontat, statele participante la Conferința din Egipt, nu au ajuns la o înțelegere asupra costurilor pentru prevenirea și combaterea schimbărilor climatice.

Efortul și participarea globală este esențială pentru prevenirea și combaterea schimbărilor climatice și îndeplinirea obiectivelor Acordului de la Paris. Uniunea Europeană²⁰⁷ susține **cu fermitate** realizarea unor obiective ambițioase în materie de climă,

¹⁹⁷Adoptat în 2015 și a intrat în vigoare în 2020.

¹⁹⁸China, Rusia, Brazilia, etc.

¹⁹⁹Potrivit unui raport publicat în luna octombrie, 2022, de către ONU

²⁰⁰ 26 de state semnatare a Acordului de la Paris, 2015, la care se adaugă UE, cu statele părți

²⁰¹ Între care UE, se găsește pe primul loc

²⁰² Se arată în raportul ONU pe anul 2022

²⁰³ Desfășurată ca cea de 27-a conferință a Națiunilor Unite privind schimbările climatice

²⁰⁴ Care s-a desfășurat în decembrie 2021, la Glasgow

²⁰⁵ Început în februarie 2022 prin agresiunea Rusiei asupra Ucrainei.

²⁰⁶ Spune Secretarul General al ONU, Antonio Guterres, într-un interviu pentru cotidianul The Guardian

²⁰⁷ Dumitrescu, Cristian, Dreptul administrativ și procesul decizional în cadrul Uniunii Europene, Editura SITECH Craiova, 2022, p.14

atât în cadrul unor organizații internaționale, cât și în cadrul relațiilor sale bilaterale cu statele europene.

Uniunea Europeană, este vârful de lance în obținerea unor acorduri internaționale în domeniu și este **cel mai mare furnizor de finanțare vizând combaterea schimbărilor climatice** din lume. Fondurile oferite de UE susțin foarte multe proiecte și acțiuni legate de climă în **țări în curs de dezvoltare** pentru combaterea efectelor negative ale schimbărilor climatice.

UE și-a asumat obiectivul²⁰⁸ pe termen lung de a-și reduce emisiile cu 80 %-95 % față de nivelurile din 1990 până în 2050, în contextul în care țările dezvoltate sunt considerate un grup care ia măsuri similare. Pentru a atinge o astfel de reducere a emisiilor, este necesar ca UE să devină o economie cu emisii reduse de dioxid de carbon. În 2011, Comisia a publicat o „foaie de parcurs” care stabilește cel mai rentabil mod în care se poate ajunge la o economie competitivă cu emisii scăzute de dioxid de carbon până în 2050 și care include repere pentru măsurarea progresului. Foaia de parcurs arată modul în care pot contribui la atingerea acestui obiectiv diferite sectoare, de la generarea de energie electrică și până la agricultură. Până la jumătatea secolului, generarea de energie electrică ar trebui să se realizeze aproape 100 % fără emisii de dioxid de carbon. În 2050, UE ar putea folosi cu aproximativ 30 % mai puțină energie, devenind mai eficientă din punct de vedere energetic. Folosirea unei cantități mai mari de energie produsă la nivel local ar reduce dependența de importuri²⁰⁹, iar trecerea la o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon ar implica, de asemenea, reducerea poluării aerului și a costurilor legate de sănătate.

În decembrie 2019, Consiliul European a stabilit un nou obiectiv de reducere a emisiilor de gaze. Astfel, liderii UE au aprobat obiectivul realizării unei UE neutre din punct de vedere climatic până în 2050.²¹⁰ Aceasta înseamnă că, până în 2050, UE își va reduce drastic emisiile de gaze cu efect de seră și va găsi modalități de compensare a emisiilor restante și inevitabile. Atingerea unui **“bilanț zero al emisiilor nete”** va aduce beneficii populației și mediului și va limita încălzirea globală.²¹¹

Consiliul European²¹² a apreciat că tranziția către neutralitatea climatică va genera oportunități semnificative și mai bune pentru unele sectoare și anume:

- creșterea economică²¹³
- piețe interne, mai stabile
- creșterea locurilor de muncă
- dezvoltarea tehnologică nepoluantă.

De asemenea, liderii Uniunii Europene au apreciat necesitatea instituirii unui **“cadru favorabil”** în vederea asigurării unei tranziții **“eficiente din punctul de vedere al costurilor”**, precum și **“echilibrate”** și **“echitabile din punct de vedere social”**. Mecanismul pentru o tranziție justă recent înființat va asigura acordarea unui sprijin adaptat regiunilor și sectoarelor care se confruntă cu provocări deosebite în contextul tranziției climatice²¹⁴.

Statul trebuie să stabilească cu precizie limitele competențelor sale sub forma legii, așa cum face în privința libertăților cetățenilor, el nu trebuie să acționeze mai mult decât ține de competența sa legală²¹⁵.

²⁰⁸ Ca o contribuție la menținerea încălzirii globale sub 2 °C

²⁰⁹ De exemplu, din Rusia

²¹⁰ În cursul reuniunii a Consiliului European, di 12-13 decembrie 2019.

²¹¹ Din hotărârile Consiliului European, 12-13 decembrie 2019

²¹² Dumitrescu, Cristian, Dreptul administrativ și procesul decizional în cadrul Uniunii Europene, Editura SITECH Craiova, 2022, p.18

²¹³ Dumitrescu, Cristian, Economie, Editura SITECH Craiova, 2022, p. 17

²¹⁴ idem

²¹⁵ Dumitrescu, Cristian, Dreptul administrativ și procesul decizional în cadrul Uniunii Europene, Editura SITECH Craiova, 2022, p.41

Acțiunile în domeniul protecției climei ar trebui să fie ”**integrate în toate sectoarele de politică**”, întărind hotărârea fermă a UE de a-și îndeplini angajamentele luate în plan intern dar și în plan internațional.

Prin aprobarea bugetului pe termen lung al UE pentru 2021-2027 și a Next Generation EU, va conduce la decizia că cel puțin ”**30% din cheltuielile totale**” ar trebui să fie direcționate către proiecte legate de climă.

4. Pactul verde European

Pactul verde european oferă planul și foaia de parcurs pentru ca UE să își concretizeze obiectivele ambițioase în materie de climă. Acesta recunoaște necesitatea ca ”**toate acțiunile economice și politicile ale UE**” să joace un rol în realizarea neutralității climatice și stabilește o foaie de parcurs pentru inițiativele legislative și nelegislative care vor ajuta UE să atingă acest obiectiv.²¹⁶

Legea europeană a climei²¹⁷, va transpune angajamentele politice ale UE cu privire la climă într-o ”**obligație juridică**”. Actul legislativ va stabili cadrul pentru acțiunile care urmează să fie realizate de UE și de țările sale membre în vederea reducerii treptate a emisiilor de gaze și, în cele din urmă, a atingerii obiectivelor climatice în UE până în 2050.

Conform planului, Uniunea Europeană, dorește să reducă emisiile de gaze cu efect de seră, cu peste 55% până în 2030. În acest sens, UE, are și un obiectiv intermediar de reducere a emisiilor până în 2030. Inițial, ținta de atins până în 2030 a fost de a reduce emisiile cu 40%.²¹⁸

Ulterior, în anul 2020, obiectivul a fost actualizat la minimum 55% până în 2030²¹⁹). Planul se numește „Fit for 55”²²⁰ și cuprinde reguli privind: comercializarea certificatelor de emisii; țintele naționale de reducere a emisiilor; absorbția cărbunelui în sectorul folosirii terenurilor; reducerea emisiilor din sectorul transporturilor, etc.

5. România și schimbările climatice

Schimbările climatice, în România, au provocat inundații devastatoare în nord-vest, secetă prelungită și deșertificare în sud Est, reducerea producției cerealiere. Aceasta este o realitate imposibil de contestat.

În ceea ce privește România, contribuția sa la emisiile globale este nesemnificativă, numai 0,3% din emisiile de gaze cu efect de seră ale lumii și mai puțin de 3% din emisiile totale ale țărilor UE. Dioxidul de carbon²²¹ are cel mai mare procent din totalul emisiilor de gaze cu efect de seră, urmat de metan și protoxidul de azot.

Strategia națională²²² a României privind schimbările climatice și creșterea economică bazată pe emisii reduse de carbon (CRESC) reprezintă documentul programatic pe termen lung, 2016 – 2030, incluzând și orizontul 2050, care stabilește liniile operaționale de acțiune ale României pentru prevenirea și combaterea efectelor negative produse de schimbările climatice..

România va susține poziția UE, de reducere a folosirii cărbunelui în sectorul energetic, de eliminare din trafic a mașinilor pe combustie internă din 2035²²³. După acel moment doar mașinile electrice vor putea fi înmatriculate în Europa.

Aceste angajamente și programe extrem de ambițioase, cum ar fi sectoarele transporturi, dar mai ales, energetic, care are una dintre cele mai mari contribuții la creșterea impactului

²¹⁶ Aceste acțiuni vizează sectoare precum industria, agricultura, transporturile și mobilitatea, energia și finanțele

²¹⁷ care este un element central al Pactului verde european

²¹⁸ comparativ cu anul 1990, acest obiectiv a fost stabilit în 2014

²¹⁹ Comparativ cu anul 1990.

²²⁰ menit să reducă emisiile de gaze cu efect de seră ale Uniunii Europene cu 55% până în 2030

²²¹ Potrivit raportului bienal nr.4 al României

²²² Dumitrescu, Cristian, Drept administrativ- partea generală, Editura SITECH Craiova, 2022, p. 102

²²³ După acel moment doar mașinile electrice vor putea fi înmatriculate în Europa.

emisiilor, unde Ministerul Mediului va realiza, în viitor, independența energetică totală sau parțială a gospodăriilor prin instalarea panourilor fotovoltaice și alte soluții.

În România nu s-a deschis nicio centrală pe cărbune după izbucnirea conflictului din Ucraina²²⁴ și nu s-a permis redeschiderea niciunei centrale fără autorizație de mediu. Cele care au autorizație de mediu, au început să lucreze la capacitatea maximă pentru a echilibra sistemul energetic și pentru a asigura o securitate în domeniul furnizării energiei electrice.

În prezent, România, susține cooperarea globală pentru gestionarea schimbărilor climatice și pentru implementarea **Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă, a Acordului de la Paris privind schimbările climatice și a Convenției - Cadru a Națiunilor Unite privind Schimbările Climatice (UNFCCC)**.

Mai mult, Ministerul Afacerilor Externe se realizează, potrivit competențelor sale, la obiectivele de ordin climatic asumate la nivel național și internațional, exemple recente în acest sens fiind crearea, la 25 mai a.c., a rețelei de diplomatie climatică a României, precum și recenta numire a unui Reprezentant cu Însărcinări Speciale în MAE pentru Energie și Diplomatie Climatică.

Bibliografie:

- Ștefan Țarcă, Dreptul mediului, Editura SITECH, Craiova, 2017;
- Mircea Dușu Andrei Dușu, Dreptul mediului, ediția 4, Editura C.H. Beck, București, 2014;
- Dumitrescu, Cristian, [Drept administrativ- partea generală](#), Editura SITECH Craiova, 2022;
- Dumitrescu, Cristian, Dreptul administrativ și procesul decizional în cadrul Uniunii Europene, Editura SITECH Craiova, 2022;
- Dumitrescu, Cristian, Economie, Editura SITECH Craiova, 2022;
- Site-ul Comisiei Europene dedicat combaterii schimbărilor climatice: <http://ec.europa.eu/clima>
- http://ec.europa.eu/clima/citizens/causes/index_ro.htm (disponibil în toate limbile UE)
- Politicile climatice ale Comisiei Europene,
- <https://www.facebook.com/EUClimateAction> Site-ul
- Grupului interguvernamental privind schimbările climatice: <http://www.ipcc.ch> .

²²⁴ 24 februarie 2022

ELECTRONIC MONITORING IN JUDICIAL PROCEEDINGS SUBSEQUENT TO THE ISSUANCE OF THE PROVISIONAL PROTECTION ORDER

MONITORIZAREA ELECTRONICĂ ÎN PROCEDURILE JUDICIARE SUBSECVENTE EMITERII ORDINULUI DE PROTECȚIE PROVIZORIU

Drd. Dragoș Mădălin PLETOSU

Universitatea de Studii Politice și Economice
Europene „Constantin Stere”

Abstract:

The necessity of developing legal norms with the purpose of protecting basic social relationships inside families was acknowledged at a national and European level. This way, the domestic violence topic was thoroughly reviewed and the opportunity of having means of protecting victims from this phenomenon was generally considered. As a means to protect victims, the legal tool of a temporary protection order was instated and, additionally, to oversee and assure the abiding of the said order through electronic surveillance.

Keywords:

Începând cu aderarea României la Uniunea Europeană în anul 2007, normele juridice naționale au fost într-o constantă dezvoltare cu scopul alinierii acestora la nivelul statelor membre²²⁵.

Unul din principalele elemente ale dezvoltării juridice rapide a fost reprezentat de îmbunătățirea tehnologiilor informatice și a accesului rapid al cetățenilor la informație. În urma acestei dezvoltări, normele juridice au fost supuse unui proces amplu de modificare în vederea adoptării unei atitudini proactive privind întărirea capacității legislative a statului de asigurare a drepturilor și libertățile cetățenești.

Aderarea României la Uniunea Europeană a presupus în egală măsură oportunități de dezvoltare și de asemenea provocări de natură a întări necesitatea modificărilor legislative. În acest sens, una din dezvoltările principale ale noțiunilor juridice la nivel european au privit forma socială de bază a societății, familia.

Evoluția normelor juridice au prevăzut necesitatea protejării extensive a familiei, astfel a fiind analizată oportunitatea definirii noțiunii de violență în familie, astfel noțiunea fiind considerată un fenomen complex și de o importanță majoră, a cărei existență necesită cunoașterea și conștientizarea în vederea aplicării unui răspuns adecvat din partea autorităților care manifestă motivația de a întreprinde demersuri legale corespunzătoare.

Trăim într-o lume în care tulburările din cadrul familiei, evenimentele negative, neașteptate și brutale, prin raportarea la funcționarea normală a unei societăți, au fost considerată de-alungul timpului ca o stare de normalitate și nu un una excepțională. Prin urmare, în ultima perioadă au fost înregistrate schimbări semnificative în practică, atât la nivelul politicilor cât și al sistemului legislativ. În acest sens, violența în familie este incriminată în majoritatea statelor, iar ordinele de restricție au devenit o măsură de protecție comună la nivel european pentru victimele violenței în familie²²⁶.

²²⁵ I. Ifrim, *Partea generală a Codului penal român într-o viziune europeană*, Revista Studii și Cercetări Juridice, nr.3/2017, pp. 329–359.

²²⁶ I. Ifrim, Mihaela Shilbaya Matei, *Alienarea parentală element constitutiv al infractiunii de nerespectarea masurilor privind incredintarea minorului in concurs cualte infractiuni*, Revista Universul juridic, nr. 4/2022, luna aprilie, <https://www.universuljuridic.ro/alienarea-parentala-element-constitutiv-al-infractiunii-de-nerespectarea-masurilor-privind-incredintarea-minorului-in-concurs-cu-alte-infractiuni>.

Violența domestică se relevă ca un fenomen global, fiind evidențiată în toate statele membre Uniunii Europene, afectând toate categoriile socio-economice, etnii sau comunități.

Având în vedere acest fenomen, în vederea combaterii fenomenului de violență domestică, a fost adoptată Legea 217/22.05.2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, ocazie cu care au fost puse bazele primului act normativ care definește extensiv violența în familie, tipurile de violență și măsurile de combatere a acestui fenomen.

În conținutul capitolului I din Legea 217/22.05.2003, violența în familie este definită ca fiind *”orice acțiune fizică sau verbală săvârșită cu intenție de către un membru de familie împotriva altui membru al aceleiași familii, care provoacă o suferință fizică, psihică, sexuală sau un prejudiciu material²²⁷”*.

Totodată, este considerată de asemenea violență în familie împiedicarea femeii de a-și exercita drepturile și libertățile fundamentale.

În accepțiunea legiuitorului, în conținutul Legii 217/22.05.2003, noțiunea de familie este extinsă, depășind astfel limitele convenționale general acceptate, astfel de efectele acestei legi putând beneficia și persoane care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți, părinți sau copii, fără a fi necesare activități de anchetă socială și de asemenea fără a fi nevoie de îndeplinirea unei condiții legale ca persoanele să fie căsătorite. Totodată, în conținutul Legii 217/22.05.2003, nu au fost prevăzute diferențe .

De efectele acestei legi beneficiază și persoanele care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți sau dintre părinți și copil, dovedite pe baza anchetei sociale, nu numai cuplurile căsătorite legal. Totodată, actul normativ în cauză nu face diferențe cu privire la genul sau identitatea de gen a membrilor de familie, adresându-se astfel nediscriminatoriu și cuplurilor homosexuale.

Fiind avut în vedere fenomenul de violență în familie, a fost necesară de asemenea introducerea unui mecanism de protecție pentru a identifica victimele asupra cărora există un risc iminent de agresiune și de a lua măsurile necesare pentru a le asigura acestora protecția.

În conținutul Legii 217/22.05.2003, art. 28 reglementează faptul că în situația existenței unei fapte de violență în familie, poate fi emis un ordin de protecție provizoriu de către polițiștii care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu constată că există un risc iminent ca viața, integritatea fizică ori libertatea unei persoane să fie pusă în pericol printr-un act de violență domestică.

Constatarea existenței riscului iminent este făcută de polițiști pe baza evaluării situației de fapt care rezultă din probele obținute și formularul de evaluare a riscului pus la dispoziție de către legiuitor pentru a elimina posibilitatea constatărilor subiective ale polițiștilor.

În situația în care, în urma evaluării situației de fapt cu ajutorul formularului de evaluare a riscului se constată că nu sunt întrunite condițiile de emitere a ordinului de protecție provizoriu, polițiștii au obligația de a informa presupusele victime ale violenței în familie, cu privire la posibilitatea acestora de a depune o cerere pentru emiterea unui ordin de protecție de către instanța de judecată competentă.

Prin ordinul de protecție provizoriu, polițistul poate să dispună pentru o perioadă de 5 zile, una sau mai multe măsuri de protecție a victimei:

- evacuarea temporară a agresorului din locuința comună, indiferent dacă acesta este titularul dreptului de proprietate;

- reintegrarea victimei și, după caz, a copiilor în locuința comună, după evacuarea agresorului;

- obligarea agresorului la păstrarea unei distanțe minime determinate față de victimă, față de membrii familiei acesteia, ori față de reședința, locul de muncă sau unitatea de învățământ a persoanei protejate;

- obligarea agresorului de a preda poliției armele deținute.

²²⁷ Idem.

Ordinul de protecție provizoriu, cuprinde de asemenea și mențiunea că încălcarea oricăreia dintre măsurile dispuse constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani, astfel acțiunea legiutorului fiind că prin nerespectarea măsurilor în cauză, făptuitorul comite o faptă de natură penală și nu contravențională, astfel considerând fapta una de o gravitate semnificativă care trebuie să atragă după sine o sancțiune privativă de libertate. Dacă prin ordinul de protecție provizoriu s-a luat măsura evacuării temporare a agresorului, iar acesta nu are asigurată cazarea din altă sursă, va fi informat și orientat către centrele rezidențiale care oferă cazare pentru persoanele fără adăpost sau adăposturile de noapte, gestionate de autoritățile administrației publice locale, sau orice alt loc adecvat. În situația în care agresorul solicită cazarea într-un centru rezidențial din categoria celor menționate mai sus, acesta va fi condus de către echipa mobilă (echipa mobilă = reprezentanți ai serviciului public de asistență socială). Obligațiile și interdicțiile dispuse împotriva agresorilor prin ordinele de protecție provizorii devin obligatorii imediat după emiterea acestora, fără somație și fără trecerea vreunui termen.

Perioada de 5 zile se calculează pe ore, adică 120 de ore de la momentul la care s-a emis ordinul de protecție provizoriu.

Ordinul de protecție provizoriu se comunică agresorului și victimei.

Ordinul de protecție provizoriu se înaintează de către unitatea de poliție din care face parte polițistul care l-a emis, pentru confirmare, parchetului de pe lângă judecătoria competentă în a cărei rază teritorială a fost emis, în termen de 24 de ore de la data emiterii.

Procurorul de la parchetul competent decide cu privire la necesitatea menținerii măsurilor de protecție dispuse de organul de poliție în termen de 48 de ore de la emiterea ordinului de protecție provizoriu.

În cazul în care constată că nu mai este necesară menținerea măsurilor de protecție dispuse, procurorul poate dispune motivat încetarea măsurilor de protecție, cu menționarea momentului de la care acestea încetează. Procurorul comunică acest lucru de îndată unității de poliție care a înaintat ordinul de protecție provizoriu, care ia măsuri pentru informarea imediată a persoanelor ce făceau obiectul acestuia.

Dacă procurorul confirmă necesitatea menținerii măsurilor de protecție dispuse de organul de poliție prin ordinul de protecție provizoriu, va aplica o rezoluție cu caracter administrativ pe exemplarul original al acestuia. Procurorul va înainta apoi ordinul de protecție provizoriu (OPP cu o durată de 5 zile), însoțit de documentele care au stat la baza emiterii și confirmării acestuia, judecătoriei competente în a cărei rază teritorială a fost emis, însoțit de o cerere pentru emiterea ordinului de protecție (OP cu o durată de maxim 6 luni). Durata inițială (de 5 zile) pentru care a fost dispus OPP se prelungește, de drept, cu durata necesară îndeplinirii procedurii judiciare de emitere a ordinului de protecție OP, cu informarea agresorului despre acest fapt.

Ordinul de protecție provizoriu (OPP) poate fi contestat la instanța de judecată competentă în termen de 48 de ore de la comunicare.

Ulterior emiterii ordinului de protecție provizoriu și aducerii la cunoștință atât agresorului cât și victimei despre măsurile de protecție care au fost dispuse, responsabilitatea supravegherii respectării acestora revine structurilor de poliție.

Anterior anului 2022, supravegherea respectării măsurilor a fost exercitată doar prin utilizarea măsurilor convenționale precum verificarea inopinată de către polițiști la domiciliul victimei și agresorului, sau prin posibilitatea subiectivă a victimei de a sesiza nerespectarea măsurilor de către agresor, prin apelarea numărului de urgență 112.

Mai multe acte normative din România fac referire la sistemele electronice de supraveghere, fără ca ele să existe practic sau să aibă măcar o reglementare dedicată. Monitorizarea prin brățară electronică, pe care o cunoaștem din practica altor state, este adusă în discuție în prezent ca o necesitate reală în sistemul judiciar, justificată prin dezvoltarea tehnologiilor și permiterea accesului rapid al cetățeanului la informație.

În acest sens, a fost inițiată Legea nr. 146/2021 *privind monitorizarea electronică în cadrul unor proceduri judiciare și execuțional penale*, fără a avea totuși norme de aplicare în vigoare. Ulterior acestui moment, în urma inițierii, legea a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 515.

Legea 146/2021 își găsește astfel aplicabilitatea în primă fază, în sistem pilot, începând cu data de 01.03.2022, având termen de implementare a sistemelor de monitorizare electronică până la data de 31.12.2025, legiuitorul prevăzând astfel un termen semnificativ de implementare corespunzătoare a sistemelor în vederea posibilității aplicării corespunzătoare a măsurilor urmărite.

Legea stabilește că monitorizarea electronică se va realiza cu ajutorul brățării electronice, dar și a dispozitivelor funcții, urmând ca brățara să se monteze pe gleznă sau pe braț, după caz.

Dispozitivele fixe se vor folosi în imobilul pe care persoana supravegheată nu are voie să îl părăsească sau de care nu are voie să se apropie. Sunt tratate în lege nu doar dispozitivele pentru agresor, ci și cele pentru persoana protejată, în cazurile de violență în familie.

În acest sens, legiuitorul a prevăzut posibilitatea monitorizării permanente atât a victimei violenței în familie cât și a agresorului, oferind astfel posibilitatea polițiștilor de a interveni pentru a putea preveni din timp o eventuală agresiune asupra victimei precum și pentru a preveni și de asemenea de a proba după caz, fapta de nerespectare a măsurilor dispuse prin ordinul de protecție provizoriu.

Persoanele supuse măsurii de supraveghere electronică vor avea un dosar electronic, potrivit Legii 146/2021, organul de supraveghere având dreptul de a face oricând verificări, inopinat sau la sesizare. Totodată, este consemnat în aceeași lege, dreptul operatorului de supraveghere de a pătrunde în locuință fără acordul celui supravegheat.

În ceea ce privește monitorizarea în cazul respectării măsurilor impuse prin ordinul de protecție provizoriu, legiuitorul a prevăzut faptul că măsura de supraveghere electronică poate fi impusă doar cu acordul explicit al victimei violenței în familie, nefiind necesar acordul agresorului pentru instituirea măsurii de supraveghere asupra sa. Totodată, în momentul acordului, victima se supune de asemenea pe sine măsurilor de supraveghere, pentru a îi putea fi asigurată monitorizarea în vederea protecției împotriva eventualelor acțiuni agresive ale agresorului asupra sa.

În conținutul actului normativ, este de asemenea tratat aspectul protecției datelor cu caracter personal, fiind în mod evident prelucrate acest tip de date prin aplicarea măsurilor de supraveghere, legiuitorul instituind posibilitatea reală a organului de supraveghere de a recepționa date cu privire la locația agresorului și victimei doar în situația în care există suspiciunea rezonabilă că agresorul a încălcat sau se pregătește să încalce una din măsurile instituite prin ordinul de protecție provizoriu, nefiind astfel posibilă monitorizarea permanentă a locației victimei și agresorului.

Sistemul de monitorizare va putea primi mai multe tipuri de alertă, în funcție de activitatea celui supravegheat sau de modul de funcționare a dispozitivului, în situația monitorizării măsurilor impuse prin ordinul de protecție provizoriu, sistemul de monitorizare putând să primească alertă de apropiere (față de persoana protejată, victima violenței domestice, care deține și ea un dispozitiv de supraveghere) sau alertă de defecțiune (folosită în situația în care agresorul distruge dispozitivul de supraveghere).

În ceea ce privește alerta de defecțiune, organele de supraveghere în urma activității de verificare și constatare, în situația în care constată că dispozitivul de supraveghere a fost distrus, vor urma procedurile legale stabilite privind cercetarea persoanei asupra căreia a fost instituită măsura supravegherii, pentru săvârșirea infracțiunii de „*distrugere*” faptă prevăzută și pedepsită de art. 253 Cod Penal.

Legea stabilește de asemenea crearea unei infrastructuri naționale care să asigure gestionarea proceselor de monitorizare, Sistemul Informatic de Monitorizare Electronică (SIME), fiind descrise componentele, compatibilitatea sistemului cu Sistemul național unic

pentru apeluri de urgență 112 (S.N.U.A.U.), precum și dezvoltarea și administrarea SIME. În acest sens, legiutorul urmărește dezvoltarea în principal a infrastructurii tehnice existente la nivelul SNUAU.

Sistemele de monitorizare electronică prezintă o serie de avantaje pentru dezvoltarea măsurilor de protecție împotriva faptelor de violență în familie, fiind astfel prezentă posibilitatea organelor de supraveghere de a preîntâmpina situații de risc iminent asupra victimelor. Totodată, prin implementarea sistemelor de monitorizare electronică, se poate de asemenea concluziona faptul că s-au produs de asemenea modificări de natură juridică, menite să prezinte statul cu oportunitatea de a avea o atitudine proactivă în ceea ce privește faptele de violență în familie.

TAX EVASION ON THE DISPOSAL OF MOTOR VEHICLES TRENDS AND PROSPECTS

EVAZIUNEA FISCALĂ PRIVIND ÎNSTRĂINAREA AUTOVEHICULELOR TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE

Student **Raul PAUL**
Universitatea „Hyperion”, București

Abstract:

Tax evasion is defined as the evasion of taxes and duties on income and assets acquired that are subject to tax. The disposal of the vehicle is governed by the deed of sale or invoice and the transfer of tax liabilities from the seller to the buyer, whether a natural or legal person.

Keywords: *tax evasion, offences, motor vehicles.*

Persoanele juridice în special prin transmiterea dreptului de proprietate urmăresc două aspecte. Primul aspect se referă la achiziționarea unui autovehicul în special din UE chiar dacă este folosit în interes particular are loc o deducere intracomunitară a TVA potrivit prevederilor art 145 indice 1 din Codul fiscal coroborat cu prevederile pct.45 indice 1 din Normele metodologice, în cazul achizițiilor intracomunitare de vehicule rutiere motorizate, se limitează la 50% dreptul de deducere a taxei aferente achizitiei intracomunitare în situația în care vehiculele nu sunt utilizate exclusiv în scopul activității economice. Al doilea aspect este la înstrăinarea autovehiculului prin diminuarea valorii reale sau în cazul achiziției prin leasing efectiv renunțând la contractul de leasing care astfel este preluat de persoana interesată.

Odată ce este finalizat transferul de proprietate urmează luarea în evidență și impozitarea de către organele fiscale prin direcțiile generale de taxe și impozite din cadrul ANAF conform art. 468 din codul fiscal (1) Orice persoană care are în proprietate un mijloc de transport care trebuie înmatriculat/înregistrat în România datorează un impozit anual pentru mijlocul de transport, cu excepția cazurilor în care în prezentul capitol se prevede altfel. (2) Impozitul pe mijloacele de transport se datorează pe perioada cât mijlocul de transport este înmatriculat sau înregistrat în România. (3) Impozitul pe mijloacele de transport se plătește la bugetul local al unității administrativ-teritoriale unde persoana își are domiciliul, sediul sau punctul de lucru, după caz. (4) În cazul unui mijloc de transport care face obiectul unui contract de leasing financiar, pe întreaga durată a acestuia, impozitul pe mijlocul de transport se datorează de locatar.

Evaziunea fiscală apare atunci când cumpărătorul de rea credință cu toate că folosește autovehiculul nu îl înregistrează la organele competente legislația în vigoare dându-i această posibilitate. Regimul de înmatriculare este prevăzut de Ordinul 1069 din 2016 precum și comunicarea dintre organele statului abilitate. Altă modalitate este aceea de a înmatricula autovehiculul pe numele altei persoane nevoiașă care nu este utilizatorul direct, acesta fiind obligat din oficiu la plata taxelor aferente.

Infrațiunile economico-financiare și cu precădere evaziunea fiscală prezintă o deosebită importanță în practica justiției penale, atât prin prisma relațiilor sociale care formează obiectul de protecție a legilor, cât și prin larga răspândire a faptelor care aduc atingere acestor relații. Nu trebuie ignorat nici impactul acestor infracțiuni asupra stabilității și bunului mers al societății în general. Acest domeniu este poate cel mai controversat din practica judiciară penală, dat fiind caracterul complex al acestor cauze și necesitatea unei bune cunoașteri a mecanismelor specifice afacerilor.

Importanța acestei teme este dată atât de numărul ridicat de cauze având ca obiect infracțiuni din domeniul criminalității financiare, bancare și economice, în condițiile

proliferării acestui tip de criminalitate, precum și de dificultățile întâlnite în activitatea organelor de urmărire penală în înțelegerea acestor scheme financiare (de cele mai multe ori extrem de laborioase și complexe), precum și în abordarea anchetelor penale de acest gen (plan de cercetare, tactici criminalistice).

Acest tip de criminalitate afectează grav atât mediul de afaceri prin perturbarea regimului concurențial zdruncinând încrederea în partenerii comerciali, cât și bugetul de stat cu toate componentele lui prin crearea de prejudicii considerabile.

Economia neagră ajunge să dețină ponderi însemnate în produsul intern brut al statelor, cu consecințe nefaste față de exercițiul bugetar, mai ales în condiții de restricții bugetare sau pe fondul de recesiune economică. Uniunea Europeană pierde anual peste 1 000 de miliarde de euro din cauza evaziunii fiscale. Evaluările Ministerului Finanțelor Publice din anul 2005 arată o cotă a evaziunii fiscale în România situată la o cifră de aproximativ 50% din bugetul general consolidat.

Conform unui raport al Ministerului de Finanțe, în anul 2008, economia neagră a reprezentat 21% din produsul intern brut al României. De asemenea, conform datelor statistice ale Serviciului Român de Informații, la nivelul anului 1994, evaziunea fiscală reprezintă 38% din PIB, iar în anul 1995, circa 60% din buget. Este adevărat că măsurarea fraudei fiscale se face exclusiv prin metode aproximative. Indiferent de sursa luată în considerare, la nivelul României cota este superioară celor două menționate, iar fenomenul criminal de acest gen este o realitate incontestabilă. Potrivit Comitetului Consiliului Europei împotriva spălării capitalurilor, economia subterană reprezintă 28,4% din produsul intern brut al României în 2013.

Concret, asta înseamnă că bugetul de stat a pierdut numai în 2013 aproximativ 40 de miliarde de euro. De asemenea, peste 23% dintre români muncesc la negru. Studiul realizat de Institute of Economic Affairs (IEA) arată că mai bine de jumătate din economia ilicită a țării noastre se alimentează din evaziunea fiscală. Specialiștii estimează că bugetul pierde anual 22 de miliarde de euro din neplata taxelor, a contribuțiilor sociale și a impozitului pe venit. Restul până la 40 de miliarde ar proveni, de exemplu, din fenomene precum munca la negru. Evaziunea fiscală este foarte ridicată în România, reprezentând 13,8% din PIB, în anul 2012, și privează bugetul de sume consistente, se arată într-un raport al Consiliului Fiscal. Numărul cauzelor având ca obiect infracțiuni economice este în continuă creștere, așa cum rezultă și din bilanțurile Ministerului Public sau ale altor instituții cu rol în prevenirea și combaterea acestui fenomen din ultimii ani.

Principala problemă cu care se confruntă România în materie de reglementări fiscale este lipsa corelării dintre aceste legii.

Așa cum se întâmplă în majoritatea domeniilor infracționale, făptuitorii găsesc mijloace tot mai eficiente de a eluda legea, concep scheme de fraudare tot mai elaborate, făcând uneori misiunea de identificare și tragere la răspundere penală a acestora dacă nu imposibilă, în orice caz, tot mai dificilă. Din acest punct de vedere, putem aprecia că și în acest domeniu, infractorii nu bat pasul pe loc, ci din potrivă, preiau și perfecționează noi mijloace de a obține resurse financiare în mod ilegal și de a prejudicia atât partenerii comerciali, cât și bugetul de stat.

Evaziunea fiscală este o problemă acută a sistemului fiscal românesc și a devenit și mai accentuată odată cu apariția crizei economice fapt datorat pe de o parte creșterii deficitului bugetar cât și creșterii înclinației spre evaziune pe fondul reducerii profiturilor și a veniturilor.

Evaziunea fiscală constă, deci, în totalitatea procedeele legale ori nelegale prin intermediul cărora contribuabilii, persoane fizice sau juridice sustrag parțial ori integral materia lor impozabilă de la plata obligațiilor stabilite prin lege, încălcând nu doar un act normativ obișnuit ci însăși Constituția României, care prevede că "cetățenii au obligația de a contribui, prin impozite și taxe, la cheltuielile publice". În concluzie, putem spune că evaziunea fiscală este un fenomen ce nu poate fi stopat.

**PSYCHOHISTORICAL FILES.
REFLECTIONS OF PETER- I GEOPOLITICS IN CONTEMPORARY
RUSSIA
AND CURRENT RUSSIAN TELOCRATIC IMPERIALISM**

Drd. Nicolae PARCEVSCHII

President of the Center for Military Historical Geography from
the Republic of Moldova.

Graduate of the Doctoral School of the Academy
of Public Administration under the President of the Republic of Moldova.

parcevschiinicolai@mail.ru

Abstract.

The geopolitics and reforms of Peter I are the result of the trends that manifested themselves during the Schism after Boris Godunov, the reign of Alexei Mihailovichi Romanov and Tsarina Sofia when, after the Great Moscow Council of 1666-1667, the tendency to move away from the Byzantine sacral mission is attested of Russia, Turanism and the "symphony of powers", as the essence of the Muscovite period, towards absolutism and westernization during the time of Peter I with new political and geopolitical content. The peak of these reforms is the reign of Peter I, which ends the dominance of the Muscovite doctrine of government and the transition to the Baltic doctrine with the new capital in St. Petersburg.

Since it is the same country, the same people, the same geographical space, many psycho-historical aspects are consecutively drawn from the preceding dynamics and dialectics. The dualism of the era of Peter I (1682-1917) in addition to the revolutionary reforms in certain aspects represents a continuity of the Muscovite era. It is this existential dualism of the Russian mentality that will bring Russia to the Revolution of October 1917, the struggle between the Russian Westernists and the Russian Eurasians will create a dramatic situation in Russian psychohistory during the period 1917-2022 peak which manifested itself on February 24, 2022.

Keywords. *Peter- I, Russia, psychohistory, war, doctrine, strategy, conflict, february 24, 2022.*

Psihoistoria subiectului.

Schimbările fundamentale ale epocii Petru- I se manifestă prin următoarele:

- refuzul de la bizantism și turanism (*concept regenerat de V. Putin, unde observăm o relație specială cu Recep Tayyip Erdoğan. Ambii sunt adepții turanismului în propriile redacții*);

- refuzul conceptului că Rusia are o misiune universală escatologică²²⁸ (*concept revigorat de V. Putin*);

- omiterea conceptului celui de-al doilea Constantinopol, a treia Romă și noului Ierusalim de rit rusesc (*sau sionismul rusesc*);

- omiterea conceptului mistic că poporul rus este purtător de Dumnezeu în Noul Testament și epoca Modernă²²⁹ (*concept revigorat de V. Putin*);

- apariția conceptului că Rusia este o mare putere europeană, în stadiu de devenire și modernizare după modelele statelor europene;

- transferul capitalei la Sankt Petersburg și transformarea capitalei noi în anclavă aparte, înconjurată de spațiul și mentalul bizantin- turanian de la periferie;

²²⁸ Totalitatea concepțiilor religioase referitoare la soarta finală a lumii și a omului.

²²⁹ Epoca modernă este considerată a fi perioada ce a succedat Evului Mediu. Ca și epocile anterioare, aceasta nu are un început stabilit într-o dată anume. Tranziția de la Evul Mediu la Modernitate a fost relaționată în mod convențional cu evenimente majore ca Reforma Protestantă, care promova conștiința critică asupra religiei și bisericii, Descoperirea Americii, care a lărgit perspectivele asupra lumii sau Umanismul, care a contribuit la formarea unei noi viziuni în multe domenii.

- trecerea de la funcția sacrală a Țarului (*simfonia puterilor*) la cea laică și absolutism;
- creștinii ortodocși de rit vechi sunt supuși unor represii economice drastice, în afară de cele religioase și administrative, aceste aspecte sunt întărite juridic și creștinii de rit vechi devin un subiect al apartheidului religios rus (*în transcripție modernă cei care nu îl susțin pe V. Putin sunt oameni de categoria a doua și în mare parte se referă la intelectualitatea contemporană rusă, care emigrează și care sunt supuși persecuțiilor administrative și chiar penale*)

- are loc revizuirea canoanelor biblice creștine și copyright al canoanelor biblice catolice poloneze de Dmitry Lobanov-Rostovsky ²³⁰ (*ulterior canonizat*), plasarea la funcții superioare în Biserica rusă a filo-catolicilor și filo-protestanților (*Stefan Iavorskii mare demnitar cleric al Bisericii ruse de origine iezuită*). Are loc raționalizarea și pragmatizarea discursului teologic și credinței ortodoxe bizantine. Paralel are loc înlocuirea clerului de origine rusă cu clerici proveniți din zona Cnezatului Galiția, care deja erau familiarizați cu catolicismul și protestantismul. Cu alte cuvinte Biserica contemporană rusă pe timpul lui Petru-I ca doctrină religioasă diferă mult de doctrinele bizantine canonice și apostolice.

- are loc abolirea institutului Patriarhului și conducerea supremă a bisericii este transferată către Sinod în frunte cu procurorul-șef al Sinodului, cu persoană laică (*Rusia moscovită se conducea de principiul „simfoniei puterilor”, iar pe timpul Sanctității Sale Patriarhului Kiril, are loc închinarea Bisericii Ruse intereselor absolutiste a lui V. Putin, adică ne lovim de un fenomen nou- revenirea la turanism și bizantism fără „simfonia puterilor”, pe de o parte, și păstrarea puterii laice asupra clerului*);

- are loc abolirea și desființarea institutului monahal;
- se produce o lovitură puternică asupra modului cotidian și tradițional de viață al rușilor, interzicerea purtării bărbilor, obligațiunea de a bea ceai și cafea, trecerea aristocrației la moda vestimentară vestică, obligațiunea de a învăța limbi străine- olandeza, germana, franceza (*astfel la un moment dat mentalul religios bizantist dispare și are loc divizarea etniei ruse în două sub etnii separate aristocrației- alolingvi și poporul rusolingvi, care nu se percepeau și înțelegeau la nivel de comunicare, acest fapt a format premisele Revoluției din 1917. În transcripție modernă cei ce nu gândesc în limbajul lui V. Putin. Dispariția legăturii spirituale dintre intelectuali și puterea absolută a lui V. Putin. Apare anomia²³¹ socială. Situația socială din Rusia formează premisele unei revoluții sociale în viitor, dar e prematur de interpretat o astfel de situație ca fiind reală la etapa actuală*).

- are loc transformarea aristocrației ruse, tradițional conservatoare în una europenizată, se introduce rotația aristocrației la actul guvernării. Are loc importul aristocrațiilor de peste hotare, în armată, medicină, știință și aparat administrativ. Se desfășoară substituția fizică a elitei aristocratice și clerului arhaic rus (*ca purtători tradiționali a mentalității bizantino-turanice*);

- are loc pătrunderea logiilor masonice în spațiul social rus;
- cea mai importantă reformă a lui Petru- I este cea militară, nemijlocit legată de noile tendințe geopolitice, refuzul de la bizantismul- turanian aduce noi paradigme, care nu erau specifice Țarilor predecesori și anume a purta războaie cu Turcia. Pentru –I se concentrează

²³⁰ Dimitrii de Rostov (în lume Danila (Daniel) Savvich Tuptalo; 11 decembrie (21), 1651 - Biserica Ortodoxă Episcop al Rusiei, Mitropolitul Rostovului și Iaroslavlului; scriitor spiritual, hagiograf, predicator, profesor. Fondator al Liceului Rostov, unde, alături de gramatica limbii slavone bisericești și cărțile liturgice, s-au studiat și limbile antice (latina și greacă veche), filozofia și versificarea.

10. Mitropolitul Ștefan (în lume Simeon Ivanovici Iavorski; în Unia lui Stanislav; 1658, Yavor, Voievodatul Rus, - Episcop al Bisericii Ortodoxe Ruse; din 7 aprilie 1700, mitropolit de Ryazan și Murom; din 16 decembrie 1701, exarh (păzitor al tronului patriarhal) - în anii premergătoare desființării patriarhiei sub Petru I. Din 22 octombrie 1721, președinte al Colegiului Teologic (Sfântul Sinod Guvernator).

²³¹ starea societății cu dezorganizarea normelor și instituțiilor sociale, incertitudinea, discrepanța dintre scopurile proclamate de societate și mijloacele legale de a le atinge. absența unui sistem clar de norme sociale, distrugerea unității culturii, în urma căreia experiența de viață a oamenilor încetează să mai corespundă normelor sociale ideale

pe vectorul geopolitic nordic și războiul cu Suedia și Regele Carol al XII. Cu alte cuvinte Petru-I intră în Europa prin forța armelor după principiul european „*dacă voi luptați între voi, de ce Rusia ca stat european nu ar putea face același lucru,*„. Rusia bizantino-turaniană nu prezenta pericol pentru Europa, Rusia poziționată pe calea modernizării europene va deveni un adversar strategic a Europei, până în zilele noastre. Revenim la războaiele ruso-suedeze care se soldează cu victoria absolută a armatei ruse la Poltava (8 iulie 1709). Suedia este scoasă din formatul unei supraputeri europene de epocă (*care promova uniunea suedo-teutono-polono-lituaniană și prin aceasta Petru- I își impune voința și amprenta geopolitică peste țările baltice cu repercusiune în geopolitica lui V. Putin, care promovează dreptul istoric al Rusiei la aceste teritorii. Iar frustrarea geopolitică a țărilor baltice nu este lipsită de raționamente la etapa actuală*). După această înfrângere Suedia devine o provincie a Europei, în prezent cu un nivel de viață avansat. Putem spune că Petru-I a reformatat gândirea suedezilor, care se concentrează în dinamica istorică pe propria paradigmă existențială, fără ambiții militare și geografice (*la fel ca japonezii după cel de al Doilea Război Mondial*).

În perioadă următoare a domniei sale Petru-I își îndreaptă privirea spre sud și bazinul Mării Negre cu intenția de a ajunge la Bosfor și Dardanele (*adică o tendință geopolitică care nimic nu are comun cu bizantismul și turanismul autentic*).

În anul 1711 are loc lupta de la Stănilești²³² unde armatele aliate moldo-ruse sunt înfrânte și apoi se semnează Acordul de pace de la Prut²³³.

Conform unor stipulări a istoricilor militari ruși (*de rang militar înalt*) acest acord are două compartimente primul (*secret, similar Molotov - Ribbentrop*) este semnat de Petru-I și Ecaterina –I cu obligațiunea de „*pace veșnică* „, între Rusia și Turcia, și partea a doua enunțată oficial, semnată de ducii P. Șafirov și M. Șeremetev și reprezentantul Turciei - Marele Vizir Mehmed Pașa.

Un moment important al acestui acord de pace este faptul că Carol-XII a insistat să influențeze semnarea acestui acord de pace, dar nereușit (*aflarea lui Carol XII la Bender 1709-1711*²³⁴). Est cert faptul că după Stănilești nici Petru- I și nici Ecaterina – I nu au purtat războaie cu Turcia, atenția țarului rus fiind îndreptată spre vectorul geopolitic nordic.

În anul 1718 moare Carol XII (*asasinat*) ca urmare a unei conspirații masonice inspirate de Marea Britanie și Suedia se retrage de pe teatrul geopolitic baltic și european. (*Bătălia de la Stănilești produce reflexii în zilele noastre prin relațiile speciale dintre V. Putin și R. Erdoğan, nu numai prin doctrina turanismului arhaic, specific ambelor țări, dar și Acordului de pace de la Prut, prin obligațiuni diplomatice seculariste*).

Ulterior succesorii lui Petru-I participă activ la geopolitica europeană, inclusiv prin puterea armelor, și la o anumită perioadă istorică Rusia devine o putere militară de temut, fapt ce va provoca Marea Britanie, Franța, Turcia și Sardinia să înceapă războiului din Crimeea (1853- 1856).

Fără îndoială că politica voluntaristă a lui S. Hrușcov, summitul NATO de la București 2008, precum și memoria dreptului istoric privitor la această peninsulă au provocat argumentarea anexării ei în 2014 (*Tmutarakan este un cnezat rus care a existat în secolele X-XI, cu centrul în orașul Tmutarakan (Taman). Menționat în cronicile rusești și „Povestea regimentului lui Igor*²³⁵”. *În 1792, a fost descoperită de arheologi piatra Tmutarakan, iar în jurul ei ruinele așezării Tmutarakan. În mod tradițional se crede că cnezatul cuprindea*

²³² Bătălia de la Stănilești a avut loc în iulie 1711 între Rusia (sprijinită de Dimitrie Cantemir - Principatul Moldovei) și trupe ale Imperiului Otoman

²³³ Acord de Pace de la Prut din 1711 între Rusia și Turcia, semnat la 12 (23) iulie în apropierea raului Prut lângă orașul Iasi.

²³⁴ Carol al XII-lea a galopat de la Bender în tabăra Marelui Vizir Mehmed Pașa Baltaji și a Hanului Devlet Giray al II-lea și i-a felicitat pentru marea armată pe care o adunaseră, remarcând cu ironie că e păcat că o armată atât de mare nu va intra efectiv în luptă. Se referea la tratatul de pace, ai cărui termeni au fost conveniți între Imperiul Otoman și ruși la 21 iulie 1711.

²³⁵ un monument al literaturii Rusiei Antice, care povestește despre campania nereușită a kneazului ruș Igor Sviatoslavich Novgorod-Severskii împotriva polovcenilor în 1185.

teritoriul din Crimeea de Est și până la poalele Caucazului, fiind un centru politic important în regiune.

Cneazul de Tmutaracan Mstislav Vladimirovich, fiul lui Vladimir - I de la prințesa de Polotsk- Rogneda. Mulți istorici consideră că el s-a născut anul 983 și a fost al treilea fiu al Rognedei. Frații săi mai mari au fost Iziaslav, mai târziu cneaz de Polotsk și Iaroslav. În 1023, Mstislav a început un război cu cneazul Kievului, fratele său Iaroslav. Lângă orașul Listveni a avut loc o bătălie între trupele lui Mstislav și Iaroslav. Iaroslav a fost învins și a fugit la Novgorod. Cu toate acestea, Mstislav nu a capturat Kievul și, ca urmare, frații au făcut pace la Gorodeț. În urma negocierilor, Mstislav a părăsit partea stângă a Niprului se retrage la Cernigov și Pereiaslavl. Necătând la faptul că Mstislav devine cneazul Cernigovului, el se întorcea periodic la Tmutarakan).

Respectiv V. Putin găsește scuzele istorice și argumentarea privind anexarea Crimeii în 2014.

Piatra de Tmutaracan cu inscripția „În vara anului 6576, cneazul Gleb a măsurat marea pe gheață de la Tmutorokan la Korchevo (Kerci) la 14.000 de brațe».

Concluzii.

Unicele țări care posedă la nivel academic disciplina ”psihistorie,, sunt SUA și Rusia.

Mai mult ca atât analiștii NATO și CIA folosesc psihistoria în analiza strategică, pentru a învinge în rivalitatea geopolitică cu Rusia. Faptul că astfel de analize nu au fost efectuate determină eșecul mesajului geopolitic contra Rusiei putiniste.

Legea universală a psihistoriei este redată prin conceptul de cicluri psihistorice și ”secțiunea de aur,, aplicată la evenimentele istorice și geopolitice.

Opinia consolidată a țărilor europene UE și NATO deseori nu iau în considerație că V. Putin are un stil de comunicare ginghizid „zis-făcut,, sau „raza solară,,.

Pe de altă parte el este un bun cunoscător al arhivelor și istoriei ruse, paginilor ascunse de ochii poporului. Din punct de vedere a politicii interne, Putin continuă strategia lui Petru-I de modernizare a Rusiei, fie și prin militarizare, expansiune și agresiune în spații geografice aflate sub incidența dreptului internațional.

Impune Europei doctrina eurasiatică, care are adepți și autori clasici în Europa iar comportamentul său agresiv față de Ucraina poartă un pronunțat caracter pragmatic, de sorginte telurocratică, îmbălsămată cu turanism și bizantism. El este total motivat și argumentat de doctrinele sale, iar această motivare se extinde nu numai asupra mentalului poporului rus, dar și mentalului popoarelor vecine. Ori mentalul colectiv al Europei trebuie să conștientizeze că a vorbi cu V. Putin din poziția doctrinei ”atlantismului ofensiv,, este ineficientă și puțin productivă.

Cu toate acestea constatăm că în Ucraina și Rusia mentalitatea etnică, psihistorică și geopolitică diferă.

Trebuie să recunoaștem că soarta Ucrainei este predeterminată în mod dramatic și tragic de neînțelegerea de către V. Zelenschi a psihoistoriei Ucrainei, în timp ce V. Putin cunoaște aceste aspecte foarte bine și manipulează iscusit cu ele în plan regional și geopolitic.

După 7 octombrie 2022 în geopolitica globală intervine o nouă paradigmă legată de enunțul lui V. Zelenskii despre lovitura nucleară preventivă asupra Rusiei. V. Zelenskii cade pradă reflexiilor psihoistorice din arsenalul și plasa lui V. Putin.

Rusia la momentul actual rămâne în libera alegere a metodelor și mijloacelor sale de acțiune în geopolitica europeană și globală. Tema originii psihoistorice a geopoliticii ruse contemporane va urma.

Bibliografie:

1. Anatoly Bershtein, Dmitry Kartsev Third world. Unified Legacy of Genghis Khan Archived December 21, 2007 at the Wayback Machine // Vremya novostey. - No. 231. - December 17, 2007
2. Gumilyov L. N. "Ethnogenesis and biosphere of the Earth"
3. Gumilyov L. N. Ancient Turks. M.-L., Nauka, 1967.
4. Huntington S. F. Clash of Civilizations
5. Jean Parvulescu, Le Gué des louves, Guy Trédaniel, 1995 ;
6. Jean Parvulescu, Les Fondements géopolitiques du grand gaullisme, Guy Trédaniel, 1995 ;
7. Jean Parvulescu, L'Étoile de l'Empire invisible (préface de Guy Dupré), Guy Trédaniel, 1994 ;
8. Klyashtorny S. G. Ancient Turkic inscription on a stone statue from Choyren // START. Issue. XXII. M.: 1980. S. 90-102.
9. Klyashtorny S. G. Savinov D. G. Steppe empires of ancient Eurasia. St. Petersburg: 2005.
10. Leontiev K. N. "From the Danube", "Byzantism and Slavism"
11. M. Eliade Cosmologie și alchimie babiloniană, 1937 text integral în antologia Drumul spre centru, Univers, 1991.
12. M. Eliade. Mircea Eliade, Istoria credințelor și ideilor religioase, trans. Cezar Baltag, Bucharest: Editura Univers Enciclopedic, 2000.
13. Mackinder H. D. Geographical axis of history.
14. Malov S. E. Monuments of ancient Turkic writing. Texts and studies. — M.; L., 1951 (MPDP).
15. Mihai Eminescu, Opere, vol. IX, Publicistică 1870- 1877, Albina, Familia, Federațiunea, Convorbiri literare, Curierul de Iași, studiu introductiv de Al. Oprea, ediție critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei Române, Muzeul Literaturii române, 1988
16. Mihai Eminescu, Opere, vol. X, Publicistica. 1 noiembrie 1887- 15 februarie 1890, Timpul, ediție critică întemeiată de Perpessicius, coordonator Dimitrie Vatamaniuc, Editura Academiei Române, 1989
17. N. Iorga, Dezvoltarea imperialismului contemporan : Lecții la Universitatea Din Bucuresti - 1940
18. N. Iorga, Legăturile românilor cu rușii apuseni și cu teritoriul zisn"Ucrainian". București, Editura Pavel Suru și Librăriile Socec &Comp., 1916, 61 p.
19. N. Iorga, Războiul pentru independența României – Acțiuni diplomatice și stări de spirit. București, Editura Națională, 1927, 243 p.
20. N. Iorga, Universitatea din București. Vol 1-2. București, 1940. Vol. 1 , 256 p. Vol. 2 : 200 p.
21. S. Mehedinți Aplicări antropogeografice în sfera etnografiei, istoriei și a altor științe. În "Anuarul de Geografie și Antropogeografie", Vol. I, 1910
22. S. Mehedinți Locul geografiei între științe. În "Buletinul S.R.R. de geografie, Vol. XV

23. S. Mehedinți Obiectul și definiția geografiei. În "Convorbiri literare", 1901
24. S. Mehedinți, Considerațiuni geopolitice în [Milvovia](#), anul I, numărul 1, București, 1930
25. S. Mehedinți. Problemele geografiei contemporane ca știință despre Cosmos. București, 1900
26. Savitsky, P. N. Continent of Eurasia. — M.: Agraf, 1997.
27. Savitsky, P. N. On the tasks of nomadism: (why should the Scythians and Huns be of interest to the Russian?). - Prague: Evraz. book publishing, 1928. - 14 p.
28. Sergey Sulyak. Rusins of the Carpatho-Dniestrian Lands (from the 14th century to 1918)
29. Spengler O. "The Decline of Europe".
30. Toynbee A. D. "Comprehension of history"
31. Trubetskoy Nikolai Sergeevich // Great Soviet Encyclopedia: [in 30 volumes] / ed. A. M. Prokhorov - 3rd ed. — M.: Soviet Encyclopedia, 1969.
32. Zbigniew Brzeziński. Geostrategic triad: life with China, Europe and Russia. Center for Strategic and International Studies, December 2000 ISBN 0-89206-384-X
33. Zbigniew Brzezinski. Russian-Soviet nationalism. MA, McGill University, 1950.
34. Zbigniew Brzeziński. The Grand Chessboard: America's Supremacy and Its Geostrategic Imperatives. New York: Basic Books, 1997. ISBN 0465027253.

TRENDS AND PERSPECTIVES OF THE INTERPRETATION OF THE LEGAL NORM IN ROMANIA, AFTER THE ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION

TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE ALE INTERPRETĂRII NORMEI JURIDICE DIN ROMÂNIA, DUPĂ ADERAREA LA UNIUNEA EUROPEANĂ

Avocat, dr. **Iosif Friedmann – NICOLESCU**
Cercetător științific asociat,
Institutul de Cercetări Juridice al Academiei Române
Membru asociat în Comitetul Român pentru Istoria și Filosofia Științei
și Tehnicii de pe lângă Academia Română – Filiala Argeș;
Membru în Consiliul Baroului București;
Membru în Consiliul Uniunii Naționale a Barourilor din România și în
Departamentul de Educație Juridică; Membru în Consiliul director al
Societății Române de Criminologie și Criminalistică;
Membru în Consiliul Director al Asociației de Filosofie a Dreptului; Membru –
Asociația Română de Științe Penale;
Cercetător asociat – Centrul de studii și cercetări juridice și
socio-administrative la Universitate Petrol – Gaze Ploiești;
Asociația Europeană Dimitrie CANTEMIR.

Abstract:

Trends and perspectives of the interpretation of the legal norm in Romania, after the accession to the European Union. Tradition and innovation.

Key words: Interpretation of the legal norm, tradition and innovation. Romania in the E:U.

Este absolut necesară o analiză a interpretării normei juridice naționale, la 15 ani de la aderarea României la Uniunea Europeană. Inițial Uniunea Europeană s-a declarat a fi un spațiu economic, însă evoluția ulterioară a fost în sensul lărgirii atribuțiilor Uniunii care în prezent este și un spațiu deopotrivă politic cu toate consecințele care decurg din această nouă viziune.

Este absolut necesară o analiză a interpretării normei juridice naționale, la 15 ani de la aderarea României la Uniunea Europeană. Inițial Uniunea Europeană s-a declarat a fi un spațiu economic, însă evoluția ulterioară a fost în sensul lărgirii atribuțiilor Uniunii care în prezent este și un spațiu deopotrivă politic cu toate consecințele care decurg din această nouă viziune.

Constituția României înaintea aderării, a suferit o modificare esențială, astfel că "Integrarea Euroatlantică" este reglementată în TITLUL VI. Acest Titlu cuprinde, Art. 148 "Integrarea în Uniunea Europeană" și Art. 149 "Aderarea la Tratatul Atlanticului de Nord".

Aceste două articole constituționale au o importanță fundamentală în analiza interpretării normei juridice naționale, ale dreptului intern în raport cu legislația și reglementările Uniunii Europene, pe de o parte, cât și pe de altă parte cu Statutul României de membru al Tratatului Atlanticului de Nord²³⁶.

²³⁶ NATO; Tratatul Atlanticului de Nord, denumit și Tratatul de la Washington, este tratatul care formează temeiul juridic și este implementat de Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), semnat la Washington, D.C., la 4 Aprilie 1949.

Nu trebuie să uităm din perspectiva interpretării normei juridice, o împrejurare reglementată în mod imperativ în Art. 11, din Constituția României, "Dreptul internațional și dreptul intern", în Alin. 2 fiind prevăzut "Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern". Această prevedere constituțională se impune a fi analizată din perspectiva situației de fapt că atât România cât și celelalte state ale Uniunii Europene, fac parte dintr-o altă structură internațională, anume Organizația Națiunilor Unite (O.N.U.).

O.N.U. este cea mai importantă organizație internațională din lume, cuprinzând 193 de state de pe toate continentele, constituită la 24 Octombrie 1945, având ca scop "pacea mondială, respectarea drepturilor omului, cooperarea internațională dintre state cu respectarea dreptului internațional"²³⁷.

Se impune o mențiune absolut necesară analizei pe care o facem, anume toate statele Uniunii Europene, fac parte din O.N.U.

În acest context apare a fi de interes practic analiza științifică a tendințelor actuale și a perspectivei de viitor a interpretării normei juridice interne după aderarea României la Uniunea Europeană.

Această interpretarea a normei juridice în procesul de aplicare se impune a fi făcută și din perspectiva tradiției spațiului nostru național și a legislației naționale, astfel ca să fie respectate rigorile expres prevăzute în legea fundamentală din România.

Interpretarea normei juridice naționale la 15 ani de la aderarea României la Uniunea Europeană

Interpretarea normei juridice în procesul de aplicare, trebuie să respecte deopotrivă continuitatea și tradițiile clasice ale principiilor interpretării normei juridice naționale, corelativ cu apartenența la structurile internaționale la care am aderat.

Se impune a aminti, existența unei "jurisdicții europene" care în cadrul interpretării normei juridice aplică dispozițiile și principiile Uniunii Europene, putând sancționa statele naționale, deci și România, de modalitatea în care prin interpretarea normei juridice, aplică legea română.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (C.E.D.O.), numită și "Curtea de la Strasbourg", are rolul de a aplica unitar în materia [drepturilor omului](#) în toate statele membre ale [Uniunii Europene](#).

Rolul Curții este de a supraveghea respectarea [Convenției Europene a Drepturilor Omului](#) și a Protocoalelor, de către toate statele semnatare.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului este instituție suprastatală distinctă de Curtea de Justiție a Uniunii Europene (C.J.U.E.) care are sediul la Luxembourg și are ca atribuții soluționarea problemelor referitoare la dreptul Uniunii Europene.

Statele Uniunii Europene au obligația de a se integra în sistemul de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale așa cum sunt acestea prevăzute de Convenția Europeană a Drepturilor Omului, state părți au obligația de garantare a aplicării Convenției.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului intervine atunci când statele Uniunii nu își respectă obligațiile asumate.

Controlul exercitat de Curtea de la Strasbourg are la bază cereri ale persoanelor fizice sau juridice, afte pe teritoriul Uniunii Europene.

Interpretarea normei juridice naționale, a Statului România, după aderarea la Uniunea Europeană, în cadrul procesului de aplicare a legii, trebuie să respecte rigorile unionale prin raportare la principiile de bază ale Uniunii Europene și rigorile Constituției României, cât și celelalte Tratatе Internaționale la care România este parte.

²³⁷ Sediul fiind la New York

În cele ce preced am analizat tendințele interpretării normei juridice naționale în actuala perioadă social-istorică.

Perspectivile interpretării normei juridice în procesul aplicării legii la situațiile particulare deduse judecării, care se întrevăd în acest moment, au la bază trecerea către o aplicare unitară a textelor legale vizând drepturile și libertățile în întreaga Uniune Europeană, fiindcă suntem ”cetățeni europeni” în perimetrul ”Statului Europa”.

În loc de concluzii

Am analizat interpretarea normei juridice în cadrul procesului amplu de aplicare a dreptului, la 15 ani de la aderarea României la Uniunea Europeană, constatând că tendințele și perspectivele sunt de unificare într-o modalitate de ”unitate europeană”, deoarece nu pot apărea și nu pot fi acceptate diferențe între drepturile și libertățile ”cetățenilor europeni”.

Tradiția națională a sistemului de drept, lasă loc perspectivei interpretării normei juridice naționale în mod unitar pe întregul spațiu al Uniunii Europene, aceasta fiind o inovație a noului drept.

Dreptul național al statelor din Uniunea Europeană se va studia în cadrul Istoriei Dreptului și a evoluției sistemelor constituționale.

Uniunea Europeană apare astfel ca un ”Supra Stat”, în cadrul căruia indiferent de cultura juridică proprie fiecărei națiuni și a tradițiilor legislative, asităm la o unificare și simplificare a sistemelor de drept.

În prezent tendințele ”inteligentei artificiale” conduc implicit spre o unicitate din toate direcțiile, implicit cea a interpretării normei juridice.

Asistăm în epoca contemporană la o simplificare a gândirii juridice, implicit la tranziția către o unică formă de interpretare a normei juridice în procesul de aplicare a dreptului.

Epoca prezentă cunoaște fenomenul de globalizare a relațiilor, economice, sociale, culturale la nivel planetar.

Pe fondul profundelor progrese tehnologice și științifico-tehnice actuale, în care comunicarea este instantanee și ”viața” virtuală devine tot mai cuprinzătoare și prezentă nemijlocit în relațiile inter-umane, a apărut necesitatea analizei dimensiunilor și tendințelor evoluției interpretării juridice.

BIBLIOGRAFIE generală:

- Catalogul General al cărților de drept, legislație și jurisprudență 1940, Librăria Socec & Co., S. A., București, 1940;

- Andrei RĂDULESCU, Cultura Juridică Românească, extras din Pandectele Române nr. 1 – 3/1942, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, București 1942;

- I. N. LONGINESCU, Evoluția Dreptului și Exegeza Legii, Tipografia Românească – Institutul de Arte Grafice, Timișoara, 1934;

- Victor DUCULESCU, Protecția Juridică a Drepturilor Omului, Editura Lumina Lex, București, 1994;

- Ionuț NEFLIU, Noțiuni fundamentale de Teoria Generală a Dreptului, Editura Hamangiu, Curs universitar, București, 2021;

- Mihai BĂDESCU, Drept Constituțional și Instituții Politice, Ediția XIV, revizuită și adăugită, Curs universitar, Editura Hamangiu, București, 2021;

- Andrei MARGA, Schimbarea lumii – Globalizare, cultură, geopolitică, Editura Academiei Române, București, 2013;

- John McCORMICK, Să înțelegem Uniunea Europeană, o introducere concisă; Editura Codecs, București, 2006;

- Constituția României și legislația conexă (Legea cetățeniei române; Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale; Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatului poporului), ediția a 7-a Editura Universul Juridic, București, 2022 (co-editor Uniunea Națională a Barourilor din România și Baroul București).

- Convenția Europeană a Drepturilor Omului;

- Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene;

- Legea nr. 73/1993 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Legislativ;

- [Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative.](#)

GENERAL CONSIDERATIONS NON NUTRITION IN ROMANIA

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND ALIMENTAȚIA ÎN ROMÂNIA

Lect.univ.dr. Geronimo Răducu BRĂNESCU

Universitatea „Transilvania”, Brașov

Abstract:

In this communication, we present, albeit briefly, the history of food and nutrition science in Romania, while stressing that it has the specificity of a "sectoral history". The explanation lies in the fact that this field is subsidiary to the "history of agriculture". In turn, it is part of 'universal history'.

Keywords: *food science, food, Romania, European Union..*

S-a afirmat că „agricultura este o ramură importantă a oricărei economii naționale cu funcții dintre cele mai diverse: biologice, sursă principală de activitate economică și de utilizare a forței de muncă, factor ecologic de protecție a mediului ambiant și de luptă împotriva deșertificării în multe zone ale *Terrei*, un mod de viață, o tradiție tehnică și culturală și, nu în ultimă instanță o civilizație. La nivelul actual al forțelor de producție, agricultura este singura care reprezintă sursa de *securitate alimentară pentru om*, asigură disponibilități pentru export, inclusiv rezerve naționale. Ea a constituit, în toate timpurile, una din ramurile prioritare ale producției materiale. Cu atât mai mult, în zilele noastre, progresul economic și social al lumii contemporane se află într-o strânsă corelație cu nivelul realizărilor din agricultură și nu poate fi conceput în afara dezvoltării puternice a acestei ramuri de producție”. De aceea, sectorul agricol al Uniunii Europene, prezintă o importanță de prim ordin. Un tablou de ansamblu arată că însemnătatea agriculturii în UE²³⁸ este incontestabilă, dacă avem în vedere că peste 15 milioane de persoane (fără forța de muncă ocupată periodic) își desfășoară activitatea în circa 8 milioane de exploatații agricole, cuprinzând peste 135 milioane ha teren agricol, care asigură hrană pentru aproximativ 400 milioane europeni. Din analiza tuturor normelor și standardelor UE, rezultă că protecția sănătății este obiectivul primordial al pentru agricultură, creșterea animalelor și industria alimentară. Legislația europeană acoperă atât întregul lanț de producție și prelucrare a alimentelor de pe teritoriul UE, cât și bunurile importate și exportate²³⁹.

În acest context, putem spune că modificările *bazelor alimentare* au fost considerate *consecințe* ale evoluției istorice. În Europa, spre exemplu, migrația populațiilor (discutată

²³⁸Politica [Uniunii Europene](#) (UE) privind siguranța alimentară este reglementată în principal de articolele [168](#) (sănătatea publică) și [169](#) (protecția consumatorilor) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene. Obiectivul politicii UE în materie de siguranță alimentară este de a proteja consumatorii, garantând totodată buna funcționare a [pietei unice](#). Legislația UE acoperă întregul lanț alimentar – „de la fermă la consumator” – într-un mod integrat și aplicând o abordare de tip „o singură sănătate”. Legislația se ocupă de aspecte privind siguranța, care acoperă producția primară, condițiile de igienă în procesarea alimentelor, ambalarea, etichetarea și controalele oficiale privind respectarea siguranței alimentare. UE a convenit asupra unor anumite standarde pentru a asigura igiena produselor alimentare, sănătatea și bunăstarea animalelor și sănătatea plantelor, precum și pentru a combate contaminarea cu substanțe externe, cum ar fi pesticidele. La fiecare etapă au loc verificări riguroase, iar importurile (de exemplu, cele de carne) din afara UE trebuie să întrunească aceleași standarde și să treacă prin aceleași verificări ca alimentele produse în UE. A se vedea, https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/food_safety.html?locale=ro&root_default=SUM_1_CODED%3D30

²³⁹ <https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions>

obișnuit în istorie) a impus adesea modificări ale *modelelor agro-alimentare existente* (Zeno Gârban, *Scurt istoric al științei alimentului și al alimentației în România*, Ed. Academiei Române, p. 1156 / p.3). De exemplu, într-o retrospectivă istorică, sub raport cronologic, evocăm că, utilizarea denumirii de cașcaval a fost introdus în *SPAȚIUL CARPATO-DANUBIANO-PONTIC-EUROPEAN* de coloniștii romani.

Sub acest aspect, precizăm că romanizarea Daciei a început în primă fază prin infiltrarea treptată a romanilor (fără acțiuni militare de anvergură) prin zona Hațegului unde specificul depresionar permitea accesul spre podișul transilvan. În esență, după cucerirea Daciei de către romani în ultimul război (105-106) se produce romanizarea Daciei.

Din această perspectivă istorică, remarcăm că, romanitatea populației din *interiorul și exteriorul arcului carpatic* care definește *latinitatea* și explică formarea limbii române în aceste enclave și, evident, cultura și civilizația acesteia arată o succintă referire și *la tradițiile alimentare* în Imperiul Roman și influențele de sorginte romană în spațiu ex *geto-dacic* al imperiului, numite uzual „*țările latine*” datorită *originii comune a limbilor* (Zeno Gârban, *Scurt istoric al științei alimentului și al alimentației în România*, Ed. Academiei Române, p. 1156 / p.4).

Problema romanității este prezentată mai detaliat în diverse lucrări de specialitate care se referă la spațiul *carpato-danubiano-pontic*. De aici, constatăm chiar o „*cultură culinară romană*” specifică antichității care a circumscris întreaga zonă mediteraneană. De exemplu, în antichitatea romană găsim date referitoare la alimente (cașcaval) au fost menționate și în operele scriitorilor, Cicero (106-43 î.Chr.), Horațiu (65-8 î.Chr.), Ovidiu (43 î.Chr.-17 d.Chr.), Seneca (4 î.Chr.-65 d.Chr.). Date mai detaliate despre agricultură-alimentație apar în cartea *Georgicele* scrisă de Publius Vergilio Maro între anii 37 î.Chr.-30 î.Chr.).

Mai târziu, în literatura juridică a timpului, în volumul „*Igiena Țăranului Român*” (Crăiniceanu, 1895) -*facsimil 1*, s-a subliniat importante noțiuni privind descrierea hranei, a tipurilor de alimente și a igienei cu numeroase referiri cu caracter istoric. Volumul elaborat de Crăiniceanu (premiat de Academia Română) abundă în exemple extrase din lucrări disparate, publicate de-a lungul secolelor și merită parcurs de cei interesați de problemele alimentației, economiei etc.

Referiri istorice generale despre alimentația țăranului român sunt publicate și în volumul „*Igiena țăranului. Locuința, iluminatul și încălzitul ei. Îmbrăcămintea, încălțăminte*” (Manolescu, 1895) – *facsimil 2*. Există un capitol special despre: „*Alimentațiunea țăranului în deosebitele epoce ale anului și în deosebitele regiuni ale țerei*”. Și această carte, publicată în anul 1895 de prof. Dr. N. Manolescu de la Universitatea București, a fost premiată de Academia Română.

Lucrarea face referire la alimentația din România – Principatele Unite. Se exemplifică date referitoare la tipurile de alimente de origine animală (cane, lapte, brânzeturi, etc.) și vegetală (porumb, orz, grâu, legume).

În literatura de specialitate există și alte lucrări de referință privind alimentația (și evident, indirect, cașcavalul), elaborate ca sinteze documentare, valoroase prin conținut (Crăiniceanu, 1895, 1908; Manolescu, 1895; ș.a.).

O remarcabilă carte cu pririvire la cașcaval este și „*Îmbunătățirea alimentației Țăranului Român*” (Urbeanu, 1901) – *facsimil 3*. Acest volum menționează alimentația țăranului cu referi la materiilor azotoase, hidraților de carbon (glucide), materiilor grase (lipide). Discuția generală este însoțită de tabele. Tot, în această lucrare se prezintă diverse grupe de alimente din Muntenia, Moldova (urmărind zonele muntoase și de șes), apoi Dobrogea, Basarabia și Ardeal, Banat.

Un volum referitor la „*Alimentația poporului român* (Claudian, 1939) – *facsimil 6*. Se abordează aspectele alimentației în „*teritoriul etnic românesc*” – urmărind aspecte evolutive economice și sociale. Cartea are scopul, declarat în prefață, de-a *evidenția particularitățile alimentației poporului român*.

Interesante sunt însă unele comparații privind transhumanța în oierit, caracteristică zonei munților Carpați. În acest cadru se încearcă explicarea unor aspecte lexicale și a conservării și extinderii terminologiei pentru anumite obiecte, obiceiuri etc.

Până la începutul sec. XVIII în alimentație nu erau fundamentate noțiunile științifice. Acestea s-au dezvoltat treptat, odată cu evoluția științei alimentului. În sec. XIX se menționează date privind primele clasificări ale alimentelor. Au apărut mențiuni despre proteine, lipide, glucide, compuși minerali, deci despre nutrienți.

Dezvoltarea și aprofundarea cunoștințelor de fiziologie și chimie în secolul XX au permis o înțelegere mai clară a rolului alimentelor, a problemelor de malnutriție (sub – și supraalimentația), a carențelor de nutrienți și, evident, a patologiei bolilor degenerative în relație cu nutriția, s-a putut evalua riscul pentru bolile cardiovasculare și cerebrovasculare ș.a.

Cu referire la istoricul alimentelor și alimentației în zonele locuite de români primele date apar relatate de istorici, dar mai ales sociologi și medici, utilizând diverse surse documentare (date de antropogeografie, economie, agricultură, sociologie, medicină, ș.a.). Autori români au încercat o prezentare reconstitativă a datelor referitoare la alimentația umană (așa cum am mai arătat mai sus, Crăiniceanu, 1895; Babeș, 1911; Enescu și Enescu, 1915; Cladian, 1939; Mincu, 2000; Davidescu, etc.ș.a.).

Pe lângă acestea precizăm și faptul că, importante date asupra alimentației și nutriției au fost relevate în cadrul unui studiu bazat pe date statistice privind alimentația locuitorilor din diversele provincii ale României: Basarabia, Banat, Bucovina, Dobrogea, Moldova, Muntenia, Oltenia, Transilvania, (după Galopențiași Georgescu, 1941). Datele s-au publicat sub egida Institutului Central de Statistică din București și au fost elaborate prin studiul consumului anual în 265 de familii din mediul rural (studio din 1938). În acest studiu apar date sistematizate legate de principiile nutritive menționate sub denumirile de „proteine consumabile”, „grăsimi comestibile”, „glucide comestibile”. De asemenea, se face o referire la „rația calorică”, automul utilizând termenii de „calorii fiziologice” și „calorii nete” furnizate organismului. Toate acestea, expuse pe provincii, oferă aspecte comparative relevante pentru istoria științelor, respectiv alimentației și a nutriției, care permit corelarea cu aspectele economice, evidențiate statistic²⁴⁰. De aceea, alimentele sunt esențiale pentru buna stare a oamenilor dar acestea pot provoca și boli fiind ele însele toxice sau contaminate cu germeni patogeni sau condiționat patogeni. De altfel, microorganismele precum bacteriile, virusurile și paraziții sunt cele mai importante cauze pentru apariția de toxiinfecții alimentare, iar dintre acestea bacterii au cel mai mare impact.

Siguranța alimentelor, reprezintă o parte esențială a dezbaterilor de sănătate publică națională și internațională.

Comerțul internațional cu alimente, materii prime alimentare, animale vii a crescut considerabil (în medie cu 50%) și a impus elaborarea de sisteme naționale și internaționale de siguranța alimentelor și evaluarea riscului epidemiologic.

Siguranța alimentelor nu reprezintă doar „curățenie” ci măsurile implicate în scopul asigurării unor alimente cu calități nutritive și salubre pe tot parcursul „de la furcă la furculiță”.

Alimentele sunt produsele esențiale pentru calitatea vieții în sensul îmbunătățirii acesteia, dar pot fi și cauzele a numeroase boli (infecții și toxiinfecții alimentare).

O concluzie importantă a acestei comunicari științifice, așa cum am mai susținut, o reprezintă faptul că în multe situații alimentele se pot contamina foarte ușor din surse extrem de diverse (sau vin contaminate de la animalele producătoare) dar că prin procesare adecvată majoritatea contaminărilor nu ajung să producă boli datorită distrugerii acestora prin tehnologiile aplicate sau menținerea acestorala nivele mici sub limita de producere de infecții

²⁴⁰ Bărzoii D. *Influența diferitelor valori de pH asupra dezvoltării și supraviețuirii unor tulpini de Staphylococcus aureus*. Comunicare la Sesiunea de Comunicări științifice, FMV București, mai 1985.

sau toxiinfecții. Prin urmare, propunem ca cei care creează *tehnologii alimentare*, să cunoască posibilitățile de contaminare, dar și condițiile în care pot fi evitate contaminările sau pot fi distruși contaminanții, iar cei ce aplică tehnologiile de preparare alimente de asemenea trebuie să cunoască riscurile în cazul nerespectării parametrilor de procesare. În acest sens inspectorilor sanitari veterinari revenindu-le o misiune extrem de profesională și civică.

Bibliografie:

Zeno Gârban, *Scurt istoric al științei alimentului și al alimentației în România*, Ed. Academiei Române, p. 1156 / p.3.

Crăiniceanu,,*Igiena Țăranului Român*” (Crăiniceanu, 1895) -*facsimil 1* Ed. Academiei Române

Urbeanu, *Îmbunătățirea alimentației Țăranului Român*” (1901) – *facsimil 3*. Ed. Academiei Române

Bărzoii D. *Influența diferitelor valori de pH asupra dezvoltării și supraviețuirii unor tulpini de Staphylococcus aureus*. Comunicare la Sesiunea de Comunicări științifice, FMV, București, mai 1985.